

سازمان بهزیستی کشور
اداره کل بهزیستی استان هرمزگان

عنوان

بررسی رابطه بین آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری
خانواده های زنان سرپرست خانوار در شهر بندرعباس

کارفرما:

اداره کل بهزیستی استان هرمزگان

مجری طرح:

جهاد دانشگاهی واحد هرمزگان

محقق : سیروس شمس الهی

سال ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیر و تشکر

ستایش خدای مهربان را که با رحمت خویش اینجانب را در انجام این پژوهش یاری نمود.

همچنین از جناب آقای سید ابراهیم میر عالی که در اجرای طرح مرا یاری نمودند سپاسگزارم.

با تشکر و قدردانی از مدیر کل اداره بهزیستی استان هرمزگان سرکار خانم سیما مرادی و سرکار خانم خداوردی کارشناس آموزش و پژوهش اداره کل بهزیستی استان هرمزگان

چکیده

امروزه خانواده های ایرانی به ویژه خانواده های زنان سرپرست خانه وار درسبب فرهنگی خود مواجه با آسیب های اجتماعی نوپدید که هر کدام به نوبه خود بخشی از فرآیند تأثیرگذاری در خانواده را هدف گرفته اند، مواجه اند با وجودی که مفهوم جلوگیری و کنترل آسیب های اجتماعی به عنوان ساختاری ضروری در جامعه است. این موضوع به اندازه ای مهم و ارزشمند به نظر می رسد که ضرورت دارد تا پژوهشی های متعددی در این راستا صورت گیرد. در این خصوص پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در شهر بندرعباس می پردازد. این پژوهش که توصیفی از نوع همبستگی است، به شیوه نمونه گیری در دسترس صورت گرفته و جامعه آماری آن کلیه خانواده های زنان سرپرست خانوار ساکن شهر بندرعباس می باشند. نمونه ی مورد بررسی در این پژوهش ۱۵۰ خانواده است که در این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته با ۴۰ سوال در چهار مولفه تلفن همراه، بازیهای رایانه ای، ماهواره و اینترنت استفاده شده است که هر مولفه دارای ۱۰ سوال می باشد و برای تجزیه و تحلیل داده های توصیفی روش آماری فراوانی، درصد فراوانی و درصد فراوانی تجمعی و در بخش استنباطی نیز جهت تبیین و پیش بینی متغیر ملاک به وسیله متغیرهای پیش بین، روش آماری تحلیل رگرسیون تک و چند متغیره و روش تحلیل واریانس یک راهه به کار گرفته شد. در مدل رگرسیون از آزمون F برای تعیین معنی داری مدل و از آزمون آماری T جهت تعیین معنی داری ضرایب بتا استفاده گردیده است این محاسبات با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این پژوهش یافته ها نشان داد که رابطه بین سه مولفه تلفن همراه، ماهواره و اینترنت به عنوان مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار معنادار است ولی رابطه بین بازیهای رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار معنادار نیست.

کلید واژه: آسیب های اجتماعی نوپدید، زنان سرپرست خانوار، تلفن همراه، بازیهای رایانه ای، ماهواره و اینترنت.

فصل اول طرح پژوهش

۲	۱-۱- مقدمه
۳	۱-۲- بیان مسأله
۱۰	۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۱	۱-۴- اهداف پژوهش
۱۱	۱-۴-۱- هدف کلی تحقیق
۱۱	۱-۴-۱- اهداف جزئی تحقیق
۱۱	۱-۵- سوالات پژوهش
۱۱	۱-۵-۱- سوال کلی تحقیق
۱۱	۱-۵-۲- سوالات جزئی تحقیق
۱۲	۱-۶- تعاریف متغیرهای پژوهش
۱۲	۱-۶-۱- تعاریف مفهومی
۱۲	۱-۶-۲- تعاریف عملیاتی

فصل دوم گستره نظری پژوهش

۱۴	۲-۱- مقدمه
۱۴	۲-۲- گستره نظری مسأله مورد پژوهش
۱۴	۲-۳- اهمیت خانواده
۱۵	۲-۴- سرپرست خانوار
۱۶	۲-۵- زن سرپرست خانوار
۱۷	۲-۶- نظریه های مختلف در مورد زنان سرپرست خانوار
۱۷	۲-۶-۱- نظریه های روانشناسی
۱۷	۲-۶-۲- نظریه های جامعه شناسی
۱۹	۲-۷- آسیب های نوپدید
۲۲	۲-۸- انواع آسیب های نوپدید
۲۲	۲-۹- آسیب های استفاده ناصحیح از تلفن همراه
۲۷	۲-۹-۱- نقش موبایل در روابط خانوادگی
۲۸	۲-۱۰- آسیب های استفاده ناصحیح از ماهواره
۳۱	۲-۱۰-۱- تاریخچه پیدایش ماهواره
۳۵	۲-۱۰-۲- نظریه های مختلف در مورد ماهواره
۳۵	۲-۱۰-۲-۱- نظریه ی کاشت
۳۵	۲-۱۰-۲-۲- نظریه رسانه های سرایت دهنده
۳۶	۲-۱۰-۲-۳- نظریه برجسته سازی
۳۶	۲-۱۰-۲-۴- نظریه وابستگی مخاطب ، رسانه و جامعه

- ۳۶..... نظریه ی رسانه مارکسیستی..... ۲-۱۰-۲-۵
- ۳۸..... خانواده و جامعه پذیری افراد آن در برابر ماهواره..... ۲-۱۰-۳
- ۳۹..... برنامه های ماهواره ای و شکل گیری شبه محیط در جامعه..... ۲-۱۰-۴
- ۴۰..... فیلم های ماهواره ای و شکل گیری هویت لامکان در جامعه در حال گذار..... ۲-۱۰-۵
- ۴۲..... دیدگاه بدبینانه در مورد ماهواره..... ۲-۱۰-۶
- ۴۳..... دیدگاه خوش بینانه در مورد ماهواره..... ۲-۱۰-۷
- ۴۵..... نتیجه گیری از دو دیدگاه (خوش بینانه و بدبینانه)..... ۲-۱۰-۸
- ۴۷..... آسیب های استفاده ناصحیح از بازی های رایانه ای..... ۲-۱۱
- ۴۹..... نقش بازی در رشد کودکان..... ۲-۱۱-۱
- ۵۱..... فواید بازی های رایانه ای..... ۲-۱۱-۲
- ۵۴..... معایب بازی های رایانه ای..... ۲-۱۱-۳
- ۵۵..... آسیب های استفاده ناصحیح از فضای سایبری..... ۲-۱۲
- ۵۹..... اینترنت و لزوم استفاده از آن..... ۲-۱۲-۱
- ۶۰..... اینترنت و خانواده..... ۲-۱۲-۲
- ۶۰..... تأثیر اینترنت بر آرامش و امنیت خانواده..... ۲-۱۲-۳
- ۶۱..... اینترنت و ایمنی فرزندان..... ۲-۱۲-۴
- ۶۱..... اینترنت و کنترل والدین..... ۲-۱۲-۵
- ۶۲..... کنترل والدین بر استفاده ی فرزندان از اینترنت..... ۲-۱۲-۶
- ۶۵..... کارکردهای منفی اینترنت..... ۲-۱۲-۷
- ۶۵..... تأثیر اینترنت بر فرهنگ و زبان محاوره..... ۲-۱۲-۸
- ۶۵..... اینترنت، افسردگی و انزوای اجتماعی..... ۲-۱۲-۹
- ۶۶..... اعتیاد اینترنتی و پیامدهای آن..... ۲-۱۲-۱۰
- ۶۶..... هرزه نگاری و اینترنتی..... ۲-۱۲-۱۱
- ۶۷..... اینترنت و سلامتی روانی..... ۲-۱۲-۱۲
- ۶۹..... علل گرایش جوانان به اینترنت..... ۲-۱۲-۱۳
- ۷۰..... اینترنت، تنهایی و انزوای اجتماعی..... ۲-۱۲-۱۴
- ۷۱..... ویژگی های مثبت استفاده از اینترنت..... ۲-۱۲-۱۵
- ۷۳..... دیدگاه نظریه پردازان در مورد اینترنت..... ۲-۱۲-۱۶
- ۷۴..... نظریه های روان کاوی..... ۲-۱۲-۱۶-۱
- ۷۵..... نظریه رفتاری..... ۲-۱۲-۱۶-۲
- ۷۵..... نظریه های شناختی رفتاری..... ۲-۱۲-۱۶-۳
- ۷۵..... اثرات اینترنت از دیدگاه یانگ..... ۲-۱۲-۱۶-۴
- ۷۶..... نظریه آسیب شناسی..... ۲-۱۲-۱۶-۵
- ۷۷..... نظریه بی سازمانی اجتماعی..... ۲-۱۲-۱۶-۶
- ۷۷..... نظریه آنومی رابرت مرتن..... ۲-۱۲-۱۶-۷

۷۸	۸-۱۶-۱۲-۲-نظریه پیوند افتراقی ساترلند
۷۸	۹-۱۶-۱۲-۲-نظریه عدم تعادل ساختاری تالکوت پارسونز
۷۸	۱۰-۱۶-۱۲-۲-نظری تضاد (نظریه انتقادی)
۷۹	۱۱-۱۶-۱۲-۲-نظریه مبادل
۷۹	۱۲-۱۶-۱۲-۲-نظریه کنترل
۸۱	۱۳-۲-پیشینه پژوهش
۸۱	۱-۱۳-۲-پیشینه تلفن همراه
۸۳	۲-۱۳-۲-پیشینه ماهواره
۸۵	۳-۱۳-۲-پیشینه بازی های رایانه ای
۸۹	۴-۱۳-۲-پیشینه اینترنت
۱۰۱	۱۴-۲-نتیجه گیری

فصل سوم روش پژوهش

۱۰۳	۱-۳-مقدمه
۱۰۳	۲-۳-جامعه مورد مطالعه
۱۰۳	۳-۳-گروه نمونه و نمونه گیری
۱۰۳	۴-۳-طرح تحقیق
۱۰۳	۵-۳-ابزار های پژوهش
۱۰۳	۱-۵-۳-پرسش نامه آسیب های اجتماعی نوپدید
۱۰۳	۲-۵-۳-روایی و پایایی پرسش نامه آسیب های اجتماعی نوپدید
۱۰۳	۳-۵-۳-بایایی پرسش نامه آسیب های اجتماعی نوپدید
۱۰۴	۶-۳-شیوه اجرای پژوهش
۱۰۴	۷-۳-روش های آماری

فصل چهارم یافته های پژوهش

۱۰۶	۱-۴-مقدمه
۱۰۶	۲-۴-یافته های توصیفی پژوهش
۱۱۰	۳-۴-یافته های استنباطی پژوهش

فصل پنجم بحث و نتیجه گیری

۱۲۴	۱-۵-سؤال اول: آیا بین استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟
۱۲۴	۲-۵-سؤال دوم: آیا بین استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟
۱۲۵	۳-۵-سؤال سوم: آیا بین استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟
۱۲۵	۴-۵-سؤال چهارم: آیا بین استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

- ۵-۵- سؤال پنجم : سهم هر يك از مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار
شرکت کننده در تحقیق حاضر چقدر است؟ ۱۲۶
- ۵-۶- نتیجه گیری ۱۲۶
- ۵-۷- پیشنهادات پژوهش ۱۳۰
- ۵-۸- پیشنهادات کاربردی ۱۳۰
- منابع ۱۳۴
- پیوست ها ۱۷۷

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۴: توزیع فراوانی، درصد و درصد تجمعی زنان سرپرست خانوار برحسب مدت سرپرستی.....	۱۰۶
جدول ۲-۴: توزیع فراوانی، درصد و درصد فراوانی تجمعی زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب تعداد فرزند.....	۱۰۷
جدول ۳-۴: توزیع فراوانی، درصد و درصد فراوانی تجمعی زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب سن.....	۱۰۹
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی، درصد و درصد تجمعی زنان شرکت کننده در پژوهش برحسب تحصیلات.....	۱۱۰
جدول ۴-۵: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل رگرسیون استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۰
جدول ۶-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۰
جدول ۷-۴: ضرایب رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۱
جدول ۸-۴: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۲
جدول ۹-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۳
جدول ۱۰-۴: ضرایب رگرسیونی پیش بینی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۳
جدول ۱۱-۴: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۵
جدول ۱۲-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۵
جدول ۱۳-۴: ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش بینی استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۶۵
جدول ۱۴-۴: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۷
جدول ۱۵-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۸
جدول ۱۶-۴: ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش بینی استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.....	۱۱۸
جدول ۱۷-۴: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل رگرسیونی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار.....	۱۲۰
جدول ۱۸-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار.....	۱۲۰

جدول ۱۹-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش‌بینی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان
سرپرست خانوار ۱۲۱

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
شکل ۱-۴ نمودار ستونی توزیع فراوانی زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب مدت سرپرستی..... ۱۰۶	۱۰۶
شکل ۲-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب تعداد فرزند..... ۱۰۷	۱۰۷
شکل ۳-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب سن..... ۱۰۸	۱۰۸
شکل ۴-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب تحصیلات..... ۱۰۹	۱۰۹
شکل ۵-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۱	۱۱۱
شکل ۶-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۲	۱۱۲
شکل ۷-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۴	۱۱۴
شکل ۸-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۴	۱۱۴
شکل ۹-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۶	۱۱۶
شکل ۱۰-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۹	۱۱۹
شکل ۱۱-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۹	۱۱۹
شکل ۱۲-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار..... ۱۱۹	۱۱۹
شکل ۱۳-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار..... ۱۲۱	۱۲۱
شکل ۱۴-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار..... ۱۲۲	۱۲۲

فصل اول

طرح پژوهش

خانواده پایه ی بنیادین اجتماع، سلول سازنده ی زندگی انسان، خشت بنای جامعه، کانون اصلی حفظ سنت ها، هنجارها و ارزش های اجتماعی است و شالوده ی استوار پیوندهای اجتماعی و روابط خویشاوندی و کانونی برای بروز و ظهور عواطف انسانی و پرورش اجتماعی است. خانواده واحدی است که بر اساس ازدواج پدید می آید و از آغاز پیدایی خود، هم چون حریمی امن، زندگی انسان را در بر گرفته و موج تازه ای در درون شبکه ی خویشاوندی ایجاد می کند که شمار زیادی از خویشاوندان را نیز به هم پیوند می دهد. انسان در خانواده، فرایند جامعه پذیری را می آموزد که مجموعه ای از بایدها و نبایدها است و بالاخره نقش هایی را در روابطش با دیگران یاد می گیرد. آن چه در خانواده از اهمیت برخوردار است، توجه به ارزش ها به ویژه ارزش های خانوادگی و اجتماعی است. ارزش های اجتماعی از اساسی ترین عناصر نظام اجتماعی هستند که از طریق آن ها می توان جامعه را کنترل کرد و به سوی زوال یا تعالی سوق داد. بنابراین، خانواده ها باید عواملی را که موجب پیدایش، شکل گیری، تداوم و تقویت ارزش ها و ارتباطات خانواده و جامعه می شوند، بشناسند (کفاشی، ۱۳۸۹).

امروزه، پیشرفت علوم نه تنها بر سطح زندگی و فضا و محیطی که انسان در آن زندگی می کند تاثیر گذاشته بلکه قوانین و قواعد حاکم بر ارتباط و تعامل بین انسان ها و نگرش آن ها را نسبت به خود، به دیگران و به جهان تغییر داده است. دنیای خانواده های زنان سرپرست خانوار نیز از این تغییرات مصون نمانده است و یکی از جلوه های این تغییر و دگرگونی، تغییر در نوع سرگرمی ها و گذراندن اوقات فراغت اعضای خانواده این قشر از جامعه است که نمود بارز آن را می توان در ظهور و گسترش فن آوری رسانه ای جدید مانند اینترنت، تلفن همراه، ماهواره، و بازی های رایانه ای مشاهده کرد. هم زمان با بروز و شیوع این نورس رسانه های نوپدید نگاه های کنجکاو و نگران بسیاری به این پدیده ها متوجه گشته و به کنکاش در آثار و پیامدهای حاصل از آن ها پرداخته است که آثار و پیامدهایی که آسیب های نو پدید را برای خانواده به خصوص خانواده زنان سرپرست خانوار به همراه آورده است در این راستا توجه و تمرکز به دو عنصر اصلی این رابطه یعنی آسیب های نو پدید و خانواده زنان سرپرست خانوار می باشد حال آن که می توان در نگاه کلی تر نیز به بررسی فضایی که در آن این دو عنصر قرار دارند و فضایی که این نوع رسانه های جدید با آسیب های نو پدیدشان ایجاد و خلق خواهند کرد پرداخت. این رسانه ها فرد را به دنیای جدیدی وارد می کنند که عناصر آن گرچه همه مجازی می باشند ولی به تدریج قادرند جای عناصر موجود در دنیای واقعی را بگیرند به طوری که شخص، بودن در این فضای مجازی را ارضاء کننده تر از دنیای واقعی می یابد. این رسانه ها قادرند که فرد را از جمع جدا ساخته و او را به سوی فردگرایی و احساس بی نیازی از دیگران و انزوای اجتماعی سوق دهند. این انزوا و دوری از جمع می تواند بر رفتار افراد در جمع و در حضور دیگران تاثیر گذاشته و آن ها را از ارائه رفتار مقبول، موثر و کارا باز دارد.

این روزها خانواده ایرانی به ویژه خانواده زنان سرپرست خانه وار در سبد فرهنگی خود مواجه با شبکه های ماهواره ای، فضای مجازی، رسانه های مدرن و ... است که هر کدام به نوبه خود بخشی از فرآیند تأثیر گذاری در خانواده را هدف گرفته اند. بعضی از شبکه های ماهواره ای که به طور تخصصی تمام تمرکز خود را بر مقوله خانواده نهاده است و پیام مشترک برنامه های این شبکه ها عبارتند از: ترویج خانواده های بی سامان و لجام گسیخته در مقابل ساختار خانواده، عادی سازی خیانت همسران به یکدیگر، عادی جلوه دادن روابط جنسی دختر و پسر پیش از ازدواج، ترویج فرهنگ هم باشی به جای ازدواج و عادی جلوه دادن سقط جنین برای دختران (شکر بیگی، ۱۳۹۱).

علاوه بر شبکه‌های ماهواره‌ای و مجموعه بازی‌های رایانه‌ای، مخاطب ایرانی با رسانه‌های مدرن از قبیل اینترنت و تلفن همراه که مجهز به امکانات پیامک، بلوتوث، دوربین و غیره... است. که این‌ها خانواده‌ها، به خصوص خانواده‌ی زنان سرپرست خانه وار که خود از اقشار آسیب‌دیده و آسیب‌پذیر جامعه هستند را با چالش‌های جدیدی روبه‌رو ساخته است.

۲-۱- بیان مسأله

خانواده در تمام فرهنگ‌ها کانون شکل‌گیری هویت فرد است. هیچ فردی جدا از خانواده اش قابل تعریف نیست و خانواده رکن اصلی سازنده‌ی فرد و شخصیت اوست (ثنایی ۱۳۷۹). کانون مقدس خانواده بهترین مکان برای تربیت جسم و روان است. (فراست، ۱۳۸۱). خانواده یک سیستم تلقی می‌شود که حداقل از یک زن و مرد تشکیل می‌شود، این دو، نقش خود را به عنوان زن و شوهر در قبال یکدیگر ایفا می‌کنند. در صورتی که در خانواده فرزندان هم وجود داشته باشند، این سیستم بزرگ‌تر و پیچیده‌تر شده و نقش‌های دیگری هم چون نقش والدینی نیز به نقش‌های گذشته اضافه می‌شود. به زعم نظری و نوایی نژاد (۱۳۸۴)، خانواده چیزی بیش‌تر از مجموعه‌ی افرادی است که در یک فضای فیزیکی و روان‌شناختی با هم مشارکت دارند. امروزه، خانواده در اشکال گوناگون دیده می‌شود که هر کدام یک سیستم اجتماعی-فرهنگی تلقی می‌شوند. در داخل چنین سیستمی، افراد به وسیله‌ی حلقه‌های عاطفی قدرتمند، بادوام و متقابل به یکدیگر گره خورده‌اند. ورود به این سیستم سازمان‌دهی شده از طریق ازدواج یا تولد صورت می‌گیرد.

در نظر مردم خانواده به منزله واحد اجتماعی است که شامل یک زوج متاهل و فرزندان‌شان است و در خانه‌ای در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند. سرپرست خانواده به کسی اطلاق می‌شود که قدرت قابل ملاحظه‌ای در مقایسه با سایر اعضای خانواده دارد معمولاً مسن‌ترین فرد خانواده است و مسئولیت‌های اقتصادی خانواده به عهده وی می‌باشد. خانواده‌هایی که سرپرستی آنان بر عهده زنان می‌باشد نه تنها در همه کشورهای جهان گسترش یافته‌اند بلکه به درصد خانوارهای سرپرست زن که جمعیت کم درآمد قرار می‌گیرند افزوده شده است. بر مبنای تعریف سازمان بهزیستی زنان سرپرست خانوار زنانی هستند که عهده دار تامین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانوار می‌باشد (خسروی، ۱۳۸۰: ص ۲۵).

زنان سرپرست خانوار مقوله است که در چهارچوب رفاه خانواده امر مهمی تلقی می‌شود و حقیقتاً زن و خانواده دو مقوله غیر قابل تفکیک از یکدیگرند. زنان سرپرست خانوار دارای مسئولیت سنگین اقتصادی و اجتماعی در خانواده هستند. آنان هم مادران فرزندان خود هستند و هم پدران آنان اصطلاح زنان سرپرست خانوار به زنانی اطلاق می‌شود که مسئولیت تامین معاش زندگی یا اداره امور خود و یا خانواده خود را بطور دائم یا موقت عهده دار هستند.

زنان سرپرست خانوار از جمله گروه‌های آسیب‌پذیر اجتماعی هستند که گاه عواملی چون طلاق، فوت یا اعتیاد همسر، از کار افتادگی و رها شدن توسط مردان موجب آسیب‌پذیر شدن این طیف وسیع در جامعه می‌شود. تصور این واقعیت که اگر موقعیت آنان در جامعه سنتی و پدرسالارانه باشند نیز درد آور است. براساس آمارهای رسمی کشور امروز زنان سرپرستی ۹/۴ درصد خانوار ایرانی را بر عهده دارند (غفاری ۱۳۸۲: ص ۲۱). درآمد کم‌تر زنان سرپرست خانوار موجب فقر نسبی آنان نسبت به مردان سرپرست خانوار می‌شود.

متأسفانه در جامعه کنونی ما زندگی زنان پس از ترک شوهر غالباً با ابهامات و مخاطراتی روبه‌رو است از جمله سرپرستی فرزندان به تنهایی، سختی مشکلات اقتصادی، زندگی در تنهایی و همراه با افسردگی و ناامیدی و هم‌چنین نگرش غلط جامعه نسبت به زنان مطلقه و بیوه در فقدان همسرشان آنان را در روابط اجتماعی و حضور در اجتماع با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو می‌کند. به دلیل حاکم بودن فضای سنتی در ایران زنان را برای سرپرستی فرزندان‌شان چندان به رسمیت نمی‌شناسند و نگرش منفی

نسبت به آنان دارند یعنی تصور می شود که زنان توانایی اداره کردن خانواده خود را ندارند و باید با حمایت های مالی به آن ها کمک کرد در زنان سرپرست خانوار علاوه بر این نگرش منفی، نقش های چند گانه و مسئولیت های بسیار آنان غالباً وقت اضافی برای برقراری روابط اجتماعی ندارند این مورد به مرور موجب طرد آن ها از جامعه و مشکلات عدیده ای برای آن ها می شود.

تعاریف فوق و بسیاری تعاریف دیگر نشان دهنده ی اهمیت فوق العاده ی این بنیان کوچک اجتماعی و تأثیر آن در تمامی شئون زندگی افراد به ویژه فرزندان است؛ اما این سیستم نیز مانند هر سیستم دیگری دستخوش حوادث تلخی می شود و همیشه در امان و به دور از تهدید نیست. که خانواده زنان سرپرست خانوار از جمله آن خانواده هایی است که دستخوش حوادث تلخ شده اند. آن ها از اقشار آسیب دیده و آسیب پذیر در جامعه هستند که تأثیر آسیب پذیری در آن خانوارها به وضوح در جامعه دیده می شود. با این وجود، باید توجه داشت که مفهوم خانواده در کشور ما از معنایی وسیع تر برخوردار است، زیرا صمیمیتی که در خانواده ی ایرانی حاکم است در خانواده های بسیاری از کشورها از جمله غرب دیده نمی شود. امروزه، شیوه های ضربه زدن به فرهنگ و هویت ملی یک کشور تغییر یافته و دشمنان سعی می کنند از طریق جنگ نرم افزاری به فروپاشی بنیان خانواده و آرا و عقاید جوانان آن مرز و بوم نایل آیند. در دنیای ماشینی و شهری امروز که والدین فرصت چندانی برای صرف وقت با فرزندانشان ندارند و از طرف دیگر تک فرزندی بودن خانواده ها، والدین ساده ترین راه را برای سرگرم نمودن فرزندانشان انتخاب می نمایند؛ بدین صورت که ابزارهایی هم چون تلفن همراه، لپ تاپ، رایانه ی شخصی و اینترنت را در اختیار فرزند دلبندشان قرار می دهند تا او در اتاق خود به کار با آن ها مشغول شود؛ حال آن که فرزند تنها از نظر فیزیکی در محیط امن خانه به سر می برد، ولی در عمل از طریق این وسایل به ویژه اینترنت به دنیایی به مراتب بزرگ تر از محیط پیرامونش قدم می نهد و با چیزهایی مواجه می شود که بسیاری از پدران و مادران از وجود آنها آگاه نیستند.

ظهور تکنولوژی های نوین ارتباطی در عصر حاضر به همراه تحولاتی که در فضای مجازی بوجود آمده است، بسیاری از کارکردهای خانواده ها را دچار اختلال کرده است. در مباحث آسیب شناختی نهاد خانواده، یکی از محورهای مهم، بررسی آسیب های نوین ناشی از تحولات خانواده است. تحولاتی که خود منشأ بروز دگرگونی هایی عمیق و اساسی در نوع روابط و ارزش های خانوادگی می باشد. بسیاری از این تحولات و دگرگونی ها از بیرون، بر خانواده تحمیل می شود.

مدتی است که موضوعی با عنوان آسیب های نوپدید به ویژه آسیب هایی از سوی مسئولان و کارشناسان ذی ربط مطرح شده است و بر لزوم برنامه ریزی و سیاست گذاری در حوزه ی پیشگیری از این آسیب ها تأکید می شود. آسیب شناسی را می توان شناسایی مجموعه ی عوامل و شرایطی دانست که موجب عدم سازگاری فعالیت ها و اعمال اجتماعی و روانی فرد با هنجارهای اجتماعی و روان شناسی می گردند. آسیب های نو پدید در کشور به دلیل توسعه ی فن آوری ها رو به گسترش هستند و در بسیاری از کشورها با در نظر گرفتن افزایش این فن آوری ها برای پیشگیری و مقابله با آسیب های نوپدید برنامه ریزی شده است، اما در ایران با توجه به سرعت گسترش فن آوری ها و توسعه ی اینترنت و فضای مجازی برنامه ریزی و راه کار مؤثری برای مقابله با این گونه آسیب های اجتماعی تدبیر نشده است و این موجب افزایش دامنه ی این گونه آسیب ها در سراسر کشور شده است. بروز آسیب های نوپدید می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های اجتماعی و روانی باشد. به همین دلیل، برنامه ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب های نو پدید لازم و ضروری می نماید. آسیب های نوپدید، آسیب های مرتبط با فن آوری های جدید است که آسیب های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت می توانند در این مجموعه قرار گیرند. اگرچه ممکن است درباره ماهیت جامعه، رسانه های ارتباطی و فن آوری، عقاید بسیار متفاوتی وجود داشته باشد، اما بسیاری از افراد رسانه های ارتباطی را از جمله جنبه های رایج زندگی روزانه خود می پندارند، توسعه ی رسانه ها، ماهیت ارتباطات در جامعه کنونی را به شکلی عمیق و ترمیم ناپذیری تغییر شکل داده است.

امروزه گسترش فن آوری های نوین در عرصه ی الکترونیک و رایانه در چند دهه ی گذشته، موجب پدیدار شدن انواع و اقسام لوازم و برنامه های الکترونیکی و رایانه ای از جمله اینترنت، تلفن همراه، ماهواره و بازی های رایانه ای در جهان شده است. این تحولات و پیشرفت ها زندگی بشر را چندین برابر آسان تر نموده است، اما در آن سوی سکه نمی توان از آسیب های ناشی از این فن آوری های نوین غافل ماند. کودکان عصر حاضر مانند کودکان نسل های گذشته نیستند که تنها با بازی کردن با همسالانشان و تماشای کارتون های تلویزیونی سرگرم شوند. تقریباً تمامی این کودکان و نوجوانان از همه ی این فن آوری ها یا برخی از آن ها برخوردارند. صرف نظر از کاربرد وسیع این ابزارها، آنچه امروزه کاربرد وسیعی یافته و بخش وسیعی از فعالیت های روزمره ی افراد را پوشش می دهد. فضای مجازی است. فضای مجازی مجموعه ی پایان ناپذیری از پایگاه های داده است که اطلاعات مختلف و متنوع فردی و جمعی انسان ها را در خود جمع آورده است و هر روز نیز گسترش می یابد. جذابیت ها، قابلیت ها و ویژگی های خاص فضای مجازی آن را به محیطی برای تعاملات اجتماعی مبدل کرده است. جهان مجازی شکل دیگری از جهان واقعی است. بنابراین، این دو جهان دارای عناصر اولیه ی مشترک هستند و تنها چگونگی، جنس و نقش این عناصر با یکدیگر متفاوت است. پس اصول حاکم و مهارت های فنی و رفتاری لازمه ی تعامل در این محیط هاست و با وام گرفتن از فضای واقعی وارد این فضا خواهد شد. قطعاً نداشتن برخورد و رفتار مناسب و هنجارمند و قانونمند و مهمتر از همه اخلاقمند، ارتباط میان افراد را دچار چالش خواهد کرد (بزرگواری، ۱۳۸۸).

با اینکه فضای های مجازی نسل جدیدی از فضای روابط اجتماعی هستند و عمر خیلی زیادی ندارند، توانسته اند به خوبی در زندگی مردم جا باز کنند. مردم بسیاری در سنین مختلف و از گروه های اجتماعی متفاوت در فضای مجازی کنار هم آمده اند و از فاصله های بسیار دور در دنیای واقعی، از این طریق با هم ارتباط برقرار می کنند. امروزه روش های ارتباطی با دیگران از طریق اینترنت افزایش یافته است. پست الکترونیک، پیام های کوتاه، چت روم ها، وب پایگاه ها و بازی ها، روش هایی برای گسترش و حفظ روابط اجتماعی شده اند. روزانه نزدیک به چهارصد میلیون نفر در سراسر دنیا از اینترنت استفاده می کنند و یکی از کاربردهای اصلی اینترنت، برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران است. شاید عیب اصلی ارتباط های اینترنتی آن است که ارتباط در فضای مجازی، اساساً بر متن استوار است و بنابراین، از نشانه های بصری و شنیداری در تعامل های رو در رو بی بهره است (رحیمی و پرنده، ۱۳۹۱).

ماهواره یکی دیگر از مهم ترین این دستاورد های ارتباطی بشر است. ویژگی های منحصر به فرد ماهواره همگی موجب استقبال عظیم مردم در سراسر جهان از آن شده است. این خصوصیات علاوه بر آن که از یک طرف از قابلیت های ماهواره محسوب می شود از طرف دیگر با ارائه امکانات و گزینه های فراوانی که در اختیار مردم می گذارد آنان را دائماً با محرک های جدید و انواع مختلف رفتار آشنا می سازد. امروزه خطرات و آسیب های اجتماعی و رفتاری ماهواره از اشتیاق و علاقه ی مؤثر فرد نسبت به آن از سایر خطرات آن بیش تر است. لذا با توجه به آسیب شناختی استفاده از رسانه های نوین، فضای ماهواره میتواند هویت نامشخص و دائماً متحولی را بیافریند، خصوصاً برای نسلی که در مقایسه با نسل قبل با محرک های فراوانی مواجه است. با ورود ماهواره امکان دگرگونی فرهنگ ها و سنت ها، بسیار بیش از گذشته و نیز سهل تر از آن چه که دیگر دست آوردهای از گذشته تا حال می توانستند، فراهم آمده و تفکرات و بینش بسیاری از مردم را در جوامع مختلف و در بسیاری از امور به چالش کشیده است. مقاومت بی دلیل و بدون محاسبه تبعات، نتیجه ای جز شکست در برابر این فضای مجازی نخواهد داشت و تسلیم محض نیز معنایی جز باور نداشتن آن چه که تاکنون بدان پای بند بوده اند و پذیرفته اند، نخواهد بود (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

پیامدهای مواجهه مخاطبان ایرانی با برنامه های شبکه های ماهواره ای دغدغه های بسیاری را برای جامعه کارشناسی ایجاد کرده است. بسیاری از کارشناسان خانواده و بهداشت جنسی از برنامه ریزی برای تأثیر فرهنگی این سریال ها در عادی سازی خیانت

زوجین به یکدیگر می‌گویند. افزون بر شبکه‌های ماهواره‌ای ما مواجه با سیل عظیم دی‌وی‌دی‌های سریال‌های خارجی هستیم که بخش عمده این سریال‌ها در مقوله زن و خانواده با ترویج فرهنگ بی‌حیایی و بی‌عفتی و عادی‌سازی مقوله خیانت، عشق‌های ضربداری، مثلثی و... قصد همراه کردن مخاطب با خود را دارد و ممکن است مخاطب با دریافت پیام این سریال‌ها، با محتوای ارائه شده آن‌ها احساس هم‌ذات‌پنداری کند. گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی بوجود آورده است که از جمله آن به کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به دلیل رشد تکنولوژی، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می‌توان نام برد. در بحث ازدواج‌ها نیز مسائلی چون ناپایداری ازدواج‌ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت‌هایی برای ازدواج، ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در زمان نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه‌های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش تنوع‌طلبی جنسی مردان و ... را می‌توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه‌های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت، کم‌رنگ شدن حریم‌های دینی در روابط خانوادگی است (رحیمی و پرنده، ۱۳۹۱).

از دیگر فن‌آوری‌های نوین که آسیب‌های نوپدید را ایجاد کرده است، تلفن همراه است. تلفن همراه یک سیستم ارتباطی بدون سیم است که امکان دسترسی را در شرایط متفاوت و جغرافیای متفاوت فراهم می‌کند. بر این اساس، تلفن همراه نماد "ارتباط همه جا حاضر" است. این خصیصه تلفن همراه را به مفهوم جامعه مجازی فراگیر نزدیک می‌کند. از طرف دیگر تلفن همراه به عنوان یک تکنولوژی کارزماتیک در مقایسه با تکنولوژی‌های دیگر مثل کامپیوترهای لپ‌تاپ و تلفن ماشین، تجسم فرهنگی پیدا کرده است و بصورت گسترده‌ای وارد مسیر زندگی اجتماعی شده است (فورچونیتی^۱، ۲۰۰۱). تلفن همراه از قابلیت مردمی بودن، فراگیر بودن و کثرت کاربران برخوردار است. تلفن همراه یک صنعت ارتباطی چند رسانه‌ای است که به نوعی بازگشت به سنت ارتباطی اولیه یعنی تلفن‌های بی‌سیم که آغاز صنعت ارتباطی است، محسوب می‌شود. این صنعت ارتباطی و چند رسانه‌ای، همچون اجداد خود یعنی تلفن‌های ثابت مهم‌ترین صنعت تعاملی ارتباطی است که هر دو طرف ارتباط یعنی فرستنده و گیرنده پیام فعال هستند و بصورت همزمان همچون حضور رو در رو ایجاد تعامل می‌کنند و در این روند تفاوت بین فرستنده و گیرنده را از بین می‌برند. در روند پیشرفت تلفن همراه، موبایل کامپیوترها یک نقطه عطف محسوب می‌شوند که به لحاظ فنی یک کاربرد پیشرفته از نظام‌های کامپیوتری قابل حرکت است که در عین حال که ظرفیت روابط شبکه‌ای ارتباطی را فراهم می‌کند، از ظرفیت‌های نظام فراگیر کامپیوتری نیز برخوردار است (ین و همکاران^۲، ۱۹۹۷).

تلفن همراه مهم‌ترین تکنولوژی فردی است که ضمن ایجاد خلوت مستقل فردی رابطه اجتماعی فرد را در یک بستر شبکه‌ای معنا دار کرده است. تلفن همراه به عنوان وسیله ارتباطی مطرح است که ظرفیت‌های رو به توسعه آن، این ابزار ارتباطی را تبدیل به ظرفیت کامپیوتری و چند رسانه‌ای کرده است. با این نگاه، تلفن همراه تکنولوژی فردی محسوب می‌شود که حوزه استقلال جدیدی از فردگرایی را منعکس می‌کند. این فردگرایی لزوماً با خودخواهی باز تعریف نمی‌شود، بلکه لایه انتخاب‌گری فردی را منعکس می‌کند که به صورت ابزارمند حوزه مستقل تری را برای فرد فراهم کرده است. در این روند، تلفن همراه توسعه کامپیوتر و اینترنت محسوب می‌شود که ظرفیت دیجیتال را فراهم آورده است که انعطاف گسترده‌ای را برای فرد بوجود آورده است. این توسعه تابع توسعه‌های دیجیتالی با منطق ریاضی است که ترکیب، تقسیم، ضرب و منها شدن را امکان‌پذیر می‌کند. در این روند داده‌ها اعم از متن، قابلیت هر نوع تغییر و ترکیب را پیدا می‌کنند.

نظام برنامه‌ای تلفن همراه، قابلیت‌های متنوع چند رسانه‌ای و ظرفیت‌هایی مثل صدا برداری، فیلم برداری و عکاسی و علاوه بر آن اتصال به اینترنت و انطباق‌پذیری برنامه‌های کامپیوتری را پیدا کرده است. اگر عناصر مادی نیازهای فردی را در یک

1-furchuiny

2-yen et al

تعامل اجتماعی، عناصری مثل لباس، وسیله حمل و نقل و وسایل شخصی زندگی فرد بدانیم، تلفن همراه نیز بر نیازهای فردی اجتماعی فرد اضافه شده است. تلفن همراه یک رنگ محسوب می شود که شاخص ابراز فردی نیز شده است. وقتی شما زنگ خاص را به شماره خاص وصل می کنید، ایجاد یک زنگ هویتی برای تماسهای خود می کنید و در واقع زنگ خاص تلفن همراه نمایندگی می کند یک معنای اجتماعی را که با خود کدهای هویتی را به همراه دارد. همان طور که منتظر قائم (۱۳۸۲) در سنخ شناسی رادیو و دوران معاصر طرح می کند، تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات، حوزه تحولات ارتباطی و اجتماعی را توسعه بخشیده و قلمروهای گسترده ای مثل محله، شهر، کشور و منطقه را به همه جهان توسعه بخشیده است. لذا سایت قدرت ارتباطی یک عرصه جهانی پیدا کرده است. از این منظر تلفن همراه یعنی فرد در همه حال، پیوند خورده با جهان.

تلفن همراه در عرصه های مختلف زندگی انسان حضور پیدا کرده است و به همین جهت تاثیر آن بر روابط میان افراد را نمی توان نادیده گرفت. این وسیله ارتباطی اثر متقابلی بر کنش های میان انسان ها در سطوح خرد و کلان بر جای گذاشته است. گروهی از جامعه شناسان پیش بینی کرده اند که به طور کلی این وسیله زندگی اجتماعی را به صورت یک جریان ناپایدار و غیر قابل پیش بینی در خواهد آورد. زیرا ارتباطات و کنش های گروهی افراد می تواند به سرعت تحت تاثیر یک تماس تلفنی بر هم بخورد و از هم بپاشد. با عبور جوامع از صنعتی به فرا صنعتی نقش تلفن همراه نیز از یک وسیله ارتباطی صرف به همدمی صمیمی نیز تغییر یافته است به گونه ای که فرد بسیاری از اوقات تنهایی خود را با آن سپری می کند. تلفن همراه وسیله ای است که ارتباطات به ویژه روابط چهره به چهره را در شرایطی که نیازی به ارتباط مستقیم و حضوری با طرف مقابل احساس می شود را کم رنگ می سازد چون این وسیله خواهان کم ترین ارتباط با دیگران است و می تواند در جهت تخریب روابط اجتماعی به کار گرفته شود (حمیدیان، ۱۳۹۰).

در زندگی امروزه وابستگی انسان به تلفن همراه تا حدی است که اگر نگوئیم شمار زیادی از مردم به آن اعتیاد دارند باید بگوئیم بیش تر مردم با حذف آن از زندگی نمی توانند زندگی عادی داشته باشند و دچار نارضایتی می شوند و از جمله استفاده هایی که مردم از آن می کنند، برای در ارتباط بودن با افراد خانواده و دوستان و حتی حل و فصل کردن کارهایشان است. تلفن همراه باعث افزایش روابط اجتماعی می شود و ارتباطات را تسریع می بخشد و حتی جایگزینی برای صله رحم است. آن هم در روزگاری که به دلیل مشغله فراوان، آدم ها کمتر امکان به جای آوردن این سنت را به شکل حضوری دارند. حضور تلفن همراه باعث شده دسترسی های غیر فیزیکی و اطلاع از یکدیگر افزایش یابد و نقش مهمی در روابط خانوادگی ایفا می کند. یکی از مهم ترین چالش هایی که این وسیله ارتباطی به همراه دارد میزان و چگونگی تاثیر گذاری آن بر روابط خانوادگی است. عده ای بر این باورند که استفاده گسترده از تلفن همراه و سرویس های اینترنتی به دلایلی چون به وجود آمدن سوء تفاهم ها، گسترش روابط خارج از خانواده افراد، غیر فیزیکی شدن روابط موجب از هم پاشیدگی و گسست روابط خانوادگی شده است (حمیدیان، ۱۳۹۰).

این وسیله می تواند در جهت استحکام بخشی روابط خانوادگی به کار گرفته شود اما در عین حال روابط جدیدی که ممکن است این وسیله ایجاد کند و یا تماس هایی که به دلیل سوء تفاهم مشکوک به نظر برسد روابط زن و شوهر را دچار مشکل کند و آن بخش تقویت شده ارتباط دچار اختلال شود. این گونه اختلالات که ممکن است در فرایند استفاده از تلفن همراه میان خانواده ها ایجاد شود زیاد ربطی به این وسیله ندارد و بیش تر به فرهنگ خانواده ها و میزان اعتماد و بی اعتمادی که مابین افراد خانواده حاکم می باشد مربوط است (حمیدیان، ۱۳۹۰).

دامنه آسیب شناسی حضور تلفن همراه در خانواده این روزها به جوانان و نوجوانان و حتی کودکان خانواده نیز کشیده شده است. در حالی که در این باره هم عده ای معتقدند در اختیار قرار دادن آن برای فرزندان خانواده نوعی کنترل آن ها محسوب می شود و امنیتی را برای والدین به همراه دارد، عده ای نیز بر این باورند که عدم کنترل کافی روی ارتباطاتی که فرزندان با این

آسیب‌های اجتماعی خصوصیت جرم‌زدایی دارد به طوری که در صورت عدم توجه به هر آسیب اجتماعی این امر می‌تواند با آسیب‌های دیگر همراه شده و یک شبکه بزهکاری را در کشور ایجاد کند که در صورت عدم توجه حتی می‌تواند امنیت اجتماعی کشور را به خطر اندازد. هم چنین، آسیب‌های اجتماعی ماهیتی زنجیروار دارند؛ برای مثال اعتیاد به همراه خود طلاق، کودک آزاری، خودکشی و ایدز.

اساساً جامعه ای بدون آسیب وجود ندارد. همه جوامع بشری حدی از آسیب‌ها را متحمل هستند ولی آن نکته ای که نگران کننده می‌شود، این است که محدوده آسیب‌ها آن قدر گسترش پیدا کند که موجبات اضمحلال اجتماعی آنومی و به هم خوردن نظم اجتماعی را فراهم کند. در جامعه ایران رشد آسیب‌های اجتماعی نگران کننده است. آسیب‌هایی که خانواده‌ها با آن روبه‌رو هستند، نه تنها در شخصیت فردی بلکه کارکردهای اجتماعی افراد را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. درآمد، رشد و نمو ابتدایی کودک، امنیت غذایی، حمایت‌های اجتماعی، شغل، سرمایه و تعلق اجتماعی، شرایط محیط کار، آموزش، محیط فیزیکی و سبک زندگی از عوامل اجتماعی ده‌گانه موثر بر سلامت خانواده‌هاست.

آسیب‌های اجتماعی نو پدید شامل آسیب‌هایی است که با گذشت زمان، پیشرفت تکنولوژی، به وجود آمدن فن آوری‌های جدید و تبدیل جوامع سنتی به مدرن، ظهور کرده است. آسیب‌هایی که با گذشت زمان، پیشرفت تکنولوژی، به وجود آمدن فن آوری‌های جدید و تبدیل جوامع سنتی به مدرن، ظهور می‌کنند و غفلت درباره آن‌ها، سبب می‌شود ناگهان بخشی بزرگ یا تاثیرگذار در جامعه درگیر شوند. برای نمونه، آسیب‌هایی که به واسطه استفاده از ماهواره، اینترنت یا تلفن همراه به افراد جامعه ضرر می‌رسانند جزو آسیب‌های اجتماعی نوپدید هستند، برخورد با این نوع آسیب‌ها و چاره اندیشی برای آن‌ها نسبت به دیگر انواع آسیب‌های اجتماعی دشوارتر است، چرا که در دهه‌های گذشته، این پدیده‌ها کم‌تر مطرح بوده‌اند و به همین دلیل مطالعات پیشین درباره آن‌ها بسیار محدود است و استفاده از منابع قدیمی در این حوزه نمی‌تواند برای حل چنین آسیب‌هایی کارساز باشد.

در ایران روند آسیب‌های نوپدید روند سریعی داشته است، یعنی تولید آسیب‌های نو و جدید در ایران بسیار جدی شده است. آسیب‌های ناشی از فضای مجازی، هرزه‌نگاری، پورنوگرافی، قرص‌های روان‌گردان صنعتی و آسیب‌های مختلفی که خیلی در ایران جایگاه نداشته و حتی نامی هم از آن‌ها نبوده است. اینکه طی ۱۰ سال قبل تا به امروز چندین عنوان آسیب جدید دیده می‌شود و حاکی از این است که در ایران رشد آسیب‌های نوپدید سرعت زیادی دارد که باید به آن توجه شود. براساس نظریه ساختی کارکردی، خانواده‌های زن سرپرست اساساً با شکل طبی و سنتی خانواده‌های دو والدی در تضاد و پیدایش این گونه خانواده‌ها نوعی انحراف محسوب می‌شود در این خانواده‌ها به علت غیبت پدر و مادر زندگی زوجی تا حدی کاهش می‌یابد عدم اقتدار پذیری پدر برای ساماندهی زندگی خانواده با بحران اقتصادی و اجتماعی رو به رو می‌شود، بحرانی که با ورود مادر به بازار کار به جای انجام وظیفه سنتی خانه داری شروع شده به وجود می‌آید.

بررسی سوابق موجود در کشور نشان می‌دهد که مطالعات انجام شده در این زمینه غالباً به بررسی جنبه‌هایی جزئی از شرایط زندگی گروهی از زنان سرپرست خانوار مانند مشکلات اجتماعی و اقتصادی و عاطفی آنان و یا بررسی نقش سازمان مسئول حمایت از گروه آسیب‌پذیر و کاستی‌های موجود در این زمینه پرداخته‌اند و کم‌تر پژوهشی به بررسی آسیب‌های اجتماعی و به ویژه آسیب‌های اجتماعی نوپدید در خانواده‌های زنان سرپرست خانواده پرداخته است. لذا این پژوهش به بررسی آسیب‌های اجتماعی نوپدید در خانواده‌های زنان سرپرست خانواده می‌پردازد و هدف آن این است که انواع و شیوع آسیب‌های اجتماعی نوپدید در خانواده‌های زنان سرپرست خانواده در شهر بندرعباس را مورد بررسی و شناسایی قرار دهد. حال این سوال مطرح می‌شود که تأثیرات آسیب اجتماعی نو پدید بر خانواده زنان سرپرست خانه وار چگونه است و با توجه به اینکه خانواده زنان

سرپرست خانه وار خود از اقشار آسیب دیده و آسیب پذیر جامعه هستند چگونه می توان از تأثیرات زیان بار آسیب های نوپدید بر روی خانواده ی آن ها پیشگیری نمود؟

۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

پدیده آسیب های اجتماعی مانند کوه یخ بوده که قسمت آشکار آن بیانگر تمامیت موضوع نمی باشد، لذا تعیین روابط بین موارد آشکار و پنهان آن در جامعه می تواند مهم تلقی شود و با همکاری دست اندرکاران دانشگاهی و کسانی که به نوعی با مسائل آسیب ها و انحرافات اجتماعی سروکار دارند، به این مسائل بیشتر پرداخته و پاسخ های مناسبی برای حل و پیشگیری از وقوع آن ها یافته شود. با توجه به اهمیت خانواده و نقش سرپرست خانوار در تامین نیاز های اصلی اعضای آن از یک سو و وجود تبعیض های جنسیتی از سوی دیگر محدودیت حقوقی و عرض نابرابری ها در بیشتر زمینه ها اجتماعی و اقتصادی برای زنان در اغلب جوامع از جمله کشور ما و از سوی دیگر بررسی آسیب های اجتماعی نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار در مقایسه با خانواده هایی که در آن ها پدر نیز حضور دارد، بیش از پیش ضرورت می یابد.

سنجش وضعیت آسیب های اجتماعی نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار هم از لحاظ نظری و هم از لحاظ کاربردی حائز اهمیت است و موجب شناخت بعد جامعه شناختی و روان شناختی آن می شود. با وجود این که اهداف کاربردی این پژوهش شناسایی انواع و میزان شیوع آسیب های اجتماعی نوپدید در خانواده زنان سرپرست خانواده به صورت کلی و هم چنین به تفکیک جنسیت و سن می باشد، می توان در جهت کاهش و شدت بروز این آسیب ها برنامه هایی تدوین نمود و هم چنین با شناسایی عوامل موثر در ایجاد و شکل گیری این آسیب ها، برنامه های پیشگیری را طراحی نمود. در نتیجه، نتایج این پژوهش در سطوح مختلف می تواند بهره برداری شود و می تواند در سطح سیاست گذاری های کلان کشور مورد توجه قرار بگیرد و یافته های این تحقیق می تواند مسوولین و مدیران امور اجتماعی سازمان بهزیستی و دیگر سازمان ها را در سیاست های اجرای برنامه های پیشگیری در خصوص کمک نماید. آسیب های اجتماعی نوپدید پدیده هایی واقعی، متغیر، قانونمند و قابل کنترل و پیش گیری اند. کنترل پذیری آسیب های اجتماعی شناخت علمی آنها را در هر جامعه ای برای پاسخ به پرسش های نظری و عملی و کاربردی از ایده ها و یافته های علمی تولید شده در برنامه ریزی های کوتاه و بلند مدت برای مقابله صحیح با آسیب های اجتماعی، درمان یا پیشگیری از گسترش و پیدایش آن ها را ضروری و پر اهمیت می سازد.

با توجه به اهمیت فضای مجازی در توسعه جوامع، در جامعه ما نیز در سال های اخیر به فن آوری اطلاعات و ارتباطات توجه زیادی شده است. ولی در این رابطه آسیب های جدی وجود دارد که ضروری است به ریشه یابی آن پرداخت (صادقیان، ۱۳۸۴). کشور ما از نظر بهره مندی از اینترنت در بین ۱۸۷ کشور جهان رتبه ۲۸ را دارد که بر اساس طبقه بندی اتحادیه جهانی مخابرات جزء کشورهای در حال توسعه به شمار می رود. آخرین آمارها از تعداد کاربران اینترنت در ایران نشان می دهد که ۶۰ درصد مردم از اینترنت استفاده می کنند؛ ۴۰ درصد کاربران اینترنت در گروه سنی ۲۰ تا ۲۹ سال، ۳۰ درصد را گروه سنی ۳۰ تا ۴۴ سال، ۱۵ درصد کاربران را گروه سنی ۴۵ تا ۵۹ سال، ۱۰ درصد کاربران را گروه سنی ۱۰ تا ۱۹ سال، ۳ درصد را گروه سنی ۱ تا ۱۰ سال و ۲ درصد را گروه سنی بالای ۶۰ سال تشکیل می دهند و اینترنت موبایل بیش ترین پارامتر اتصال به اینترنت در ایران است. از این رو کشور ایران پرکاربرترین کشور در خاورمیانه به شمار می رود.

شبکه های دوست یابی در کشور ما به سرعت در میان جوانان ایرانی محبوب شده است و "ایرانی ها رتبه سوم را در این شبکه ها کسب کرده اند (ستارزاده، ۱۳۸۶). فرهنگ رسانه ای اینترنت، فضای ذهنی جوانان را اشغال کرده و از آن مهم تر، نمایان گر نقش خانواده در کنار این ابررسانه است که والدین روی فرزندان خود تا چه حد کنترل تربیتی و نظارت اخلاقی دارند. بروز

آسیب های نوظهور می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های اجتماعی و روانی باشد. به همین دلیل، برنامه ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب های نوظهور لازم و ضروری می نماید. آسیب های نوظهور، آسیب های مرتبط با فن آوری های جدید است که آسیب های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت می توانند در این مجموعه قرار گیرد. چنانچه در پژوهش حاضر رابطه معناداری بین متغیرها به دست آید، می توان سطح تاثیر آسیب های نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار را پیش بینی کرد و ضمناً با آگاه کردن خانواده های زنان سرپرست خانوار به این موضوع، آن ها را از مخاطرات احتمالی ناشی از آن آگاه ساخته و توصیه های لازم را در این مورد به آن ها ارائه داد. موضوع آسیب های نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار یک پدیده ی مطالعه نشده است. بنابراین نتایج و یافته های این پژوهش هم از لحاظ کاربردی و هم از لحاظ نظری بسیار با اهمیت و ضروری است.

تاکنون مطالعات بسیار کمی در کشور ما بدین صورت که آسیب های اجتماعی نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار را مورد بررسی قرار دهد، صورت گرفته است. بیش تر پژوهش های صورت گرفته جامعه هدف شان دانشجویان یا نوجوانان بوده است. از دیگر ویژگی های این پژوهش این است که تاکنون ابزاری که به اندازه گیری آسیب های اجتماعی نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار که پایایی و روایی مستحکمی در کشور داشته باشد وجود ندارد و ابزار این پژوهش می تواند زیر بنای روایی و پایایی پژوهش های دیگر در آینده باشد. باید توجه داشت که کمتر پژوهشی به آسیب های اجتماعی نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار پرداخته است.

۴-۱-۱- اهداف پژوهش :

۴-۱-۱-۱- هدف کلی تحقیق:

بررسی رابطه ی بین آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار شهر بندرعباس.

۴-۱-۱-۲- اهداف جزئی تحقیق :

- ۱- بررسی رابطه ی بین استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار .
- ۲- بررسی رابطه ی بین استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار .
- ۳- بررسی رابطه ی بین استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار .
- ۴- بررسی رابطه ی بین استفاده کنندگان از ماهواره با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار .
- ۵- بررسی سهم هریک از مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید بر آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.

۵-۱- سوالات پژوهش

۵-۱-۱- سوال کلی تحقیق:

آیا بین آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

۵-۱-۲- سوالات جزئی تحقیق

- ۱- آیا بین استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

- ۲_ آیا بین استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟
- ۳_ آیا بین استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟
- ۴_ آیا بین استفاده کنندگان از ماهواره با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟
- ۵_ سهم هر یک از مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در تحقیق حاضر چقدر است؟

۱-۶-۱- تعاریف متغیرهای پژوهش:

۱-۶-۱-۱- تعاریف مفهومی

زنان سرپرست خانوار: زنان سرپرست خانوار زنانی هستند که عهده دار تامین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانوار می باشند (خسروی، ۲۵، ۱۳۸۰).

آسیب های اجتماعی نوپدید: آسیب های اجتماعی نو پدید شامل آسیب هایی است که با گذشت زمان، پیشرفت تکنولوژی، به وجود آمدن فن آوری های جدید و تبدیل جوامع سنتی به مدرن، ظهور کرده است.

۱-۶-۱-۲- تعاریف عملیاتی

زنان سرپرست خانوار: زنان سرپرست خانوار زنانی هستند که عهده دار تامین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانوار می باشند (خسروی، ۲۵، ۱۳۸۰).

آسیبهای اجتماعی نوپدید: در این پژوهش آسیب های اجتماعی نوپدید از طریق پاسخ گویی به پرسش نامه محقق ساخته در خصوص آسیب های اجتماعی نوپدید سنجیده می شود.

فصل دوم

گستره نظری پژوهش

این فصل به گستره نظری متغیرهای مورد مطالعه و پیشینه ی مطالعاتی متغیرها مربوط است. ابتدا به گستره نظری رابطه بین آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست پرداخته می شود، سپس پیشینه ی مطالعاتی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۲-۲- گستره نظری مسأله مورد پژوهش

۲-۳- اهمیت خانواده

کمتر انسانی را پیدا می کنیم که تجربه ی زندگی گروهی نداشته باشد. زندگی گروهی را برخی از فلاسفه ذاتی و فطری دانسته و جامعه شناسان نیز بر ضرورت زندگی اجتماعی برای ارضاء نیازها تأکید کرده اند. لذا انسانها بیشتر عمرشان را در گروه ها زندگی کرده یا به نحوی از آن متأثر اند. حتی اگر خودشان هم به این امر واقف نباشند. اولین گروهی که فرد از آنجا به این جهان پا می گذارد خانواده است. و هر فرد معمولی تقریباً تمام یا بخش اعظم عمر خود را در خانواده می گذراند. زمانی به عنوان فرزند و زمانی به عنوان همسر. با توجه به اهمیت بسیار زیاد آن خانواده و ازدواج از مباحث مورد توجه در روان شناسی و جامعه شناسی می باشد (ابراهیم حقیقی، ۱۳۸۴).

خانواده در تمام فرهنگ ها کانون شکل گیری هویت فرد است. هیچ فردی جدا از خانواده اش قابل تعریف نیست و خانواده رکن اصلی سازنده ی فرد و شخصیت اوست (ثنایی، ۱۳۷۹). کانون مقدس خانواده بهترین مکان برای تربیت جسم و روان است (فراست، ۱۳۸۱). خانواده یک سیستم تلقی می شود که حداقل از یک زن و مرد تشکیل می شود. این دو، نقش خود را به عنوان زن و شوهر در قبال یکدیگر ایفا می کنند. در صورتی که در خانواده فرزندان هم وجود داشته باشند، این سیستم بزرگتر و پیچیده تر شده و نقش های دیگری همچون نقش والدینی نیز به نقش های گذشته اضافه می شود. به زعم نظری و نوایی نژاد (۱۳۸۴)، خانواده چیزی بیشتر از مجموعه ی افرادی است که در یک فضای فیزیکی و روان شناختی با هم مشارکت دارند. امروزه، خانواده در اشکال گوناگون دیده می شود که هر کدام یک سیستم اجتماعی-فرهنگی تلقی می شوند. در داخل چنین سیستمی، افراد به وسیله ی حلقه های عاطفی قدرتمند، بادوام و متقابل به یکدیگر گره خورده اند. ورود به این سیستم سازمان دهی شده از طریق ازدواج یا تولد صورت می گیرد. خانواده پایه ی بنیادین اجتماع، سلول سازنده ی زندگی انسان، خشت بنای جامعه، کانون اصلی حفظ سنت ها، هنجارها و ارزش های اجتماعی است و شالوده ی استوار پیوندهای اجتماعی و روابط خویشاوندی و کانونی برای بروز و ظهور عواطف انسانی و پرورش اجتماعی است. خانواده واحدی است که بر اساس ازدواج پدید می آید و از آغاز پیدایی خود، همچون حریمی امن، زندگی انسان را در بر گرفته و موج تازه ای در درون شبکه ی خویشاوندی ایجاد می کند که شمار زیادتری از خویشاوندان را نیز به هم پیوند می دهد. انسان در خانواده، فرایند جامعه پذیری را می آموزد که مجموعه ای از بایدها و نبایدها است و بالاخره نقش هایی را در روابطش با دیگران یاد می گیرد. آنچه در خانواده از اهمیت برخوردار است، توجه به ارزش ها به ویژه ارزش های خانوادگی و اجتماعی است. ارزش های اجتماعی از اساسی ترین عناصر نظام اجتماعی هستند که از طریق آنها می توان جامعه را کنترل کرد و به سوی زوال یا تعالی سوق داد. بنابراین، خانواده ها باید عواملی را که موجب پیدایش، شکل گیری و تقویت ارزش ها و ارتباطات خانواده و جامعه می شوند، بشناسند (کفاشی، ۱۳۸۹).

تعاریف فوق نشان دهنده ی اهمیت فوق العاده ی این بنیان کوچک اجتماعی و تأثیر آن در تمامی شئون زندگی افراد به ویژه فرزندان است، اما این سیستم نیز مانند هر سیستم دیگری دستخوش حوادث تلخی می شود و همیشه در امان و به دور از تهدید نیست. مفهوم خانواده در کشور ما از معنایی وسیع تر برخوردار است، زیرا صمیمیتی که در خانواده ی ایرانی حاکم است در خانواده های بسیاری از کشورها از جمله غرب دیده نمی شود. امروزه، شیوه های ضربه زدن به فرهنگ و هویت ملی یک کشور تغییر یافته و دشمنان سعی می کنند از طریق جنگ نرم افزاری به فروپاشی بنیان خانواده و آرا و عقاید جوانان آن مرز و بوم نایل آیند. در دنیای ماشینی و شهری امروز که والدین فرصت چندانی برای صرف وقت با فرزندانشان ندارند و از طرف دیگر تک فرزندی بودن خانواده ها، والدین ساده ترین راه، را برای سرگرم نمودن فرزندانشان انتخاب می نمایند، بدین صورت که ابزارهایی همچون تلفن همراه، لپ تاپ، رایانه ی شخصی و اینترنت را در اختیار فرزند دلبندشان قرار می دهند تا او در اتاق خود به کار با آنها مشغول شود؛ حال آن که فرزند تنها از نظر فیزیکی در محیط امن خانه به سر می برد، ولی در عمل از طریق این وسایل به ویژه اینترنت به دنیایی به مراتب بزرگ تر از محیط پیرامونش قدم می نهد و با چیزهایی مواجه می شود که بسیاری از پدران و مادران از وجود آنها آگاه نیستند (کفاشی، ۱۳۸۹).

در میان اکثر جوامع انسانی، پدر به عنوان اصلی ترین و محوری ترین عضو خانواده مسئولیت سرپرستی و مدیریت خانواده را بر عهده دارد به همین خاطر پدیده ی بی سرپرستی در اغلب تعاریف با عنوان فقدان پدر در خانواده تعریف می شود و غیبت وی در مسائل اقتصادی و مدیریت خانواده مؤثر می باشد. از سوی دیگر زن در قوانین و مقررات حقوقی ایران وظیفه ای در تأمین نیازهای اقتصادی خانواده ندارد و مسئولیت مهم وی در تربیت نسل انسانی و فراهم سازی رشد و شکوفایی خانواده است (بختیاری، ۱۳۸۵).

زنان به دلیل ویژگی های خاص شخصیتی خود و تفاوت های جنسیتی با مردان در زمینه های گوناگون، نقش بسیار حساس و مهمی در تأمین سلامت و بهداشت روانی خانواده بر عهده دارند. تولید نسل، پرورش بدنی و پرورش روانی کودکان، پرستاری، تأمین آرامش خانواده، انتقال فرهنگ و زبان، تأمین روانی مرد، اقتصاد خانواده و ... کارکردهایی است که مختص زن است. تحقق این کارکرد ها در کنار اخلاق فرهنگی و اجتماعی زن در خانواده از جمله احترام و تکریم شوهر، همدلی و همراهی با شوهر، شاکر بودن و قناعت پیشگی، پرهیز از عیب جویی، عفت و چشم جویی از غیر، مدیریت و تدبیر امور خانه می تواند محیط خانه را محیطی مستحکم، معنوی، سالم و با نشاط تبدیل کند. بدیهی است که نقش ویژه زن در قالب مادر و پایه ی اساسی خانواده در مراقبت فرزندان و دادن عواطف لازم و توجه به رشد سالم فرزندان از اهمیت بالاتری برخوردار است (خواجه نژادیان، ۱۳۹۱).

با این وجود در سال های اخیر شاهد روند رو به رشد زنانی هستیم که به تنهایی مسئولیت زندگی خود را به دوش می کشند و به عنوان زنان سرپرست خانواده در جامعه معرفی می شوند (تاتینا بلداجی و همکاران، ۱۳۸۷).

۴-۲- سرپرست خانوار

سرپرست خانوار، عضوی از خانوار است که اعضای خانوار وی را به این عنوان معرفی می کنند و در صورتی که اعضای خانواده قادر به تعیین سرپرست خانوار نباشند، مسن ترین عضو خانوار به عنوان سرپرست خانوار تلقی می شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). در تعریفی دیگر از مرکز آمار ایران، زنان سرپرست خانوار به کسانی گفته می شود که بدون حضور و یا حمایت یک مرد، سرپرستی خانوار را برعهده می گیرند و مسئولیت اداره ی اقتصادی خانواده و تصمیم گیری های عمده را بر عهده دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۹: ۲). از سوی دیگر، زنان سرپرست خانواده، زنانی هستند که بدون حضور منظم یا حمایت یک مرد بزرگسال،

سرپرستی خانواده را به عهد دارند بر مبنای تعریف سازمان بهزیستی، زنان سرپرست خانواده زنانی هستند که عهده‌دار تأمین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانوار هستند (سازمان بهزیستی، ۱۳۷۹: ۸۰).

۵-۲- زن سرپرست خانوار

به طور کلی، زن سرپرست خانوار، به زنی گفته می‌شود که به هر دلیلی مسئولیت امرار معاش خانواده بر عهده او گذاشته شده است (بنیانا، ۱۳۸۵). این افراد می‌توانند شامل زنان بیوه، زنان مطلقه اعم از زنانی که پس از طلاق به تنهایی زندگی می‌کنند یا به خانه پدری بازگشته، ولی خود امرار معاش می‌کنند، همسران مردان معتاد، همسران مردان زندانی، همسران مردان بیکار، همسران مردان مهاجر، همسران مردانی که در نظام وظیفه مشغول خدمت هستند، زنان خود سرپرست زنان سالمند تنها دختران خود سرپرست، دختران بی سرپرستی که هرگز ازدواج نکرده اند و همسران مردان از کار افتاده و سالمند، باشند (مردم سالاری، ۱۳۸۷). در یک دسته بندی، زنان سرپرست خانوار به چند گروه عمده تقسیم شده اند:

گروه اول، خانوارهایی که در آن مرد به طور دائمی حضور ندارد و زنان به دلیل فوت همسر یا طلاق، بیوه شده اند یا دخترانی که ازدواج نکرده و تنها زندگی می‌کنند و سرپرستی خانواده را عهده دار می‌شوند.

گروه دوم: خانوارهایی که مرد به طور موقت و به دلیل مهاجرت، مفقودالثر بودن، متواری یا زندانی شدن سرباز بودن و ... غایب است و زنان مجبور به تهیه معاش زندگی خود و احیاناً فرزندانشان هستند.

گروه سوم: خانوارهایی که مرد در آن‌ها حضور دارد اما به دلیل بیکاری، از کارافتادگی، اعتیاد، سرباز بودن و غیره، نقشی در امرار معاش ندارد و زنان عملاً مسئولیت زندگی خود و احیاناً فرزندانشان را عهده دار می‌شوند (چانت^۱، ۱۹۹۷؛ کریمی زاده ۱۳۸۷).

این قشر آسیب پذیر و محروم، بهره بسیار کمی از منابع توسعه داشته اند. حاکمیت اندیشه های تبعیض آمیز، نابرابری جنسیتی، وضعیت بد اقتصادی، سوء تغذیه، نداشتن شغل مناسب و پایین بودن درآمد، زندگی در تنهایی و همراه با افسردگی و ناامیدی و ناامنی، نگرش غلط جامعه نسبت به این افراد و برخورداری از سطح تحصیلات و مهارت های فنی و آموزشی کمتر، فرصت ها و روابط اجتماعی و وضعیت فرهنگی، اجتماعی و تربیتی نامطلوب برای خود و فرزندان آن ها، فقدان یک چتر حمایتی و تأمین مالی و اجتماعی مطلوب، محدودیت خدمات بیمه ای، نبود پشتیبان عاطفی - روحی برای تداوم زندگی و ناتوانی در تهیه مسکن مناسب برای زندگی و در نتیجه سرگردانی در دوران سالخوردگی، آنان را با مشکلات عدیده ای روبه رو می‌کند. عمدتاً در این قشر، یکی از علایم بیماری های روانی مانند افسردگی، اضطراب، وسواس و پرخاشگری دیده می‌شود و فرزندان این خانواده ها به طور بالقوه در معرض مسایلی مانند کار کودکان در مشاغل سیاه و غیررسمی، بزهکاری اجتماعی، محرومیت از تحصیل و سوء تغذیه قرار دارند و از سوء دیگر آسیب های نوپدید اجتماعی که خانواده های آنها را تهدید می‌کند، مجموع این عوامل سبب شده است تا این قشر آسیب پذیر، از وضعیت بسیاری وخیمی در جامعه برخوردار باشند (فیض اله زاده، و همکاران، ۱۳۸۸).

شاخص های آماری نشان می‌دهند که رشد زنان سرپرست خانوار در کشور ما نیز در حال افزایش است. داده های آماری حاکی از روند رو به افزایش تعداد و نسبت زنان سرپرست خانوار در چند دهه اخیر است، به طوریکه در سال های

¹ - chant

۱۳۵۵، ۱۳۶۵، ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵ خانوارهای زن سرپرست به ترتیب ۳/۱، ۴/۷، ۷/۷ و ۹/۴ درصد از کل خانوارهای ایرانی راتشکیل داده اند. براساس این آمارها در سال ۸۵ تعداد خانوارهای کشور ۱۷ میلیون و ۵۰۱ هزار و ۷۷۱ خانوار بود که ۹/۴ درصد آن توسط زنان سرپرستی می شد که رقم یک میلیون و ۶۶۲ هزار و ۶۱۱ خانوار را شامل می شد اما این رقم در سال ۹۰ افزایش چشمگیری داشته است به طوری که از ۲۱ میلیون و ۱۸۵ هزار و ۶۴۷ خانوار کل کشور ۱۲/۱ درصد آن توسط زنان سرپرستی می شود که رقم ۲ میلیون و ۵۶۳ هزار و ۴۶۳ خانوار را شامل می شود و به عبارت بهتر طی ۵ سال ۹۰۰ هزار و ۸۵۲ خانوار به تعداد خانوارهای زن سرپرست یا تعداد زنان سرپرست خانوار اضافه شده است.

وضعیت زندگی زنان سرپرست خانوار و کودکانشان مورد توجه و بررسی اندیشمندان و نظریه پردازان قرار گرفته است، درواقع گسترش این شکل از خانواده ها در همه کشورهای جهان چه صنعتی و چه جهان سوم، ضرورت این بررسی را ایجاد کرده است (خسرو، ۱۳۸۷).

زنان سرپرست خانوار به عنوان قشری قابل تأمل و توجه در جامعه ی زنان به دلیل داشتن شرایط و اولویت های خاص، حایز توجه جدی هستند. زنان سرپرست خانوار از جمله آسیب پذیرترین قشر اجتماعی محسوب می شوند که به علل مختلف مانند طلاق، اعتیاد همسر، فوت همسر، زندانی بودن وی و سایر علل به تنهایی به تامین زندگی خود و افراد تحت تکفل خویش می پردازند. این قشر نسبت به سایر زنان فشارهای روانی اجتماعی بیشتری را تجربه کرده و در مقابل از کیفیت زندگی پایین تری برخوردار هستند. تعداد نقش هایی که زنان سرپرست خانوار به عهده می گیرند تأثیر مستقیمی بر ایجاد فشارهای عصبی، تشدید اختلالات روانی و بروز بیمار یهای جسمی دارد. در این میان عنصر حمایت یا عدم پشتیبانی دولت و جامعه، بر افزایش یا کاهش این فشارها تأثیر مستقیم و قطعی دارد. اکثر زنان سرپرست خانوار، زیر خط فقر قرار دارند و نمی توانند از عهده ی پرداخت هزینه های زندگی خود برآیند. زنان سرپرست خانوار به دلیل فقدان یک چتر حمایتی و تأمین مالی، کمبود مهارت های حرفه ای، فقدان مهارت های زندگی در مواجهه با بی همسری و نگهداری و تربیت فرزندان، عموماً در معرض آسیب جدی قرار دارند، فرزندان زنان سرپرست خانوار به طور بالقوه در معرض آسیب های اجتماعی بسیاری از قبیل فرار کودکان، از جمله دختران، کار کودکان، بزهکاری، محرومیت از تحصیل و سوء تغذیه قرار می گیرند (کاظمی پور، ۱۳۸۹).

وضعیت زندگی زنان و بخصوص زنان سرپرست خانوار و کودکانشان مورد توجه و مطالعه اندیشمندان علوم اجتماعی و بخصوص مطالعات زنان قرار گرفته است. در واقع گسترش خانواده هایی که توسط زنان اداره می شود در همه ی کشورهای جهان چه صنعتی و چه جهان سوم در حال افزایش می باشد و متفکرین و دانشمندان در این حوزه تلاش نموده اند از جنبه های متفاوت به بررسی و توضیح این مسأله بپردازند. نظریه زنانه شدن فقر، نظریه ساختی کارکردی، نظریه طبقاتی و ناتوانی دولت، نظریه کنش و نظریه جامعه شناسی زندگی روزمره نمونه ای از نظریات مطرح در این حوزه هستند. اما بنظر می رسد از این میان می توان دو دسته از نظریات را که به مسأله زنان سرپرست خانوار پرداخته اند مشخص نمود. دسته اول نظریاتی هستند که بر مسائل زنان همانند نابرابری، ظلم به زنان، مسأله مادری و غیره تاکید دارند و دسته دوم بر سیاست ها و برنامه هایی که توسط دولت و سازمانهای عمومی برای زنان سرپرست خانوار انجام می گیرند تاکید می کنند.

۶-۲- نظریه های مختلف در مورد زنان سرپرست خانوار

۶-۲-۱- نظریه های روانشناسی

روانشناسان معتقدند یکی از عمده ترین منابع استرس زا برای زنان به ویژه زنان سرپرست خانواده، ایفای نقش های متعدد در زمان واحد است. آدامز اختلالات روان شناختی زنان سرپرست خانوار مطلقه را بررسی نموده و اظهار می دارد، مادر پس از طلاق در برابر یک سری از مشکلات مانند تأمین مراقبت از کودک، یافتن سرپناهی مناسب و تأمین معیشت خانواده و دشواری های ناشی از این که او تنها بزرگسال خانواده است، قرار می گیرد و باید نقش پدر و نقش مادر را هم زمان به عهده بگیرد، به همین دلیل باید به ایفای نقش های چندگانه ای پردازد که در برخی موارد ایفای این نقش ها با هم در تعارض هستند، در نتیجه زن هم از حیث مادی و هم از حیث روانی عاطفی دچار مشکل گردیده و استرس و اضطراب بیش تری را تجربه می کند (تاتینا بلداجی و همکاران، ۱۳۸۷).

۶-۲-۲- نظریه های جامعه شناسی

۱- نظریه زبانه شدن فقر یا آسیب پذیری زنان سرپرست خانوار. طرفداران این نظریه معتقدند که خانواده های زنان سرپرست نه تنها در همه کشورهای جهان گسترش یافته اند، بلکه به درصد خانواده های زن سرپرستی که در جمعیت کم درآمد قرار دارند، افزوده شده است. این مسئله حتی در کشورهایی که پیشرفته ترین قوانین را به نفع زنان داشته اند دیده شده است. کودکان در این خانواده امکانات رفاهی و عاطفی ناچیزی دارند، یعنی اولاً به دلایل فقیر بودن خانواده، حضور کم تری در مدارس دارند و میزان افت تحصیلی آنان بیش تر از کودکان خانواده های دو والدی است (کوهن^۱ و کیسمن^۲، ۱۹۹۴)، ثانیاً به دلیل کم سواد بودن مادران، کم تر برای انجام تکالیف در خانه کمک و تشویق می شوند. میزان بزهکاری در میان نوجوانان این خانواده ها بیش تر از سایر نوجوانان است و مشکل دیگر این زنان، فقر زمانی است، یعنی زمانی که به طور تمام وقت در شبکه رسمی بازار، کار می کنند برای انجام وظایف خانگی، رسیدگی به کودکان و رسیدگی به خودشان وقت کافی ندارند. فقر زمانی هنگامی که با فقر مادی همراه شود، این گروه را آسیب پذیر می کند (مطیع، ۱۳۸۷).

۲- نظریه ساختی، کارکردی: براساس این نظریه، خانواده های زن سرپرست اساساً با شکل طبیعی و سنتی خانواده های دو والدی در تضادند و در واقع پیدایش این گروه از خانواده ها، نوعی انحراف محسوب می شود. در این خانواده ها به علت غیبت پدر و عدم زندگانی زوجی، شانس های زندگی کودکان تا حد زیادی کاهش می یابد و عدم اقتدار پدر برای سامان دهی به زندگی خانوادگی، خانواده را با بحران مواجه می کند، بحرانی که با ورود زنان به بازار کار به جای انجام وظیفه سنتی (خانه داری) شروع شده و به تربیت نامناسب کودکان، افت تحصیلی و بزهکاری آنان ختم می شود (کانت^۳، ۱۹۹۷).

۳- نظریه طبقاتی و ناتوانی دولت ها: قائلان به این نظریه معتقدند که فقر و آسیب پذیری، مقوله ای طبقاتی است؛ نه جنسیتی. مهم ترین شاخص های تعیین طبقه، عبارتند از درآمد، تحصیل و شغل. بر این اساس همه زنان سرپرست خانوار،

۱ - cohen

۲ - Kysmn

۳ - Kant

آسیب پذیر و فقیر نیستند بلکه آن گروهی که درآمد کم تر، تحصیل کم تر و شغل کم منزلت تر دارند و در طبقه پایین اجتماع جای می گیرند فقیرتر و آسیب پذیرتر هستند.

۴-نظریه کنش: طرف داران این نظریه معتقدند اگر چه خانواده های زن سرپرست مشکلات متعددی به دلیل تحصیلات کم، تبعیض بازار کار دارند ولی این مسئله به معنای آن نیست که ایشان مطلقاً از این شرایط تأثیر می پذیرند و نمی توانند بر مشکلات خود فائق آیند. به عبارت دیگر نمی توان این گروه را کاملاً قربانی و منفعل در برابر شرایط دانست. بررسی ها نشان می دهد کودکانی که در خانواده های تک والد بزرگ شده اند اغلب استقلال و خوداتکایی بیشتری دارند (مطیع، ۱۳۸۷)، به عقیده طرفداران این نظریه، شواهدی که از نزدیک موقعیت زندگی زنان سرپرست را می سنجد، نشان می دهد اطلاق لفظ آسیب پذیر به طور مطلق درست نیست، زیرا به این ترتیب واکنش فردی یا جمعی آنان نسبت به تغییر و بهبود شرایط شان نادیده گرفته می شود (موتی^۱، ۱۹۹۷؛ مطیع، ۱۳۷۸). در واقع دلایل فقر در بیش تر خانواده های زن سرپرست را نمی توان فقط به عوامل ساختاری یا تفاوت های جنسیتی نسبت داد، بلکه ترکیبی از عوامل یاد شده در این مسئله دخالت دارند (مطیع، ۱۳۸۷).

۷-۲- آسیب های نوپدید

مدتی است که موضوعی با عنوان آسیب های نوپدید به ویژه آسیب های ناشی از اینترنت، تلفن همراه، ماهواره و بازی های رایانه ای از سوی مسئولان و کارشناسان ذی ربط مطرح شده است و بر لزوم برنامه ریزی و سیاست گذاری در حوزه ی پیشگیری از این آسیب ها تأکید می شود. آسیب شناسی را می توان شناسایی مجموعه ی عوامل و شرایطی دانست که موجب عدم سازگاری فعالیت ها و اعمال اجتماعی و روانی فرد با هنجارهای اجتماعی و روان شناسی می گردند. آسیب های نوپدید در کشور به دلیل توسعه ی فن آوری ها رو به گسترش هستند در بسیاری از کشورها با در نظر گرفتن افزایش این فن آوری ها برای پیشگیری و مقابله با آسیب های نوپدید برنامه ریزی شده است، اما در ایران با توجه به سرعت گسترش فن آوری ها و توسعه ی اینترنت و فضای مجازی برنامه ریزی و راهکار مؤثری برای مقابله با این گونه آسیب ها تدبیر نشده است و این موجب افزایش دامنه ی این گونه آسیب ها در سراسر کشور شده است. بروز آسیب های نوپدید می تواند زمینه ساز نوع جدیدی از آسیب های اجتماعی و روانی باشد. به همین دلیل، برنامه ریزی برای شناسایی، پیشگیری و کاهش آسیب های نوپدید لازم و ضروری می نماید. آسیب های نوپدید، آسیب های مرتبط با فن آوری های جدید است که آسیب های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت می توانند در این مجموعه قرار گیرند. در این مقاله سعی شده است تا به آسیب های مرتبط با اینترنت به ویژه عضویت در شبکه های اجتماعی مجازی پرداخته و برای رفع این گونه معضلات پیشنهاداتی ارائه شود. آسیب های اجتماعی در دنیای پیچیده امروزی از مباحث بسیار مهم در زندگی فردی، خانوادگی و جامعه بشری می باشد. متأسفانه در حال حاضر به بخشی از زندگی مردم تبدیل شده است. شناخت و ترمیم این آسیب ها نیاز به آموزش گسترده جامعه و خانواده دارد. آسیب ها را نمی توان فقط دزدی، انحرافات جنسی، دختران فراری، اعتیاد، کودکان خیابانی، خشونت، خودکشی، بیکاری و طلاق نامید. در قرن مدرنیزم و نفوذ گسترده ماهواره، اینترنت و ماشین در زندگی انسان ها رها کردن اصول اخلاقی و بی توجهی به مسائل روحانی نیز با سرعت، شرایط را برای آسیب بزرگ تری رقم می زند. این مشکل در بسیاری از خانواده ها قابل رویت نیست و دولت ها نیز با اشتغال فراوان در امور سیاسی و مسائل کلان کشور سهواً و یا عمداً در پی حل این گونه مشکلات نمی باشند. توقف و یا کند کردن سرعت آسیب های اجتماعی در برخی موارد نیازمند تغییرات اساسی اجتماعی است و لازم است تحولات کلی و تغییرات گسترده ای در جامعه و آموزش

¹ - muty

افراد صورت پذیرد. در این بین نمی توان مشکلات و آسیب های اجتماعی را فردی و شخصی تلقی کرد زیرا با این باور اشتباه اصل مسئله به فراموشی سپرده خواهد شد و چه بسا کسانی که در راس امور اجتماعی و سیاسی قرار دارند و این مشکلات را جزئی می دانند روزی خود دچار همین مسئله گردند. بسیاری از دانشمندان و صاحب نظران علوم اجتماعی بر این باورند که ترکیب و هم گرایی فن آوری های ارتباطی و تجدید ساختار نظام سرمایه داری در دهه های اخیر ما را وارد عصر تازه ای کرده است. دانیل بل آن را جامعه فراصنعتی. امانوئل کاستلز، جامعه شبکه ای و بعضی آن را جامعه اطلاعاتی نامیده اند. جامعه ی اطلاعاتی را جامعه ای می دانند که در آن دسترسی به اطلاعات افزایش یافته ها و اطلاعات اهمیت زیادی در زندگی روزمره پیدا کرده و سبب تغییراتی در ساختارهای شغلی شده است. به سبب گسترش دامنه تأثیر رسانه های جمعی، به ویژه ماهواره و اینترنت و سایر فن آوری های اطلاع رسانی، جامعه ی اطلاعاتی امروزه بعدی جهانی پیدا کرد و منحصر به کشور خاصی نمی شود (نوابخش و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۴۷).

گسترش فن آوری های نوین در عرصه ی الکترونیک و رایانه در چند دهه ی گذشته، موجب پدیدار شدن انواع و اقسام لوازم و برنامه های الکترونیکی و رایانه ای از جمله اینترنت، تلفن همراه، ماهواره و بازی های رایانه ای در جهان شده است. انکارناپذیر است که این تحولات و پیشرفت ها زندگی بشر را چندین برابر آسان تر نموده است، اما در آن سوی سکه نمی توان از آسیب های ناشی از این فن آوری های نوین غافل ماند. کودکان عصر حاضر مانند کودکان نسل های گذشته نیستند که تنها با بازی کردن با همسالانشان و تماشای کارتون های تلویزیونی سرگرم شوند. تقریباً تمامی این کودکان و نوجوانان از همه ی این فن آوری ها یا برخی از آنها برخوردارند. صرف نظر از کاربرد وسیع این ابزارها، آنچه امروزه کاربرد وسیعی یافته و بخش وسیعی از فعالیت های روزمره ی افراد را پوشش می دهد، اینترنت و به تبع آن فضای مجازی است. اینترنت مجموعه ی پایان ناپذیری از پایگاه های داده است که اطلاعات مختلف و متنوع فردی و جمعی انسان ها را در خود جمع آورده است و هر روز نیز گسترش می یابد. دلایل زیر باعث شده اند که اینترنت به عمومی ترین شبکه برای حل مسایل اجتماعی و فرهنگی تبدیل شود:

۱- سهولت گفتگو و تبادل اطلاعات با دیگران از طریق چت که اگر در مباحث آموزنده و علمی به کار گرفته شود، به بالا رفتن فرهنگ افراد و جامعه کمک می کند.

۲- سرعت تبادل اطلاعات و ناشناخته ماندن مبادله کنندگان در صورت تمایل و قلت هزینه های تبادل اطلاعات.

۳- امکانات قابل توجهی که اینترنت به عنوان یک پایگاه می تواند در اختیار افراد جامعه قرار دهد، مانند دستیابی به اطلاعات در خصوص هر نوع موضوعی، ارسال و دریافت نامه های الکترونیکی، خرید هرگونه لوازم از طریق سفارش الکترونیکی که از اتلاف وقت جلوگیری می کند، انجام مبادلات بانکی، عضویت در شبکه های مجازی و ... بر این اساس می توان گفت که پتانسیل های مثبت و کاربردهای مفیدی که جنبه های گوناگون زندگی انسان را تحت تأثیر قرار داده و تسریع، تسهیل و خلاقیت را برایش به ارمغان می آورد، بخشی از توانایی های معجزه آسای این شبکه ی جهانی است، اما این شبکه ی جهانی در حال گسترش روی دیگری نیز دارد و آن وجود خطرات بالقوه است که گاهی می تواند به خساراتی بزرگ و جبران ناپذیر مبدل شود. به طور کلی، گسترش اینترنت در جامعه موجب بروز فرصت هایی جهت افزایش آگاهی افراد و حتی ایجاد اشتغال برای برخی از افراد شده است، ولی تهدیداتی نیز به همراه دارد. با وجود اینترنت، علاوه بر وجود دنیای واقعی و الگوهای ارتباط سنتی در آن، فضاهای مجازی نیز ایجاد شده اند که نحوه ی تولید، انتقال و مصرف اطلاعات در آنها دیگر به شیوه ی سنتی صورت نمی پذیرد و این الگوها، کاملاً دگرگون شده اند. گسترش فضاهای مجازی مانند سایر

انواع دیگر تحولات و پیشرفت ها، پیامدها و آثار مثبت و منفی گوناگونی را در جامعه و زندگی کاربران این گونه فضاها ایجاد کرده است. مثبت ترین پیامد آن را می توان تسهیل و تسریع ارتباطات و تبادل اطلاعات دانست. منفی ترین پیامد آن را می توان به خطر افتادن حریم خصوصی افراد، منزوی شدن آنها و از هم پاشیدگی بنیان خانواده معرفی نمود. اصلی ترین علتی که می توان برای بروز این پیامدهای منفی بیان داشت، این است که در فضای مجازی افراد نمی توانند به شناخت صحیح و کافی از هم دست یابند.

آسیب های نوپدید، آسیب های مرتبط با فن آوری جدید است که آسیب های ناشی از استفاده از ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت می تواند در این مجموعه قرار گیرد. همچنین ماهواره اگر به طور مناسب استفاده شود می تواند نکات مثبتی همچون آموزش و استفاده از اطلاعات علمی را در پی داشته باشد، اما در صورت کاربرد غیر مناسب آسیب هایی همچون تهاجم فرهنگی، از بین رفتن قبح روابط نامتعارف، مصرف مشروبات الکلی، پرخاشگری، عشق های مثلثی، تزلزل بنیان خانواده، ارتباطات نامشروع، رواج مدهای غربی، شیطان پرستی و فرقه های انحرافی که از طریق شبکه های تلویزیونی افراد زیادی را جذب کرده است، در پی خواهد داشت. اینترنت نیز یکی از مواردی است که به دلیل استفاده نامناسب از آن، آسیب های بسیاری را در پی داشته است. بر اساس آمار از نظر تعداد کاربران اینترنتی، ایران رتبه اول را دارد و ۲۸ تا ۳۵ میلیون کاربر در کشور وجود دارد که درصد زیادی از آن ها را کودکان و نوجوانان تشکیل می دهند. آثار مثبت استفاده از اینترنت، به روز کردن اطلاعات، استفاده از مطالب علمی، دسترسی به فن آوری های روز است اما به موازات آن شاهد گرایش نوجوانان به چت روم ها، عشق های مجازی، کلاه برداری و سوء استفاده از دختران و پسران با ارائه شخصیت های دروغین، ازدواج های اینترنتی، هرزنگاری، سرقت اطلاعات و اخاذی هستیم که از جمله آسیب های ناشی از استفاده ناصحیح از اینترنت است (پل دیود، ۱۹۶۵؛ جلائی فر و آقاخان بابایی، ۱۳۹۱).

آنچه به صورت کودتای خزننده در حال انجام است، این است که کودکان و نوجوانان در اتاق خود پا به دنیای خطرناکی می گذارند و خانواده ها با این تصور که کودک و نوجوانشان در فضای امن خانه است از خطراتی که او را تهدید می کند، غافل هستند. بازی های رایانه ای از جمله دیگر مصادیق بروز آسیب های نوپدید است که بسیاری از آن ها با اسامی ایرانی و برای مقابله با هویت ایرانی تهیه و در کشور نیز توزیع شده است. کاربر این بازی علیه هویت خود می جنگد و خشونت، افت تحصیلی، احساس برتر بودن، بیماری های اسکلتی و ساختاری از جمله آثار نامطلوب این بازی هاست. حتی برخی پویانمایی هایی که در بازار رسانه توزیع می شود به عادی سازی روابط دختر و پسر و روابط عاشقانه منجر می شود که آثار منفی بسیاری در پی دارد. بنابراین با توجه به توسعه این آسیب ها که اثر مستقیمی در بروز آسیب های اجتماعی از جمله طلاق، فرار دختران، خشونت و پرخاشگری ها و ... دارد، باید برنامه ریزی دقیقی برای پیش گیری و مقابله با این آسیب ها انجام شود (جلائی فر و آقاخان بابایی، ۱۳۹۱).

پرش ناگهانی از مدرنیته به پست پست مدرنیته تغییرات شدید فرهنگی و آسیب های دامنه داری را در جامعه ایران سبب شده است. آسیب های اجتماعی نوپدید، آسیب های مرتبط با فن آوری های جدید است که این آسیب ها ناشی از استفاده از ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت و... می توانند در این مجموعه قرار گیرند (ابراهیم پور، خزایی، ۱۳۹۱).

۸-۲- انواع آسیب های نوپدید

از جمله آسیب های نوپدید می توان به استفاده ناصحیح از تلفن همراه ، فضای سایبری یا اینترنتی، بازی های رایانه ای ، ماهواره و ... را نام برد.

۹-۲- آسیب های استفاده ناصحیح از تلفن همراه

امروزه با ظهور فن آوری های جدید در زمینه اطلاعات و ارتباطات، بسیاری از مشکلات ارتباطی و اطلاعاتی هموار گشته و راه های رسیدن به جدیدترین اخبار و اطلاعات در کوتاه ترین زمان آسان شده است. یکی از این فن آوری ها، تلفن همراه است. این فن آوری، گذشته از محاسنی که با خود به همراه دارد از جمله ارسال و دریافت پیامک، بلوتوث، دوربین عکاسی و فیلمبرداری، دریافت امواج رادیو، تلویزیون و ماهواره، اتصال به اینترنت و بازی های سرگرم کننده، خطرهایی را هم متوجه کاربران خویش کرده است. مهم ترین قشری که از این پدیده تأثیر می پذیرد، قشر کودکان و نوجوانان است. اعضای این بخش از جامعه، به علت شرایط خاص سنی و روحی که دارند در حال رشد جسمی و اجتماعی به سر می برند می توانند اصلی ترین قربانیان خطرهای تلفن همراه به حساب بیایند. در این دوره ی سنی، به دلیل شرایط روانی، اجتماعی و عاطفی خاصی که وجود دارد، نوجوانان بیش از کودکان و بزرگسالان با موضوعات جدید و نو اعم از مثبت یا منفی اشتغال ذهنی پیدا می کنند و به سمت آن کشیده می شوند. در واقع، در دوره نوجوانی بیش از هر سن دیگری، نوجوانان از خانه فاصله می گیرند و بیشتر با گروه همسالان روبه رو می شوند و چون از پختگی لازم جهت مقابله با فشارهای گروه برای همرنگ ساختن فرد برخوردار نیستند، ممکن است با فشارهای مزبور به صورت منفی برخورد کنند و تحت تأثیر رفتارهای مدگراییانه، منفی و آسیب زای گروه قرار گیرند (استرنبرگ^۱ و مانهام^۲، ۲۰۰۷).

تلفن همراه در عرصه های مختلف زندگی انسان حضور پیدا کرده است و به همین جهت تأثیر آن بر روابط میان افراد را نمی توان نادیده گرفت. این وسیله ارتباطی اثر متقابلی بر کنش های میان انسان ها در سطوح خرد و کلان بر جای گذاشته است. گروهی از جامعه شناسان پیش بینی کرده اند که به طور کلی این وسیله زندگی اجتماعی را به صورت یک جریان ناپایدار و غیر قابل پیش بینی در خواهد آورد. زیرا ارتباطات و کنش های گروهی افراد می تواند به سرعت تحت تأثیر یک تماس تلفنی بر هم بخورد و از هم بپاشد. با عبور جوامع از صنعتی به فرا صنعتی نقش تلفن همراه نیز از یک وسیله ارتباطی صرف به همدمی صمیمی نیز تغییر یافته است به گونه ای که فرد بسیاری از اوقات تنهایی خود را با آن سپری می کند. تلفن همراه وسیله ای است که ارتباطات به ویژه روابط چهره به چهره را در شرایطی که نیازی به ارتباط مستقیم و حضوری با طرف مقابل احساس می شود را کم رنگ می سازد چون این وسیله خواهان کمترین ارتباط با دیگران است و می تواند در جهت تخریب روابط اجتماعی به کار گرفته شود (حمیدیان، ۱۳۹۰).

تلفن همراه، امکان برقراری نوعی ارتباط هم زمانی و همه جایی را برای افراد امکان پذیر ساخته و از این رو، بیش از دیگر رسانه ها، عرصه ارتباطات بین فردی را دگرگون کرده است. ارزانی، سهولت ارتباط و رفع محدودیت های ارتباطات چهره به چهره، از جمله کارکردهای مهم پیام کوتاه است. بلوتوث و پیام کوتاه منجر به ارتباطات و نیازهای جدیدی شده است امکاناتی نظیر ضبط مکالمات، امکان ضبط و پخش ام . پی . تری پلیر، رادیو، امکان اتصال به شبکه اینترنت و دریافت

1- Sternberg

2- Manham

صفحات روزنامه و برنامه های تلویزیون و هم چنین وسیله ای و امکان ارسال پیام های طنز آمیز، پیام تبریک، پیام های عاطفی و دوستانه از مزایای پیام کوتاه می باشد (پریمانی ورندی، ۱۳۹۰).

از زمانی که فاصله مکانی میان افراد بشر زیاد شد، انسان نمادها و وسایل بی شماری را برای برقراری ارتباط از راه دور با دیگران به خدمت گرفت، از علامت دادن با دود گرفته تا ارسال نامه، مهمترین واسطه ارتباط میان فردی بود و برای سالیان دراز به عنوان یک وسیله ارتباطی شناخته می شد. پس از آن، استفاده از تلفن به عنوان وسیله برقراری ارتباط و مکالمه در زمان واحد رواج یافت. سپس، اینترنت به طور برجسته ای زندگی ارتباطی روزمره مردم را با برقراری ارتباطات آن لاین از طریق چت (گپ) و پست الکترونیکی تغییر داد. اکنون تلفن همراه، رسانه و واسطه نوظهور عصر حاضر است. تلفن همراه بیش از هر رسانه دیگری، ارتباطات انسانی را میسر ساخته است. این وسیله که ابتدا به عنوان وسیله ای برای تعاملات تجاری مورد استفاده قرار می گرفت و هنوز هم در این حوزه نقش مهمی ایفا می کند، هم اکنون به عنوان یک واسطه مداوم در ارتباطات میان فردی مورد استفاده قرار می گیرد. تلفن همراه و پیام کوتاه با رفع موانع و محدودیت ها، ارتباطات بین فردی را تسهیل می کنند. موانع و محدودیت هایی که گاه شخصیتی مانند کمروبی هستند و گاه فرهنگی تابوها و هنجارهای ارتباطی در واقع، تلفن همراه و پیام کوتاه نوعی اخلاق ارتباطی جدید را شکل داده اند. اکثر تلفن های موبایل دارای قابلیت ارسال و دریافت پیام کوتاه می باشند. برخی از تلفن های موبایل و یا دستگاه های PDA دارای قابلیت اتصال به اینترنت نیز می باشند. علیرغم مفید بودن امکانات فوق برای استفاده کنندگان، مهاجمان نیز ممکن است اینگونه پتانسیل ها را در جهت اهداف مخرب خود سواستفاده نمایند (پریمانی ورندی، ۱۳۹۰).

ارتباط از طریق تلفن همراه، عرصه ارتباطات بین فردی را دگرگون کرده است و این دگرگونی به ویژه به کمک پیام کوتاه میسر شده است. پیام کوتاه نوعی پیام نوشتاری است که از خصوصیات پیامهای شفاهی نیز برخوردار است. این همان چیزی است که فرنبک (۲۰۰۳)، از آن با عنوان شفاهیت ثانویه یاد می کند. ارزانی، دسترسی همه زمانی و همه جایی و سرانجام تسهیل برخی از ارتباطات بین فردی که با محدودیت هایی در جامعه همراه است، از جمله مزیت های تلفن همراه به شمار می روند. تسهیل ارتباطات بین فردی از جمله مهم ترین کارکردهای تلفن همراه است که به ویژه توجه جوانان را به خود جلب کرده و به بخش مهمی از فرهنگ جوانان در تمام دنیا تبدیل شده است. پیام کوتاه میتواند محدودیت هایی را که به دلایل شخصیتی نظیر کمروبی و یا فرهنگی تابوها و هنجارهای اجتماعی در جریان ارتباطات بین فردی و چهره به چهره پیش می آید، رفع کند و با تسهیل ارتباطات خلاء موجود را پر کند. اگر از منظر نظریه استفاده و خوشنودی به این موضوع بنگریم، تلفن همراه و پیام کوتاه، در این عرصه بلامنازع و بی رقیب اند. بنابراین، اگر تلفن همراه و پیام کوتاه در برخی از وجوه، کاربردها و کارکردهایی نظیر دیگر رسانه ها دارند، در این عرصه بی رقیب می نمایند. از تحلیل محتوای پیام های کوتاه، مبادله شده بین افراد، می توان نتیجه گرفت که نوعی اخلاق ارتباطی جدید، به ویژه میان دو جنس، در حال ظهور است که تلفن همراه و پیام کوتاه، نقش مهمی در آن دارند. این موضوع به ویژه در محیط دانشگاه که دختران و پسران دانشجوی روزمره تعاملات و ارتباطات زیادی با یکدیگر دارند، حایز اهمیت است. اخلاق ارتباطی جدیدی که به کمک تلفن همراه و پیام کوتاه تسهیل شده است، از سویی می تواند موانع گذشته در راه تعامل و ارتباط صحیح دختران و پسران دانشجوی را در دانشگاه از میان بردارد. اما از دیگر سو، می تواند ارزش ها و هنجارهای مرسوم در جامعه را نزد جوانان بی اعتبار سازد و از این رو به نوعی آنومی اجتماعی (کوثری، ۱۳۸۵)، دامن بزند. تحلیل محتوای پیام های کوتاه از منظر سیاسی و ارتباطات بین قومی هم بسیار حائز اهمیت است، زیرا در ورای ارتباطات رسمی که در سطح جامعه جریان دارد، پیام های کوتاه به

صورت غیر رسمی حاوی افکار عمومی درباره موضوعات سیاسی است. از این رو می توان گفت، بخشی از زندگی روزمره ی مردم جامعه ی ایران را می توان از طریق مطالعه و بررسی پیام های کوتاه مورد بررسی قرار داد (بریمانی ورندی، ۱۳۹۱).

امروزه پیشرفت تکنولوژی های مرتبط با حوزه اطلاع رسانی و وسایل ارتباط جمعی در مقایسه با گذشته چندین برابر شده است و فاصله زمانی و مکانی در تعاملات انسانی از میان برداشته شده و انسان ها به تعبیر مک لوهان در دهکده جهانی زندگی می کنند. تغییرات فوق که غالباً جنبه سخت افزاری دارد، چنانچه با تغییرات فرهنگی مورد نیاز همراه نباشد جامعه دچار پس افتادگی فرهنگی شده و کنترل رفتارهای فردی و جمعی در زمینه استفاده از وسایل ارتباط جمعی و نیز تکنولوژی های مربوطه از دست متولیان عرصه فرهنگ خارج خواهد شد. تلفن همراه، در کنار کارکردهای مثبت، کارکردهای نامناسبی نیز دارد که از چشم صاحب نظران پنهان نمانده است. به عنوان مثال تلفن همراه، همانقدر که وسیله مناسبی برای بازی و سرگرمی و گذران اوقات فراغت محسوب می شود، به همان نسبت نیز میتواند معبر موسیقی ها و فیلم های مبتذل و غیراخلاقی باشد. یا همانقدر که وسیله ی آسان و مناسبی برای ثبت لحظات خاطره انگیز روزانه افراد است به همان نسبت می تواند وسیله ای برای عکسبرداری یا فیلمبرداری از سوژه های غیراخلاقی و تکثیر آن در سطح وسیع باشد. وجود چنین کارکردهای نامناسب در کنار خودکنترلی ضعیف نوجوانان و جوانان و فقدان فرهنگسازی مناسب در زمینه استفاده از تلفن همراه موجب نگرانی را در بین مسئولین نهادهای آموزشی فراهم ساخته است (حیدری چروده و صالحی فدردی، ۱۳۸۹).

امروزه کارکردهای تلفن همراه، به سرعت در حال توسعه است به گونه ای که ارتباط در حال حرکت و بدون حضور فیزیکی، تنها یکی از کارکردهای مهم آن محسوب می شود. دسترسی دائمی به اطلاعات و تبادل آن، ارائه خدمات شهری از طریق آن، سرگرمی، ذخیره اطلاعات فردی، تجارت همراه، پخش موسیقی و فیلم، عکسبرداری و فیلمبرداری، گسترش روابط متقابل شهروندان و دولت و نیز گسترش فردیت بخش کوچکی از کارکردهای رو به گسترش آن می باشد (حیدری، ۱۳۸۸). ورود این وسیله ارتباطی به فضای خانواده همراه با کارکردهای مثبتی که با خود به ارمغان آورده است، موجب گسترش حریم خصوصی اعضای خانواده به ویژه فرزندان شده است. تا قبل از ورود این وسیله ارتباطی حیطه نظارت والدین بر رفتار فرزندان و تعاملات آنان با دوستان و همکلاسی ها گسترده بود (حیدری چروده، ۱۳۸۹). تلفن ثابت منزل، تنها وسیله ی ارتباطی فرزند و دوستانش در خارج از زمان مدرسه بود که تمامی ابعاد ارتباطی آن نظیر مدت مکالمه، محتوای ارتباطی، موعد ارتباط، طرفین ارتباط زیر نظر والدین و قابل کنترل توسط آنان بود، اما با ورود موبایل و اینترنت به حریم خانواده، قلمرو ارتباطی فرزند با دیگران، بطور کامل از نظارت خانواده خارج شده است و هرگونه تلاش والدین در این زمینه به مثابه ورود به حرم خصوصی فرزندان و تجسس در مسائل شخصی آنان تلقی شده و موجبات جدایی عاطفی و اجتماعی بین آنان را فراهم می سازد (حیدری چروده و صالحی فدردی، ۱۳۸۹).

کامپیو^۱ و سوگیر^۲ (۲۰۰۵)؛ بیل لیوکس^۳، ون درلین^۴، دآسرمونت و همکاران^۵ (۲۰۰۷)، عنوان می کنند که ظرفیت های اعتیاد آوری تلفن همراه را نباید مورد غفلت قرار داد.

۱- Kamybvp

۲- Svgyra

۳- Bill Lyvks

۴- Van Drlyn

۵- Dasrmvnt et al

فن آوری اطلاعات و ارتباطات در چگونگی این که مردم بتوانند نزدیکی را از لحاظ مکانی، حقیقی و ارتباط تجربه نمایند، انقلابی به پا کرده است. این فن آوری ها دسترسی ارزان به هر چیز و هر کس را در جهان ممکن ساخته اند. این فن آوری ها، عینا تعامل چهره به چهره را در فضای سائیری بازسازی می کنند و امکان مشارکت در انواع متعدد ارتباطات اجتماعی را میسر می سازند. مردم از فن آوری اطلاعات و ارتباطات برای نوشتن وبلاگ ها، ارسال نامه های الکترونیکی، برقراری روابط اجتماعی از طریق سایت های شبکه ای مانند فیس بوک و مای اسپیس، ارسال متن به یکدیگر از طریق سرویس پیام کوتاه تلفن همراه و گفتگو از طریق پیام فوری آنلاین استفاده می نمایند با وجود کاربردهای بسیاری که فن آوری اطلاعات و ارتباطات دارد، موضوعی که امروزه زیاد به آن پرداخته می شود این است که ارتباطات فیزیکی واقعی به نفع ارتباط های آنلاین در حال کاهش هستند. در نتیجه، این امر به روابط اجتماعی بیشتر اما ضعیف تر منجر می شود. تحقیقات پیشین در زمینه ی فن آوری های ارتباطی به نتایج ناهمخوان و متناقضی در خصوص اثرات فن آوری اطلاعات و ارتباطات بر رفتار انسان و ارتباطات اجتماعی دست یافته اند. نتایج بررسی ها درباره ی دو نوع از فن آوری ها یعنی متن و پیام فوری روی حجم و قدرت سه شبکه ی اجتماعی (خانواده، دوستان و آشنایان) در کویت نشان داد که به جز در مورد خانواده در برقراری ارتباطات اجتماعی که ارتباط معناداری با استفاده از پیام فوری داشت، در خصوص قدرت و حجم شبکه های اجتماعی در هر سه حوزه ی مورد بررسی ارتباط معنادار منفی و مثبتی به ترتیب با استفاده از فن آوری (هم پیام فوری و هم پیام متنی) به دست آمد. علاوه بر این، برخی عوامل دموگرافیک مانند جنسیت و وضعیت تأهل نقش متوسطی را با توجه به روابط اجتماعی ایفا می کردند. بر این اساس می توان گفت که فن آوری های ارتباطی جدید، مزایا و معایب متعددی دارند از این رو، با توجه به قدرتی که این فن آوری ها از نظر اجتماعی دارند، فن آوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک فن آوری که در جهت توسعه و تغییر ارتباطات اجتماعی گام بر می دارد، باید بیشتر مورد بررسی قرار گیرد (آل سانا، ۲۰۰۹).

وجود ابعاد بالینی و سوال اینکه چگونه سوء استفاده از اینترنت و تلفن همراه می تواند ناسازگاری روان شناختی را موجب شود هنوز موضوع بحث است. اعتیاد به تلفن همراه یا استفاده مفرط از آن یکی از موارد رفتاری مرتبط با ظرفیت اعتیاد آوری اینترنت است. شواهد نشان دهنده می دهد که استفاده مفرط از تلفن همراه مرتبط با الگو های رفتاری دیگر از جمله بیدار ماندن در شب و اشتغال به تبادل پیام کوتاه و همچنین وابستگی عاطفی است که در ذهن کاربران ایجاد می شود. به همراه است به طوری که این افراد معتقدند که بدون استفاده از تلفن همراه قادر به زندگی کردن نیستند. این یافته ها حمایت کننده تاثیر منفی استفاده مفرط از تلفن همراه و تاثیر منفی آن بر سلامت جسمی و روان شناختی دانش آموزان است (کامپیو و سوگرا، ۲۰۰۵).

از دیگر کاربردهای تلفن همراه قابلیت اتصال به اینترنت است که این سرویس در بین کاربران ایرانی بسیار رایج است با تمرکز بر جوانب مثبت استفاده حرفه ای از اینترنت، مککنا^۳ و گلسون^۴ (۲۰۰۲)، تلاش نمودند تا در خصوص پیامدهای بین فردی و اجتماعی اینترنت نیز به تحقیق بپردازند.

از دیگر مشخصه های قابل بررسی تلفن همراه زبان های خاص و غیراستاندارد است برخلاف تلفن ثابت که الگوهای ثابت و یکسان زبان را به همراه داشت. تلفن همراه زبان های متفاوت و خاصی را که در حلقه های دوستانه مورد

1 - alsana
2 - McKenna
3 - Green
4 - Glsvn

استفاده قرار می گیرد و از یکدیگر متمایز هستند رواج داده است. این مشخصه، بخصوص در پیام کوتاه مشاهده می شود (کسر^۱، ۲۰۰۴).

همانطور که بروز و ظهور هر فن آوری و پدیده های جدید امید و رفاه و آسایش و سرعت عمل و دسترسی به اطلاعات را برای انسان امروز به ارمغان آورده است. بدیهی است موجی از هراس را نیز فراروی بشر پدیدار نماید یکی از این موارد آسیب هایی است که در سازمان های رسانه ای شکل می گیرد و سواربر امواج به ما می رسد که با عنوان آسیب های نوپدید یا نوظهور از آنها یاد می شود. از این پدیده های مهم که انقلابی در کمیت و کیفیت ارتباط های انسانی بوجود آورد موبایل یا تلفن همراه است. به عنوان مثال تلفن همراه فوایدی از جمله دسترسی آسان، کاهش ترافیک و تردهای غیرضروری و ایجاد هم گرایی در پی دارد اما در کنار آن، استفاده نامناسب از آن در سال های اخیر به آثار منفی و آسیب های بسیاری منجر شده است که از جمله آن می توان به بلوتوث های مخرب، پیامک های مستهجن، دوستی های خیابانی، تزلزل ارزش ها و ارتباطات غیرمناسب اشاره کرد واقعیت این است که گریز از مواجهه با فن آوری های ارتباطی جدید نه امکان پذیر است نه عاقلانه، چون آنها هم مثل هر پدیده دیگر آمیزه ای از فرصت ها و تهدید ها هستند که با اتخاذ روش های درست و فرهنگ سازی می توان امکان برخورداری افراد را از فرصت های آن بیش از پیش فراهم آورد (پل دیود، ۱۹۶۵؛ جلائی فرو آقاخان بابایی، ۱۳۹۱).

گسترش شهرنشینی موجب گردیده است تلفن همراه به عنوان نماد ارتباط همه جانبه عصر حاضر معرفی گردد و این خصیصه، تلفن همراه را به مفهوم جامعه مجازی فراگیر نزدیک می کند. تلفن همراه به عنوان تکنولوژی کاریزماتیک در مقایسه با تکنولوژی های دیگر چون کامپیوترهای لپ تاپ تجسم فرهنگی پیدا کرده و به صورت گسترده ای وارد زندگی اجتماعی مردم شده است (فورچونیتی^۲، ۲۰۰۱).

امروزه تاثیرات و بسترسازی های تلفن همراه برای برخی مقاصد نامتناسب افراطی و گاه هنجارشکنانه، موجب نگرانی نهادهای سیاسی و اجتماعی شده است. تلفن همراه به واسطه برخی ویژگی ها چون سرعت انتقال، تنوع مطالب و ارزان بودن آن که از شاخصه های مهم رسانه های پست مدرن می باشد به راحتی در اختیار افراد با سبک ها و هنجارهای مختلف اجتماعی قرار گرفته و این امر به مرور میزان کنترل خانواده ها و مدارس بر آموخته های نسل جدید و نیز کیفیت و جهت گیری های آموزشی و تربیتی خانواده ها، مدارس و جامعه را متاثر ساخته است. در تحلیل اجتماعی از شیوه بهره گیری تلفن همراه، باید خاطر نشان ساخت تکنولوژی مذکور موجب کاهش حضور عوامل انسانی در تعاملات روزانه، القاء ضرورت پذیرش زبان واحد در بطن برنامه ها و تبدیل زبان انگلیسی به زبان جهانی، غلبه بازار آزاد و فرهنگ سودآوری، تحمیل شکل نوینی از امپریالیسم فرهنگی و گسترش مصرف گرایی و مدگرایی نیز شده است. در حال حاضر تلفن همراه بر طراحی لباس و کیف تاثیر گذاشته و باید جای مناسب برای تلفن همراه داشته باشند. طراحان تلفن همراه هر روز نوع طراحی شان را تغییر می دهند و به دنبال جذب بیشتر مشتری هستند. بطوریکه اهمیت داشتن تلفن همراه کوچک و زیبا از شاخص های طبقه اجتماعی بشمار می رود. امیرشاهی و عباسیان (۱۳۸۶)، بر این عقیده هستند که ذهنیت ها و برداشت های مصرف کنندگان از نام تجاری تلفن های همراه مبنای تصمیم به خرید و اعتماد به نام تجاری را شکل می دهند و هر چقدر نام تجاری معتبرتر باشد گرایش به خرید و پرداخت پول بیشتر بالاتر است.

1 - kser

۲- Furchvnyty

از سوی دیگر استفاده از تلفن همراه بعنوان ابزاری برای ارتکاب جرم معضلی است که از مدتها قبل شاهد بروز و گسترش آن در جامعه هستیم به گونه ای که روزانه خبرهای مختلفی مبنی بر پخش شدن عکس یا فیلم خصوصی افراد، کلاه برداری، حاکم گوشی توسط نرم افزارهای مخصوص می شنویم. تلفن همراه به عنوان ابزار نوین اطلاع رسانی علاوه برداشتن کاربردهای گسترده در حوزه های گوناگون اطلاع رسانی، ارتباط دهی، تداوم بخشی، مفرح سازی، تحریک پذیری، برخی پیامدهای نامناسب اجتماعی مانند اعتیاد روانی، تزلزل ارزشها، کاهش تعاملات اجتماعی، زوال تدریجی ادبیات ملی، بلوغ زودرس، بلوتوث و اس ام اس های غیراخلاقی، به خطر افتادن امنیت شخصی را به دنبال دارد. بنابراین با توجه به اینکه سلامت روانی کودکان و نوجوانان یکی از مقوله های مهم در مباحث روان شناسی و جامعه شناسی محسوب می شود هم چنین با توجه به این مساله که امروزه بسیاری از دانش آموزان در مقاطع پایین تحصیلی به تلفن همراه دسترسی دارند و از آن استفاده های مختلفی به عمل می آورند لذا از جمله مشکلاتی که ممکن است برای دانش آموزان که به عنوان آینده سازان جامعه در نتیجه اشتغال زیاد با تلفن همراه پیش بیاید، افت تحصیلی و کاهش عملکرد آموزشی آنان می باشد. از این رو پژوهش حاضر در صدد بررسی نحوه استفاده دانش آموزان از تلفن همراه و آسیب های اجتماعی پیامک و بلوتوث در دانش آموزان می باشد (پناهی و همکاران، ۱۳۹۰).

۱-۹-۲- نقش تلفن همراه در روابط خانوادگی :

در زندگی امروزه وابستگی انسان به تلفن همراه تا حدی است که اگر نگوئیم شمار زیادی از مردم به آن اعتیاد دارند باید بگوئیم بیشتر مردم با حذف آن از زندگی نمی توانند زندگی عادی داشته باشند و دچار نارضایتی می شوند و از جمله استفاده های که مردم از آن می کنند، برای در ارتباط بودن با افراد خانواده و دوستان و حتی حل و فصل کردن کارهایشان است. تلفن همراه باعث افزایش روابط اجتماعی می شود و ارتباطات را تسریع می بخشد و حتی جایگزینی برای صله رحم است. آن هم در روزگاری که به دلیل مشغله فراوان، آدم ها کمتر امکان به جای آوردن این سنت را به شکل حضوری دارند. حضور تلفن همراه باعث شده دسترسی های غیر فیزیکی و اطلاع از یکدیگر افزایش یابد و نقش مهمی در روابط خانوادگی ایفا می کند. یکی از مهم ترین چالش هایی که این وسیله ارتباطی به همراه دارد میزان و چگونگی تاثیر گذاری آن بر روابط خانوادگی است. عده ای بر این باورند که استفاده گسترده از تلفن همراه و سرویس های اینترنتی به دلایلی چون به وجود آمدن سوء تفاهم ها، گسترش روابط خارج از خانواده افراد، غیر فیزیکی شدن روابط موجب از هم پاشیدگی و گسست روابط خانوادگی شده است (حمیدیان، ۱۳۹۰). تاثیر مثبت یا منفی مساله این است این وسیله می تواند در جهت استحکام بخشی روابط خانوادگی به کار گرفته شود اما در عین حال روابط جدیدی که ممکن است این وسیله ایجاد کند و یا تماس هایی که به دلیل سوء تفاهم مشکوک به نظر برسد روابط زن و شوهر را دچار مشکل کند و آن بخش تقویت شده ارتباط دچار اختلال شود. اینگونه اختلالات که ممکن است در فرایند استفاده از تلفن همراه میان خانواده ها ایجاد شود زیاد ربطی به این وسیله ندارد و بیشتر به فرهنگ خانواده ها و میزان اعتماد و بی اعتمادی که مابین افراد خانواده حاکم می باشد مربوط است (حمیدیان، ۱۳۹۰).

روابط زن و شوهر ها و مشکلات و سوء تفاهم هایی که میان آنها به وجود می آید یا حتی از آن سو میزان رضایت مندی آنها از رابطه شان تابع داشتن یا نداشتن نیست بلکه تابع عوامل مختلفی از شرایط اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی گرفته تا رضایت مندی آنها از روابط زن و شوهری است دامنه آسیب شناسی حضور تلفن همراه در خانواده این روزها به جوانان و نوجوانان و حتی کودکان خانواده نیز کشیده شده است. در حالی که در این باره هم عده ای معتقدند در اختیار قرار دادن آن برای فرزندان خانواده نوعی کنترل آنها محسوب می شود و امنیتی را برای والدین به همراه دارد، عده ای نیز بر این باورند که عدم کنترل کافی روی

ارتباطاتی که فرزندان با این وسیله می توانند برقرار کنند و حتی در برخی موارد اعتیاد آنها به این وسیله تاثیرات مخربی بر آنها می گذارد. در حال حاضر در جاهایی که حضور این وسیله ارتباطی قدمت دارد فرهنگ استفاده از آن نیز جا افتاده است و مانند روزها و سال های اول شاهد مزاحمت ها نیستیم، در حال حاضر با سیستم نظارتی و قضایی و افزایش فرهنگ استفاده از آن، با آسیب کمی روبرو هستیم و به همین میزان آگاهی کافی نسبی نیز میان خانواده ها به وجود آمده است اما در میان طبقات فرهنگی پایین و جاهایی که چندین تلفن همراه است به طور جدی وارد شده نیاز به فرهنگ سازی احساس می شود. بنابراین می توان گفت یک وسیله ارتباطی چون تلفن همراه به تنهایی نمی تواند اثری سازنده یا مخرب در روابط خانوادگی داشته باشد بلکه می تواند اعتماد یا بی اعتمادی که براساس عوامل متعدد میان افراد خانواده شکل گرفته را تقویت یا تضعیف کند. راهکارهایی در خصوص کنترل تاثیرات تلفن همراه بر روابط اجتماعی و خانوادگی:

۱- با توجه به اینکه تلفن همراه یک تکنولوژی ارتباطی می باشد و می تواند در جهت مثبت و یا منفی بودن نیز کاربرد داشته باشد بنابراین بهتر است در جهت استفاده بهینه این تکنولوژی جدید، فرهنگ سازی در بستر جامعه و خانواده صورت گیرد.

۲- مدت زمان استفاده از تلفن همراه را محاسبه کنید.

۳- فن آوری را در اختیار خود قرار دهید نه بر عکس. اگر تلفن همراه کنترل زندگی شما را به دست گرفته و برای شما تنش و استرس و یا دچار مشکل مالی کرده باید در رابطه خودمان با این فن آوری تجدید نظر کنیم.

۴- بدانید که شما به همه ارتباط ها نیاز ندارید، از نشانه های مدیریت صحیح روابط اولویت بندی آنهاست.

۵- میزان بی رویه استفاده از تلفن همراه، تنوع در استفاده و ... از جمله عواملی است که درباره اثرات تلفن همراه بر سلامت فردی و اجتماعی انسان نمایان کرده است پس لازم است الگوی بهینه مصرف این فن آوری را بدانید.

۶- در ساعاتی از شبانه روز تلفن همراه تان را خاموش کنید.

۷- بهتر است میزان آموزش های تربیتی در خانواده ها و مدارس برای شناساندن مخاطرات و تهدیدهای استفاده از تلفن همراه برای کاهش مخاطرات، افزایش یابد (حمیدیان، ۱۳۹۰).

۱۰-۲- آسیب های استفاده ناصحیح از ماهواره

در زمان گذشته خانواده عمدتاً به عنوان تله نهاد کارگزار جامعه پذیری شناخته می شد، اما در جوامع امروزی با توجه به تغییرات صورت گرفته، رقیبان عمده ای در کنار خانواده برای این خود نشانه جامعه پذیری نظیر رسانه های ارتباط جمعی، نظام آموزشی و غیره پیدا شده اند این واقعیت است که خانواده حتی در امر اجتماعی کردن کودکان خود نیز آزادی عمل ندارد. به سبب وجود تلویزیون در اکثر منازل، کودکان از سنین پایین جذب برنامه های آن می شوند (اعزازی، ۱۳۸۶). پس می توان گفت که رسانه های جمعی خصوصاً برنامه های تلویزیونی بسیاری از راه های موجود در جامعه را به واسطه محتوای خودشان به ما آموزش می دهند و این قضیه با رفتارهایی که از ما سر میزند، بدیهی به نظر میرسد (لیکن^۱ و هندل^۲، ۲۰۰۱).

^۱ - Alykn

^۲ - Handel

چندین سال است که در عرصه تحولات دنیای مدرن، صحبت از جهانی شدن در عرصه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی بسیار گرم شده است. به طوری که سالانه ما شاهد برگزاری نشست ها و کنفرانس های متعدد در این زمینه هستیم که به بررسی پیامدهای مثبت و منفی این پدیده می پردازند. عده ای شکل گیری این پدیده به شکل گیری فروشگاه های زنجیره ای بزرگ با شعباتی در سراسر جهان و تأثیر اقتصادی کشورهای مختلف بر روی هم نسبت می دهند و عده ای دیگر، نقش رسانه های و تکنولوژی های مدرن از جمله روزنامه، رادیو، تلویزیون و اینترنت و... را پررنگ می بینند. در واقع طرفداران دیدگاه دوم بر این اعتقادند که اگرچه ممکن است که تکانه های اولیه در شکل گیری پدیده جهانی شدن را باید در به هم پیوستگی اقتصاد ملی کشورها و تأثیر و تأثر آن ها بر روی همدیگر جستجو کرد، اما باید گفت که شاخصه اصلی که باعث همه گیر شدن این پدیده در عرصه های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... به خصوص در چندین سال اخیر شده است، را باید در رسانه ها و تکنولوژی های رسانه ای جستجو کرد. از جمله رسانه هایی که در این مدت تأثیر به سزایی در نزدیک شدن فرهنگ ها، مدها، سبک زندگی ها و... داشته است، می توان به ماهواره های تلویزیونی اشاره کرد. همانطور که می دانیم هر تکنولوژی ای در بدو پیدایش یا ورود آن به یک جامعه می تواند هم باعث رشد و پیشرفت آن جامعه، و هم باعث واماندگی و چند برابر شدن مشکلات جامعه شود. بالطبع ماهواره های تلویزیونی و برنامه های آن ها نیز از این قاعده مستثنی نبوده و موجب یکسری مزایا و معایب در جوامع گوناگون شدند. در واقع، این رسانه ها از بدو پیدایش خود تا به امروز موجب صفات دوگانه و در عین حال متضادی چون: تبادل فرهنگی و نزدیک شدن فرهنگ ها به همدیگر، تهاجم فرهنگی و حذف یکی از فرهنگ ها به نفع دیگری، گسترش و اشاعه افکار و اندیشه های انسانی ترویج و اشاعه فرهنگ و ارزش های جامعه مرکز به عنوان ارزش های جهان شمول، گسترش پلورالیسم و احترام به تکثر فرهنگ ها وسیله ای برای مونولوگ و تک صدایی فرهنگ مرکز و... شده اند. جامعه ما نیز به عنوان یکی از کشورهای موجود در این سیستم جهانی، از این پدیده مستثنی نبوده است و همزمان با ورود این تکنولوژی رسانه ای جامعه ما نیز در حوزه های گوناگون با چالش های متفاوت روبه رو شده است. اما اگر که تا چند سال پیش به علت محدود ماندن گستره این تکنولوژی در شهرهای بزرگ و آنجا هم در دست اقشار و یا طبقات محدودی از جامعه کشور، بررسی کردن پیامدها و عواقب استفاده از این تکنولوژی خیلی در دستورکار دانشگاه ها و مجامع علمی و اجرایی مرتبط با این قضیه نشده بود، اما امروزه بواسطه گسترش این رسانه ها تا دورافتاده ترین نقاط کشور و تقریباً همه گیر شدن آن در جامعه، تنوع کانال های ماهواره ای با توجه به ذائقه های بینندگان مختلف در جامعه صحبت از تأثیر و تأثر آن ها نقل بسیاری از محافل دانشگاهی و سازمان های متولی اجرایی مختلف درگیر در این قضیه شده است، که تقریباً بیشتر این مباحث حول سه محور؛ بررسی علل گسترش استفاده از ماهواره ها، بررسی پیامدها (مزایا و معایب) استفاده از ماهواره ها، و راه های برخورد با این تکنولوژی مدرن و کاهش دادن اثرات مخرب آن بر جامعه می چرخد. با توجه به اینکه در چند سال اخیر ما شاهد گسترش کانال ها و برنامه های ماهواره ای هستیم که بنیان خانواده را هدف گرفته اند (محمودی، ۹۰).

ماهواره یکی از ابزارهای فن آوری پیشرفته روز محسوب می شود که در حوزه های مختلف علمی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی... در راستای توسعه جوامع به کار گرفته شده است. اساساً در خصوص استفاده از ماهواره سه دیدگاه مطرح می شود. طرفداران دیدگاه اول موسوم به آزادی مطلق با تکیه بر پیشرفت های مربوط به حوزه ارتباط و امکان دریافت امواج ماهواره ای توسط دستگاه های تلویزیون خانگی، مبارزه با این پدیده را بی مورد قلمداد می کنند. دیدگاه دوم موسوم به منع مطلق معتقدند که شیوه و نمایش دیش های ماهواره ای در پشت بام های خانگی، نمادی از تهاجم فرهنگی غرب، زیر سوال رفتن مبنای دینی، عرفی شدن تدریجی نقض قوانین و رواج ناهنجاری های اخلاقی فرهنگی در جامعه است که این امر را منجر به واپسماندگی فرهنگی توده وار سازی یکسان و عقب ماندگی فرهنگی جوامع توسعه نیافته قلمداد می کنند بنابراین

اعمال قانون، جریمه متخلفین و جمع آوری تجهیزات ماهواره ای را در شرایط فعلی، مناسب ترین اقدام توسط حکومت تلقی می نمایند. دیدگاه سوم بر این باور است که ماهواره جزء واقعیت های فناوری روز دنیا محسوب می شود که با استفاده از روش های فیلترینگ، آموزش های همگانی در استفاده صحیح از ماهواره، با ضبط و پخش برخی از برنامه ها توسط صدا و سیما ایجاد تلویزیون کابلی و ... را می توان مدیریت نمود. حال اظهار تناقض آمیز سه گفتمان فوق عمق اختلاف در اجرای قانون جمع آوری را تحت الشعاع خود قرار می دهد که این امر باعث تضعیف جایگاه پلیس در تأمین نظم و امنیت عمومی در جامعه می گردد. بدیهی است در عمل آنچه باقی می ماند، باز هم اجرای ناقص قانون و موج اتهام به سمت پلیس می باشد (پیری و همکاران، ۱۳۹۰).

امواج ماهواره ای مانند تمام پدیده های وارداتی و تحمیلی «در وجهی» می باشند که یک لبه آن مفید و لبه دیگر آن برنده است.... نتایج پژوهش ها نشان داده است که اکثریت افراد بر این باورند که ماهواره اوقات فراغت مناسب و لحظات شادی را برای آنها فراهم می کند، این در حالی است که از سوی دیگر همین افراد نگران تغییراتی که ماهواره به دلایل مسائل اخلاقی و خانوادگی در ساختار زندگی خانوادگی شان به وجود می آورد نیز هستند (پیری و همکاران، ۱۳۹۰).

جهان امروز و به ویژه دهه اخیر را عصر ارتباطات می گویند و تأثیر این مفهوم را در علوم انسانی با تعبیری چون عصر دانایی، انفجار اطلاعات، انقلاب اطلاعات و ارتباطات و جامعه اطلاعاتی بیان می کنند. این تحولات، فعالیتهای ارتباط جمعی و خصوصی را به دهم نزدیک کرده و زمان و مکان را از یکدیگر جدا نموده اند. در همین زمینه گیدنز به جدایی زمان مکان، هاروی به فشردگی زمان مکان و ریتزر به مفهوم غیرمکان غیرزمان اشاره دارند. با پیشرفت این رسانه ها، دوره ی سیال و ابهام آمیزی از پیامدهای احتمالاً منفی دنیای مدرن و رسانه های ارتباطی نوین آن برای انسان معاصر ترسیم می شود. به نظر می رسد رسانه های جمعی از یک سو وحدت اجتماعی را تهدید می کنند و از سوی دیگر پادزهری برای تهدیداتی هستند که از طرف سایر نیروهای اجتماعی از قبیل تحرک و دگرگونی سریع، متوجه همین وحدت می شود (کالنر^۱، ۱۹۹۵: ۳۲؛ ویدون^۲، ۲۰۰۴: ۱۱ و بارکر^۳، ۲۰۰۲: ۷۶).

به گفته تامپسون، اگر می خواهیم تأثیر فرهنگی رسانه های جمعی در جهان معاصر را درک کنیم باید این دیدگاه را کنار بگذاریم که مواجهه با رسانه یک سره به ترک شیوه های سنتی زندگی و پذیرش شیوه های مدرن زندگی منجر خواهد شد، زیرا در نفس مواجهه با رسانه ذاتاً هیچ گونه رویارویی با سنت نیست. رسانه های ارتباطی را می توان نه تنها در جهت چالش و تضعیف ارزش ها و باورهای سنتی، بلکه به منظور گسترش و تحکیم سنت ها نیز مورد استفاده قرار داد (عریضی، ۱۳۸۵: ۷۷). به هر روی، بررسی تأثیرات و پیامدهای مثبت یا منفی رسانه ها بر ارزش ها، باورها، فرهنگ و هویت می تواند اهمیت چشمگیری در شناسایی این پدیده های فرامدرن و درک ابعاد مبهم و ناشناخته ی آن داشته باشد. ماهواره یکی از این رسانه های بسیار تأثیرگذار در عصر حاضر است که همانند سایر رسانه ها و وسایل ارتباطی، اساساً محصول غرب بوده و در طول چند سال اخیر وارد کشور شده است. بسیاری از صاحب نظران بر این باورند که یکی از آسیب های ماهواره به عنوان یک رسانه ی مدرن، هویت شکنی است. ماهواره ها با درنوردیدن دیوارها و مرزها و فروپاشاندن همه ی خطوط هویت ریشه دار، سامان سنتی جوامع را به نفع یک نظم تازه و دهکده ی جهانی، هدف می گیرند. در این فرایند، زمانی که هویت به مثابه یک ذخیره تاریخی قطع شود، نظام بنیادین جامعه فروخواهد ریخت (آتون^۴، ۲۰۰۱: ۹۸؛ گانتلت^۵، ۲۰۰۲: ۳۹؛

1 - Kalnr
2 - Ydvn
3 - Barker
4 - Aton
5 - Gantt

بارکر، ۲۰۰۲: ۱۸۷). امروزه، استفاده از ماهواره باعث شده حجم وسیعی از برنامه های برون مرزی و فراستی به فضای فکری جوامع وارد شده و بر ابعاد مختلف زندگی فردی و جمعی تأثیر بگذارد. یکی از این ابعاد مهم، هویت فرهنگی است. منظور از هویت فرهنگی آن درایتی از خویشتن است که مشتق از عضویت چه رسمی و چه غیررسمی در یک گروه اجتماعی بر مبنای انتقال و پرورش دانش، باورها، ارزش ها، نگرش ها، سنت ها و شیوه های زندگی معین مشترکی بین اعضاست (دافنی^۱، ۲۰۰۷: ۳۵۲؛ هال و همکاران^۲، ۱۹۹۶؛ متیوز^۳، ۲۰۰۰). شکل گیری هویت فرهنگی بومی به وسیله شاخص هایی مانند شرکت در آیین های مذهبی، اجرای آداب و رسوم سنتی، گذراندن اوقات فراغت مطابق با فرهنگ جامعه، احساس تعلق خاطر به زبان، میراث فرهنگی و پای بندی به تدارک مراسم ازدواج صورت می گیرد. در دوره معاصر، فرایند جهانی شدن و گسترش رسانه های ارتباطی و اطلاعات نیز به چالش های هویت فرهنگی دامن زده، یا دست کم بعد تازه ای به آنها افزوده است. به عنوان مثال، زبان یکی از عناصر هویتی و معناساز در همه ی فرهنگ هاست که می تواند تحت تأثیر دامنه و عمق استفاده از رسانه ها و مخصوصاً ماهواره به چالش کشیده شود از خلال زبان است که فرهنگ ها ابراز وجود می کنند. اگر رخنه ای در موجودیت زبان از خلال زبان است که فرهنگ ها ابراز وجود می کنند. اگر رخنه ای در موجودیت زبان ایجاد شود، آن فرهنگ یا هویت آن به خطر می افتد (مورلی، ۲۰۰۰: ۱۶۷ و کورستایتا^۴، ۲۰۰۷: ۳۱۷). از این رو، به نظر می رسد مرحله بعدی حیات این نسل در راستای تداوم سنت و فرهنگ بومی آنها نباشد. این امر در ابتدا به بحران هویت و سپس به تغییر هویت می انجامد که نه تنها برای گُردها، بلکه برای کل فرهنگ و هویت ایرانی عواقب ناگواری به دنبال خواهد داشت (گنتز^۵، ۲۰۰۶: ۲۷۶ و مورلی، ۱۹۹۵).

۱-۱۰-۲- تاریخچه پیدایش ماهواره:

۱۱ ژانویه ۱۹۴۶، کارشناسان مخابرات ارتش آمریکا برای اولین بار موفق شدند طی یک پروژه ی تحقیقاتی به نام آمادا امواج راداری به ماه ارسال و انعکاس آن را دریافت کنند. طی دهه ۱۹۵۰، آزمایشگاه تحقیقاتی نیروی دریایی آمریکا به این پژوهش ها ادامه داد تا آنکه بین سال های ۱۹۵۹ و ۱۹۶۳ توانست از ماه به عنوان یک ماهواره طبیعی بین واشنگتن و هاوایی، ارتباط های رادیویی منظمی برقرار کند. در دهه ۱۹۶۰، مردم شوروی سابق به وسیله ماهواره ها قادر شدند، تصویر فضا پیمای «وستاک III» را که مدار زمین را دور می زد، مشاهده کنند. در طول دهه ۱۹۸۰ پنج نسل از این ماهواره ها در تکامل یکدیگر ارائه شد که نسل پنجم ماهواره های مزبور با ۱۲ هزار مدار تلفنی و دو کانال تلویزیونی با تجهیزات کامل، در مدار قرار گرفتند. نسل پنجم، مجهز به سیستم های دیجیتالی پیچیده در سال ۱۹۸۶ ساخته و به کار گرفته شد. استفاده از برنامه های ماهواره ای طی سال های سال عمدتاً با اهداف نظامی، صنعتی و اقتصادی همراه بود، اما امروزه اهداف دیگری در به کارگیری آن مدنظر شرکت های چند ملیتی و کشورهای توسعه یافته و صاحبان قدرتمند رسانه ای جهان قرار گرفته است بر همین اساس انواع تبلیغات زیبا و انبوهی از کالاها را در مقابل دیدگان افراد و علاقه مندان قرار می دهند (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

کشور ما از جمله کشورهایی است که وارث فرهنگ و تمدن تاریخی می باشد و از آغاز تاریخ شناخته شده تداوم وجودی خود را حفظ کرده و در دنیای معاصر نیز علی رغم تغییرات بسیار توانسته جایگاه خود را تا حدی نگاه دارد. در وضعیت رویارویی فرهنگی ها و گسترش روزافزون رسانه ها در جهان معاصر و به موازات آن جهانی شدن، شناخت ابعاد گوناگون فرهنگ ایرانی و به تبع، خرده فرهنگ های آن جهت درک و فهم جایگاه آن، چالش ها و فرصت ها، پیامدهای

1 - Daphnia
2 - Hull et al
3 - Mtyvz
4 - Kvrstayta
5 - Gntz

مختلف اجتماعی و فرهنگی دنیای مدرن و نیز راهکارها و راهبردها ضروری است. بررسی و مطالعه ی هویت به طور عام و هویت فرهنگی به طور خاص به زمینه های این شناخت کمک شایانی می کند. به ویژه که هویت فرهنگی اکثر جوامع در دوره ی معاصر آماج اثرات و پیامدهای خواسته یا ناخواسته ی رسانه ها قرار گرفته و به نظر می رسد تنوعات فرهنگی در حال ناپدید شدن هستند. طبق آخرین آمار سایت های معتبر مربوط به صنعت ماهواره، امروزه حدود ۹۰ ماهواره در جهان فعالیت می کنند که این تعداد ماهواره امواج حدود ۷۰۰۰ شبکه ی تلویزیونی را ارسال می نمایند. از این ۹۰ ماهواره، امواج حدود ۳۰ تا ۳۵ ماهواره آسمان کشور ایران را پوشش می دهند. این تعداد ماهواره امواج حدود ۳۰۰۰ شبکه را بر آسمان ایران ساطع می کنند. در نتیجه، توجه بیش از پیش به تأثیرات ناشی از آنها احساس می شود. اگر شبکه های کارتی یا کدشده از این تعداد شبکه کسر شود، می توان گفت که در کل چیزی حدود ۱۷۰۰ شبکه ی کدشده و به اصطلاح باز در ایران قابل دریافت است. البته باید عنوان کرد که تعداد شبکه های فارسی زبان ماهواره ای با سرعت زیادی در حال رشد است. برای مثال، اولین شبکه ی فارسی زبان در سال ۱۳۷۵ تأسیس شد، در حالی که هم اکنون این تعداد به حدود ۴۰ شبکه رسیده است. می توان گفت که به طور میانگین هر ساله ۵ شبکه به شبکه های فارسی زبان اضافه می شود. در اکثر کشورهای دنیا، مطالعات بسیاری درباره ی ماهواره انجام می شود. حتی در کشورهای عربی مراکزی تأسیس شده که به بررسی آثار و پیامدهای شبکه های ماهوار های اختصاص دارد. با این وجود، به نظر می رسد که توجه اندکی به ماهواره و آثار و پیامدهای آن در کشور شده است، به گونه ای که تعداد تحقیقات درباره ی آثار ماهواره به تعداد انگشتان دست هم نمی رسد. اکثر کشورهای در حال توسعه و حتی برخی کشورهای اروپایی از منظر تئوری های امپریالیسم فرهنگی، امپریالیسم رسانه ای، نظریه ی کاشت و یا آمریکایی شدن روش زندگی، به بررسی آثار ماهواره پرداخته اند. در حوزه ی فرهنگ، نگرانی از آمریکایی شدن زندگی در کشورهای پیرامونی وجود دارد، آن چه که برخی از اندیشمندان معتقدند از نتایج جهانی شدن و در نهایت آمریکایی شدن برخوردار است. از این رو، با توجه به نقش و پیامدهای رسانه ی ماهواره بر کلیه ی ابعاد جامعه و از جمله وضعیت و میزان پای بندی به هویت فرهنگی در گُردستان ایران به عنوان یک میدان فرهنگی مهم و متأثر از این فرایند، انجام چنین تحقیقاتی دارای اهمیت اساسی و راهبردی است (نادر نژاد و همکاران، ۱۳۸۹).

بدون شك دغدغه اصلی پارسنز نیز مثل سایر فونکسیونالیست ها همانا برقراری نظم و آرامش و در نهایت ثبات و حفظ جامعه بود. همان طور که وود و شرمن نیز می گویند حقیقت، قسمت اعظم نوشته های پارسنز در مورد نهادهای ویژه ای نظیر خانواده، اقتصاد، حکومت و مذهب، تلاشی برای نشان دادن این مسأله است که چگونه این مؤسسات به برای هم نوایی اجتماعی، انسجام و ثبات کمک می کنند (وود^۱ و شرمن^۲، ۱۳۷۲). پارسنز برای دست یابی به این مهم به چهار خرده نظام موجود در سیستم اجتماعی و کارکردهای هر کدام از آن ها اشاره می کند که به اعتقاد او مهم ترین خرده نظام موجود، خرده نظام فرهنگی می باشد و به زعم او مهم ترین کارکرد این خرده نظام پایداری می باشد. پس بقای جامعه به خرده نظام فرهنگی مربوط می گردد. کارکرد عمده این خرده نظام این است که کارهایی انجام دهد و وسایلی تعبیه کند تا بتواند جامعه را پایرجا نگه دارد. خرده نظام فرهنگی توسط دو سازه واره کنترل اجتماعی و جامعه پذیری به کارکرد اصلی خود جامعه عمل می پوشاند (تنهایی، ۱۳۷۴). جامعه پذیری به اعتقاد پارسنز شیوه های انتقال هنجارها و ارزش های یک نظام به کنشگران درون نظام و ملکه ذهن شدن این هنجارها و ارزش ها در آن ها می باشد که این امر از طریق نهادهایی نظیر خانواده، مدرسه، رسانه ها و غیره انجام می شود (ریتزر^۳، ۱۳۷۴)، محیط خانوادگی عامل قطعی مؤثر در ایجاد شرایط سازنده ای است که ارزش ها و گرایش های شخصی را شکل می دهد. بخش مهمی از این فرآیند در درون خانواده به صورت عمدی و آگاهانه

1 - Wood
2 - Sherman
3 - Ritzer

انجام می پذیرد ولی بخش زیادی از آن نیز کاملاً ناخودآگاه است. الگوهای کنش متقابل اجتماعی درون خانواده ممکن است مدل های ناخواسته را برای شکل گیری رفتار و شخصیت بعدی کودکان یعنی زمانی که به بلوغ و دوره نوجوانی می رسند، فراهم سازد. به هر حال اگر جامعه پذیری فرآیندی باشد که نسل های مختلف یک جامعه را به یکدیگر پیوند می دهد، خانواده از عوامل عمده اجتماعی شدن از دوران کودکی تا نوجوانی و پس از آن است که به صورت یک سلسله مراحل پی در پی رشد و تکامل، نسل ها را به یکدیگر مربوط می سازد (طالبان، ۱۳۷۸). پس بدون شک مهم ترین عامل جامعه پذیری، خانواده می باشد. این که والدین در جامعه پذیری فرزندان بسیار ضروری و مهم محسوب می شوند یک امر بدیهی است؛ چراکه ارزش ها و نگرش ها را به آن ها منتقل می کنند و از طرفی یادگیری کودکان نیز از بدو تولد آغاز می شود (شپرد^۱، ۲۰۰۷). به این خاطر است که صاحب نظران بزرگ دیگر نیز نظیر پارسنز، ناید هارت، آگ برن و غیره نیز با وجود تحولات ساختی و محتوایی نهاد خانواده، باز هم به قدرت خارق العاده خانواده در اجتماعی کردن کودکان تأکید می ورزند.

نظریه کاشت که توسط جرج گربرن توسعه پیدا کرده است معتقد می باشد که رسانه ها و به ویژه تلویزیون در شکل دادن به عقاید، نگرش ها و رفتار تأثیرات اساسی دارند. نظریه پردازان این ره یافت به تأثیر بلندمدت تلویزیون که به صورت آرام، به تدریج و غیرمستقیم بوده اما انباشته و معنا دار عمل می کند، معتقد بوده و بر این باورند که تماشای زیاد تلویزیون گرایشات افراد را منطبق و سازگار با جهت پیام های نمایش داده شده در تلویزیون پرورش می دهد اصلی این تئوری این است که بین ساعات تماشای تلویزیون و واقعیت پنداری در برنامه های تلویزیونی ارتباط مستقیم وجود دارد یعنی بیندگانی که ساعات زیادی را در روز به تماشای تلویزیون می نشینند اطلاعات و ایده ها را طبقه بندی کرده و با تأثیر رسانه، چیزی را تولید می نامیده می شد. به عقیده گربرن تلویزیون منبع معناداری از ارزش های پرورش کنند که عمومی، عقاید قالبی، ایدئولوژی ها و دیدگاه هاست (مهدی زاده، ۱۳۸۴). الگوهای مختلف پرورش افراد همراه با ارزش ها و انتظارات متعارض باعث الگوپذیری متفاوت و گاهاً متضاد در افراد می گردد. افرادی که در مسیر زندگی اجتماعی خود ارزش هایی را به واسطه کارگزاران جامعه پذیری در خود نهادینه کرده اند ممکن است به محض ورود یک کارگزار دیگر که دارای الگوها و ارزش های جدید است، همچنان پای بندی خود به الگوها و ارزش های قدیمی را حفظ نمایند که به زعم دورکیم در این حالت شرایط نرمال در جامعه حکم فرماست. اما اگر افراد گرایش به الگوها و ارزش های جدید پیدا کنند، حالت نابهنجار در جامعه شکل می گیرد که دورکیم آن را هنجار گسیختگی قلمداد می کند که از مشخصه های بارز جوامع امروزی و مدرن است هنجارگسیختگی به وسیله ضعف تدریجی کنترل اجتماعی به وجود می آید که به واسطه تغییرات ناگهانی صورت می گیرد؛ چراکه در این شرایط الگوهای قدیمی دیگر کاربرد نداشته و الگوهای جدید نیز هنوز فرصت آن را نیافته اند که قوام پیدا کنند (ابراهیم نجف آبادی، ۱۳۹۰).

دورکیم برای تأثیر هنجار گسیختگی به امیال و آرزوها اشاره می کند. زمانی که الگوها ضعیف می شود، انسان به واسطه امیال فردی، آرزوهای دست نیافتنی دارد که از امکانات پیشی می گیرند و بدیهی است که به آن اهداف نمی رسند و بدین ترتیب مستعد نابهنجاری می شوند (استونز^۲، ۱۳۷۹).

هم چنین براساس تئوری نیاز انتظارات هر موقعیت هنجارهایی دارد که صاحب آن موقعیت باید براساس آن عمل کند و افرادی که با وی در کنش متقابل هستند از او انتظار دارند براساس هنجارهای آن موقعیت عمل کند. انتظار، معیاری

1 - Shepard

2 - strones

برای ارزیابی فردی است که دارای موقعیت، وظایفی را انجام دهد تا مناسب موقعیت مورد نظر باشد. هرکدام از اعضاء خانواده با تصورات خاصی درباره زندگی اقدام به زیستن می کنند و زندگی را با انتظارات مشخصی در مورد این که دیگر اعضاء خانواده چگونه با او رفتار خواهد کرد، آغاز می نمایند. اگر این انتظارات برآورده نشود، ناراضی و پشیمان خواهند شد و در معرض آسیب های جدی قرار می گیرند (محبی، ۱۳۸۰).

در مدل نظری پژوهش، حاصل تعامل خانواده و ماهواره در حوزه ی زندگی مشترک در پنج حالت خلاصه می شود: حالت اول: در این حالت اعضاء خانواده همگی دارای ارزش های مدرن بوده و با ورود ماهواره نیز، ارزش های آنان تغییر نمی کند. حالت دوم: در این حالت اعضاء خانواده همگی دارای ارزش های سنتی بوده و با ورود ماهواره نیز ارزش های آنان تغییر کرده و به صورت مدرن تبدیل خواهد شد. حالت سوم: اعضاء خانواده دارای ارزش های سنتی بوده و ماهواره جایی در زندگی مشترک آنان ندارد. حالت چهارم: والدین ارزش های سنتی داشته و با ورود ماهواره نیز آنها را حفظ می نمایند، اما فرزندان با ارزش های مدرن با ورود ماهواره در زندگی آنها ارزش های سنتی شان به مدرن تبدیل شده اند. حالت پنجم: فرزندان با تفکر ارزش های سنتی با ورود ماهواره نیز آنها را حفظ می نمایند، اما والدین با ارزش های مدرن با ورود ماهواره در زندگی آنها ارزش های سنتی شان به مدرن تبدیل شده اند. با استناد به تئوری ها و تحقیقات صورت گرفته، در این مدل فرض بر آن است که خانواده از طریق فرآیند جامعه پذیری، ارزش ها و هنجارهای سنتی مورد تأیید جامعه را به فرزندان انتقال می دهد که عبارتند از ایمان و پای بندی مذهبی و انسجام اجتماعی. اما ماهواره به عنوان یکی از رسانه های ارتباط جمعی به دلیل جهان شمول بودن و عمدتاً وابستگی به غرب، هنجارها و ارزش های عدم مورد تأیید جامعه را به افراد انتقال می دهد که مهم ترین آنها عبارتند از: مادی گرایی، فردگرایی، آزادی های نامحدود و کامیابی به هر قیمتی (ابراهیم نجف آبادی، ۱۳۹۰).

به کارگیری رسانه ها، بحث در مورد اثرات و پیامدهای گوناگون آن ها را به دنبال دارد. نظریه پردازی و مفهوم بندی این تأثیرات در خلال دوره ی پیدایش رسانه ها و وسایل ارتباطی در سه مرحله قابل طبقه بندی است که عبارت اند از:

۱- تأثیرات قاطع (حد فاصل دو جنگ جهانی): در این دوره تصور می شد وسایل ارتباط جمعی دارای اثرات نیرومند و تعیین کننده ای هستند. نظریه ی سوزن تزریقی و گلوله ی جادویی در مطالعات اولیه در این مقوله قرار می گیرند.

۲- تأثیرات محدود (پس از جنگ تا دهه ی ۱۹۷۰): در این دوره، پژوهش گران در اثر نبود شواهد کافی نسبت به تأثیرات رسانه دچار تردید شدند.

۳- از دهه ی ۱۹۷۰ به بعد: در این دوره، رویکرد عمومی پژوهش گران به نوعی به رسانه های نیرومند بازگشته است (دوران، ۱۳۸۱: ۱۲۸). در این میان برخی از رویکردها بیش تر به اثرات رسانه بر عوامل اجتماعی تأکید داشته اند، مانند نظریه های کاشت رسانه های سرایت دهنده و نظریه ی برجسته سازی که در زیر به اختصار به آن ها پرداخته می شود (کندی^۱، ۲۰۰۱: ۶۷؛ راس^۲، ۲۰۰۳: ۱۷۷؛ ون لون^۳، ۲۰۰۷: ۲۳۰).

1 - Kennedy

2 - Ross

3 - Van Loon

۲-۱۰-۲- نظریه های مختلف در مورد ماهواره

۲-۱۰-۲-۱- نظریه کاشت

نظریه ی کاشت به عنوان یکی از پرکاربردترین نظریه های مربوط به اثرات رسانه های ارتباط جمعی، بهتر از هر نظریه ای اثرات تکنولوژی رسانه ای بر جامعه و تحولات آن را نشان می دهد. این نظریه محصول دو دهه فعالیت پژوهشی گروهی به سرپرستی جورج گرینر بر روی وسایل ارتباط جمعی به طور عام و تلویزیون به طور خاص است. گرینر بر این باور است که تلویزیون در میان رسانه های مدرن چنان جایگاه محوری در زندگی روزمره ما پیدا کرده که محیط نمادین آن و پیام هایش در مورد واقعیت، جای تجربه ی شخصی و سایر وسایل شناخت جهان را گرفته است. گرینر با تمرکز مطالعات خود بر شهروندانی که میزان تماشای تلویزیون در میان آن ها بالاست و مقایسه آن با افرادی که کمتر تلویزیون تماشا می کنند، چنین نتیجه گرفت که از نظر تماشاگران پرمصرف، تلویزیون عملاً دیگر منابع اطلاعات، افکار و آگاهی ها را به انحصار در آورده و یک کاسه می کند. اثر این مواجهه با پیام های مشابه چیزی را تولید می کند که گرینر آن را کاشت یا آموزش جهان بینی رایج، نقش ها و ارزش های رایج می خواند (ورنر^۱ و تانکارد^۲، ۱۳۸۴:۳۹۰). گرینر در راستای انتقادهایی که از نظریه ی کاشت شد، تجدید نظرهایی را در این خصوص انجام داد. وی دو مفهوم متداول سازی و تشدید را به نظریه خود افزود تا به این واقعیت اذعان کند که تماشای تلویزیون نتایج متفاوتی برای گروه های مختلف اجتماعی دارد. از نظر گرینر متداول سازی هنگامی روی می دهد که تماشای بیش از حد منجر به تقارن دیدگاه ها در گروه ها شود؛ تشدید نیز زمانی اتفاق می افتد که اثر کاشت در گروه خاصی از جمعیت بیشتر باشد (بارکر^۳، ۲۰۰۲: ۴۴؛ استوکس^۴، ۲۰۰۳: ۸۹؛ آتون^۴، ۲۰۰۱: ۱۲۷). به طور کلی از نظریه ی کاشت در راستای هدف این مقاله چنین بر می آید که تلویزیون رسانه ای است که بسیاری از تصورات ما را از دنیای پیرامون مان شکل می دهد؛ تصوراتی که نقش مؤثری در کنش اجتماعی و جامعه پذیری و از این رو در هویت فرهنگی ما دارد.

۲-۱۰-۲-۲- نظریه ی رسانه های سرایت دهنده

نظریه ی ژوزف کاپلا با عنوان رسانه های سرایت دهنده نیز وسایل ارتباط جمعی را به منزله ی عواملی می بیند که موجب تکثیر ایده ها یا اشاعه ی آن ها از طریق فرایند تقلید می شوند. منظور کاپلا از تقلید همان چیزی نیست که بین دو نفر اتفاق می افتد؛ یعنی تقلید یک فرد از دیگری، بلکه او از نوعی تقلید رفتاری ذهنی و همه گیر سخن می گوید. این موارد تقلید شده را با هویت دقیق شان در ذهن نداریم، بلکه نتایج آن ها را دیده و در رفتار دیگران آن ها را تجربه می کنیم. کاپلا این فرایند تقلید را میمی می نامد و به میمی هایی که از طریق رسانه های ارتباط جمعی ایجاد می شوند نظیر مدها، اصطلاح هایی که مردم آن ها را از تلویزیون یاد گرفته اند و ... می پردازد. به نظر کاپلا میمی های مذکور به مرور زمان تبدیل به

1 - Werner
2 - Tankard
3 - Stokes
4 - Aton

فرهنگ می شوند. از این رو، وی اظهار می دارد که رسانه ها می توانند نگرش مخاطبان خود را به محیط دگرگون سازند (مورلی، ۱۹۹۵: ۹۸؛ وودوارد^۱، ۱۹۹۷: ۳۷۸؛ لیس، ۱۹۹۸: ۱۵۸) و گانتلت، ۲۰۰۲).

۳-۲-۱۰-۲- نظریه ی برجسته سازی

مک کامبز^۲ و شاو^۳ (۱۹۷۲: ۷)، نظریه های دیگر در باب تأثیرات رسانه با عنوان نظریه ی برجسته سازی مطرح کرده اند. برجسته سازی یکی از شیوه هایی است که از طریق آن رسانه های ارتباط جمعی می توانند بر عامه ی مردم تأثیر بگذارند. برجسته سازی به معنای آن است که رسانه های خبری با ارائه ی خبرها، موضوعاتی را که عامه راجع به آن ها می اندیشند، تعیین می نمایند (ورنر^۴ و تانکارد^۵، ۱۳۸۴: ۳۲۶). بعدها، مک کامبز و شاو با این پرسش که این که آیا برجسته سازی صرفاً تأثیر یک طرفه ی رسانه هاست یا مخاطبان نیز می توانند ایده ها و نظرات خود را به رسانه ها تحمیل کنند، دست به پژوهش زدند. نتیجه ی پژوهش نشان داد که تنها رسانه ها می توانند با برجسته کردن رویدادهای خاص در ذهن مخاطبان تأثیرگذار باشند (ورنر و تانکارد، ۱۳۸۴: ۳۲۹؛ نیزن^۶، ۱۹۹۷: ۶۵؛ متیوز^۷، ۲۰۰۰: ۳۲).

۴-۲-۱۰-۲-۴- نظریه ی وابستگی مخاطب، رسانه و جامعه

ملوین دیفلور نیز نظریه ی وابستگی مخاطب، رسانه و جامعه را مطرح نمودند و بر این نکته تأکید کرد که می توان از روابط سه گانه ی بین رسانه ها مخاطبان جامعه و پیامدهای شناختی، عاطفی و رفتاری رسانه بر مخاطبان سخن گفت. که اولین پیامد تأثیر رسانه ها ایجاد ابهام در مخاطبان و سپس رفع آن ابهام است. ابهام، خود ناشی از برخورد اطلاعات متناقض با یکدیگر است. هنگام رخ دادن وقایع غیرمنتظره یا وضعیتهای خاص، مردم پیام های متناقضی از رسانه ها دریافت می کنند، اما نمی دانند چگونه آنها را تفسیر نمایند. بر اثر این فشار، رسانه ها در مرحله ی بعد با اطلاعات کامل تر این ابهام را رفع نموده و به این ترتیب تفسیرها را محدود ساخته و با ابهام زدایی سبب تهدید ساختار اجتماعی می شوند. این ابهام در جوامعی که در حال گذر از رسوم سنتی به جامعه مدرن هستند، بسیار شدیدتر است (ریچاردز^۸، ۱۹۹۸: ۷۹؛ مورلی، ۲۰۰۰: ۱۴۷؛ راس، ۲۰۰۳: ۳۱۲).

۵-۲-۱۰-۲-۵- نظریه ی رسانه مارکسیستی

بر اساس نظریات مک کویل، شاخه های اصلی متفاوتی در نظریه ی رسانه مارکسیستی وجود دارد. اولین شاخه، مارکسیسم کلاسیک است. در این رسانه ها ابزارهایی برای طبقه ی غالب و وسیله ای برای سرمایه داران جهت پیشبرد منافع سود آور دیده می شود. رسانه ها ایدئولوژی طبقات حاکم را در جامعه اشاعه و بدین وسیله طبقات پایین جامعه را تحت فشار و ظلم قرار می دهند. دومین شاخه، نظریه ی رسانه های سیاسی-اقتصادی است که مانند مارکسیسم کلاسیک، مالکیت رسانه ها را مقصر می داند. در این مکتب فکری، مفهوم و محتوای رسانه ها کالایی برای فروش در بازار است و اطلاعات منتشر شده به وسیله ی آنچه

1 - Woodward
2 - Mac Kambz
3 - Shaw
4 - Werner
5 - Tankard
6 - Nyzn
7 - Mtyvz
8 - Richards

بازار می خواهد، کنترل می شود. این سیستم عملکرد محافظه کاران و انواع خاصی از برنامه ها و خروجی های رسانه ها را مسلط و بقیه را حاشیه ای می سازد. سومین شاخه از این نظریه، مکتب فرانکفورت است. این مکتب، رسانه ها را وسیله ی فرهنگ سازی می داند که باعث سلطه ی ایدئولوژی خبرها می شود و نتیجه آن تصاویر و سمبل ها، توجیه منافع گروه غالب خواهد بود. شاخه چهارم، نظریه برتری طلبی (هژمون) است. برتری طلبی سلطه ی ایدئولوژی به وسیله ی سیستم اقتصادی درست نمی شود بلکه گروه دیگر ایجاد نمی شود بلکه سرایت کننده و ناآگاهانه است. ایدئولوژی مسلط، منافع گروه های خاصی را بر گروه های دیگر ترجیح می دهد و رسانه بطور مشخص در این فرآیند نقش اصلی را ایفا می کند. (لیتل جان، ۱۳۸۴: ۷۳۸-۷۳۹). شاید مهم ترین بخش نظریه مربوطه، نظریه ی انتقادی مارکسیست است. در نظر برخی از نظریه پردازان انتقادی، رسانه جزیی از صنعت فرهنگی است که اساساً سمبل ها و تصویرهایی خلق می کند که می تواند گروه های حاشیه ای را تحت فشار قرار دهد. بطور کلی دیدگاه های اثر رسانه ای فوق، مخاطبان را در برابر تأثیر اطلاعاتی و اثرات مخرب رسانه ها بدون دفاع رها می کند. (پیری و همکاران، ۱۳۸۹)..

برخی دیگر از نظریات معاصر، اثرات و پیامدهای رسانه ای بر هویت را در قالب رویکرد عمومی جهانی شدن مطرح کرده اند. این نظریات به پیامدهای منفی و مثبت رسانه های ارتباطی می پردازند. برخی از آنها هویت های محلی را در تضاد با اثرات رسانه ای و برخی دیگر آنها را در هم زیستی با هم می دانند. از آن جمله می توان به رویکردهای کاستلز، گیدنز، تاملینسون، رابرتسون، شولت و واترز اشاره کرد. از جمله مهم ترین نظریاتی که به تأثیرات رسانه های جمعی از دیدگاه جهانی شدن بر هویت جمعی پرداخته اند می توان به دو دیدگاه متفاوت اما مکمل کاستلز^۱ و گیدنز^۲ اشاره کرد (کینگ^۳، ۱۹۹۷: ۱۹۷؛ گای^۴، ۱۹۹۸: ۳۷۶؛ کندی، ۲۰۰۱: ۲۲۶). رویکرد تناقض آمیز و همراه با ستیز هویت های خرد و کلان کاستلز بیان می دارد که هویت برساخته و سازمان دهنده معناست. با این تفاوت که در این بحث کانون توجه او به هویت جمعی است نه هویت فردی. فرضیه ی اساسی او این است که به طور کلی، این که چه کسی و به چه منظوری هویت جمعی را برمی سازد، تا حد زیادی تعیین کننده ی محتوای نمادین هویت مورد نظر و معنای آن برای کسانی است که خود را با آن یکی می دانند یا خود را بیرون از آن تصور می کنند. به عبارت دیگر، فرد یا هویت محلی سنتی را انتخاب کرده یا به هویت جهانی روی می آورد. بنابراین، کاستلز بین آنچه جهانی شدن نامیده می شود و آنچه شکل گیری هویت های جمعی است نه توازی می بیند و نه به تکرار مسالمت آمیز هویت های جمعی خرد و کلان اعتقاد دارد. بلکه نوعی تناقض و ستیز بین هویت های جمعی خرد یا محلی و روند جهانی شدن را باور دارد. علاوه بر این ها، کاستلز الگویی از جامعه ی اطلاعاتی ارائه می دهد که در آن نقش رسانه ها نقشی بسیار کلیدی است و در واقع رسانه ها هستند که این نوع جدید از جامعه را بازتولید می کنند. در این نظام اجتماعی، نقش اساسی را تکنولوژی های ارتباط جمعی بازی می کنند و لحن گفتمان، سبک زندگی و همه ی ارزش های اجتماعی توسط رسانه ها و صاحبان آن ها تعریف می شود (مورلی، ۱۹۹۵: ۱۸۸؛ ویدون، ۲۰۰۴: ۳۷۲). در مقابل این دیدگاه، آنتونی گیدنز به توازی یا هم زیستی هویت های خرد در سطح محلی و کلان در سطح جهانی اعتقاد دارد. این رویکرد نسبت به دیدگاه کاستلز جامعیت بیشتری دارد. گیدنز معتقد است که تحولات جهانی از دهه ی ۱۹۸۰ به بعد شاهد هم نشینی هویت های جمعی است. فرایند جهانی شدن و در کنار آن محلی گرایی و خاص گرایی، صحنه ی هم زیستی و توازی این دو گفتمان در جهان امروز است. از این رو، ملتها در حالی که در شکل دادن به یک هویت کلان و جهانی سهیم اند، به

۱- Castells

۲- Giddens

۳- King

۴- Guy

طور همزمان خواهان حفظ استقلال و تهدید و تدقیق مرزهای هویتی اند. در این مورد، گیدنز مدعی است که جهانی شدن در واقع به معنای در هم گره خوردن رویداها و روابط اجتماعی سرزمین‌های دوردست با تاروپود موضعی یا محلی سرزمینی دیگر است. پدیده‌هایی که می‌توان آن را نوعی تلاقی حاضر و غایب دانست. گسترش جهانی تجدد را باید برحسب فرایند ارتباط بین اوضاع و احوال دوردست و تغییرپذیری مزمین شرایط و تعهدات محلی مورد توجه قرار دهیم. پدیده‌ی جهانی شدن را باید به شیوه‌ای متقابل در نظر گرفت؛ شیوه‌ای که به موجب آن رخدادهای متباین یا حتی متضاد در بطن یکدیگر به وجود می‌آیند و هم‌زیستی می‌کنند. تقابل عوامل محلی و جهانی پایه‌های اساسی استدلال و احتجاج بحث ما هستند (تامپسون، ۱۹۹۷: ۱۷؛ لیس، ۱۹۹۸: ۱۴۱؛ متیوز، ۲۰۰۰: ۲۴۴). حتی در بخش‌های پیشرفته‌ی جهان نیز ماهیت زندگی روزمره به طور مستمر تحت تأثیر پیوند عناصر محلی و جهانی تحول می‌یابد. در واقع، جهانی شدن هویت از یک سو وابسته به گسترش رسانه‌های جمعی و ارتباطات عمومی است و از سوی دیگر ارتباطات عمومی منوط به شکل‌گیری هویت عام است (توسلی و قاسمی، ۱۳۸۳: ۲۰). گیدنز در ارتباط با تأثیر رسانه‌ها می‌گوید با جهانی شدن رسانه‌های ارتباط جمعی راه‌های تازه‌ای برای انتخاب در برابر شخص قرار می‌گیرد. تلویزیون از طریق کنار هم قراردادن موقعیت‌ها و حالات گوناگون، شکل‌ها و نمادهای تازه‌ای به وجود می‌آورد که شیوه‌های زندگی تازه‌ای را القای کند (عریضی، ۱۳۸۵: ۸۴). از نظر وی، رسانه‌ها به مثابه شیوه‌ی تبادل نظر فرهنگی عمل می‌کنند. رسانه‌ها به افراد، انگیزه‌ی فکرکردن به این که چه کسی می‌خواهند باشند را می‌دهند و آنها هستند که باید بین پیام‌های متفاوت دست به انتخاب بزنند. بنابراین، چارچوب نظری تحقیق با استفاده از نظریه‌ی کنش متقابل و ترکیب نظریات کاستلز و گیدنز صورت گرفته است. دلیل ترکیب آراء کاستلز و گیدنز این است که در جامعه‌ی سنتی ایران شاهد بروز تضادهایی در میان هویت‌های محلی با هویت‌های غربی هستیم و این ترکیب به درک بهتر موضوع کمک می‌کند. دلیل دیگر، آن است که در پس اختلاف و گوناگونی تعابیر آنها، نوعی نزدیکی و هم‌گرایی مشاهده می‌شود. اگر در رویکرد گیدنز به توازی و جریان مسالمت‌آمیز هویت‌های جمعی خرد و کلان که در نتیجه تأثیرات رسانه و جهانی شدن به وجود آمده اند پرداخته شده است، تناقض هویت‌های جمعی با هم کاملاً انکار نشده بلکه حتی مفروض نیز بوده، آرای کاستلز نیز چنین است. هر یک از رویکردهای فوق بر برخی ابعاد و پیامدهای رسانه‌ها از جمله ماهواره تأکید دارند (احمد پور و همکاران، ۱۳۸۹).

۳-۱۰-۲- خانواده و جامعه پذیری افراد آن در برابر ماهواره

همان‌طور که می‌دانیم با شکل‌گیری جوامع مدرن و پیچیدگی این جوامع، نیاز به تقسیم کار اجتماعی و تمایز ساختنی و کارکردی نهادهای مختلف بوجود آمد. قاعدتاً نهاد خانواده نیز یکی از همان نهادهایی بود که در کنار سایر نهادهای دیگر و شاید هم مهم‌ترین آن‌ها می‌بایست در روند جامعه‌پذیری افراد و آماده کردن آن‌ها جهت پذیرش نقش‌های متفاوت در جامعه نقش ایفا می‌کرد. در واقع، اگر که تا قبل از شکل‌گیری جوامع جدید، خانواده نقش مرکزی و چه بسا انحصاری در تربیت فرزندان و القای ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و فرهنگی به او جهت زیست سالم در اجتماع را برعهده داشت و حتی مجبور بود تا این نقش حمایتی را تا آخر عمر برای فرد ایفا کند، اما با شکل‌گیری دوران مدرن و به وجود آمدن نهادهای متفاوت با تمایزهای کارکردی و ساختنی مختلف، قسمتی از این فرآیند جامعه‌پذیری فرد و حمایت از او به نهادهای دیگر از جمله آموزش و پرورش، نهادهای تأمین اجتماعی، موسسات کارایی، موسسات بهداشتی، نهادهای پرکننده اوقات فراغت و... واگذار شد. بالطبع جامعه‌ما نیز متناسب با تغییرات به وقوع پیوسته در جوامع مدرن می‌بایست جهت دور نماندن از این قافله دست به بازتعریف بازسازی و بازاندیشی در نهادها و ساختارها و کارکردهای آنان می‌زد، اما از آنجا که زایش این پدیده به صورت خودجوش در جامعه اتفاق نیفتاد، بلکه حاصل نیاز به تغییر در میان شماری از نخبگان سیاسی و

روشنفکران جامعه بود، به صورتی آمرانه و از بالا به اجرا درآمد. به همین خاطر، ما شاهد به وجود آمدن بعضی از نهادهای مدرن، بدون ایجاد بسترها و زمینه های فکری آن در جامعه هستیم. در واقع، ما شاهد آن هستیم که در بسیاری از پدیده ها، بسیار مدرن شده ایم و در بسیاری دیگر در همان سنت مانده ایم. به عبارت دیگر، پایی در سنت و پایی در مدرنیته داشت نواده نیز متأثر از این امر، هم از نظر فرم و هم از نظر نوع روابط، در حال تجربه کردن چنین پدیده ای است. اما از آنجا که نهادهای مکمل آن هنوز در جامعه یا بوجود نیامده اند و یا این که هنوز توانایی حمایت از فرد در بیرون از خانواده را قادر نیستند، این نهاد را با چالش های جدی مواجه کرده است، در واقع ما از یک طرف با خانواده هایی روبرو هستیم که فرزندان آن ها به واسطه دسترسی به هنجارها و ارزش های نوپدید در رسانه های ارتباطی خواستار دگرگونی در وضع موجود و ارضا کردن آن نیازها هستند، و از طرف دیگر ما با والدین و به طور کلی خانواده هایی روبرو هستیم که توانایی و دانش لازم جهت رویارویی با مشکلات جان مدرن و نیازهای جدید فرزندان خود را ندارند و قادر به حمایت از آن ها در طول زندگی شان نیستند، شاید مسئله ای که این گسیختگی و شکاف را تا حد زیادی میان والدین و فرزندان دامن زده است و باعث شکنندگی هر چه بیشتر نهاد خانواده در این جوامع از جمله کشور ما شده است را بتوان به کارکرد رسانه ها از جمله فیلم های ماهواره ای و ترویج سبک زندگی های خاص از طرف آن ها در جوامع سنتی نسبت داد. فیلم هایی که اگرچه ممکن است برای جوامع مولد فیلم، طبیعی و عادی جلوه کند اما مسلماً نمایش و الگوپذیری آن در جوامع دیگر و به خصوص جوامع سنتی، پدیده ای عجیب و غریب می نماید (محمودی، ۹۰).

۴-۱۰-۲- برنامه های ماهواره ای و شکل گیری شبه محیط در جامعه

محمودی (۱۳۹۰)، بیان می کند که والتر لپیمن معتقد است، قدرت فضا سازی و ذائقه سازی های مختلف در رسانه ها باعث شده است تا یک شبه محیط، میان محیط واقعی و انسان های واقع در آن جامعه شکل بگیرد که در واقع، تعیین کننده واکنش مخاطبان در دنیای واقعی است. به عبارت دیگر، میان ما و محیط، شبه محیطی قرار می گیرد که عملاً واکنش های ما در محیط واقعی را شکل می دهد. بنابراین با این که شبه محیط مورد نظر تعیین کننده واکنش ما بوده است، اما این واکنش ما نه در آن شبه محیط، بلکه در محیط واقعی به وقوع می پیوندد. بر این اساس، نوعی ناهماهنگی میان اعمال فرد و محیط واقعی به وجود می آید. زمانی که چنین پدیده ای در یک جامعه شکل بگیرد، طولی نخواهد کشید که جامعه با بن بست ناکارآمدی و فروپاشی بسیاری از حوزه های اجتماعی روبرو خواهد شد. چرا که در این صورت جامعه با شهروندانی اسکیزوفرنیک مواجه خواهد شد که قادر به ارتباط درست با دنیای واقعی نیستند و آنان را به عکس العمل هایی وادار می کند که هیچ سنخیتی با هنجارها و ارزش های موجود در دنیای واقعی ندارد. مخصوصاً این قضیه زمانی تشدید می شود که میان ارزش های ترویج شده در آن شبه محیط با محیط واقعی گیرنده فاصله و یا شکافی عظیم وجود داشته باشد. همان طور که می دانیم حتی اگر بخواهیم که به ورطه گفتمان تهاجم فرهنگی فرو بغلتیم و تحلیلی درست و بدون سوگیری از نحوه به وقوع پیوستن این سازوکار انجام دهیم، باید گفت که همان طور که محرز و مشخص است هر برنامه، تبلیغ و یا فیلمی که در تلویزیون کشوری تولید می شود متناسب با هنجارها و ارزش های آن کشور یا جامعه بوده است، ارزش ها یا هنجارهایی که یک شبه شکل نگرفته اند و چه بسا تاریخی طولانی را در پشت سر خود دارند و طی تحولات خاصی در تاریخ سیاسی، فرهنگی و اجتماعی آن کشور به وجود آمده اند، قاعدتاً پخش چنین برنامه هایی در جوامعی بعضاً کاملاً متفاوت از جمله جامعه ما حائز خسران ها و لطمات جبران ناپذیری به خصوص برای خانواده های ما خواهد شد. البته با توجه به اینکه بیشتر کانال های ماهواره ای امروزه تجاری بوده و تولید و انتخاب برنامه ها براساس ذائقه مخاطبان انجام می شود، بنابراین صادر کردن این حکم که لابد آن برنامه ها نیز دارای مخاطبان در جامعه ما نیز هست، و گرنه این گونه نظر منتقدان اجتماعی را به

خود جلب نمی کرد، و تکیه بر این نظریه که هر آنچه که مخاطب را به خود جلب کند بنابراین مشروع و درست است، و نتیجه گیری کردن از این قضایا که پس نگاه کردن به چنین برنامه هایی عین پلورالیسم و دموکراسی است، از نظر نگارنده کمی سطحی نگری است. هر چند که نگارنده منکر ذائقه های متفاوت برای جامعه نمی شود و همچنین منکر توجه به ذائقه های مخاطبان در تهیه و تولید برنامه ها نیست و چنان که ضرب المثل فارسی نیز می گوید علف باید به دهن بزى شیرین بیاید و اگر چنین نباشد و فیلم ساز یا سیاست گذار رسانه ای به این مسئله توجه نکند، فیلم یا برنامه مورد نظر او از همان ابتدا با شکست مواجه می شود. اما این مسئله بدان معنا نیست که پخش و الگوپذیری از چنین فیلم هایی در هر جامعه ای به صرف مخاطبان زیاد درست است. چرا که به عنوان مثال وقتی که نوع روابط موجود میان اعضای مختلف خانواده را در بعضی از این فیلم ها برمی رسیم و یا این که به نوع ازدواج ها و یا تمایلات اولیه و روابط قبل از ازدواج در آن ها توجه می کنیم، متوجه خواهیم شد که با سبک و نوع زندگی بسیاری از خانواده های هنوز سنتی در شهرستان ها بسیار تناقض و شکاف دارد. فارغ از ارزش گذاری های غیرعلمی و برتری دادن نوع و سبک زندگی یکی از آن ها بر دیگری، و متهم کردن یکی از آن ها به کهنه و قدیمی بودن و دیگری به لابالی گری باید گفت اگرچه که هر کدام از آن فرهنگ های اشاعه شده و یا نمایش داده شده در آن فیلم ها، برای جامعه خود بسیار طبیعی و عادی جلوه می کنند، اما زمانی که به یکباره چنین ارزش ها، هنجارها و مناسباتی در خانواده های دیگر به خصوص خانواده های ما، به نمایش درمی آید و مخاطبان مذکور بدون سواد رسانه ای کافی به تماشای فیلم می نشینند، توقعاتی را در آن خانواده ها میان افراد آن بوجود می آورد که اساساً زمینه ها و بسترهای آن نه در زوجین و نه در فرزندان و حتی نه در فضای اجتماعی آن جامعه بوجود نیامده است. مسلماً به وجود آمدن چنین توقعاتی در آن جامعه و هم ذات پنداری با شخصیت های چنین فیلم هایی و یا چنان که لیپمن می گوید واکنش نشان دادن نسبت به آن شبه محیط و الگوپذیری از آن، باعث شکل گیری یک شخصیت اسکیزوفرنیک که قادر به ارتباط صحیح و مناسب با محیط واقعی خود نیست، می شود. چرا که چنین شخصی اگرچه ذهنش در آن فیلم ها سیر می کند اما عملش در محیط واقعی صورت می گیرد و چنین شخصیتی که ذهن و عملش با همدیگر مطابقت نداشته باشد فردی منفعل و اسکیزوفرنیک خواهد بود که قادر به اداره امور خویش نخواهد بود و مسلماً چنین جامعه ای با چنین افراد و یا خانواده هایی در مناسبات جهانی امروز جایگاهی نداشته، و هر روز به پرتگاه سقوط نزدیک تر خواهد شد (محمودی، ۱۳۹۰).

۵-۱۰-۲- فیلم های ماهواره ای و شکل گیری هویت لامکان در جامعه در حال گذار

بسیاری از جامعه شناسان و روان شناسان اجتماعی بر این باورند که موقعیت اجتماعی بر نوع روابط اجتماعی و شکل گیری ارزش ها و هنجارها، و به طور کلی شخصیت و هویت افراد بسیار تأثیرگذار است و این هویت ها و ارزش ها، متناسب با تغییر موقعیت و مکان دچار تغییراتی اساسی می شوند. به همین خاطر مکان ها و موقعیت هایی چون خانواده، گروه همسالان، مدرسه و ...، اهمیتی حیاتی در جامعه پذیری و نهادینه شدن شخصیت و هویت افراد ایفا می کند اما در جوامع مدرن و متناسب با گسترش و همه گیری تکنولوژی های صوتی و تصویری، ما شاهد از بین رفتن این نسبت و تناسب میان هویت افراد و موقعیت مکانی آن ها هستیم. یکی از کسانی که به بررسی رابطه این موقعیت مکانی و شکل گیری هویت و رفتارهای اجتماعی می پردازد، جاشوا میروویتز وی در کتاب بدون حس مکان استدلال می کند که رسانه های الکترونیکی است. به ویژه تلویزیون تأثیر زیادی بر حس مردم درباره مکان داشته اند. میروویتز درباره تأثیر رسانه ها بر رفتار اجتماعی می نویسد: رفتار اجتماعی تابعی از موقعیت اجتماعی و تعریف ما از موقعیت است. رسانه ها در تعریف و شکل دادن به این موقعیت اجتماعی تأثیر دارند و لذا می توانند به میانجی موقعیت اجتماعی، بر رفتارها تأثیر بگذارد. به باور میروویتز، رسانه های

جدید ، فضای خانه و سایر فضاهای اجتماعی را به صورت محیط های اجتماعی جدیدی که دارای الگوهای جدید کشف احساس و باور اجتماعی است، تغییر می دهند(مهدی زاده، ۱۳۸۹: ۱۲۵).

او رسانه های الکترونیکی را پدید آورنده موقعیت های الکترونیکی جدیدی می داند که افراد می توانند به درون آن ها وارد شوند. این موقعیت های جدید ، گزینه های جدیدی را برای تولید معنا و هویت فردی و جمعی در اختیار انسان قرار می دهد (دالگرن، ۱۳۸۰: ۱۴۲).

کریس بار نیز در تشریح ایده بدون حس مکان میروویتز می نویسد: رسانه های الکترونیکی، جایگزین احساس ما از موقعیت جغرافیایی زندگی اجتماعی شده اند. این رخداد به این معناست که ما در فضایی مجازی به بزرگی جهان زندگی می کنیم که در آن صورت های نوینی از هم ذات پنداری شکل گرفته اند. کانون بحث وی این است که رسانه های الکترونیکی مرزهای سنتی میان مکان جغرافیایی و هویت اجتماعی را در هم شکسته اند (بارکر، ۱۳۸۷: ۶۰۱).

براین اساس و با توجه به گسترش وسایل ارتباط جمعی و تکنولوژی های نوین رسانه ای تا عمق اتاق های نشیمن در دوردست ترین مناطق دنیا می توان گفت که این رسانه ها، نقش و کارکرد خود را در تعیین جنبه های مختلف زندگی ما از جمله آموزه ها، ارزش ها، هویت، نوع رفتار و لباس ما و ... تثبیت کرده اند. در واقع، با به نمایش در آمدن انواع سبک های زندگی ، رفتارها، هنجارها و ارزش های اجتماعی در قالب تصویر کانال های ماهواره ای، ما شاهد اشاعه و گسترش فرهنگ و ارزش های جامعه مبدا و مرکز به اطراف و اکناف عالم هستیم. در واقع، تکنولوژی هایی چون تلویزیون های ماهواره ای و صنعت تصویر و فیلم باعث شد تا مردم بدون نیاز داشتن به سواد خاصی به دانش و اطلاعات و یا ارزش های دیگر دسترسی پیدا کنند و بدون توجه به موقعیت مکانی خود، به الگوها و ارزش های دیگر دلبستگی پیدا کنند و نیازها و توقعات خود را متناسب با آن الگوهای اشاعه شده در فیلم های ماهواره ای شکل دهند. چنین مسئله ای، اگرچه که ممکن است به لحاظ نظری و در صورت مشابه بودن زمینه های تاریخی و اجتماعی دو جامعه مبدا و مقصد، مفید و در جهت حق دسترسی همگانی به اطلاعات و یا سبک های زندگی مختلف شد، اما همان گونه که در قسمت قبل نیز به آن اشاره شد برای جوامعی که زمینه ها و بسترهای چنین تحول یا دینامیسمی را طی نکرده اند، ممکن است که مشکل زا و در جهت تخدیر هویت فرهنگی و یا بوجود آمدن نگرش های قطبی در میان افراد آن جامعه عمل کند. در واقع این نگرش قطبی حاصل عدم دارا بودن سواد رسانه ای کافی و آشنایی با زمینه های اجتماعی و تاریخی کشور سازنده فیلم، و به صورت واکنشی تند و فارغ از خرد انتقادی نسبت به آموزه ها و ارزش های ارائه شده در آن فیلم است، به طوری که عده ای از آن ها محو جاذبه های تصویری فیلم شده و داشتن چنین نگرشی را خاص دنیای مدرن می دانند و دیگری را به تحجر و عقب ماندگی متهم می کنند، اما در طرف دیگر نیز به طور کلی و بدون حتی نگاه کردن به آن، بلافاصله و براساس پیش زمینه های ذهنی و ایستارهای قبلی خود ، یکسره به انکار فیلم و آموزه های آن می پردازد. نکته ای در اینجا باید به آن اشاره کرد عدم توجه به موقعیت زمانی و مکانی محل تولید فیلم و محل توزیع یا نمایش آن است. در واقع، اگر جامعه گیرنده را جامعه ایرانی در نظر بگیریم، خواهیم دید که این جامعه به عنوان یک جامعه در حال گذار که هنوز نهادهای مدرن در آن به وجود نیامده و یا از هم تفکیک ساختاری و کارکردی نشده اند تا در کنار نهاد خانواده به جامعه پذیری مناسب فرد کمک کنند، در معرض بحرانی اساسی است. چرا که از یک طرف نقش والدین در خانواده و تربیت فرزندان از سوی آنان هنوز سنتی است، اما از طرف دیگر ما با فرزندان روبرو هستیم که به واسطه دسترسی به رسانه های نوین صوتی و تصویری دارای تمنیات و تربیتی از نوع دیگر است و چون چنین تربیت و ارزشی را در وجود والدین و خانواده های خود نمی بیند، متوسل به رسانه ها و ارزش های تداعی شده از سوی آن ها می شوند و براین اساس سعی می کنند تا هویت و رفتارهای اجتماعی شان را بدون

توجه به موقعیت مکانی (خانواده و جامعه خود) که در آن قرار گرفته اند، شکل دهند. مسلم است که چنین افرادی بدلیل فاصله گرفتن از ساختارهای جامعه خود - حداقل به لحاظ ذهنی - قادر به ارتباط مناسب با آن ها نبوده و نخواهد توانست زندگانی عادی خود را به سر برند آن ها در واقع در این حالت دارای سری متورم و پاهایی ناتوان هست که قادر به جابه جایی و حمل آن سر نیستند. لازم به ذکر است که چنین اشخاصی دارای شخصیتی دوگانه و ناتوان خواهند بود که برای راهبری زندگانی عادی خویش نیازمند نهادهای حمایتی در کنار خانواده خواهند بود و چون چنین نهادهایی اساساً هنوز کامل شکل نگرفته اند (جامعه در حال گذار)، بنابراین سرنوشت محتوم چنین افراد یا جوامعی چیزی جز انفعال و مرگ تدریجی و فروپاشی نخواهد بود (محمودی، ۱۳۹۰).

اشتیاق و علاقه ی مؤثر فرد نسبت به لذات با توجه به آسیب شناختی استفاده از رسانه های نوین، فضای ماهواره می تواند هویت نامشخص و دائماً متحولی را بیافریند، خصوصاً برای نسلی که در مقایسه با نسل قبل با محرک های فراوانی مواجه است. هویت واجد سه عنصر است. هویت شخصی، فرهنگی و اجتماعی که هر یک در تکوین هویت فرد نقش مهمی را ایفا می کنند. در مقایسه ها، هویت شخصی که ویژگی بی همتای فرد را تشکیل می دهد، هویت اجتماعی (نقش های اجتماعی درونی شده و متنوع) و هویت فرهنگی (درک و کاربرد نمادهای فرهنگی) در پیوند با گروه ها و اجتماعات مختلف قرار می گیرند. با ورود ماهواره امکان دگرگونی فرهنگ ها و سنت ها، بسیاری از گذشته و نیز سهل تر از آنچه که دیگر دست آوردهای از گذشته تا حال می توانستند، فراهم آمده و تفکرات و بینش بسیاری از مردم را در جوامع مختلف و در بسیاری از امور به چالش کشیده است. مقاومت بی دلیل و بدون محاسبه تبعات، نتیجه ای جز شکست در برابر این فضای مجازی نخواهد داشت و تسلیم محض نیز معنایی جز باور نداشتن آنچه که تاکنون بدان پای بند بوده ایم و پذیرفته ایم، نخواهد بود. اما استفاده بهینه از این نوآوری و سوق دادن آن به سمت ترویج فرهنگ و اعتقادات، یقیناً تنها راه تبدیل تهدید به فرصت برای هراسان دلسوز و دردمند است. در این مقاله سعی شده ضمن پرداختن به تهدیدها و آسیب های اجتماعی و فرهنگی ماهواره راه استفاده از این تارگسترده جهانی با فرهنگ سازی مناسب بیان گردد (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

۶-۱۰-۲- دیدگاه بدبینانه در مورد ماهواره

نظریه پردازان معروفی نظیر ژرژمیل، پری برام، دیوید ریزمن و دیگر نظریه پردازان انتقادی مارکسیست از دیدگاه بدبینانه و اثرات مخرب رسانه ها بر روی مخاطبان متذکر شده اند. ژرژمیل بیان می کند که زبان و ارتباط اهداف رسانه های جمعی هستند، علاوه بر دگرگونی سلسله مراتب گروهی و اظهار و انتقال حالات افکار عمومی؛ در یکسان کردن اطلاعات و همگن سازی افکار عمومی مؤثراند (ساروخانی، ۱۳۷۸، ۱۱۴).

الف - رسانه به عنوان محور حرکت جوامع انسانی

دیوید ریزمن ارتباط را به عنوان محور حرکت جوامع انسانی قلمداد می کند. به زعم وی، از روزنه ارتباط، می توان سه دوران را در طول تاریخ اجتماعی باز شناخت؛ دوران اول یا انسان سنت راهبر^۱، دورانی است که در خلال آن سنت ها حاکم بر رفتار و روابط انسانی به حساب می آیند. دوران دوم یا انسان درون راهبر^۲ دورانی است که در آن با کاهش اهمیت سنت ها در

1 - Traditional directed man.

2 - Internal directed man.

هستی اجتماعی مواجه می شویم. دوران سوم؛ انسان دگر راهبر^۱ است که در این دوران پدیده هایی چون هدایت از راه دور، بتواره پرستی، شی سروری و همراه با آن از خود بیگانگی^۲ به چشم می خورد. (ساروخانی، ۱۳۷۸: ۴۶-۴۵).

ب- تهاجم و انحصار فرهنگی

ماهواره، نه تنها باعث تغییر شیوه زندگی، پوشیدن، فکر کردن، زایل نمودن اخلاقیات، سنت ها و حرمت ها در جوامع می گردد، بلکه زمینه را برای ورود فرهنگ مهاجم بر بافت فرهنگی، سنتی و بومی کشورهای جهان سوم، مهیا می نماید. (بیران، سال نهم: شماره ۳۰-۳۱).

ج - همگن و جهانی سازی

در نظریه های همگن سازی و جهانی سازی به یکسان سازی، استاندارد سازی و توده ای شدن فرهنگ جوامع مختلف توسط جوامع پیشرفته صنعتی از طریق ماهواره اشاره شده است (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

د- ساختار شکنی

ماهواره به عنوان ابزار الکترونیک جدید منطبق با نظریه بنگاه تجاری بازرگانی تورستین بوند و بلن؛ در حال جدا کردن مردم از محیط و فرهنگ محلی خود و از بین بردن ساختارهای فرهنگی- اجتماعی جامعه قبلی شکل می گیرد (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

ه - بی خویشن شدگی مخاطبان ماهواره ای

طبق تحقیقات سینگر^۳ (۱۹۸۱)، راپازینسکی^۴ (۱۹۸۴)، فوتول^۵ (۱۹۸۶) و دیگران معتقدند، برنامه های ماهواره ای غیر متعارف در مخاطبان به ویژه کودکان و نوجوانان، خشونت، عصبانیت، اختلالات روانی، فراموش کاری، بی عاطفگی و احساس بیگانگی یا بی خویشن شدگی ایجاد می کند. (طباطبائی ۱۳۷۷، ۷۳).

۷-۱۰-۲- دیدگاه خوش بینانه در مورد ماهواره

در این دیدگاه، نظریه پردازانی مانند اینیس، مک لوهان، پری برام جرج گرنبر، مک کویل و دیگران در نگرش مثبت به ماهواره معتقدند که رسانه های ارتباطی جمعی از جمله ماهواره در گسترش روابط اجتماعی نقش مؤثری را در جامعه ایفا می نمایند. هارولد آدامز اینیس و مارشال مک لوهان رسانه های ارتباطی را به عنوان عصا و تمدن می شناسند و هر دو معتقدند که تاریخ توسط رسانه های غالب در هر عصر و زمان هدایت می شوند هم اینیس و هم مک لوهان دوران سوگیری ارتباط یا سلطه

1 - Other directed man.

2 - Alienation.

۳ - Singer

4 - Rapazynsky

5 - Fvtvl

کتاب را نامطلوب می‌پندارند. آنان به ورای عصر خط و کتابت به عصر تلویزیون نظر دارند. از نظر آنان، تلویزیون موجب توازن سالم بین حواس می‌شود. با عصر تلویزیون، فرهنگ شفاهی افزایش می‌یابد. مشارکت به جای عزت جویی، بسط پیدا می‌کند، همکاری و اندیشه جهانی، جایگزین ملی‌گرایش افراطی می‌گردد (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

الف - اهمیت رسانه ای

ساروخانی (۱۳۷۸: ۴۵-۴۶) جرج گرنبر در خصوص اهمیت رسانه ها می‌گوید: این اهمیت عمومی سازی رسانه های گروهی ارتباطات توانایی عمومی سازی، تعریف موضوعات، فراهم ساختن واژگان مشترک اشاره و بنابراین بهره گیری از توجه و قدرت کمک های نظری را باعث شده است. بنابراین در تمام مطالعات ارتباط جمعی، رسانه ها نقش اصلی را دارند. سازمان های رسانه ای پیام هایی را پخش می‌کنند که فرهنگ های جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهند و منعکس می‌کنند و آن ها به طور هم زمان اطلاعات را در اختیار مخاطبان ناهمگون وسیعی قرار می‌دهند که این خود، رسانه ها را به بخشی از نیروهای اصولی و نهادی جامعه تبدیل می‌سازد. البته رسانه ها بر واسطه دلالت دارند، زیرا بین مخاطب و جهان واقع می‌شوند. لیتل جان (۱۳۸۴: ۷۲۷) از اینرو می‌توان کارکردهای مثبت رسانه ها را در موارد ذیل ارائه نمود.

ب- بقای اجتماعی

لاسول وظایفی چند، به عنوان وظایف اصلی ارتباطات جمعی تلقی می‌کند که دارای ابعاد ذیل می‌باشد:

الف - حراست از محیط.

ب- همبستگی بین اجزای جامعه در پاسخ به نیازهای محیطی.

ج - انتقال میراث اجتماعی از نسلی به نسل دیگر (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

ج - جامعه پذیری

در خصوص جامعه پذیری، ماهواره می‌تواند در هویت بخشی کودکان و بزرگسالان از طریق فیلم ها و برنامه های آموزشی نقش مؤثری داشته باشد. (دعاگویان، ۱۳۸۴: ۱۷۷)

د - پر کردن اوقات فراغت

ماهواره می‌تواند با پخش برنامه ها و سریال های متنوع در جهت لحظات دشوار زندگی، تمدد اعصاب، جدایی موقت از واقعیت و سرگرمی و پر کردن اوقات فراغت زندگی مخاطبان نقش مؤثری داشته باشد.

ه- اطلاع رسانی و آگاه سازی

برخی از کانال ها و برنامه های ماهواره ای در کم ترین زمان، اطلاعات را در سرتاسر جهان پخش می‌کنند، لذا مطابق با دیدگاه مک لوهان، ماهواره می‌تواند به تسریع دهکده جهانی کمک می‌کند.

و - احساس تعلق اجتماعی

¹ - Little John

شبکه های ماهواره ای با پخش اطلاعات همگن و شبکه اطلاع رسانی خبر، می توانند موجب تحکیم وحدت نمادی در جامعه شود.

ن - تسهیل ارتباطات اجتماعی

به هر روی با تمامی این توصیف ها نمی توان نقش تأثیر گذار ماهواره ها را در تسریع و آسان سازی زندگی امروز مخاطبان نادیده انگاشت زیرا:

- ارائه خدمات بسیار ارزان قیمت و تلفن های راه دور.
 - ارائه جهش تسهیلاتی در نرخ پذیرش تلویزیون های کابلی جهان.
 - ایجاد تسهیل چاپ روزنامه های ملی و بین المللی.
 - امکان پذیر نمودن تسریع جریان بین المللی اخبار و رویدادها.
 - قابلیت تمرکز زدایی از انواع مؤسسات اطلاعاتی متمرکز.
 - ایجاد و تحریک احساس و هیجان در مخاطبان.
- همه و همه توسط رسانه های الکترونیک به ویژه ماهواره ها تسهیل گردیده است.

ی - شناخت فرهنگ های جوامع دیگر

از طریق رسانه های جدید الکترونیک و ماهواره، هر انسانی می تواند از نزدیک با فرهنگ ها و آداب و رسوم ملل دیگر نقاط دنیا آشنا شود (پیری و همکاران، ۱۳۸۹).

۸-۱۰-۲- نتیجه گیری از دو دیدگاه (خوش بینانه و بدبینانه)

بسیاری از پژوهش گران رسانه ها معتقد هستند که اجتماع توده ای و تقسیم بندی مخاطبان فعال- منفعل، آن قدر ساده هستند که پیچیدگی واقعی مخاطبان را در بر نمی گیرند. ممکن است دلیل این باشد که مخاطبان، هم بعضی عناصر جامعه توده ای را ندارند، هم عناصر دیگر اجتماعات جامعه محلی را، مخاطبان ممکن است از جهتی فعال باشند و از جهت دیگری منفعل، یا گاهی فعال باشند و گاهی منفعل. بهتر است به جای این که پرسیم آیا مخاطبان به آسانی تحت تأثیر رسانه ها قرار می گیرند، پرسیم چه وقت و تحت چه شرایطی تحت تأثیر قرار می گیرند و چه وقت قرار نمی گیرند. این دیدگاه بحث را از این که مخاطب موقعا چیست، به معنی برای، در زمان های مختلف و مکان های متفاوت تغییر می دهد. (لیتل جان، ۷۴۲-۷۴۴)

در مقابل این دو دیدگاه افراطی، باید پذیرفت که وسایل ارتباط جمعی، ابزاری اجتماعی- فرهنگی به معنای عالی آن هستند و از این جهت اثرات چشم گیری بر جای می گذارند، اما این آثار نه آن چنان است که هیچ محدودیتی نشناسند نظریه گروه اول یا آن که چنان ناچیز است که هیچ اعتنایی را شایسته نباشند نظریه گروه دوم بلکه باید دید حدود تأثیر این وسایل چیست؟ و در چه شرایطی این تأثیرات محدودیت می یابند یا تقویت شدنی هستند.

۱۱-۲- آسیب های استفاده ناصحیح از بازی های رایانه ای

در ساده ترین تعریف، بازی هر کاری است که مایه سرگرمی باشد. به عبارت دیگر، کاری است که به قصد لذت و تفریح انجام شود و فایده ای در بر نداشته باشد. در تعریف دیگر، بازی به مجموعه فعالیت های ذهنی و عملی گفته می

شود که کودک برای ارتباط با دنیای خارج، از روی میل و اختیار انجام می دهد. بازی دو هدف عمده را دنبال می کند. یکی، آموزش و تقویت نیروی فکری و ذهن و دیگری، سرگرمی و لذت بردن از لحظات و احساس رضایت (شعاری نژاد، ۱۳۸۶: ۱۹۵-۵۷).

بازی کودک یک امر جدی است که در ذهن او اتفاق می افتد. به همین دلیل ادامه ی آن مهم است نه خود بازی یا نتیجه ی آن. بچه می خواهد بازی کند و به نتیجه ی بازی چشم ندارد. اساساً بازی فعالیتی است که جریان آن اهمیت دارد نه نتیجه آن و این خصلت عمده و اصلی بازی است. رابطه کودک و اسباب بازی نیز از این امر برکنار نیست و این امر یک نتیجه فرهنگی در بردارد که البته زود آشکار نمی شود. کودکان و نوجوانان در عصر حاضر به شدت تحت تأثیر این بازیها قرار گرفته اند و با توجه به اهمیت بازی در زندگی اجتماعی این قشر سنی، بازیهای رایانه ای به صورت اجتناب ناپذیری بخش عمده ای از جامعه پذیری کودکان و نوجوانان را به خود اختصاص داده اند. از دیگر سو، محبوبیت بازی های رایانه ای و ویدیویی موجب توجه محققان و پژوهشگران به این عرصه شده است و شک گیری دو دسته از نظرات عمده پیرامون آن را به دنبال داشته است: دسته ای از این بازیها را مختص عصر ارتباطات دانسته و آن را هم چون سایر اسباب بازی ها دارای کارکردهای مثبت و مفید می دانند و بخشی از مطالعات محققان، به کشف کارکردهای منفی بازی های رایانه ای منجر شده است. ویگوتسکی، روان شناس روسی به صراحت بیان می کند که بازی خصوصیت غالب کودک نیست بلکه عامل راه گشای رشد است محققان امروزی باور دارند بازی برای رشد خصوصیتی که مربوط به شناخت و رشد اجتماعی است، از اهمیت زیادی برخوردار است. کودکان چیزهای بسیاری از هم می آموزند، چنان که در خلال بازی ها و دعواهایشان تجارب بسیاری کسب می کنند، آنها می آموزند چگونه با دیگران رفتار کنند و چگونه در جامعه سر بلند باشند. بازی خصایص اخلاقی سازندگان فردای جامعه را شکل می دهد و حس مسئولیت در مقابل جمع به خاطر انجام وظیفه ی محو شده، حس دوستی و رفاقت، هماهنگی در رسیدن به هدف مشترک و حل مناقشات به صورت دوستانه را موجب می شود. بازی هایی که در هر فرهنگ انجام می شود تا اندازه ی زیادی متأثر از آن فرهنگ است. از این رو، بازی ها در فرهنگ های مختلف متفاوت است (معاونت پژوهشی و آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۳۸۷: ۱۳۰).

بازی های رایانه ای به عنوان یک پدیده ی اجتماعی در کنار سایر رسانه های صوتی و تصویری در دنیای امروز به دلیل رشد چشم گیر فن آوری های ارتباطی، طی سال های اخیر با کشش و جاذب های حیرت انگیز، عمده ترین مخاطبان خود را از میان کودکان و نوجوانان انتخاب می کند و نه تنها بخش قابل توجهی از اوقات فراغت این قشر را به خود اختصاص داده بلکه به نظر می رسد حتی اوقاتی را که آنان باید به انجام تکالیف درسی یا حضور در جمع خانواده اختصاص دهند نیز پوشش داده است. بازی های ویدئویی رایانه ای در سال ۱۹۷۲ با پنگ پنگ بازی تنیس روی میز رایانه ای آغاز شد و سپس در نظام سخت افزاری و نرم افزاری شروع به رشد کرد. بهبود کیفیت و تنوع بازی ها، باعث گسترش روز افزون این رسانه در میان جامعه، خصوصاً در بین نوجوانان شد (موریسون^۱، کروگمن^۲، ۲۰۰۱).

بازی های رایانه ای، دریچه ورود به دنیای فن آوری اطلاعات هستند. بی شک این فن آوری ها با استفاده از امکانات و برنامه ریزی های انجام شده، می توانند ذهن کاربر را به کارگیرند علاوه بر مهارت های یادگیری و آشنایی با ریزه کاری های کاربری رایانه ها، موجب رقابت و همکاری شوند. این بازی ها، اگر به شکل مناسب و در جهت رسیدن به هدف های آموزشی به کار گرفته شوند، می توانند در آموزش افراد بسیار مؤثر باشند. زیرا آزمون و خطا و امکان تصحیح آن،

1 - Morrison

2 - Krugman

راهبرد خوبی برای به دست آوردن مهارت های روزمره زندگی است. امروزه بازی های رایانه ای به منزله یک رسانه نسبتاً گسترده و جذاب در دنیا مطرح هستند و همچون سایر رسانه ها می توانند در تسهیل، تعمیق، تسریع آموزش و یادگیری، زمینه ساز آموزش اثر بخش باشند (فردانش، ۱۳۸۲: ۲۵-۲۹). اما متأسفانه فرهنگ استفاده از بازی های رایانه ای، در راستای کمک به آموزش و فرهنگ سازی هنوز در جامعه ما نهادینه نشده است (فضل الهی و ملکی توانا، ۱۳۸۹).

کودکان و نوجوانان در عصر حاضر به شدت تحت تاثیر بازی های رایانه ای قرار گرفته اند و با توجه به اهمیت بازی در زندگی اجتماعی این قشر سنی بازی های رایانه ای به صورت اجتناب ناپذیری بخش عمده ای از جامعه پذیری کودکان و نوجوانان را به خود اختصاص داده اند. محققان در مورد کارکردهای منفی بازی های رایانه ای به کشفیاتی دست یافته اند. اعتیاد به بازی های رایانه ای یعنی صرف زمان بیش از حد به بازی های رایانه ای می باشد. نوع خانواده و نگرش والدین و خشونت در خانواده نیز موجب اعتیاد به بازی های رایانه ای در نوجوانان می شود (پانگ^۱، ۲۰۰۸).

بازی های رایانه ای یکی از سرگرمی های کودکان، نوجوانان، جوانان و حتی بزرگسالان در عصر جدید است. این بازی های مهیج و پرجاذبه ساعت ها کودک و نوجوان ما را در مقابل صفحه نمایش گر قرار می دهد و او را از دنیای واقعیات به عالم تخیلات فرو می برد. بسیاری از کاربران بازی های رایانه ای از خستگی چشم، پایین آمدن انرژی بدن، کند شدن تصمیمات و ... شکایت می کنند. در این مورد نتایج یک تحقیق نشان می دهد که هیجان های رایانه ای می تواند به تخریب یا کندی عملکرد ذهنی کاربر منجر شود. اعتیاد به بازی ها، پرخاشگری، شرط بندی، کم شدن علاقه به فعالیت های بدنی، فرار از مدرسه، دزدی برای تهیه پول بازی، صرف پول تغذیه برای بازی، گوشه گیری و آسیب دیدن بینایی کاربران و ده ها تاثیر مخرب دیگر از عوامل اعتیاد به بازی های رایانه ای است. تحقیقات انجام شده حاکی از آن است که کودکان، جوانان و والدین نسبت به بازی های ویدیویی رایانه ای در مجموع دید مثبتی دارند. کودکان و نوجوانان به عنوان عمده ترین گروهی که متأثر از بازی ها بوده و اثرات بازی ها متوجه آنهاست مورد ارزیابی قرار گرفته اند. از یک سو سن شروع بازی ها بیشتر از ۷ سالگی و اوج آنها در ۱۳-۱۲ سالگی است. با توجه به این که بازی های رایانه ای به عنوان دومین سرگرمی پس از تلویزیون شناخته شده است، مخالفان این بازی ها با تاکید بر اثرات سوء آن از جمله اعتیاد به بازی، افزایش حالات خشم و پرخاشگری، صرف پول زیاد جهت خرید آن و تاثیرات سوء جسمی و روانی دیگر خاطر نشان می سازند که تاثیر آسیب های گفته شده بیشتر از مواردی همچون افزایش هماهنگی چشمی دستی و جنبه های مثبت دیگر می باشد (اندرسون^۲، بوچمن^۳، ۲۰۰۱). خشونت، بزهکاری، جنایت، و از بین بردن هر آنچه فراروی آدمی است یکی از اساسی ترین موضوع های مطرح شده در این بازی هاست، به طوری که بررسی های مختلف حاکی از آن است که مضامین اکثر این بازی ها به مواردی چون تخریب، کشتن و پرخاشگری بر علیه دیگری دارد (اولاکارلسون^۴، ۲۰۰۰).

۱-۱۱-۲- نقش بازی در رشد کودکان

بازی تفکر کودک است. کودک در طی بازی به آزمایشگری، تمرین، تقلید، مذاکره، آمادگی و مرور ذهنی موقعیت های زندگی واقعی می پردازد. بازی شایستگی، استقلال، عزت نفس، و مهارت های دیگر را گسترش می دهد. بازی عامل مهمی در پرورش عقلی است. کودک آموخته ها را ضمن بازی تکرار کرده، درباره آن می اندیشد. بازی طریقه یادگیری کودک، درباره ی بدن خود، و دنیای پیرامون آن است، وسیله ای بر ای سازندگی، ابداع، تجربه، شناخت استعدادها،

1-Young

2 - Anderson

3 - Bvchmn

4 - Avlakarlsvn

توانایی ها، خواست ها، ضعف ها و نکات مثبت و منفی خود است. از این رو، با شناخت ویژگی های خود، ساخت شخصیتی خود را تحکیم بخشد و از طریق بازی به رشد اجتماعی، مهارت های زبان، و گسترش نیروهای درونی پی می برد (فلاح چای، ۱۳۸۱: ۲۱-۱۸).

از تأثیرات بازی در رشد کودکان، می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- تسریع فرایند هوشی؛
- ۲- رشد اجتماعی از طریق همانندسازی و تمرین رفتارهای گروهی و قواعد بازی (آرین، ۱۳۶۹: ۳۸).
- ۳- به فعلیت رسیدن استعدادها، و ابتکارات و خلاقیت های کودکان (آرین، ۱۳۶۹: ۳۸).
- ۴- رشد عاطفی و تحمل سختی ها، محدودیت ها، انتظارات، آرزوها و احساسات (سیف و همکاران، ۱۳۸۲: ۲۳۲).
- ۵- رشد جسمی و هماهنگی نظام ارگانیگ بدن و شکل گیری عضلات حرکتی (منطقی، ۱۳۸۰: ۱۴۹).
- ۶- رشد ذهنی و قوه ی تفکر منطقی، از طریق توسعه مفاهیم ساخت، فضا و شکل و تحلیل و رفتارهای هوشمندانه (فضل الهی و ملکی توانا، ۱۳۸۹).

سیف و همکارانش بیان می کنند که پیازه معتقد است در جریان رشد، سه نوع بازی مشاهده می شود که از نظر ساختار با یکدیگر تفاوت دارند و به ترتیب، یکی پس از دیگری ظاهر می شوند:

۱- بازی های تمرینی: این بازی ها که به زعم پیازه، وسیله ای برای لذت بردن از حواس است، در بدو تولد تا ۲ سالگی در کودکان بروز پیدا می کند، زیرا کودک لمس کردن، چشیدن، گوش کردن، حرکت اعضای بدن و احساس کیفیت مختلف اشیاء را از راه به کارگیری حواس در می یابد. این امر موجب لذت بردن او می شود. کودک با استفاده از حواس، از تقلید یا فراتر می گذارد و به تکرار می پردازد. حرکاتش از شکل ابتدایی آزمایش و خطا به مهارت می رسد. این مقدمه ای برای انجام کارهای پیچیده است.

۲- بازی های نمادی: در این مرحله، بازی از دو الی پنج سالگی ادامه می یابد، عناصر جدیدی وارد بازی می شوند. واقعیت ها تغییر شکل می یابند. اشیایی که وجود ندارند، به وسیله اشیای دیگر نمایش داده می شوند. کودک در این مرحله، به تمرین تجربیات زندگی می پردازد و آنها را به شکل های گوناگون تجربه و آزمایش می کند.

۳- بازی های با قاعده: این مرحله از ۷ الی ۱۱ سالگی را پوشش می دهد و آثار بازی برای همه عمر باقی می ماند و همزمان با رشد کودک و گذشت زمان، به صورت کامل تر انجام می شود. قواعد بازی های با قاعده معمولاً از بزرگ ترها به کوچک ترها یا از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود. در این بازی ها، رقابت وجود دارد. علاوه بر این، هر بازی قراردادهایی نمادین شده دارد. کودک در هر سنی به بازی های خاصی می پردازد. وقتی کودک نمی تواند اسباب بازی ها و عروسک های خود را جاندار فرض کند، برای او این بازی ها جذابیت خود را از دست می دهند. کم کم به سوی بازی های دیگری مانند شطرنج، فوتبال و... می رود که نیازهای فکری، جسمی، روانی، اجتماعی و اخلاقی او را بهتر یکی از مهم ترین عواملی است که باید مورد نظر قرار بازی، برآورده می کند (سیف و همکاران، ۱۳۸۲: ۲۳۱-۲۳۰).

بنابراین بازی یکی از مهم ترین عواملی است که باید مورد نظر قرارگیرد، زیرا کودک آنچه را در اثر برخورد و تعاملات با محیط می آموزد، ضمن بازی تکرار کرده و با این تکرار، درباره ی آن به بازنمایشی پرداخته و از این طریق، آنها را بهتر درک می کند. بازی امکان تجربه و تعاملات مستقیم با عوامل محیطی را برای کودک فراهم می سازد و با دست

کاری کردن و تجربه مستقیم اشیاء و رویدادهای محیطی، به دانسته ها و دانش خود می افزاید (فلاح چای، ۱۳۸۱: ۱۸-۱۶). از سوی دیگر، یکی از ارکان مهم توافق نظریه پردازان بازی، تقلید نقش و فعالیت های بزرگسالان توسط کودکان از طریق بازی است. در واقع، فرهنگ هر محیط، نوع انتظارات از کودک را برای به عهده گرفتن نقش خاص در طول زندگی اجتماعی تعیین و از راه بازی به آنان منتقل می کند (مهجور، ۱۳۷۸: ۳۷). از نظر جهان بینی و اعتقادات مذهبی، فلسفه ی بازی های کودکان، آمادگی جسمانی، روحی برای برخورد با مشکلات زندگی است. به همین دلیل، هر چه این بازی ها گسترده تر، پیچیده تر و اجتماعی تر باشند، آمادگی و مصونیت آنان را افزایش می دهد، به نحوی که بازی بزرگسالان با کودکان در برنامه های تربیتی امری بسیار مهم تلقی شده است (فضل الهی و ملکی توانا، ۱۳۸۹).

۲-۱۱-۲- فواید بازی های رایانه ای

از فواید بازی های رایانه ای می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- وسیله ای برای جلب توجه و تمرکز و مقدمه یادگیری و کاهش هزینه آموزشی است.
- ۲- به فراگیران امکان می دهد به تناسب توان و ظرفیت خود، از آنان بهره گیری نماید.
- ۳- امکان بروز توانمندی ها، خلاقیت ها و استعداد افراد را مهیا می سازد.
- ۴- زمینه خلق داستان، تصویر و... برای علاقمند شدن فراگیران با تاریخ و فرهنگ و... است.
- ۵- تمرینی برای کسب مهارت های زندگی است.
- ۶- به نظر برخی پزشکان، بازی های رایانه ای به نوجوانان می آموزد که زودتر سلامت خود را باز یابند و به داروهای مسکن، کمتر نیاز پیدا می کنند.
- ۷- زمینه ساز هماهنگی بین اعضای حسی (چشم، دست، و عضله و مغز) است.
- ۸- وسیله ای برای پر کردن اوقات فراغت است.
- ۹- کنجکاوی و خیال پردازی، قدرت تصمیم گیری، تخلیه هیجان، چالش ذهنی، توسعه خلاقیت، افزایش خیرخواهی و... از دیگر مزایای بازی های رایانه ای است.
- ۱۰- آشنا کردن بچه ها با رایانه و فن آوری اطلاعات:

امروزه عدم آشنایی با رایانه و کاربردهای آن، حتی به نوعی کم سواد تشبیه می شود. از این منظر، بازی های رایانه ای برای برداشتن گام های نخست کودکان، به منظور آشنایی با این فن آوری، قابل توجه و تأمل هستند. این نوع یادگیری، به دلیل علاقه کودکان به بازی، از بهترین شیوه های آموزشی محسوب می شود.

۱۱- بازی های رایانه ای، می تواند برای کودکان، تمرینی در چند زمینه باشد:

الف- تمرین منطقی و حل مسائل: چند سالی است که در کشور ما، دوره های پیش دبستانی الزامی شده است. در این دوره ها، کودکان بیشتر با مفاهیم کلی مورد نیاز در برنامه های آموزشی، آن هم از طریق بازی و سرگرمی آشنا می شوند. برخی از بازی های رایانه ای می توانند این نقش را در سنین پایین تر و در خانه ایفا کنند.

ب. تقویت مهارت های فضایی: این هم یکی دیگر از خصوصیات، شاید منحصر به فرد این بازی هاست، خصوصیتی که در کم تر بازی و سرگرمی ای می توان آن را یافت که هم کودکان با علاقه به آن پردازند و هم چشم و مغزشان با فضاهای سه بعدی، چگونگی گردش و تغییر شکل در فضا و... آشنا شوند. دقت در این نکات، نقش والدین در انتخاب بازی های مناسب را بیشتر روشن می کند.

ج: بازی های رایانه ای می توانند موقعیتی را برای بازی هم زمان کودکان و والدین با یکدیگر فراهم سازند. در دوره ای که والدین حتی برای کارهای شخصی خود فرصت چندانی ندارند، دقایقی بازی با کودکان، موهبتی است که از این جعبه های جادویی ساخته است. اگر قدری در این موضوع دقت کنیم، به یقین اهمیت آن را در می یابیم.

د: بعضی بازی ها، تمرینی برای یادگیری مهارت های زندگی هستند. با انتخاب بازی های مناسب، می توان در کنار سرگرمی، کودکان را با مهارت های مختلفی که در سنین بالاتر به آنها نیازمندند، آشنا کرد. این نوع آموزش، چون از طریق بازی و بدون باید و نبایدهای والدین صورت می گیرد، آثار عمیق و ماندگاری دارد.

ه: بازی ها، سرگرم کننده و مفرح هستند. در نهایت، این بازی ها به دلیل سرگرم کننده بودن و ایجاد حس نشاط، می توانند در روحیه کودکان مؤثر بوده و دقایق خوشی را برایشان فراهم کنند. هم زمان با بازی، کودک علاوه بر تخلیه انرژی، با فضایی شاد مواجه است که کمک مناسبی برای ادامه برنامه های روزانه، اوست. البته، باز هم تأکید بر انتخاب مناسب بازی، ضروری است (فضل الهی و ملکی توانا، ۱۳۸۹).

در آغاز دهه ۱۹۸۰، درباره شکل تازه ای از سوادآموزی بحث های بسیاری در گرفت که در پی عرضه انبوه فن آوری های میکروالکترونیکی مانند بازی های ویدئویی به بازار، امکان ظهور یافت. یکی از ویژگی های سوادآموزی رایانه ای، رشد استدلال فضایی و توانایی تجسم فضایی بود. بنابراین، با گسترش محبوبیت بازی های رایانه ای بسیاری از محققان از جمله سابراهمینام^۱ و گرینفیلد^۲ (۱۹۹۴)؛ آگاگاکاکی^۳ و فرنچ^۴ (۱۹۹۴)؛ دلیزی^۵ و والفرد^۶ (۲۰۰۲) و گانتز (۱۹۹۴)، به بررسی تأثیر این بازی ها بر رشد و تحول توانایی های فضایی پرداختند (پور محسنی و همکاران، ۱۳۸۳).

تجزیه و تحلیل تکلیف در بازی های ویدئویی و رایانه ای نشان می دهد که این بازی ها می توانند ابزاری برای پرورش مهارت های فضایی، به خصوص چرخش ذهنی، باشند. در پژوهش های مختلفی که تأثیر بازی های ویدئویی-رایانه ای را بر مهارت های فضایی مطالعه کرده اند، از بازی های مختلفی استفاده شده است، مثلاً دروال^۷ و پپین^۸ (۱۹۸۶)، تأثیر بازی ویدئویی زاکسون توانایی تصویرسازی فضایی مورد بررسی قرار دادند. این بازی به توانایی تصویرسازی فضایی نیاز دارد. هم چنین دلیزی و والفرد (۲۰۰۲) و اوکاگاکاکی و فرنچ (۱۹۹۴)، تأثیر بازی تتریس بازی پازل دو بعدی که به توانایی چرخش ذهنی نیازمند است و اسکات (۱۹۹۹)، تأثیر بازی تتریس و تری ویز بازی پازل سه بعدی که به توانایی چرخش ذهنی نیازمند است را بر توانایی چرخش ذهنی مطالعه کرده اند. به طور خلاصه، این مطالعات نشان می دهند که بازی رایانه ای تتریس به توانایی چرخش ذهنی نیازمند است هم چنین یافته ها نشان میدهند که مردان در این حوزه برتری دارند و حتی زمانی که عملکردشان در تکلیف فضایی یکسان باشد، گاهی اوقات نوع استراتژی به کار رفته در دو جنس متفاوت است (سابراهمینام و گرینفیلد، ۱۹۹۴؛ دلیزی و والفرد ۲۰۰۲).

آگاگاکاکی و فرنچ، ۱۹۹۴؛ دروال و پپین، ۱۹۸۶؛ فینگلد^۹ (۱۹۹۸). علاوه بر این، تحقیقات پل و لهن^{۱۰} (۲۰۰۲)، کس^۱، آهلرز^۲ و داگر^۳ (۱۹۹۸)، دروال و پپین (۱۹۸۶) و فینگلد (۱۹۸۸) نشان می دهند که استفاده از برخی تکلیف رایانه ای

1 - Sabrahmynam
2 - Greenfield
3 - Agagaky
4 - French
5 - Dlyzy
6 - Valfrd
7 - Drval
8 - Ppyn
9 - Fyngld
10 - lehmen

ای و بازی های رایانه ای در افزایش توانایی چرخش ذهنی دختران مؤثرتر از پسران است (پور محسنی و همکاران، ۱۳۸۳). این بازی ها، محبوب ترین و رایج ترین بازی های عصر حاضرند. به دلیل اعتیاد بر گرفته از رقابت و هیجان بازی ها، از مهم ترین سرگرمی ها محسوب می شود تا جایی که بازی کنندگان برای عبور به مراحل بالاتر، هر چه از دستشان برمی آید انجام می دهند. کودکان آن چنان در بازی غرق می شوند که از اطراف خود کاملاً فاصله می گیرند عبور از موانع و رسیدن به مراحل بالاتر، بازی کننده را هیجان زده می کند و شکست در آن، کودک را مضطرب می سازد. از بزرگ ترین دلایل محبوبیت بازی های رایانه ای، این است که انسان می تواند واقعیت را تجربه کند و در محیط آن قرار گیرد، بدون آن که در پایان خسارتی متوجه او شود یا آسیبی ببیند (فضل الهی و ملکی توانا، ۱۳۸۹).

۳-۱۱-۲- معایب بازی های رایانه ای

- ۱- ایجاد عوارض منفی در چشمان فرد به دلیل خیره شدن مداوم و شدت نور.
- ۲- ایجاد فشارهای ذهنی بیش از حد در اثر درگیر شدن در ماجرای بازی.
- ۳- ایجاد عوارض جسمانی از قبیل آرتروز، سوزش و سفت شدن گردن، کتف ها و میج دست و ستون فقرات.
- ۴- به خطر افتادن سلامت روانی کودکان.
- ۵- ایجاد دشواری های عصبی و پرش عضلانی، به ویژه در افراد دارای صرع.
- ۶- تقویت پرخاشگری.
- ۷- انزوا و درون گرایی و عدم تمایل به برقراری ارتباط با دیگران.
- ۸- انفعالی شدن ذهن و تزلزل اعتماد به نفس.
- ۹- رنگ باختن روابط عاطفی خانواده و سردی روابط خانوادگی.
- ۱۰- اشاعه فرهنگ برهنگی و آفت اخلاقی کودکان (فلاح چای، ۱۳۸۱: ۹۸-۸۱).
- ۱۱- افزایش افت تحصیلی از طریق مصرف انرژی عصبی و روانی و خستگی جسمانی.
- ۱۲- از خود بیگانگی فرهنگی و دوری از مسایل اعتقادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جامعه.
- ۱۳- سلطه پذیری و ابزار پذیرش دیدگاه های سلطه گران در شکل بازی (گلرخی، ۱۳۷۵).

سازندگان بازی های رایانه ای، به مدد فن آوری های پیچیده و نرم افزارهای پیشرفته ای که در اختیار دارند، می توانند تا حد امکان جذابیت این بازی ها را برای کودکان و نوجوانان افزایش دهند. آنان سعی دارند به کمک این تکنیک ها و بهره بردن از ماجراجویی های مورد توجه کودکان و نوجوانان، به بازار این بازی ها رونقی دوچندان بخشند. از این رو، خشونت و استفاده از اسلحه های گوناگون جزو لاینفک بسیاری از این بازی هاست. مهم ترین مشخصه بازی های رایانه ای، حالت جنگی اکثر آنهاست. این فرد باید برای رسیدن به مرحله بعدی با نیروهای به اصطلاح دشمن بجنگد. خشونت مهم ترین محرکه ای است که در طراحی جدیدترین و جذاب ترین بازی های رایانه ای، به حد افراط از آن استفاده می شود. چهره های معروف هالیوود، که در فرهنگ ما انسان هایی ضد ارزشی و غیراخلاقی اند، در این بازی ها به صورت قهرمانانی شکست ناپذیر جلوه گری می کنند! خشونت های بی شمار آنها، که برای کودکان و نوجوانان جذاب است، آنان را پرخاشگر و ستیزه جو بار می آورد. بازی های رایانه ای، به گونه ای افراد را با خود همراه می کنند که گذشت زمان را به هیچ وجه درک نمی کنند. آنان زمانی به خود می آیند که ساعت های زیادی از وقت خود را صرف این بازی ها کرده اند.

1 - kes

2 - Ehlers

3 - Dugger

به عبارت دیگر، حاضر نیستند رایانه را به خاطر این بازی ها رها کرده، به دنبال فعالیت های نشاط آور و اجتماعی تر بروند. از این رو، کودکانی که به صورت مداوم با این بازی ها درگیرند، درونگرا می شوند و در جامعه، منزوی و در برقراری ارتباط اجتماعی با دیگران ناتوان می گردند. روحیه انزوا طلبی موجب می شود کودک از گروه همسالان جدا شود. این خود سرآغازی برای بروز نابهنجاری های دیگر است. در این بازی ها، به دلیل این که کودک یا نوجوان با ساختنی ها و برنامه های دیگران به بازی می پردازد و کمتر قدرت تصرف در آنها را پیدا می کند، اعتماد به نفس او در برابر ساختنی ها و پیشرفت دیگران متزلزل می شود. بیشتر خانواده ها تصور می کنند این که در بازی های رایانه ای، فرد مداخله فکری مداوم دارد، اما این مداخله فکری نیست، بلکه این بازی ها سلول های مغزی را دچار اشتباه می کند و از نظر حرکتی نیز فقط چند انگشت کودک را حرکت می دهند. تحقیقات اخیر نشان داده است که بازی های رایانه ای، سبب صدمات مغزی طولانی مدت می شود. این بازی ها، فقط قسمت هایی از مغز را که به بینایی و حرکت اختصاص دارد، تحریک کرده، به تکامل نواحی دیگر مغز کمک نمی کنند. کودکانی که ساعت های زیادی به بازی اختصاص می دهند، لب فرونتال مغزشان تکامل پیدا نمی کند. لب فرونتال مغز، نقش به سزایی در تکامل حافظه، احساس و ... یادگیری دارد. افرادی که لب فرونتال مغز آنها تکامل پیدا نمی کند، بیشتر مستعد انجام اعمال خشونت آمیزند و کمتر توانایی کنترل رفتارهایشان را دارند (فضل الهی و همکاران، ۱۳۸۹: ۸۷-۸۶).

هر یک از پدیده های عصر صنعت، به سهم خود، در دور کردن اعضای خانواده از یکدیگر، خواسته یا ناخواسته، نقشی به عهده دارند. روابط خانوادگی، به خاطر درگیر بودن اعضای خانواده با دنیای ماشینی، روز به روز کمرنگ تر شده است. اعضای خانواده به دلیل مشغول بودن به تماشای تلویزیون، یا درگیر بودن با رایانه و اینترنت و بازی های رایانه ای، کمتر فرصت دارند با یکدیگر بنشینند و صحبت کنند. این خود موجب سرد شدن روابط بین والدین و فرزندان می شود. با خصایصی که برای بازی های رایانه ای شمرده شد، بی شک آنها از عوامل مؤثر در افت تحصیلی محسوب می شوند؛ چرا که وقت زیادی از دانش آموز را اشغال می کنند و فکر و ذهن او را درگیر مسائل غیرآموزشی می کنند. به دلیل جاذبه مسحور کننده این بازی ها، نوجوانان وقت بسیاری را صرف آن می کنند. در واقع، با مصرف انرژی عصبی و روانی خویش و با چشمان و ذهنی خسته به بستر می روند و گاه، صبح زودتر از وقت معمولی بیدار می شوند تا پیش از مدرسه نیز اندکی بازی کنند. بی تردید این علاقه موجب افت تحصیلی خواهد شد. یکی از خطرناک ترین آثار سوء بازی های رایانه ای، اعتیاد به این بازی هاست که بیش از هر چیز کودکان به خصوص نوجوانان را تهدید می کند. این تهدید به قدری جدی است که گاه منجر به مرگ می شود. اعتیاد به بازی رایانه ای در میان بسیاری از کسانی که وقت زیادی برای این بازی ها می گذارند، دیده میشود. به طوری که نوجوان نمی تواند برای مدت طولانی بازی نکند و از لحاظ ذهنی خود را نیازمند بازی کردن می بیند و توان دست کشیدن از آن را از دست می دهد. این خود نشان آشکاری از نوعی اعتیاد و وابستگی است. علاوه بر آثار مخرب روحی بازی های رایانه ای، کار با این وسیله، مشکلات و عواقب جسمی نیز برای استفاده کنندگان به دنبال دارد. به اجمال، به بیان آنها می پردازیم: شب ادراری در کودکان، نتیجه انجام بازی های ترسناک رایانه ای است. چشمان فرد به دلیل خیره شدن مداوم به صفحه، تا حد زیادی از لحاظ بینایی تحت فشار قرار می گیرد و دچار عوارض سندرم بینایی می گردد. به اعتقاد پزشکان، کودکانی که به مدت طولانی از رایانه استفاده می کنند، در معرض خطر نزدیک بینی قرار می گیرند (جعفری، ۱۳۸۹: ۶۴).

مشکلات نواحی مچ، گردن و پشت، کودکانی را که به مدت طولانی از رایانه استفاده می کنند، تهدید می کند زیرا فرد در یک وضعیت ثابت ساعت ها می نشیند و در نتیجه، ستون فقرات و استخوان بندی او دچار مشکل می شود. هم

چنین احساس سوزش و سفت شدن گردن، کتف ها و مچ دست، از دیگر عوارض کار نسبتاً ثابت و طولانی مدت با رایانه است.

پوست فرد نیز مدام در معرض اشعه هایی قرار می گیرد که از صفحه رایانه پخش می شود. ایجاد تهوع و سرگیجه، به خصوص در کودکانی که صرع دارند، از دیگر عوارض بازی های رایانه ای است. از دیگر عوارض جسمانی، که به دنبال استفاده بیش از حد از رایانه و برنامه های آن به وجود می آید، چاقی کودکان و نوجوانان به علت کم تحرکی در مقابل این دستگاه است. کل حرکت و جنبش بدن در هنگام کار با رایانه به انگشتان دست خلاصه می شود و سایر اعضای بدن بی حرکت می مانند. این بی تحرکی موجب جمع شدن چربی ها در بدن و در نهایت چاقی می شود (جعفری، ۱۳۸۹: ۸۸).

در اکثر بازی ها و بسته به انگیزه طراحان، زن ها شخصیت هایی ضعیف قلمداد می شوند. این موضوع نیز از آن جمله مسائلی است که در ذهن کودک نقش می بندد و در مراحل مختلف زندگی، حتی به مادر خود، کم تر اطمینان می کند و در ضمیر ناخود گاه، او، مادر، خواهرش و ... را فاقد قدرت لازم برای تحلیل و حل مشکلات می بیند. پس آنها را مشاوران خوبی نمی داند و گرایش او به سوی دوستانی است که در ظاهر قوی ترند. پرورش تخیل، به عنوان گامی برای دست یابی به موفقیت های آتی کودکان، حائز اهمیت است. اما تداخل خیال با واقعیت بسیار خطرناک است. کودکی که با مسائل واقعی، همان گونه برخورد می کند که با آنچه در رویا و خیال خود می سازد، در زندگی حال و آینده با مشکلات بسیاری روبه رو می شود. این تداخل می تواند تا آنجا خطر آفرین باشد که فرزند ما را در برخورد با واقعیت از پا درآورد. عدم آموزش صحیح و نگاه منطقی به بازی های رایانه ای این خطر را در مسیر زندگی کودکان قرار می دهد. اشاعه فرهنگ برهنگی و ترویج سکس، از دیگر آفت های بازی های رایانه ای است. نبردهای تن به تن دختران نیمه عریان، رقص و موسیقی غربی و ... در این گونه بازی ها بسیار فراوان تبلیغ شده است. متأسفانه بی هیچ گونه دشواری، در فروشگاه ها به معرض فروش گذاشته می شود. برخی از برنامه های رایانه ای، با بازی های ساده آغاز شده و به تصاویر مستهجن ختم می شوند. در برخی از این بازی ها، جایزه پیروزی، ظاهر شدن عکس های مستهجن بر روی صفحه رایانه شماست. دنیای مجازی ولی نزدیک به واقعیتی که در بازی های رایانه ای به تصویر کشیده می شود، آن قدر مسحور کننده و جذاب است که مخاطب کودک و نوجوان در معرض تأثیر تمام باورهایی قرار می گیرد که از سوی طراحان این بازی ها به او القا می شود. فرد، دچار از خود بیگانگی شده و مانند آنها می اندیشد. برای نوجوانی که در حال بازی است، تفاوتی نمی کند که دشمن کیست؟ دشمن همان است که بازی می گوید. در میان انبوه بازی های رایانه ای، که اکنون به آسانی در دسترس کودکان قرار می گیرند، بازی هایی وجود دارند که در آن مسایل اعتقادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی کشورهای مسلمان، به ویژه ایران، مورد گستاخی قرار می گیرد (فضل الهی و ملکی توانا، ۱۳۸۹).

امروزه گسترش بازی های الکترونیکی و رایانه ای به تهدید بزرگ برای قشر جوان تبدیل شده است و این امر می تواند به بروز بیماری های روانی و افسردگی در قشر جوان نیز منجر شود. امروزه دسترسی کودکان و قشر جوان به بازی های الکترونیکی به سادگی امکان پذیر است در حالی که اکثر والدین نسبت به خطرات استفاده بیش از حد این بازی ها بی اطلاع هستند. در گذشته بازی ها از طریق ارتباط کودکان با یکدیگر انجام می شد اما امروزه کودکان از زمان درک و فهم این بازی ها بیشترین ساعات روز را صرف اینگونه بازی ها می کنند در حالی که این ارتباط هیچگونه رابطه عاطفی و انسانی ایجاد نمی کند و در صورتیکه اگر بازی ها فکری نیز نباشد تأثیر گذاری نامطلوب بر روحیات کودک خواهد داشت (صادقیان، ۱۳۸۴).

تأثیر بازی های رایانه ای به ویژه در ایجاد خشونت در کودکان و نوجوانان است. تحقیقات نشان می دهد که تأثیر بازی های رایانه ای بر رفتار خشونت آمیز کودکان و نوجوانان بستگی به وجود چند عامل دارد. اولین عامل اینکه درجه شدت خشونت در بازی چه اندازه است. دوم توانایی کودک برای تشخیص و تمیز بین دنیای تخیلی و واقعیت زندگی است. عامل سوم قدرت کودک برای مهار کردن تمایلات و انگیزه های وجودی است و بالاخره عامل چهارم چارچوب ارزشی است که کودک در آن رشد کرده است و یا هم اکنون زندگی می کند و نیز ارزش هایی که در متن و محتوی بازی مستتر است (شاملو، ۱۳۸۳: ۱۴۷-۱۵۶).

تحقیقات اخیر دلالت دارد که بازی های رایانه ای سبب صدمات مغزی طولانی مدت می شود. بازی های رایانه ای فقط قسمتهایی از مغز را که به بینایی اختصاص دارد تحریک می کند و به تکامل دیگر نواحی مغز کمک نمی کند. کودکان که ساعت های زیادی را به بازی اختصاص می دهند لب فرونتالشان تکامل پیدا نمی کند. لب فرونتال نقش به سزایی در تکامل حافظه، احساس و یادگیری دارد. افرادی که لب فرونتال آنها تکامل پیدا نکرده بیشتر مستعد اعمال خشونت آمیز هستند و توانایی کنترل رفتارهایشان را ندارند. در مقابل فعالیت هایی مانند محاسبات ریاضی فعالیت این قسمت از مغز را تحریک می کند (صادقیان، ۱۳۸۴).

بازی های رایانه ای پر تحرک باعث بروز بیماری های استخوانی و عصبی در ناحیه دست ها و بازوها می شود یکی از دلایل شب ادرای در کودکان بازی های ترسناک رایانه ای می باشد. در بازی های رایانه ای کودک به تنهایی بازی می کند و گاه بدون برنامه ریزی ساعت ها مشغول بازی می شود. تجربیات دوران کودکی در بزرگسالی تداوم می یابد. فردی که منفعل بازی می کند تا انتهای عمر منفعل می شود. برخی خانواده ها مانع انجام بازی های الکترونیکی از سوی فرزندان خود می شوند و در واقع با مخالفت آردن فرزندان را نسبت به استفاده از این بازی ها حریص تر می کنند و از طرفی کودکان از هر فرصتی حتی پنهانی سعی در استفاده از این بازی ها دارند (صادقیان، ۱۳۸۴).

در حالی که برخی مطالعات نشان می دهند که بازی های رایانه ای و ویدئویی سبب افزایش سطح پرخاشگری و رفتار خصمانه می شوند. اندرسون^۱ و دیل^۲ (۲۰۰۰) و اندرسون و بوشمن^۳ (۲۰۰۱)؛ ویلیامز^۴ و کلیپینگر^۵ (۲۰۰۲)، کاهش صبر در برابر ناکامی (آنتونیتی^۶ و ملونی^۷، ۲۰۰۳)، اعتیاد و وابستگی (گریفیتز^۸ و هانت^۹، ۱۹۹۸)، کاهش روابط اجتماعی و ضعف عملکرد تحصیلی. دورکین^{۱۰} و باربر^{۱۱} (۲۰۰۲)، می گردند، مطالعات دیگر نشان می دهند که این بازی ها می توانند بر بازیکنان اثر مثبت بگذارند، خودپنداره، یادگیری. رزاس و همکاران^{۱۲} (۲۰۰۳)، تفکر حل مسأله. هانگ^{۱۳} و لیو^{۱۴} (۲۰۰۳)، رشد استدلال فضایی و توانایی های شناختی ویژه. سابراهمینام و گرینفیلد (۱۹۹۴)؛ اکاگاکاکی و فرنچ (۱۹۹۴) کودکان را بهبود بخشند.

-
- 1 - Anderson
 - 2 - Dale
 - 3 - Bvshmn
 - 4 - Williams
 - 5 - Klypyngnr
 - 6 - Antoinette
 - 7 - Maloney
 - 8 - Griffiths
 - 9 - Hunt
 - 10 - Dworkin
 - 11 - Barber
 - 12 - Rzas et al
 - 13 - Hong
 - 14 - Liu

۱۲-۲- آسیب های استفاده ناصحیح از فضای سایبری

از نیمه قرن بیستم تا به امروز و شکل گیری تحولات پرشتاب علمی تکنولوژی، جهان وارد عصر جدیدی گردید. نخست با ورود رایانه به عرصه فن آوری، زندگی انسان دست خوش تحول شد و در پی آن با تسهیل در روند ارتباطات، کوچک شدن دنیا شتاب گرفت که در این روند هم شبکه جهانی اطلاع رسانی فضای سایبر سهم به سزایی داشت. در این تحول، فرصت ها و چالش ها، بیم ها و امیدها، به موازات هم در برابر جوامع انسانی قرار گرفتند (گومبور و اس،^۱ ۲۰۰۸).

امروزه فضای سایبر فن آوری کامپیوتر به طور وسیعی در جوامع گسترش پیدا کرده است. بدین معنا که مردم نقاط مختلف در سراسر کره زمین به مثابه یک دهکده امکان برقراری ارتباط بایکدیگر و اطلاع از اخبار و رویدادهای جهانی را دارند (اسلوین، ۱۳۸۰). در چند سال اخیر شاهد تحولات شگرف فن آوری و تأثیرات فرهنگی، اجتماعی و حرفه ای ناشی از آن هستیم، انقلاب الکترونیک، انفجار اطلاعات و انقلاب رایانه ای، تفاوت کمی و کیفی بسیاری را در جهان نسبت به دو دهه پیش با خود به همراه آورده است و آن تبدیل جهان به یک کل واحد است. چالش انگیز ترین، جذاب ترین و مهم ترین تحولات، تحولی است که در زمینه رایانه و اطلاع رسانی صورت، گرفته است (حق پرست و جیردهی، ۱۳۹۱).

ویلیام گیتسون بیان می کند که فضای سایبر یا فضای مجازی در تعریف برخی نویسندگان عبارت است از مجموعه ای از ارتباطات درونی انسان ها از طریق رایانه و وسائل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی است البته محیط الکترونیکی واقعی است که ارتباطات انسانی به شیوه ای سریع، فراتر از مرزهای جغرافیایی و با ابزار خاص خود، در آن، زنده و مستقیم روی می دهد. قید واقعی مانع از این است که تصور شود مجازی بودن این فضا به معنای غیر واقعی بودن آن است، چرا که در این فضا نیز همان ویژگی های تعاملات انسانی در دنیای خارج هم چون مسئولیت وجود دارد. که ارتباطات در آن انجام می شود، نه صرف محیط است ضمن این که فضای سایبر در واقع یک مجموعه ای از ارتباطات. از سوی دیگر، این ارتباطات گرچه ممکن است در همه حال بر خط نباشد، ولی زنده و واقعی و مستقیم است. از این رو، تأثیر و تأثر بالایی در این روابط رخ می دهد (ابراهیم پور، خزایی، ۱۳۹۱).

۱-۱۲-۲- اینترنت و لزوم استفاده از آن

اینترنت که برگرفته از کلمه اینترنت ورکینگ است، یک شبکه ی رایانه ای است که شبکه های گوناگون را به یکدیگر متصل می کند. در خلال سال های دهه ی ۱۹۹۰ اینترنت کم کم و با موفقیت جانشین بیشتر شبکه های قبلی رایانه ای شد. اینترنت یک شبکه ی عمومی اطلاعات است که با یک کامپیوتر قابل دسترسی است. اطلاعات در اینترنت فقط به صورت متن ارائه نمی شوند بلکه با تصاویر، صوت و کلیپ های ویدئویی همراه هستند. هزاران سایت با اطلاعات متنوع از جمله آموزشی و تفریحی وجود دارند که با سایت های دیگر مرتبط هستند (نژاد بهرام و کمالی چیرانی، ۱۳۸۷: ۱۳۵).

هزاران سایت با اطلاعات متنوع از جمله آموزشی و تفریحی وجود دارند که با سایت های دیگر مرتبط هستند. اگر چه مدت زمان زیادی طول کشید تا رسانه هایی چون رادیو، سینما و تلویزیون وارد ایران شوند، اینترنت بدون پیمودن این راه طولانی یک شبه ره صد ساله در پیش گرفت و اندکی پس از عمومی شدن به ایران راه یافت. تاریخ ورود اینترنت به ایران به اواخر دهه ی شصت و اوایل دهه ی هفتاد شمسی بر می گردد. اولین استفاده ها از اینترنت در ایران با اهداف دفاعی و دانشگاهی صورت گرفت. پس از جنگ ایران و عراق مرکز تحقیقات فیزیک نظری و ریاضیات و نهادهای دیگری از طریق

1 - Voss

تلفن به شبکه‌ی مرتبط جهانی وصل می‌شدند اما این خدمات به طور خاص وجود داشت و به عموم مردم تعلق نداشت. استفاده از اینترنت از سال ۱۳۷۲ برای استفاده‌های دانشگاهی وارد ایران شد اولین شبکه‌ای که در ایران برای ارتباطات الکترونی که راه اندازی شد، بیت نت نام داشت که تفاوت‌های بسیاری با اینترنت کنونی داشت و بیشتر مختص دریافت و ارسال نامه‌های الکترونیک بود (شهشهانی، ۱۳۸۵).

اینترنت پدیده‌ی شگفت‌انگیز قرن، انقلاب مهمی در ارتباطات پدید آورده است. ویژگی عمده‌ای که در اینترنت وجود دارد و در سایر رسانه‌ها دیده نمی‌شود، تعامل است. اینترنت مانند صنعت چاپ امکان ایجاد اطلاعات را برای عموم فراهم می‌کند. مانند تلفن تبادل اطلاعات را امکان‌پذیر می‌سازد، مانند کتاب‌ها و نشریات امکان یادگیری و خودآموزی را به وجود می‌آورد مانند سینما و تلویزیون امکان سرگرمی را فراهم می‌آورد و کلیه این کارها را به طور هم‌زمان نیز انجام می‌دهد. اما ویژگی عمده‌ی آن در داشتن بازخورد و قابلیت تعامل است که سبب شخصی‌کردن ارتباطات می‌شود (سیلنو، ۲۰۰۰: ۶۰). ویژگی خاص اینترنت مانند در دسترس بودن، ۲۴ ساعته بودن، جستجوی آسان و سریع انواع موضوعات، سرعت و گم‌نامی تعداد کاربران آن باعث می‌شود که روز به روز در سراسر دنیا رو به افزایش باشد. هم‌چنین مقتضیات زندگی نیز ضرورت استفاده از اینترنت را بیشتر کرده است. ما در کنار دنیای واقعی دنیای مجازی داریم که به سرعت در حال گسترش است و حتی گاه جدا کردن این دو دنیا، مجازی و واقعی از یکدیگر دشوار می‌نماید (توحیدنیا و همکاران، ۱۳۹۰).

استفاده از اینترنت در بین نسل جدید جامعه در حال گسترش است و بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد. امروزه برای خرید، جمع‌آوری اطلاعات، گفتگو با سایر کاربران و بسیاری از فعالیت‌های دیگر، از اینترنت استفاده می‌شود. چنین به نظر می‌رسد که هیچ‌جنبه‌ای از زندگی نیست که تحت تأثیر این دهکده جهانی قرار نگرفته باشد (هاردی و تی، ۲۰۰۷: ۳۴-۴۷).

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های جوامع مدرن تأثیر رو به رشد ابزارهای ارتباطی آنلاین به ویژه اینترنت، در میان مردم است (جوجل اوغلو^۱، ۲۰۰۷). بی‌شک این تأثیر در نوجوانان بیشتر است. کائو^۲ و سو^۳ (۲۰۰۷: ۲۸۱-۲۷۵)، استفاده مفرط از اینترنت در میان فرهنگ‌های مختلف دیده شده است. لوکاف^۴ (۲۰۰۴: ۳۴۸-۳۴۵)، تشخیص داد که بعضی از عواملی که در نوجوانان رو به افزایش است تمایل به استفاده از اینترنت است. گفتگوی آزاد و آسان برای ایجاد هویت آسان و برای رشد روابط معنی‌دار شخصی، مطلوب نوجوانان است. این عوامل به علاوه عوامل دیگر، سرعت استفاده روز به روز از اینترنت را افزایش می‌دهد. افزایش استفاده از اینترنت مسائل زیادی با خود به همراه دارد که شاید مهم‌ترین آن اعتیاد به اینترنت باشد.

زمانیکه نوجوانان از اینترنت استفاده می‌کنند، باور و ادراک آنها از خودشان، در ویژگی‌های رفتارشان منعکس می‌شود. اهمیت عزت نفس در این مرحله پدیدار می‌شود. عزت نفس چیزی است که شخص درباره خود فکر می‌کند. به عبارتی دیگر، چگونگی ارزیابی شخص از خودپنداره می‌باشد (برگر، ۲۰۰۶).

در بسیاری از مطالعات نشان داده شده است که نوجوانان تمایل دارند که هنگام وارد شدن به سایت‌های دوست‌یابی، اجتماعی و یا بازی، خود را متفاوت از آن‌چه هستند نشان دهند (مادل^۵ و مانچر^۶، ۲۰۰۸: ۶۲۲-۶۱۸؛ راس، اورا^۱،

1 - Jujel oğlu
2 - Cauo
3 - soo
4 - Lukaf
5 - Model
6 - Manchr

سیسیک^۲، آرسنال^۳، سیمرینگ^۴ و اور^۵، ۲۰۰۹: ۵۷۶-۵۷۵؛ شیکز^۵ و بریچمر^۶، ۲۰۰۹: ۷۰-۶۴؛ والاس^۷، کورکل^۸ و سوبل^۹، ۲۰۰۷: ۱۳۶-۱۳۴).

استفاده مفرط از اینترنت توسط بسیاری از محققان با مفاهیم مختلف مورد بحث قرار گرفته است، اعتیاد به اینترنت (یانگ و راجرز^{۱۰}، ۱۹۹۸: ۲۸-۲۵). وابستگی به اینترنت (وانگ، ۲۰۰۱: ۹۳۸-۹۱۹). استفاده آسیب شناختی از اینترنت (یانگ، ۲۰۰۴: ۱۱۵-۱۱۱). استفاده آسیب زا از اینترنت (کالتیالا^{۱۱}، هینو^{۱۲}، لیتون^{۱۳} و ریمپلا^{۱۴}، ۲۰۰۴: ۹۶-۸۹). سوء استفاده از اینترنت (یانگ و کاس^{۱۵}، ۲۰۰۴: ۱۱۱-۱۱۵). وسواس پخش بازی های ویدئویی (کپر^{۱۶}، ۱۹۹۰: ۵۰-۴۹).

(کندل^{۱۷}، ۱۹۹۸: ۱۷-۱۱)، اعتیاد به اینترنت را به عنوان یک نوع اعتیاد روانی به صورت فعالیت در اینترنت تعریف کرده است. گریفیث^{۱۸} (۲۰۰۰: ۲۱۷)، اعتیاد به اینترنت را به عنوان یک نوع اعتیاد تکنولوژی و اعتیاد رفتاری شبیه به یک عادت قمار دانسته است. گلداسمیت و همکاران^{۱۹} (۲۰۰۳: ۲۷۲-۲۶۷)، پیشنهاد کرده اند که استفاده آسیب زا از اینترنت به عنوان یک اختلال کنترل تکانه بر اساس داده های تجربی است. دیویس^{۲۰} (۲۰۰۱: ۱۸۷-۱۹۵)، استفاده آسیب زا از اینترنت را به عنوان الگوی رفتاری شناختی توضیح داده است.

در هزاره ی سوم، اینترنت نقش مهم و روز افزونی در زندگی نوجوانان و جوانان ایفا می کند. جاذبه اینترنت باعث شده تا بسیاری از جوانان و نوجوانان به جای تعامل با همسالان و والدین، کامپیوتر را برگزینند (حق پرست و جیردهی، ۱۳۹۱). این همنشینی با کامپیوتر به مرور زمان تهره به شیرین در جمع بودن را از فرد می گیرد و می تواند منجر به انزوا و افسردگی شود (درگاهی و همکاران، ۱۳۸۶). همچنین اینترنت با داشتن ویژگی های منحصر به فرد مثل دسترسی آسان سهولت استفاده، گمنامی کاربران و هزینه پایین در سالیان اخیر به یکی از عمومی ترین رسانه های جمعی جهان تبدیل شده است (فیاض بخش، ۱۳۹۰). استفاده از اینترنت در بین نسل جدید جامعه در حال گسترش است و بخشی از زندگی افراد را تشکیل می دهد. امروزه برای خرید، جمع آوری اطلاعات، گفتگو با سایر کاربران و بسیاری از فعالیت های دیگر از اینترنت استفاده می شود. آن گونه که به نظرمی رسد هیچ جنبه ای از زندگی نیست که تحت تاثیر این دهکده جهانی قرار نگرفته باشد (سلیمی و همکاران، ۱۳۸۶). اینترنت پدیده شگفت قرن، انقلاب مهمی در ارتباط پدید آورده است. ویژگی عمده ای که در اینترنت وجود دارد و در سایر رسانه ها دیده نمی شود تعامل است. اینترنت مانند صنعت چاپ امکان ایجاد اطلاعات، را برای عموم

-
- 1 - urr
 - 2 - Sysyk
 - 3 - Arsenal
 - 4 - Siemering
 - 5 - Shykz
 - 6 - Brychmr
 - 7 - Wallace
 - 8 - Kurkl
 - 9 - Sobel
 - 10 - Rogers
 - 11 - Kaltiyala
 - 12 - Hynu
 - 13 - Lyntunn
 - 14 - Rympla
 - 15 - Kass
 - 16 - Kprz
 - 17 - kndel
 - 18 - Griffith
 - 19 - Gldasmyt et al
 - 20 - Davis

فراهم می کند. مانند تلفن تبادل اطلاعات را امکان پذیر می سازد اما ویژگی عمده آن در داشتن بازخورد و قابلیت تعامل است که سبب شخصی کردن ارتباطات و مبادلات این اطلاعات شخصی می شود (واگنر^۱، ۲۰۰۵).

امروزه اینترنت به عنوان بارزترین نمود فن آوری ارتباطات مطرح است زیرا به کمک سه عنصر اساسی یعنی اطلاعات، ارتباطات و فن آوری به ابزار اطلاعاتی، ارتباطی و فرا ملیتی تبدیل شده است که به زمان، مکان و گروه خاصی تعلق ندارد و هرکسی در هر نقطه ای از جهان و در هر زمانی می تواند از اطلاعات آن بهره مند شود. دیدگاه های متفاوتی در زمینه تاثیرات مثبت یا منفی این پدیده مطرح است، متکی نبودن بر ارتباط رو در رو، ماهیت ارتباط اینترنتی را متفاوت کرده است. اما نکته قابل توجه در ارتباط اینترنتی این است که خصوصیتی از قبیل سن، جنسیت، نژاد و نظایر آن، که معیار قضاوت ما درباره افراد در دنیای غیرمجازی قرار می گیرد، در دنیای مجازی اینترنت وجود ندارند. به همین دلیل اینترنت فضایی مناسب برای انجام اعمالی است که در فضای واقعی نمی توان انجام داد مانند کلاهبرداری، پرداختن به مسائل غیراخلاقی و انواع کجروی. فضای مجازی به دلیل ماهیتی که دارد همواره این امکان را به کاربران خود می دهد که بدون توجه به محدودیت های زمانی و مکانی و بصورت ناشناس با افراد ارتباط برقرار کنند و هر نوع جرمی را مرتکب شوند و معمولا در این ارتباط یکی از آن دو قربانی و دیگری عامل کجروی است. ارتباطات در این فضا بوسیله وب سایتها، وبلاگها، محیط های چت و پست الکترونیک صورت می گیرد. این گونه ارتباطات ناسالم در فضای مجازی نگرانی جدی را در جامعه به وجود آورده است از سویی هرزه نگاری اینترنتی به دلیل تاثیرات مخربی که بر روح و روان و روند زندگی افراد می گذارد (پورخاتون، ۱۳۹۰).

تقی زاده (۱۳۹۱)، فضای مجازی نوعی اجتماع و هم زیستی بزرگی است که میلیون ها رایانه و کاربران آن در سراسر جهان به هم می پیوندند. امروزه در یک جهان رسانه ای شده زندگی می کنیم و زندگی ما به رسانه ها وابسته است به گونه ای که رسانه ها و به طور ویژه، رسانه های تعاملی مثل اینترنت، جایگاه مهمی را به خود اختصاص داده اند. این رسانه ها در بین نوجوانان و جوانان، جذابیت خاصی دارند آن گونه که زندگی بسیاری از این گروه سنی به رسانه ها و به ویژه رسانه های تعاملی پیوند خورده است. فن آوری های جدید اطلاعاتی و ارتباطی، جنبش جهانی در حوزه ارتباطات و انتقال محتواها و پیام های ارتباطی در سریع ترین زمان ممکن به وجود آورده اند. از سویی همین فن آوری های جدید باعث تسهیل انجام خلاف قانون و رشد جرایم با استفاده از شیوه های جدید شده اند. رشد سریع در استفاده از اینترنت در سال های اخیر بسیاری از فعالیت ها و مشکلات مرتبط با اینترنت از جمله پورنوگرافی، تبلیغات نژاد پرستی، تبلیغات ضد مذهبی، امپریالیسم خبری و اطلاعاتی، تقلب و سوء استفاده های مالی و تجاری، پول شویی و افزایش استفاده از تجارت الکترونیک و انتقال پول را سرعت بخشیده است. موثرترین راه برای کاهش آسیب های اجتماعی نوپدید ناشی از فضای مجازی و رسانه ها، علاوه بر تصویب قوانین، کسب آموزش های تخصصی و امنیتی استفاده از اینترنت و در مجموع، ارتقای سطح سواد رسانه ای است. سواد رسانه ای، مهارتی است که لازم است جوانان در کنار استفاده از رسانه ها و به خصوص اینترنت به عنوان یک رسانه تعاملی، به آن مجهز شوند. استفاده از رسانه ها بدون داشتن سواد رسانه ای، می تواند با اثرات نامطلوبی همراه باشد. به ویژه آن که با فاصله اطلاعاتی و مهارتی بین جوانان با والدین از یک سو و تنوع و تخصصی شدن رسانه های جدید، لزوم ارتقای مهارت های سواد رسانه ای دو چندان می شود. سواد رسانه ای می تواند هم چون یک ناظر هوشمند و درونی شده، رژیم مصرف رسانه ای جوانان را تنظیم کند. معمولا وقتی تاثیرات نامناسب انواع رسانه ها مانند برنامه های رسانه ای غیرمجاز، بازی های رایانه ای، شبکه های ماهواره ای برون مرزی، استفاده نابه جا از اینترنت و ... بر جوانان به صورت افت تحصیلی،

¹ - Wagner

مشکلات اخلاقی و رفتاری و آسیب های اجتماعی آشکار می شود، به راه های درمانی اندیشیده می شود. درحالی که بهتر است این گروه را به ابزار نیرومندتری به نام سواد رسانه ای مجهز سازیم تا خود به کمک والدین و سایر منابع مفید، فعالانه دست به گزینشگری و پالایش بزنند و رژیم مصرف رسانه ای خود را تنظیم و کنترل کنند. سهم سواد رسانه ای در فرهنگ ما بسیار اندک است و این امر موجب نگرانی شده است، زیرا ما در یک محیط رسانه ای زندگی می کنیم و باید تمامی اطلاعات عملکردی جامعه را بدانیم. ما باید دائماً تحقیق و بررسی نماییم تا به عقاید اشتباه در مورد جامعه و رسانه پی ببریم. بنابراین دانشجویان و دانش آموزان باید پیوسته آگاهی هایشان را افزایش دهند تا برداشت های سطحی از پیام ها نداشته باشند و در واقع هدف نیز، افزایش درک و دانش ما نسبت به تفسیرهاست. همه پیام های رسانه ای قابل تعبیر و تفسیر هستند. ازسویی دانشجویان و جوانان معمولاً فکر می کنند که چیزهای زیادی می دانند و آن هم به دلیل صرف وقت در کانال های رسانه ای و تأثیرات ویژه تصاویر است. متأسفانه دانشجویان و جوانان حتی از درک اولیه صنعت رسانه ای و اثرات آن بی خبرند. تعداد کمی از آنها قادرند منافع و یا طبیعت اقتصادی رسانه را معنا کنند. تعداد کمی از آنها می دانند که رسانه در بینش آنها مؤثر است و بدان شکل می دهد (امیرانتخابی و رجبی، ۱۳۸۷: ۸۱).

۲-۱۲-۲- اینترنت و خانواده

خانواده گروهی است که فرد بیش از هر گروه دیگری زندگی خویش را در آن می گذراند و فراگیری هنجارهای مربوط به زندگی خانوادگی را عمدتاً در خانواده و در تعامل با دیگر افراد خانواده می آموزد. با ورود رسانه ها به خانواده خانواده ای را در نظر بگیرید که اعضای آن دور هم نشسته اند اما همه توجه آنها به برنامه های تلویزیون است این امر موجب کاهش ارتباط آنها با یکدیگر می شود. نتیجه چنین وضعی سست شدن روابط در خانواده و اختلال در کارکردهای خانواده است. همه خانواده ها اعم از شهری و روستایی، کارگر و کارمند و تاجر در معرض پیام های یکسانی در مورد ارزش ها و هنجارهای خانواده قرار می گیرند. بخشی از این پیام ها ممکن است با ارزش ها و هنجارهای هر یک از این خانواده ها سازگار باشد اما بخش دیگر پیام، ارزش ها و هنجارهای خانواده ها در تعارض قرار گیرد. نتیجه این امر شکل گیری انتظاراتی است که با آن چه در محیط اجتماعی خانواده ها ارزش یا هنجار شناخته می شود، سازگاری ندارد (رجب زاده، ۱۳۸۲).

امروزه با آسان شدن برقراری ارتباط از طریق تلفن و نمابر و اینترنت و .. دیگر زحمت دیدارها و ملاقات هایی که در گذشته منشأ تبلور احساسات و عواطف بین افراد می شد کم شده است و این محدودیتی است که ابزارها (رسانه ها) در جامعه ایجاد نموده اند. رسانه ها به مرور به درون خانواده هم راه می یابند و بر ساخت آن تأثیر می گذارند. کازنیو معتقد است: رسانه ها به دو صورت اعتقادات ما را دگرگون می سازند. اول، وسوسه مقاومت ناپذیر رسانه های همگانی است که ما را به نوعی گرفتار می کند و به مشارکت می کشاند. دوم، سیل اطلاعاتی است که به وسیله رسانه ها جاری می شود و اگر همه را هم باور نکنیم ولی به مرور از برخی اعتقادات خود دست برمی داریم (شفاهی، ۱۳۸۳).

رسانه ها و اینترنت با ورود به خانواده همه نوع روابط، حقوق و تکالیف مربوط به نقش ها و ... را تغییر می دهند. تغییرات محسوس در نقش ها و تکالیف و انتظارات افراد در خانواده ها نشانگر این است که ورود رسانه ها بر فرهنگ و ارزش ها و هنجارهای موجود تأثیر گذاشته است. ورود رسانه ها، انتظارات نقش ها را در خانواده دگرگون نموده است. در واقع پیام هایی که از رسانه ها پخش می شود گاه در تعارض با ارزش ها و هنجارهای موجود در خانواده است و موجب سربرآوردن چشم داشت هایی می شود که طرف هر یک از اعضای خانواده از نظر فرهنگی و تربیتی قصد برآورده نمودن آن را ندارد زیرا موجب پذیرش انتظارات جدید می شود و این پذیرش انتظارات جدید طرف مقابل و عمل به آن ها را به نوعی

زیر سوال بردن ارزش ها و هنجارهای پذیرفته شده ی خود می داند و آنها را در تقابل با فرهنگ خود می بیند که این امر خود می تواند زمینه ساز بروز بحران های خانوادگی شود (کونتر^۱ و مک آلر^۲، ۱۳۸۰).

استفاده بیش از اندازه از اینترنت می تواند مشکلاتی را برای خانواده ها به وجود آورد از جمله تاثیر بر روابط زناشویی به صورت منفی و افزایش ناسازگاری ها و بالا رفتن طلاق، افزایش بی اعتمادی و دروغگویی بین اعضای خانواده، کاهش ارتباط های کلامی و چهره به چهره کاهش ارتباط بین والدین و فرزندان و کوتاهی در انجام وظایف مربوطه (آدرخش، ۱۳۸۲).

آلوین تافلر بیان می کند که برخی منتقدان از روی ناپختگی، رسانه های همگانی را مسئول از هم پاشیدگی خانواده ها می دانند ولی این رسانه های همگانی بودند که پیش از همه خانواده های هسته ای را به عنوان الگوی آرمانی خانواده مطرح ساختند. به طور کلی می توان پذیرفت که وسایل ارتباط جمعی منعکس کننده آداب و رسوم است و با برخی گذاردن اثراتی آنی و ناچیز به ایجاد زمینه اجتماعی می انجامد که تجلی گاه بعضی ارزش های اجتماعی است (ساروخانی، ۱۳۶۷).

۳-۱۲-۲- تأثیر اینترنت بر آرامش و امنیت خانواده

بدون تردید صرف ثابتهای پرشور و انرژی ایام نوجوانی و جوانی با وب گردی های بی هدف، آنها را از تفکر در باره ی آینده و فرصت های شغلی و تحصیلی و کسب مهارت های فنی، حرفه ای کارآمد در ایام فراغت و به خصوص تعطیلات تابستانی باز می دارد و آنان را به سمت پوچی و بی هدفی می کشاند. تالارهای گفتگوی اینترنتی و برخی سایت ها به صورت هدفمند و برنامه ریزی شده جوانان را نسبت به مسائلی چون دین و مذهب، نسبت به مناسبات اخلاقی، اجتماعی چون حیا، غیرت، ادب و خویشتنداری، بی تفاوت می کند. در مواردی نیز ترویج مذاهب و آیین های دروغین و الحادی، آنها را به انحرافات بی بازگشت سوق می دهد. که بی گمان این خطر سلامت جامعه را به شدت تهدید می کند. اینترنت نه تنها توانسته در مدتی کوتاه برخی از عادات اجتماعی فرهنگی مانند خرید کردن، داده پردازی، تجارت و به طور کلی سطح زندگی انسان را دگرگون کند، بلکه اصول و باورهای اخلاقی و حتی دوست یابی و همسر گزینی و... راهم دستخوش تغییر کرده است (بهداروند و مرداسی، ۱۳۹۰).

۴-۱۲-۲- اینترنت و ایمنی فرزندان

مسئولیت والدین در دوره ی فن آوری اطلاعات و ارتباطات نسبت به فرزندانشان موضوع جدید و چالش برانگیزی است. همان طور که والدین در دوران رشد فرزندان خود از بدو تولد، در هر مقطع زمانی با توجه به وضعیت فرزندشان خطرهای بالقوه را شناسایی و راه کارهای امنیت فرزندشان را پیدا می کنند، قدم گذاردن بچه ها در دنیای فن آوری اطلاعات و ارتباطات هم باید مقطعی از رشد کودکان تلقی شود و مناسبات شایسته ی خود را داشته باشد در مطالعه ای که محمدنژاد انجام داده است (۱۳۸۶)، به این نکته توجه شده که نوجوانان به طور ویژه ای در معرض خطر هستند چون بدون نظارت آنلاین می شوند و احتمالاً بیشتر از دیگران در بحث های آنلاین در مورد دوستی، ارتباطات و مسائل جنسی شرکت می کنند. میزان استفاده از اینترنت در اغلب کشورهای خاورمیانه از جمله ایران، نسبت به کشورهای توسعه یافته کمتر است و بنابراین

^۱ - Cunter

^۲ - Mc chlorine

خطرهای ناشی از دسترسی کودکان به اینترنت موضوعی جدی تلقی نمی شود اما با رشد فزاینده ی نرخ دسترسی به اینترنت و استفاده ی کودکان از اینترنت در خانه و مدرسه، لزوم پرداختن به موضوع امنیت کودکان در دنیای اینترنت آشکار خواهد شد. کشور ما یک کشور مسلمان و دارای ریشه های فرهنگی و تربیتی اصیل است و بنابراین برخورد با این مقوله در کشور ما نسبت به سایر کشورها کمی متفاوت خواهد بود. به گفته ی مدیرکل فرهنگی سازمان ملی جوانان ۵۰ درصد از کاربران و استفاده کنندگان اینترنت و رایانه در ایران را کودکان زیر ۱۵ سال تشکیل می دهند که بیشترین وقت خود را صرف استفاده از اینترنت و رایانه می کنند (امیدی، ۱۳۸۸). بر اساس آمار و گزارش ها، بیش از ۹۰ میلیون وب سایت در فضای مجازی وجود دارد و سالانه بیش از ۹ میلیون وب سایت به این تعداد افزوده می شود. آمارها نشان می دهند که ۳ درصد این سایت ها، سایت های هرزه نگار و غیراخلاقی و ۹۷ درصد آنها سایت های علمی، اجتماعی و اقتصادی با مطالب خوب و ارزنده اند. بنا بر تحقیق هوم نت ۱۲ مشخص شد نوجوانان بین ۱۳ تا ۱۹ سال بیشتر از والدین شان از اینترنت استفاده می کنند، در حالی که بزرگسالان از اینترنت برای اطلاعات حرفه ای خود استفاده می کنند، نوجوانان از اینترنت برای بازی کردن، گوش دادن به موسیقی و یا ملاقات با دوستان و افراد جدید استفاده می کنند. شبکه ی جهانی اینترنت ارتباط انسان ها را بدون محدودیت های زمانی و مکانی امکان پذیر می سازد (دهقان، ۱۳۸۷).

۵-۱۲-۲- اینترنت و کنترل والدین

وندی گروولنیک^۱ (۲۰۰۳)، معتقد است که مفهوم کنترل والدین در طول ۵۰ سال گذشته مطالعه و بررسی شده است. عده ای از محققان از آن به عنوان کنترل روانی در برابر انحصارطلبی روانی یاد کرده اند (بابر، ۱۹۹۶)، برخی دیگر نیز دسته بندی دیگری از این نوع کنترل دارند و به آن لقب تکنیک های مبتنی بر اعمال قدرت می دهند (هافمن، ۱۹۷۰). گروولنیک سه نتیجه ی کلی زیر را برای کنترل والدین بر می شمرد:

۱- کنترل والدین می تواند زیرکانه باشد، بدین معنی که بسیاری از رویکردهای تخصصی تربیتی را به کار گیرد.

۲- کنترل والدین بیشتر روش هایی را به کار می گیرد که در آن فرزندان چندان به حساب نمی آیند.

۳- حفظ استقلال و اختیار فرزندان یک چالش است حتی اگر والدین متعهد به رعایت آن شوند.

کنترل والدین به معنی اعمال قدرت بر فرزندان در جهت نظارت بر اعمال و رفتارهای آنهاست، اما اصطلاحاً به ابزارهایی گفته می شود که در جهت کمک به والدین در این فرایند به کار می روند. بدین ترتیب کنترل ها (پرنال کنترل ها) به والدین این امکان را می دهند که به کمک ابزار اتوماتیک از فرزندان حفاظت کنند. این کنترل ها کمک های زیادی به والدین می کنند از جمله این که زمانی که فرزندان مدرسه را ترک کردند به آنها اخطار می دهند، سرعت ماشین شان را به حداکثر می رسانند تا به موقع به فرزندان شان برسند، محتوایی را که فرزندان توسط سیستم هایشان می بینند کنترل می کنند، یا مدت زمانی را که آن ها می توانند از کامپیوتر استفاده کنند، کاهش می دهند. از کنترل ها می توان در خدمات تلویزیونی دیجیتال، بازی های ویدئویی و کامپیوتری، تلفن های همراه و نرم افزارهای کامپیوتری استفاده کرد. به طور کلی کنترل ها را در چهار دسته می توان دسته بندی کرد:

۱- فیلترهای محتوایی که محتوا را بر اساس سن کاربران محدود می کنند.

^۱ - Wendy Grolnyk

۲- کنترل های کاربردی ۷ که زمان معینی را برای استفاده از اینترنت تعریف می کنند یا نوع خاصی از استفاده ها را ممنوع می کنند.

۳- ابزار مدیریت استفاده از اینترنت ۸ که به والدین این امکان را می دهد تا بیاموزند چه طور استفاده ی فرزندان از اینترنت را مدیریت کنند.

۴- دیده بانی یا نظارت که می تواند موقعیت مکانی و نوع فعالیت سیستم ها را ثبت کند.

فیلترهای محتوایی محبوب ترین شکل کنترل ها هستند که دسترسی به محتوای اینترنتی را محدود می کنند. از جمله این که آمارهای دائره المعارف ویکی پدیا نشان می دهند که کنترل ها بر گوشی های همراه نیز رو به افزایش است. انواع پلی استیشن ها و ایکس باکس ها از جمله بازی های ویدئویی هستند که می توان بر آنها ابزارهای کنترل خانوادگی نصب کرد (منور^۱ و ادوین پرایس و همکاران^۲، ۲۰۰۰).

در مطالعه ای که عبداللهیان انجام داده است (۱۳۸۴)، بر تأثیر اینترنت بر اعمال کج روانه اشاره کرده است. از زمانی که اینترنت تبدیل به یک وسیله ارتباطی در دسترس تقریباً همگان شد، از آن به عنوان ابزاری برای کج روی هم استفاده شد. در همه ی ابعاد استفاده از اینترنت این امکان وجود دارد که ارتباط میان افرادی برقرار شود که یکی عامل کج روی و دیگری قربانی است. افراد در فضای مجازی به خاطر داشتن ویژگی هایی که در ادامه ذکر خواهد شد بسیار سهل تر از فضای واقعی می توانند مرتکب اعمال انحرافی شوند. در این میان آشنایی با برخی کج رفتاری های احتمالی که بنا به تعریف هر نوع رفتاری است که با هنجارها یا مقررات گروه همناوایی نداشته باشد (سروستانی، ۱۳۸۳: ۲).

ضروری است با مقوله ی استفاده ی اینترنت توسط فرزندان با دقت بیشتری همراه شد در بررسی هنجارهای اجتماعی در اجتماعات مجازی به این نکته اشاره می کند که اجتماعات مجازی از سویی مستقل و آزاد از هنجارهای اجتماعی و اجتماعات واقعی هستند و از دیگر سو به آن وابسته اند. اگر مبنا را بر این تعریف از هنجار که توسط گیدنز ارائه شده است هنجارها نشان دهنده ی بایدها و نبایدها در زندگی اجتماعی هستند بگذاریم فضای مجازی در برخی بسترهای تعامل اجتماعی، هنجارهای مخصوص به خود را داراست و در برخی بسترها نیز هنجارهای بازتولید شده ی فضای واقعی حاکم است. در فضای مجازی هم شاهد بازتولید هنجارهای فضای واقعی هستیم و هم تولید هنجارهای جدید اجتماعی (کوثری، ۱۳۸۴: ۴۶).

۶-۱۲-۲- کنترل والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت چه نتایج دارد؟

برای پاسخ به این سؤال بهتر است دو واژه ی کنترل و نظارت تعریف شوند. در فرهنگ معین واژه ی نظارت به معنی مشاهده و نظاره و تماشاست، در واقع نظارت در اینجا فقط دیدن است و کنترل به معنی اقدام فعلی برای جلوگیری یا الزام به انجام کاری صورت می گیرد. بدین ترتیب در کنترل صورت و اقدام با یکدیگر عجین هستند درحالی که در نظارت صورت است که منظور اصلی است و اقدامی برای جلوگیری یا ترغیب صورت نمی گیرد. در این خصوص شاید بتوان گفت در کنترل، نیرو به معنی فشار و توان انجام کار در معادله ی معنایی دخالت دارد در حالی که در نظارت، نیرو مشاهده نمی شود و مفهومی به نام قدرت در آنجا شکل نمی گیرد، هرچند که نفس مشاهده یا نظارت خود مستلزم برخورداری از نیرو

^۱ - monavr

^۲ - Edwin Price et al

است. اصطلاحات کنترل و نظارت معمولاً به طور مترادف به کار گرفته می شوند. این دو اصطلاح دارای معانی متفاوتی هستند، ولی کاملاً به هم مربوط و وابسته اند. نظارت و کنترل یعنی بازدید و مراقبت از طرز پیشرفت اجرای عملیات با مقایسه با وضع مطلوب و تغییر عملیات به منظور جلوگیری از انحراف از تحقق اهداف میرکمالی (۱۳۸۳: ۲۹۷). تعریف فوق از دو قسمت تشکیل شده است، قسمت اول کسب اطلاعات از طریق مشاهده و بررسی نظارت نامیده می شود و قسمت دوم به معنی بازگرداندن سیستم به شکل درست و مطلوب آن از طریق کارهای تصحیح کننده که یک جریان عملیاتی و اجرایی است. نظارت مهم تر و مقدم بر کنترل است، زیرا نظارت یک امر مشاهده ای و پژوهشی است، برای یافتن انحرافات و چنانچه انحرافی مشاهده نشود، نیاز به کنترل نیست، لذا با نظارت درست، دقیق و مستمر نیاز به اعمال کنترل نخواهد بود (وروهلست و اندروز، ۲۰۰۲: ۷۸). از این رو نظارت فرصتی برای بازنگری است اما بازنگری نیست. نظارت تعاملی مؤثر میان فاعل یعنی مشاهده گر و یا به عبارتی نظاره گر و عمل مشاهده است که می تواند تلفیقی مؤثر از نوعی آموزش و اقدام را برای فعالیت مذکور در نظر بگیرد. مشاهده گر بدون آن که دخالتی در فعالیت انجام دهد به تمام ابعاد آن توجه می کند و آن را با یافته های پیشین ذهنی تطبیق و آنالیز لازم را صورت می دهد و در نهایت خروجی آن تلفیقی از آموخته های جدید است که می تواند مشاهده گر را در ارائه اقدام در صورت لزوم همراهی کند. در واقع مشاهده گر در این موقعیت بارفتاری فردی بدون بازتاب بیرونی برای فعالیت، طی یک فرایند آموزشی تلفیقی سعی در مشاهده داده ها و ثبت آنها دارد تا در زمان تصمیم گیری از آنها استفاده کند. در این راستا تبیین مفهوم کنترل نیز الزامی است، نکته ی حائز اهمیت در این مفهوم کشف مفهوم قدرت در کنترل است، از آنجا که با تکیه بر قدرت، نیروی نهفته تبدیل به عمل می شود و وقتی توان تبدیل به قدرت شد، توانایی انجام کار را پیدا می کند و آن موقع امکان جلوگیری یا ترغیب به مرحله عملی در می آید که نتایج خاص خود را در بردارد. والدین به عنوان سرشاخه های آموزش که نقش نظارتی و کنترلی را در کنار هم در زندگی فرزندان ایفا می کنند، در خصوص استفاده از اینترنت می توانند با رویکردی متفاوت با آن چه انتظار می رود در عرصه ی وظایف خود وارد شوند (گروئن کی، ۲۰۰۳: ۱۲۳). امروزه حتی در مضامین آموزشی نیز رویکردهای کنترلی جای خود را به مفاهیم نظارتی داده اند چرا که مفهوم قدرت دیگر یک سویه نیست بلکه گامی همگانی است که به تعبیر فوکو همه جایی می باشد. اگر در گذشته تنها والدین کانون قدرت در خانواده بودند، امروز فرزندان نیز به عنوان صاحبان قدرت شناخته می شوند. اگر در گذشته تنها مطالب و مفاهیم آموزشی از کانال والدین و مدرسه به فرزندان انتقال می یافت، امروزه این امکان برای فرزندان نیز هست که بتوانند در عرصه ی تولید مفاهیم دانشی فعالیت داشته باشند. یعنی آموزش و پرورش از هژمونی کانون های رسمی و شناخته شده خارج می شود و عرصه ی وسیع تری را به خود اختصاص می دهد که شامل فرزندان نیز می شود. از این رو با کسب نگاهی جدید به مفهوم آموزش و کنترل و نظارت ضرورت های جدیدی برای والدین ایجاد می شود که با ورود وسائل جدید ارتباطی شکل دیگری را به خود گرفته اند. اینترنت وسیله ای است الزامی در زندگی امروز و فرصتی است گران بها برای برقراری ارتباط میان همه انسان ها که می تواند بستر کسب دانش و تفریح و سرگرمی را در کنار هم فراهم کند اما نیازمند قوانینی خاص و الگوی مؤثری برای استفاده ی خصوصاً فرزندان است. اینترنت و محتوای آن در نگاه نظارت کننده یا مشاهده گر ناظر به انجام فعالیت هایی است که در حال وقوع اند و مشاهده گر در حال ثبت داده های آن بدون اقدام عملی در هنگام مشاهده است تا بتواند با بازنگری و بازسازی امکانات تصمیم به استفاده از آن را اتخاذ کند یا هر اقدام دیگری را انجام دهد. در این حوزه، فرد ضمن حفظ تمام چارچوب های حقوق انسانی به اینترنت به عنوان وسیله ای که بستری را برای ارتباط اعم از دانشی، آموزشی، پرورشی و سرگرمی و غیره فراهم می کند، می نگرد و این حق را به مخاطب اینترنت می دهد که انتخاب کند. همان طور که هر کس می تواند انتخاب داشته باشد، در این خصوص به نظر می رسد والدین باید در مورد اینترنت به دلیل نقش تربیت کنندگی و محافظتی جایگاهی را برای خود در نظر داشته باشند اما این جایگاه نیازمند بازتعریف است از آن جهت که نقش های سنتی در آن نه تنها با مفاهیم جدید از حقوق انسانی همگام نیستند

بلکه وسیله ای که باید نسبت به آن ایفای نقش کنند، نیز از نوع تازه و مدرن است. اگر در گذشته والدین در قالب اقتدار و تسلطی که بر فرزندان از نظر هرگونه فعالیت اعم از تربیتی و جسمی داشتند، مفاهیم حفاظت یا نگهداری از آسیب ها معنا می گرفت، امروز نقش های مادی آنان شاید توانسته هنوز در حوزه ی اقتدار پیشین معنا بشود اما نقش های معنوی آنان با چالش های جدی روبه رو شده که بخشی از آن در ناتوانی برای مراقبت و کنترل قابل مشاهده است. بر اساس تعاریفی که در ابتدا ارائه شد فرزندان و اینترنت و سایر عناصر اجتماعی نیز از نوعی قدرت و استیلا برخوردار هستند که می توانند به مقابله با قدرت والدین برانگیخته شوند و این مفهوم همه جایی بودن قدرت را تبیین می کند. یعنی همان اندازه که والدین توانایی کنترل فرزندان را با اتکا به قدرت و اقتدار خود دارا هستند، شبکه های فعال در اینترنت نیز با به کارگیری روش های گوناگون به مقابله با آن می پردازند. در این راستا ضروری است با بازنگری بر توان والدین درک نترل، تصاویر تازه ای از مراقبت را برای حفاظت و تربیت فرزندان به کارگرفت. یعنی ضمن پذیرش ضرورت توجه به اقدامات فرزندان در استفاده از وسائل مدرن به ویژه سایت های اینترنتی این باور را به دست آورد که این گونه نیست که بتوان همه چیز را تحت کنترل داشت. با اتکا به این تحلیل و این مهم که کرامت انسانی هویتی نیست که بتوان آن را در حوزه های اولیه ی زندگی یعنی خانواده زیر سؤال برد و برای آن نقشه های خاص ترسیم کرد، می توان به فرزندان بسان انسانهایی که نیازمند آموزش و راهنمایی هستند، نگریت. بر اساس قوانین جدید اقتدار خاص والدین که در گذشته تأیید و تأکید می شد، امروزه با چالش جدی رو به رو شده است و اگر والدین به عنوان مثال اجازه ی تنبیه بدنی فرزندان را داشتند، این حق از آنان سلب شده است چرا که فرزندان به عنوان شهروندان جامعه از حقوق انسانی برخوردارند که حتی والدین آنان نیز حق تعرض به آن را ندارند. لذا اعمال کنترل که از نوعی قدرت همراه با اقتدار برخوردار است، نیازمند بازتعریف است، بازتعریفی که بتواند ضمن ارائه ی فضای حفاظتی و مراقبتی برای فرزندان، شأن انسانی و حقوق مترتب بر آن را نیز حراست کند. ازاین رو با توجه به وجود اطلاعات و داده های گوناگون در فضای مجازی و امکان دسترسی همگانی آن و کمبود نظارت کنندگان اجتماعی و وجود عناصر سوء استفاده کننده، نظارت والدین بر سایت های در دسترس فرزندان نه تنها ضروری که الزامی است. والدین با رویکرد مراقبتی باید بر منابع تغذیه ی اطلاعاتی فرزندان خود که از طریق فضای مجازی قابل دسترسی است، نظارت داشته باشند تا بتوانند با ارائه ی راه کارهای مناسب زمینه ی بروز مشکلات آتی را بگیرند (زهرا نژاد و کمالی چیرانی، ۱۳۹۰). بنابراین از مهم ترین ویژگی های اینترنت می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- ۱- امروزه هدایت و کنترل اینترنت در دست کارتل های خصوصی است.
- ۲- اینترنت، تمام شاخصه های یک رسانه را دارد. اینترنت رسانه ای است که به طور هم زمان به شما اطلاعات می دهد و از شما اطلاعات می گیرد ارتباط یک، دو یا چند نفری با هم سومین ویژگی این است که تمام کارکردهای رسانه را دارد، یعنی هم نوشتاری مثل کتاب و روزنامه، هم شنیداری مثل رادیو و هم دیداری مثل تلویزیون است.
- ۳- دولت ها بر آن کنترلی ندارند.
- ۴- ترکیب و ساختار اینترنت به طور پیوسته، و به گونه ای پویا در حال تغییر است. برنامه های جدید شبکه روی خط قرار می گیرند و مراکز موجود، بازسازی یا از شبکه خارج می شوند.
- ۵- محتوای پویای شبکه بر اساس داده های استفاده کننده به وجود می آید.
- ۶- امکان باز خورد و بحث را میان افرادی که با فرهنگ های متفاوت و دور از هم زندگی می کنند به وجود می آورد.
- ۷- امروزه، اینترنت به سریع ترین، گسترده ترین، کارا ترین و مناسب ترین وسیله ی اطلاع رسانی تبدیل شده است (کاظمی اصل و باوش، ۱۳۹۱).

رایج ترین موارد استفاده از اینترنت عبارتند از:

- ۱- استفاده از اطلاعات گوناگون موجود در شبکه ها به منظور انجام فعالیت های علمی و پژوهشی و دسترسی به کتاب ها و منابع کتابخانه ای .
- ۲- انجام امور اداری و تجاری
- ۳- برقراری ارتباط با سایرین به شیوه های گفتاری، نوشتاری و تصویری چت، ایمیل و مکالمه ی تلفنی.
- ۴- بهره مندی از برنامه های رادیویی و تلویزیونی
- ۵- آموزش از راه دور (نوابخش و همکاران ، ۱۳۸۹ : ۱۵۴).

هرچند استفاده از اینترنت به خودی خود ابزار بی ضرری است اما استفاده بیش از حد و نادرست و مهار نشده از اینترنت ممکن است آثار منفی بر سازگاری اجتماعی ، شغلی، آکادمیک، زناشویی و میان فردی ، سلامت روانی و جسمانی ، روابط خانوادگی و وضعیت هیجانی افراد داشته باشد که این پدیده مشکل عمده ای را برای بهداشت روانی جامعه ایجاد کرده است. تاثیر، منفی استفاده از اینترنت زمانی افزایش پیدا کرد که اینترنت و کامپیوتر به منازل ، مدارس، دانشگاه ها ، کافی نت ها و مشاغل راه پیدا کرد. پیامدهای منفی استفاده از اینترنت از جمله تغییر دادن سبک زندگی به منظور صرف زمان بیشتر در اینترنت ، بی توجهی به سلامت خود ، اجتناب از فعالیت های مهم زندگی ، کاهش روابط اجتماعی ، نادیده گرفتن خانواده و دوستان ، مشکلات مالی ناشی از هزینه های بهره بردن از اینترنت و مشکلات تحصیلی نام برد. (ناستی زایی ، ۱۳۸۷ ؛ مسعودنیا، ۱۳۹۰).

۷-۱۲-۲- کارکردهای منفی اینترنت

- ۱- ایجاد اختلال در نحوه ی ارتباطات و رفتار و زندگی اجتماعی، در صورت حاکمیت اینترنت بر زندگی ما، که تداوم آن باعث تعطیل حس عاطفی ما می شود.
- ۲- استفاده ی تفریحی و غیر علمی از آن.
- ۳- امکان دسترسی به قبیح ترین و کثیف ترین برنامه ها.
- ۴- اینترنت، از مضرات استفاده اش برای استفاده کننده ها چیزی نمی گوید.
- ۵- از بین رفتن دنیای کودکی کودکان بر اثر استفاده ی بیش از حد از رایانه و اینترنت و سایر رسانه های تصویری و فردگرایی.
- ۶- بسیاری از بدخلقی ها، کم حوصلگی ها، عصبانیت ها، لجبازی ها، پرخاشگری ها و بی اشتیاقی کلامی و تحصیلی فرزندان می تواند در نتیجه ی قرار گرفتن بیش از حد ایشان در معرض امواج دستگاه های تصویری، به خصوص کار با کامپیوتر، هنگام اتصال به اینترنت، بروز کند .
- ۷- تعداد قابل توجهی از سایت ها در شبکه ی اینترنت، به طور جدی شرایط روانی و نفسانی نوجوانان و جوانان و بزرگسالان را متاثر کرده، زمینه ی برخی از گرایش ها، تمایلات و رفتارهای نامطلوب از جمله خود ارضایی، ارتباطات غیراخلاقی، اشتیاق به برقراری روابط ناپخته، ناسنجیده و نامشروع جنسی را هموار نموده، به آن سرعت می بخشد.
- ۸- تماشای برنامه های تحریک کننده ی کنش های نفسانی و تمایلات جنسی از شبکه ها و سایت های اینترنتی، به تدریج باعث اعتیاد روانی تماشاگران شده، زندگی فعال و پویای آنها را فلج می کند (کبیری فر و صرافانی زاده، ۱۳۸۹ : ۵۳).

۸-۱۲-۲- تاثیر اینترنت بر فرهنگ و زبان محاوره

امروزه هر نوع محاوره صوتی، نوشتاری و یا چند رسانه ای که از راه امکانات اینترنتی و در سطح اتاق های گفت گو، پست الکترونیک، وبلاگ ها و شبکه های اجتماعی صورت می پذیرد، محاوره اینترنتی گفته می شود. برخی از عواملی که باعث شده محاوره ی اینترنتی تغییراتی را در زبان یک جامعه به وجود آورد به شرح زیر است:

۱- کوتاهی جملات و مختصرنویسی.

۲- رک گویی.

۳- مبتذل نویسی در محاورات اینترنتی.

۴- استفاده از زبان تصویر.

۵- برخورد های نابه هنگام و نامناسب.

۶- نقش انگاری (موسوی، ۱۳۹۱).

اینترنت باعث شده تا بسیاری از قرار و مدارها مجازی شود و دوستی های اینترنتی شکل بگیرد. بسیاری بدون آن که یکدیگر را دیده باشند در اینترنت با هم آشنا می شوند، در محیط مجازی یکدیگر را ملاقات می کنند، با هم بحث می کنند، دعوا می کنند، قهر و آشتی مجازی را تجربه می کنند، و سعی می کنند طوری وانمود کنند که گویی سال هاست از نزدیک یکدیگر را می شناسند. البته شاید از این جهت بتوان اینترنت را نزدیک کننده فرهنگ ها دانست، اما واضح است که چنین رفتاری با خوی مهمان نوازی و فرهنگ ما چندان سازگار نیست. در دین مبین اسلام بارها به صله ی ارحام و معاشرت با نزدیکان تاکید شده است، حال آنکه گویی پیامک و ایمیل و چت جایگزین این آداب و سنن کهن شده است. رفتارهای اینترنتی که افراد را هر چه بیشتر به سمت ماشینی شدن کشانده است. این در حالی است که به سبب امکان جعل هویت در محیط اینترنت، افراد به درستی نمی توانند مرزهای حقیقت و دروغ را از یکدیگر تمییز دهند و همین امر باعث شده تا حسبی اعتمادی در فضای اینترنت بیشتر از هر محیط رسانه ای دیگر حاکم باشد (موسوی، ۱۳۹۱).

۹-۱۲-۲- اینترنت، افسردگی و انزوای اجتماعی

استفاده از اینترنت حتی می تواند آثار و پیامدهای منفی بر رفتارهای جوانان و نوجوانان داشته باشد. اما این تأثیرها نیز به درستی و با روش های علمی در ایران مورد بررسی قرار نگرفته است. کریستوفر ساندرز در تحقیقی نشان داد که کسانی که نسبت به دیگران کمتر از اینترنت استفاده می کنند، ارتباط بیشتری با مادر و دوستان خود داشتند. در این تحقیق تنها گروه های کاربران زیاد و کم اینترنت مورد مقایسه قرار گرفتند. تحلیل مجذور خی نشان می دهد که این گروه ها از نظر برخی عوامل دموگرافیک مانند جنس، نژاد و جایگاه اقتصاد اجتماعی با یکدیگر تفاوتی ندارند. هر یک از دو گروه از نظر درجات ارتباط و افسردگی مقایسه شدند. کاربران تی کاربران زیاد و کم اینترنت با استفاده از آزمون های مستقل کم مصرف اینترنت در مقایسه با کاربران زیاد آن به طور چشمگیر رابطه ای بهتر با مادران و دوستانشان داشتند، اما هیچ تفاوت قابل ملاحظه ای بین کاربران کم و کاربران زیاد اینترنت از نظر ارتباط با پدر و میزان افسردگی وجود نداشت. نتایج نشان می دهد که استفاده زیاد از اینترنت با پیوند ضعیف اجتماعی مرتبط است. بر عکس کاربرانی که از اینترنت کم تر استفاده می کنند، به طور قابل ملاحظه ای با مادر و دوستانشان ارتباط بیشتری دارند. این نتایج جهت گیری خاصی را نشان نمی دهند (ضیایی پرور، ۱۳۸۴).

۱۰-۱۲-۲- اعتیاد اینترنتی و پیامدهای آن

ضیایچی و پورقنبری (۱۳۹۱)، بیان می کنند نتایج پژوهش های انجام شده در داخل و خارج از کشور و بر روی گروه های سنی و جنسی و قومی متعدد، حاکی از آن است که اعتیاد اینترنتی دارای آثار و پیامدهای منفی و چندگانه جسمانی، روانی، اجتماعی و ... برای کاربران افراطی است. از نخستین مطالعات صورت گرفته با موضوع اعتیاد اینترنتی پژوهش یانگ در سال ۱۹۹۱ می باشد. از نظر وی اعتیاد به اینترنت مرتبط با معیارهای زیر است:

- ۱- شیفته اینترنت شدن.
- ۲- احساس نیاز به استفاده از آن .
- ۳- تلاش برای متوقف کردن استفاده از آن.
- ۴- احساس پریشانی بدون وجود اینترنت.
- ۵- بی میلی به روابط اجتماعی .
- ۶- استفاده از اینترنت به عنوان راه حل فرار از مشکلات (اسرار شاولی^۱، ۲۰۱۲: ۴۱۷-۴۱۸).

۱۱-۱۲-۲-هرزه نگاری اینترنتی

کارشناسان بر این باورند که اگرچه هرزه نگاری یک کژ رفتاری اجتماعی با تاریخچه طولانی است اما اینترنت اقدام به آن را آسان تر ساخته است که عواقب نابهنجار و غیر قابل تصویری را برای نوجوانان و جوانان و در نتیجه خانواده های آنها در پی خواهد داشت. جاذبه های کاذب اینترنت همواره مورد توجه جوانان قرار دارد و آن ها را به کج راه های بی بازگشتی سوق می دهد. استفاده بیش از حد اعتیاد گونه نوجوانان و جوانان از اینترنت و فضای مجازی، علاوه بر اینکه باعث به وجود آمدن روحیه خاص و ویژگی هایی از قبیل انزوا، دروغگویی و در برخی مواقع ایجاد هیجانانگیز کاذب و بی میلی و بی اشتیاقی نسبت به غذا و روابط اجتماعی و افت تحصیلی و از دست رفتن رغبت ها و انگیزه های تلاش و ... در شخص می شود، می تواند پایه های خانواده را نیز که از آن به عنوان اصل و بنیان جامعه یاد می شود متزلزل کرده و رابطه های عاطفی و اخلاقی اعضای خانواده را از بین برده و به جای آن رابطه هایی مانند من و چت روم، دوستم و ... جایگزین کند. اینترنت به تبلیغ فضای حضور خود را در جامعه و خانواده را گسترده تر می کند. از یک سو دامنه اطلاعات و آگاهی های عمومی و تخصصی اقشار مختلف جامعه را گسترش داد و از دیگر سو زمینه ارتباط افراد با یکدیگر را در شهرها و کشورها افزایش می دهد، اما نمی توان به آثار مخرب آن بر اذهان جمعیت جوان و نوجوان کشور بی تفاوت ماند. در جهان بیش از میلیون ها کودک، نوجوان و جوان با اینترنت سروکار دارند و در بعضی از کشورها حدود 31 درصد مدارس ابتدایی و راهنمایی به اینترنت دسترسی دارند و بسیاری از مشاغل به مهارت های اینترنتی نیازمند است. آموزش از راه دور یکی از گزینه های مناسب ادامه تحصیل است که فضای اینترنتی نیز سهم مهمی در آن دارد. نوجوان و جوان با استفاده از آن می توانند اطلاعات عمومی خود را به سرعت افزایش دهند. این همه کار با رایانه و اینترنت موجب بهبود تحصیلی آنها نمی شود. بسیاری از کارشناسان معتقدند آن ها اغلب وقت خود را برای کارهای دیگر با اینترنت صرف می کنند و در این حین اشخاص ناشناس با برقراری ارتباط با کودکان، نوجوانان از طریق پست های الکترونیکی و اتاق های گفتگو به سوء استفاده از آنان می پردازند (بهداروند و مرداسی، ۱۳۹۰).

امروزه در اکثر خانه ها کامپیوتر وجود دارد و فرزندان خانواده از کودکی به کامپیوتر علاقه مند می شوند و با آن کار می کنند. استفاده از کامپیوتر برای کودکان اگر چه محاسنی چون رشد هوشی سریع و بالا بردن قابلیت های تحصیلی

¹ -esrar shaoli

دارد، می تواند از جهت در دسترس بودن وب سایت های غیراخلاقی مضر نیز باشد و از این بابت آسیب های جبران ناپذیری را به آن ها وارد کند. برای حل این مشکل عده ای معتقدند که باید در قالب برنامه های نرم افزاری استفاده ی فرزندان از کامپیوتر و اینترنت به طور کامل توسط والدین کنترل شود. اما عده ای این نظر را قبول ندارند و معتقدند که کنترل مستقیم فرزندان راه حلی کوتاه مدت است. آن ها بر این عقیده اند که برای تأمین امنیت اخلاقی فرزندان در استفاده از اینترنت باید بر روی فرهنگ آن ها و از طریق آموزش صحیح اقدام کرد. دو نکته ی اساسی که در بحث و بررسی کنترل والدین بر استفاده ی فرزندان از اینترنت قابل ذکر است، این است که عرصه ی حل تبعات اینترنت بر زندگی روزمره و آموزش فرهنگی فرزندان دو بحث جدید یا کم کار شده در ایران است که همواره در عرصه ی تحقیق علمی بدان بی مهوری شده است. در رابطه با کاهش خطرهای استفاده از اینترنت برای فرزندان تنها راه حل های موجود همان راه حل های تجاری یعنی مجهز کردن والدین به ابزارهای کنترل هستند (زهرا نژاد و کمالی چیرانی، ۱۳۹۰).

هرزه نگاری و تحریک جنسی یکی دیگر از پیامدهای منفی اینترنت است که اشاعه ی فحشا، بی بند و باری اخلاقی و تحریک جنسی است. مارک لاسر معتقد است در حال حاضر، اینترنت به دلیل داشتن سه ویژگی، به یکی از مهم ترین منابع اشاعه ی هرزه نگاری تبدیل شده است. این سه ویژگی عبارتند از:

۱- قابلیت دسترسی آسان به آن؛

۲- توانایی داشتن همگان در پرداخت بهای آن؛ و نهایتاً

۳- ناشناس ماندن کاربران آن

برخی از پایگاه های اینترنت، صحنه های جنسی را در عریان ترین، صریح ترین و غیراخلاقی ترین وجه ممکن به نمایش می گذارند. در گذشته، برای دست یابی به مجله های هرزه نگاری و یافتن مسائل سکسی، افراد می بایست به مکان های ناسالم و نکبت بار مراجعه می کردند، ولی امروزه با وجود اینترنت، دسترسی به این موارد بسیار آسان شده است و هر ساله بر حجم این گونه هرزه نگاری ها افزوده میشود (موسوی، ۱۳۹۱).

میرکرک^۱ (۲۰۰۹)، استفاده آسیب شناختی یا جبری از اینترنت را به عنوان نوعی ال وی استفاده از اینترنت تعریف کردند که با ویژگی هایی مانند وجود نداشتن کنترل، اشتغال ذهنی، تعارض، علائم انزوا و استفاده از اینترنت به عنوان یک راهبرد مقابله ای مشخص می شود. محققان شکل های متعددی برای استفاده آسیب شناختی از اینترنت بر شمرده اند که از جمله می توان به معاشر افراطی از طریق چت، ایمیل، تبادل پیام، بازیهای کامپیوتری، فعالیت های جنسی از جمله تماشای وب سایت های مربوط به بزرگسالان، فعالیت های آنلاین افراطی مانند تهار، در بورس، قماربازی و حک کردن یا برنامه نویسی کامپیوتری اشاره کرد (مسعودنیا، ۱۳۹۰).

از پدیده هایی که رایانه و پس از آن اینترنت همراه خود به ارمغان آورد، مخاطراتی بود که بر قلمرو گسترده اش، سایه انداخت. چنین مخاطراتی، چنانچه مورد بی توجهی جامعه و حکومت قرار گیرد، بسی بزرگ و گاه غیر قابل جبران خواهد بود؛ چرا که آسیب های روانی ناشی از کاربری نادرست و خلاف قانون، موجب اختلال در رفتار شهروندان شده، جامعه را در رسیدن به فواید بی شمار این فن آوری نوین ناکام می گذارد. این اختلالات، شهروندان را فرسوده و ناتوان کرده، فعالیت های روز مره آنان را مختل می کند. آسیب های اجتماعی و فرهنگی ناشی از آن، اعضای جامعه را در رفتار فردی با خانواده و رفتار اجتماعی با دیگر شهروندان و حکومت متزلزل و متأثر از فرهنگ های منحط بیگانه می نماید.

¹ -Mirkrk

هنجارها و ارزش های متعالی جامعه رو به زوال رفته، احساس امنیت و آرامش از جامعه رخت برمی بندد. ضمن این که آسیب های سیاسی آن، موجب تضعیف اقتدار و حاکمیت دولت شده، آن را در ایجاد وحدت ملی و امنیت اجتماعی و امنیت اطلاعاتی دچار چالش های جدی می کند (جلائی فر و آقاخان بابایی، ۱۳۹۱).

اثرات اینترنت (فضای مجازی یا سایبر) از دو بعد فرهنگی و روانی

الف: آسیب های فرهنگی

- کم رنگ شدن ارزش های مرفقی
- تضعیف فرهنگ های کم حضور
- تضعیف اعتقادات و گسترش شبهات فکری
- رواج سطحی نگری فکری
- ایجاد سر درگمی
- گسترش اباحه گری عملی
- به خطر افتادن حقوق مادی و معنوی مولفین
- گسترش محصولات فرهنگ غربی (امیدوار، صارمی، ۱۳۸۱).

ب - آسیب های روانی

- افسردگی و گوشه گیری
- کاهش احساس بازدارندگی
- بحران هویت و اختلال شخصیت
- اعتیاد مجازی
- انحرافات اخلاقی

فن آوری اطلاعات با سرعت شگفت انگیزی تمامی ارکان حیات بشری از جمله مقوله ی نظم و امنیت و آرامش عمومی را دستخوش تحولات و دگرگونی های اساسی نموده است (احمدوند و همکاران، ۱۳۸۵).

اینترنت به خودی خود ابزار بی ضرری است، اما استفاده بیش از حد و نادرست از آن، خطر اعتیاد به آن را به دنبال دارد که این پدیده مشکل عمده ای را برای بهداشت روانی جامعه ایجاد کرده است. اعتیاد اینترنتی، انسان ها را به افرادی رها شده تبدیل کرده و بر روابط اجتماعی آنان تأثیر می گذارد. در نتیجه ی استفاده بیش از حد از اینترنت، بهره وری و بازده کاری کاربران اینترنت، پایین می آید. آنان با تأخیر به محل کار می روند و دچار کم کاری می شوند. عدم تحرک جسمی و چاقی به همراه علائمی چون درد کمر، پشت و ماهیچه، از دیگر تبعات این مسأله اند. این کاربران حتی در صورت کناره گیری از اینترنت، دچار علائم اختلال می شوند (سز^۱، ۲۰۰۳). در هر حال پدیده اعتیاد اینترنتی، هم زمان با افزایش دسترسی روزانه مردم به منابع داخل خط شایع تر می شود. وب، اطلاع دهنده، مفید، دارای منابع غنی و سر گرم کننده است، اما بسیاری از مردم به آن معتادند، به طوریکه این منافع، می تواند به آسیب ها و نابهنجاری های روانی و رفتاری تبدیل شود (فریس^۲، ۲۰۰۳). مطالعات اخیر نشان می دهد که استفاده از اینترنت، سبب احساس ناکامی، تنهایی، اضطراب و به طور کلی کاهش سلامت روانی می شود (فیروزبخت، ۱۳۸۰).

1 -sez

2 -Ferris

۱۲-۱۲-۲- اینترنت و سلامتی روانی

سلامت روانی عبارت است از قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر و اصلاح محیط فردی اجتماعی و حل تضادها و تمایلات شخصی به طور منطقی، عادلانه و مناسب (میلان ی فر، ۱۳۸۲). شخصی که بتواند با محیط خود و اطرافیان و به طور کلی، اجتماع سازگار شود از نظر بهداشت روانی بهنجار است. از جمله عواملی که بر سلامت روان انسان ها تأثیر گذار است تکنولوژی و ارتباطات روزمره از طریق آن است. کاربردهای فراوان اینترنت و جذابیت های آن سبب شده در سال های اخیر پدیده ای با عنوان اعتیاد به اینترنت ظهور یابد. به گفته فلاح مهنه (۲۰۰۷)، اعتیاد به اینترنت به عبارتی نظیر اختلال ناشی از استفاده بیش از حد از اینترنت یا استفاده نامعقول و بیمارگونه از اینترنت تعریف می شود. گاهی از این بیماری با عنوان اختلال اعتیاد به اینترنت یا اعتیاد مجازی نیز نام برده می شود. اعتیاد به اینترنت شامل اعتیاد به اتاق های گپ، هرزه نگاری و قمار درون خطی است که می تواند زمینه تخریب سلامت روابط احساسات و در نهایت روح و روان افراد را فراهم نماید (ناستی زاده، ۱۳۸۹).

از دیدگاه رفتاری - شناختی، نشانه های اختلال شامل افکار وسواسی درباره اینترنت، کنترل تکانه ضعیف، ناتوانی در متوقف کردن استفاده از اینترنت و مهم تر از همه، این باور که اینترنت تنها دوست فرد است، علاوه بر این، در مواقعی که تماس برقرار نیست، به فکر اینترنت بودن، بار آینده تماس گرفتن را پیش بینی کردن و صرف مخارج زیاد درباره اینترنت و کارهای مربوط آن نیز، نشانه های دیگر این اختلال هستند. مشکل عمده دیگر، جدا کردن فرد از دوستان خود به نفع دوستان اینترنتی است و در نهایت نوعی احساس گناه درباره استفاده از اینترنت و دروغ گفتن به دوستان درباره وقت صرف شده و سری داشتن آن، نشانه های دیگر این اختلال هستند. این افراد در حالی که می دانند کارشان از نظر اجتماعی مورد پسند نیست، نمی توانند آن را متوقف کنند، چرا که خودبه خود، به خودارزشی کمتر و در نتیجه نشانه های بیشتر می انجامد (امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱).

۱۳-۱۲-۲- علل گرایش جوانان به اینترنت

علل جذب و گرایش نوجوانان و جوانان به اینترنت را می توان به شرح زیر بیان کرد:

- ۱- قابلیت های جذاب اینترنت: ویژگی های جذاب اینترنت برای نوجوانان عبارتند از:
 - الف- وب سایت ها: که مجموعه ای از اطلاعات، سرگرمی و تعامل در یک مکان منحصر به فرد را در اختیار کاربران قرار می دهد.
 - ب- موتورهای جست و جو: موتورهای جست و جو از منابع وب اند که می توان از آن ها برای جست و جو درباره تمامی مسایل و موضوعات موردنظر استفاده کرد.
 - ج- گپ خانه ها: سایت های خاصی هستند که اجازه می دهند نوجوانان و جوانان مکالمه های آنی داشته باشند. اتاق های گفت و گو، معمولاً برحسب موضوع یا هدف گفت و گوکننده تقسیم شده اند.
 - د- ارسال پیام های آنی؛ نرم افزارهای خاصی که به طور عمده نوجوانان از آن برای ارسال پیام های آنی به کسانی که دارای همان نرم افزارند، استفاده می کنند.
 - ه- صفحه های اطلاعات: نرم افزاری است که اجازه می دهد نوجوانان سؤال ها و اطلاعات خود را با موضوع های خاص ارسال کنند.

و- پست الکترونیکی: نرم افزاری است که توسط آن می توان پیغام های خود را به نشانی های مشخص فرستاد یا دریافت کرد.

ز- وب لاگ ها: وب سایت خاصی است که فرد می تواند افکار، احساسات و کارهای خود را در آنجا به رشته تحریر درآورد و از آن ها نگهداری کند.

۲- پرکردن اوقات فراغت: یکی از علل مصرف بالای اینترنت در میان نوجوانان و جوانان، پرکردن اوقات فراغت است، زیرا امکانات ورزشی یا تفریحی به اندازه کافی در اختیار آنان قرار ندارد. اکثر خانواده ها نیز از این امر استقبال می کنند که نوجوانان در خانه و در کنار آنها با یک کامپیوتر و اشغال خط تلفن سرگرم باشند، غافل از اینکه در صورت استفاده نامناسب از اینترنت، آثار منفی و مخرب آن به مراتب بیشتر از بسیاری سرگرمی های دیگر است.

۳- فرار از خود و ناکامی های زندگی: اینترنت برای بسیاری از نوجوانان و جوانان پناهگاهی است که از مشکلات، دردها و رنج های خود به آن روی می آورند و به عنوان یک مأمن و ابزار سرگرم کننده به آن نگاه می کنند.

۴- عدم شکل گیری هویت مطلوب در نوجوانان، وجود شکاف های اجتماعی، شکاف بین نسل ها و نیز از هم پاشیدگی تعاملات بین والدین و فرزندان، از دیگر علل گرایش نوجوانان به استفاده از اینترنت می تواند باشد (کازمی اصل و باوش، ۱۳۹۱).

۱۴-۱۲-۲- اینترنت، تنهایی و انزوای اجتماعی

شریعتمدار (۱۳۹۱)، بیان می کند که استیفن مارچ معتقد است هرچه اتصال مان به جهان مجازی افزایش می یابد، تنهاتر می شویم.

هیچ کس نمی تواند تاثیر مهم و قابل توجه رسانه ها در جامعه را انکار کند. با گسترش رسانه های جدید، تحقیق در مورد تاثیرات این رسانه ها نیز افزایش یافته است. هرچه این رسانه ها گسترش بیشتری می یابند، هم عموم مردم و هم محققان دانشگاهی در مورد تاثیرات منفی این رسانه ها ابراز نگرانی بیشتری می کنند تکنولوژی های ارتباطی به طور کلی می توانند درهای انواع مختلفی از بیماری های اجتماعی را به روی جامعه باز کنند (کاتز^۱ و اسپدن^۲، ۱۹۹۷). این نگرانی ها در مورد تمام رسانه ها یکسان نیست. برای مثال در مورد تاثیرات مخرب تلویزیون نیز نگرانی هایی وجود دارد اما در مقایسه با اینترنت اثرات منفی آن کم تر به نظر می رسد. تلویزیون یکی از ابزار ارتباطی است که تاثیر زیادی بر زندگی اجتماعی افراد می گذارد چون یک ابزار سرگرمی منحصر به فرد است. افراد می توانند اوقات زیادی را در خانه به تماشای تلویزیون بنشینند. افراد با دیدن برنامه های تلویزیونی با شخصیت های برنامه ها هم ذات پنداری می کنند و خود را به جای آنان تصور می کنند. ممکن است گاهی مخاطبان یک برنامه ی تلویزیونی از تعامل اجتماعی طبیعی فراتر بروند و به تعامل با شخصیت های تلویزیونی اعتیاد پیدا کنند که در این صورت یکی از تاثیرات منفی تلویزیون آشکار می شود. اخیرا که اینترنت از محبوبیت بی سابقه ای در دنیا برخوردار شده و تعداد کاربران اینترنتی روز به روز در حال افزایش است، طبیعی است که نگرانی ها در مورد تاثیرات منفی آن بیش از رسانه های دیگری هم چون تلویزیون باشد. اگر ۵۰ میلیون کاربر در آمریکا را به عنوان نقطه ی عطف تعیین کنیم، رادیو ۳۸ سال زمان برای رسیدن به این تعداد شونده و تلویزیون ۱۳ سال برای رسیدن به این میزان بیننده را طی کرد اما اینترنت تنها ظرف ۴ سال این میزان کاربر را به خود جذب کرد. لذا بی راه نیست اگر نگرانی ها در مورد اثرات منفی این رسانه بیش تر از سایر رسانه ها باشد. همه ی افراد گاهی وقت

۱- Katz

۲- Aspdn

ها در زندگی شان تنهایی را تجربه کرده اند و برای افرادی که مدت زیادی دور از خانه زندگی می کنند احتمال وقوع چنین پدیده ای بیشتر خواهد بود. احساس تنهایی تجربه ی ذهنی ناخوشایندی است که در صورت بروز نقص جدی در شبکه ی ارتباطی شخص اتفاق می افتد. احساس تنهایی درست شبیه احساس لذت، گرسنگی و شرمندگی است، احساساتی که می توانند توسط فرد مدیریت شوند اما هرگز به طور کامل از بین نمی روند. احساس تنهایی اغلب در علوم روانشناسی و جامعه شناسی مورد بررسی قرار می گیرد و موضوع نگرانی همیشگی روان شناسان و جامعه شناسان است. مطالعات روانشناختی شخصیت را به عنوان یک عامل مستعد در احساس تنهایی برجسته می کند در حالی که مطالعات جامعه شناختی این طور تبیین می کند که تنهایی ناشی از احساس کمبود در روابط اجتماعی است یک فرض گسترده ای وجود دارد مبنی بر این که هر چه فرد در تعاملات اجتماعی بیش تری مشارکت داشته باشد، کم تر احساس تنهایی می کند (شریعتمداری، ۱۳۹۱).

پپلا^۱ و پرلمن^۲ (۱۹۷۹)، تنهایی را اینطور تعریف کردند یک تجربه ی ذهنی که در آن روابط فردی کمتر از حد مطلوب رضایت بخش است. یانگ^۳ (۱۹۸۲)، بیان کرده است که تنهایی، عدم یا احساس عدم روابط اجتماعی رضایت بخش است افزایش تعداد کاربران اینترنتی در جهان امروز به وضوح پیداست. در سال ۲۰۰۰ قریب به درصد ۶۷ از آمریکایی ها کاربر اینترنت بوده اند (کول و همکاران، ۲۰۰۳؛ کوجت^۴، ۲۰۰۲)، در حالیکه در سال ۱۹۹۵ این رقم حدود ۸ درصد بوده است (کاتز و اسپدن، ۱۹۹۷)، این گسترش روزافزون کاربران اینترنتی سوالات بسیاری را در مورد تاثیر اینترنت بر افراد ایجاد کرده است. طبیعی است که وقتی نوع جدیدی از رسانه اختراع می شود و به زندگی روزانه ی افراد وارد می شود نگرانی ها در مورد تاثیرات منفی بالقوه ی آن افزایش می یابد. در این زمینه تحقیقات متعددی یافت می شوند که نتایج متضادی را نشان می دهند. برخی مطالعات نشان می دهند که میان استفاده از اینترنت و کاهش روابط اجتماعی و افزایش تنهایی رابطه ی مستقیم وجود دارد. اگرچه تحقیقات دیگری هم وجود دارند که نتایج متضادی را بیان می کنند. برخی محققان بر این باورند که اینترنت روابط اجتماعی را تحت الشعاع قرار می دهد و تاثیر منفی روی آن دارد. در همین راستا تحقیقات روان شناختی متعددی نیز وجود دارند که این نکته را تایید می کنند و معتقدند که استفاده از اینترنت روابط آنلاین را جایگزین روابط رو در رو می کند. یک تحقیق در امریکا در سال ۲۰۰۰ انجام شد و این فرضیه را بررسی کرد که استفاده ی مداوم اینترنت تنهایی را افزایش می دهد. این تحقیق نتایج پیچیده ای را برجای گذاشت که نشان می داد هیچ مدرکی برای جایگزینی روابط رودررو با روابط آنلاین وجود ندارد و استفاده از اینترنت اندک رابطه ای با کاهش سطح تنهایی دارد. اگرچه افرادی که دوستان اینترنتی دارند نسبت به کسانی که دوستان اینترنتی ندارند بیشتر احساس تنهایی می کنند. به نظر می رسد اینترنت هم تاثیر منفی و هم مثبت روی روان انسان ها دارد. تحقیقات سعی دارند این یافته های متضاد را تبیین کنند (شریعتمداری، ۱۳۹۱).

اینترنت که خیلی زود تبدیل به یک رسانه ی جریان اصلی شد، شروع تغییرات اجتماعی قابل توجهی را نوید می داد. مانند هر نوآوری دیگری، اینترنت نیز در بدو ورود خود هم ترس و هم شور و اشتیاق را به دنبال داشت. نوآوری در مقیاس بزرگ همیشه با مقاومت هایی رو به رو می شود و اغلب افراد ترجیح می دهند وضع موجود را حفظ کنند (شومپتر^۵، ۱۹۳۸؛ کوجت، ۲۰۰۲). بسیاری از مردم هنوز هم در برابر اینترنت مقاومت می کنند و از اینکه، اینترنت به عنوان یک ابزار ارتباطی مهم در جامعه محسوب شود اظهار تفر می کنند. اما افراد بسیاری هم اینترنت را با آغوش باز پذیرفته اند و انتظارات زیادی از آن دارند. در پرتو این احساسات متضاد، یکی از این دو سناریو می تواند معین کند که چگونه اینترنت بر روابط اجتماعی افراد تاثیر می گذارد. افراد

1- Ppla
2 - Pearlman
3 - Cole et al
4 - Kujt
5 - Schumpeter

بدین به اینترنت از ایجاد یا پررنگ تر شدن جهان پست مدرنی که در آن بی‌هنجاری، تنهایی و بسیاری شرهای دیگر رشد می‌کند در هراس‌اند. چنین جهانی به جهانی شبیه خواهد شد که در آن انسان‌ها در نهایت تبدیل به افرادی می‌شوند که کاملاً از بدن خود جدا شده و فقط در یک واقعیت مجازی زندگی می‌کنند مانند فیلم ماتریکس در همین راستا منتقدان اینترنت به تأثیرات متناقض آن اشاره می‌کنند که به موجب آن دهکده‌ی جهانی، جوامع محلی را از بین خواهد برد. از سوی دیگر خوش‌بینان به اینترنت این تکنولوژی را به عنوان ابزار نهایی ارتباط تلقی می‌کنند که انسان‌هایی را که در مناطق جدا زندگی می‌کنند قادر به ارتباط با یکدیگر می‌کند. اینترنت این امکان را به همه‌ی افراد می‌دهد که از طریق ایمیل، چت، وب کم و سایر تکنولوژی‌های رو به رشدی که واقعیت ارتباط مجازی را افزایش می‌دهد، با یکدیگر در تماس باشند. هم‌چنین فرصت‌های جدیدی را برای افراد فراهم می‌کند که با یکدیگر ملاقات کنند و کارایی و سرعت بسیاری از معاملات را افزایش می‌دهد، در نتیجه افراد می‌توانند زمان خود را برای انجام کارهای دیگری ذخیره کنند. این دو سناریو به شیوه‌ای تا حدی اغراق‌آمیز شرح داده شد تا نشان داده شود که چگونه اینترنت می‌تواند تأثیر متضادی بر روابط افراد داشته باشد. کار پیش‌گام در این زمینه متعلق به محققانی هم‌چون کاتز و اسپدن (۱۹۹۷) و کرات و همکارانش^۱ (۱۹۹۸)، است که راه را برای تحقیقات دیگر در باره‌ی تأثیرات اجتماعی اینترنت باز کرد. اگرچه پاسخ قطعی به این سوال که آیا اینترنت بر ارتباطات افراد تأثیر می‌گذارد و آیا با سطح تنهایی آنها ارتباط دارد یا نه، با شکست مواجه شده است. محققان همگی بر این باورند که امروزه علی‌رغم سهولت دسترسی به اینترنت، این رسانه ماهیتاً رسانه‌ی ضعیفی برای تبادل اطلاعات احساسی و موثر است و بنابراین کیفیت ارتباطات میان فردی را کاهش می‌دهد و تأثیرات روان‌شناختی منفی برجای می‌گذارد (بارگ^۲ و مک‌کنا، ۲۰۰۴).

۱۵-۱۲-۲- ویژگی‌های مثبت استفاده از اینترنت

ویژگی‌های مثبت استفاده از این رسانه‌ی جدید بسیار زیاد بوده که در اینجا به چند مورد از آن فقط اشاره می‌کنیم:

۱- جهانی و فرامرزی بودن.

۲- دستیابی آسان به آخرین اطلاعات.

۳- جذابیت و تنوع.

۴- آزادی اطلاعات و ارتباطات.

۵- همگرایی اجتماعی.

۶- کسب دانش و مهارت‌های جدید.

۷- توسعه اقتصادی، شغلی و پیامدهای فرهنگی و هویتی اینترنت (موسوی، ۱۳۹۱).

جهانی و فرامرزی بودن از ویژگی‌های منحصر به فردی است که فضای سایبر را از دیگر رسانه‌ها ممتاز می‌سازد. هر فردی در هر نقطه از جهان می‌تواند از طریق آن به آسانی، به جدیدترین اطلاعات دست یابد. مرزهای جغرافیایی تا کنون نتوانسته از گسترش روزافزون فضای سایبر جلوگیری کند. از این رو، هر نوع فیلتر و مرزبندی را در برابر آن بسیار دشوار می‌نماید.

دست‌یابی آسان به آخرین اطلاعات

^۱ - Kraut et al

^۲ - barg

چنانچه بخواهید به آخرین مقاله، کتاب و یا خبری که در زمینه تخصصی، در سطح جهان منتشر شده، دست یابید، ساده ترین و سریع ترین راه، استفاده از فضای سایبر است (بل دیوید، ۱۹۶۵).

جذاییت و تنوع

رسانه ها از فیلم، عکس، متن و یا هر هنر دیگری برای جذاب کردن خویش به کار می گیرند و این ابزارها در فضای سایبر قابل دست یابی است، به ویژه آن گاه که هیچ نظارت و فیلتری توان محدود کردنش را نداشته باشد. از ویژگی های منحصر به فردی که در تنوع و جذاییت فضای سایبر تأثیر به سزایی دارد، مشتری محوری محض است. در متون نوشتاری ارتباطی تنگاتنگ میان خوانندگان و نویسندگان وجود دارد که خواننده به راحتی می تواند نظر خود را با شخص نویسنده در میان بگذارد. از سوی دیگر، امکان نظر سنجی و ارزیابی در این فضا بسیار آسان تر و روزآمد تر است و این توانایی را به داده پردازان، فروشندگان و عرضه کنندگان محصولات اینترنتی می دهد که از آخرین خواسته های مشتریان و مخاطبان خود مطلع گردند (پیام مشاور، ۱۳۸۷).

آزادی اطلاعات و ارتباطات

معنای واقعی آزادی اطلاعات، در فضای سایبر محقق شده است. از این رو، شما هر نوع اطلاعاتی را که بخواهید اعم از فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بدون محدودیت های حاکم بر دیگر رسانه ها، در فضای سایبر قابل دسترسی است. آزادی ارتباطی نیز از ویژگی های دیگر فضای مجازی است که در دیگر وسایل ارتباطی تا این حد قابل دست یابی نیست.

۱- اطلاع رسانی به سریع ترین، گسترده ترین و کاراترین شکل.

۲- افزایش کیفیت و کمیت تحقیقات در نشریات بین المللی.

۳- نزدیک کردن مردم به هم.

۴- برقراری ارتباط صوتی و تصویری با اقتصادی ترین روش با دوستان یا همکاران.

۵- صرفه جویی در وقت و هزینه، از طریق تجارت اینترنتی.

۶- امکان دسترسی به عمیق ترین و جدیدترین مباحث علمی روز و دانشگاه های جهان (کیبری فر و صرافی زاده، ۱۳۸۹: ۹۳۳).

در جنبه های مثبت، اینترنت جزء جدایی ناپذیر نهادهای اجتماعی، سیاسی، آموزشی، اقتصادی و خانوادگی به شمار می آید. کارکردهای مثبت اینترنت را می توان در چند محور طبقه بندی کرد:

۱- توسعه اقتصادی؛ اینترنت، هزاران شغل برای کارکنان صنایع رسانه ای فراهم ساخته و به صورت غیرمستقیم، برای میلیون ها خانواده دیگر شرایطی فراهم آورده است که زندگی خود را از طریق فعالیت های مربوط به اینترنت تأمین کنند.

۲- رشد فرهنگی؛ هرچه گردش اطلاعات در جامعه بیشتر باشد، به همان اندازه جامعه فعال تر می شود و خلاقیت ها بیشتر می گردد. اینترنت به سبب نقش ویژه ای که در انتقال و انتشار فرهنگ ها دارد، می تواند به رشد و اعتلای هر چه بیشتر فرهنگی در جامعه بی انجامد.

۳- هم گرایی اجتماعی: اینترنت از منظر روان شناسی اجتماعی، به ایجاد فضای سالمی برای گفت و گو، ایجاد رابطه بین کشورها و در نتیجه، کاهش تنش های فرهنگی و هم گرایی اجتماعی کمک می کند. در این حالت، به تعبیر لرنر در جوامع انسانی، پدیده ای به نام هم دلی شکل می گیرد.

۴- دانش و کسب مهارت های جدید؛ کاربردهای اینترنت در پژوهش و کسب مهارت های زندگی نیز بسیار چشم گیر است. ما برای دسترسی به انواع اطلاعات، به اینترنت مراجعه می کنیم. محیط اینترنت، فضای گسترده ای از اطلاعات است که افراد می توانند از آن برای پژوهش های خود در موضوع های گوناگون بهره گیرند. ارتباط اینترنتی، به گسترش و تقویت مهارت های اجتماعی نیز کمک می کند. بر اساس برخی یافته ها، افراد از طریق اینترنت با فرهنگ های گوناگون آشنا می شوند و مهارت های اجتماعی را فرا می گیرند.

۱۶-۱۲-۲- دیدگاه نظریه پردازان در مورد اینترنت

۱-۱۶-۱۲-۲- نظریه های روان کاوی:

این نظریه اعتیاد را در آسیب های دوره کودکی و در ارتباط با صفات شخصیتی معین با اختلالات دیگر و آمادگی روان شناختی ارثی در نظر می گیرد (سو، ۱۹۹۴)، در این زمینه الگوی آمادگی استرس را مطرح می کند. بعضی از افراد به علت عوامل گوناگون ممکن است آمادگی بیشتری برای اعتیاد به یک چیز مثل الکل، هروئین، قماربازی، خرید کردن، بازی های رایانه ای و بالاخره اینترنت داشته باشند. اگرچه بعضی از این افراد ممکن است در تمام عمر به چیزی معتاد نشوند، اما اگر عوامل استرس زا در زمان معین آنها را تحت فشار قرار دهد، ممکن است به اعتیاد روی بیاورند. بنابراین اگر ترکیب مناسبی از زمان، شخص و واقعه فراهم شود، فرد ممکن است به اینترنت معتاد شود (ورمزیار و همکاران، ۱۳۹۱).

۲-۱۶-۱۲-۲- نظریه رفتاری:

این نظریه بر اساس مطالعات اسکینر و بر اساس شرطی سازی کُنشگر تکیه دار که در آن شخص رفتار معینی را انجام می دهد و برای انجام این رفتار پاداش دریافت می کند و تقویت می شود. اگر فرد یاد بگیرد که چیزی مانند اینترنت می تواند برای او شرایطی فراهم کند که از واقعیت فرار کند، احتمالاً در آینده نیز به این کار مبادرت خواهد ورزید. این کار برای او عامل تقویت کننده ای خواهد بود و به صورت چرخه ای عمل کرده و باعث افزایش رفتار خواهد شد. براوان و همکاران^۱ (۱۹۸۹)، با توجه به اصل تقویت مثبت که در نظریه شرطی شدن فعال مطرح است پس از بررسی ۲۱ بازی، به این نتیجه حاصل رسیدند که طراحان بازی های رایانه ای به اصول شرطی کردن توجه داشته اند و در جریان یادگیری بازی اقدام به تقویت و پاداش بازیگران می کنند (ورمزیار و همکاران، ۱۳۹۱).

۳-۱۶-۱۲-۲- نظریه های شناختی رفتاری:

در دهه گذشته، درمان شناختی-رفتاری توجه زیادی را به خود جلب نموده است. رویکردها و فنون درمانی جدید، به نحو مستمر گسترش یافته است و به جهان بالینی معرفی شده اند. در این دیدگاه اعتقاد بر این است که اختلال اعتیاد به اینترنت از شکل شناختی فرد همراه با رفتارهایی که یا پاسخ غیرسازشی را حفظ می کند و یا شدت آنرا افزایش می دهند ناشی می شود. به نظر دیوس (۱۹۹۹)، اگرچه نشانه های مسلط، اختلال عاطفی و رفتاری است اما نشانه های شناختی در واقع

^۱ - bravan et al

تأثیر فراوانی دارند و می توانند نشانه های عاطفی و رفتاری را ایجاد کنند. برعکس باورهای غیرمنطقی و غیرسازشی مانند این موضوع که فرد فقط در اینترنت قدرت کنترل دارد، فقط در آنجا برای خود کسی است و فقط در آن جا قابل احترام است نمونه هایی از افکار شناختی مشکل زا در زمینه خود هستند. باورهای غیرمنطقی دیگر مانند: هیچ کس در بیرون از اینترنت از من خوشش نمی آید یا اینترنت تنها جایی است که واقعاً می شود مردم را شناخت و هرکسی به نوعی به اینترنت آلوده است و مانند آن، افکار شناختی مشکل زا در زمینه دنیا هستند (ورمزیار و همکاران، ۱۳۹۱).

۴-۱۶-۱۲-۲- دیدگاه یانگ

به اعتقاد یانگ (۱۹۹۷)، سه حوزه عمده تقویتی برای ارتباط دو طرفه وجود دارد که عبارتند از:

الف: حمایت اجتماعی

می تواند بر اساس گروهی از افراد که از طریق رایانه به طور مرتب باهم ارتباط برقرار می کنند به دست می آید، زیرا با این ملاقات ها در اتاق گپ زدن بین اعضاء نوعی هم سانی و آشنایی به وجود می آید که دارای ارزش ها، معیارها، زبان، علائم و ابتکارات مخصوص به خود است و تک تک افراد با این هنجارها هم نوایی می کنند. در این جا بسیاری از اطلاعات خصوصی و شخصی بین افراد رد و بدل می شود، بدون این که احساس ترس، طردشدن و مورد قضاوت قرار گرفتن وجود داشته باشد، ایجاد این نوع اجتماع، پویایی گروهی و حمایت اجتماعی به وجود می آورد که به خصوص برای کسانی که شرایط محیطی ایجاب می کند که در خانه بمانند، موقعیت خوبی به وجود می آید. این حمایت اجتماعی که در گذشته با شبکه همسایگی و ارتباطات به دست می آمد و اکنون بسیاری از جوامع آن را از دست داده اند، از طریق اینترنت راحتی به دست می آید (آقابابایی و همکاران، ۱۳۹۱).

ب: ارضای جنسی

تخیلات شهوانی از طریق اتاق های گپ زدن و تصاویر جنسی یکی از راه های به ظاهر سالم جنسی بدون ترس از امراضی مانند سوزاک، ایدز و مانند آن به حساب می آید و راه جدید و متفاوتی از زندگی واقعی برای ارضای نیازهای جنسی منع شده خود فرد به وجود می آید. افزون بر این حفظ هویت فرد که شناخته می شود در اختیار بودن آن در هر زمان که فرد نیاز خود را احساس می کند و ضعیف شدن هنجارهای اجتماعی در این زمینه از عواملی هستند که در وابسته ها، رفتن به اینترنت را تقویت می کنند. از طرف دیگر کسانی که احساس می کنند جذابیت خاصی ندارند، مخصوصاً به علت این که در اینترنت می توانند در زمینه سن، ظاهر و جنبه های دیگر دروغ بگویند و کسی متوجه آن نشود، فرصت خوبی را در اینترنت برای ارضای مسائل جنسی خود پیدا می کنند.

ج: ایجاد شخصیت

هر فردی که از اینترنت استفاده کند، می تواند بر خلاف زندگی روزمره چندین شخصیت و هویت متفاوت برای خود ایجاد کند و بنابراین فرصتی برای او ایجاد می شود که شخصیت خود را بازسازی کند. این فرصت می تواند در جنبه هایی مانند ویژگی های جسمی، جنسیت، نژاد، سن و مانند آن تغییراتی را بدان صورت که در کابر تمایل دارد به وجود آورد و با آن اجرای نقش نماید. ایجاد این شخصیت به فرد کمک می کند از نظر روانی به شخص دیگری که می خواهد تبدیل شود. جنسیت، نژاد، موقعیت اجتماعی، اقتصادی، ویژگی های جسمانی و مانند آن عوامل مهمی در ایجاد هویت هستند و همه

این ها بر خلاف زندگی واقعی در اینترنت عوض می شود و در نتیجه روابط بین شخصی جدیدی را به وجود می آورد همه این عوامل می تواند در اینترنت برابر شود و تفاوت هایی بین افراد در این زمینه ها از بین می رود. اینترنت می تواند به عنوان نوعی سرگرمی، جدای از زندگی واقعی برای فرد به وجود آورد و در نتیجه فرصتی برای استراحت و کناره گیری از محدودیت ها، فشارها و خواست هایی که فرد در زندگی واقعی با آن روبه رو هستند به وجود می آورد استفاده از اینترنت نه تنها این تسکین را ایجاد می کند بلکه از طریق آن فرد می تواند واکنش دیگران با این نقش جدید را بفهمد. استفاده از اینترنت در مواقعی که فرد اعتماد به نفس کافی ندارد، نوعی خود ایده آل را برای فرد ایجاد می کند که باعث تشخیص فرد داشتن خصوصیات شخصیتی در او می شود که آرزویش را داشته است. از دیدگاه نظریه تحلیل روانی جنبه های ناخودآگاه که خود را در اشتباهات زبانی، رویا و مانند آن نشان می دهند اما هوشیارانه از آن آگاهی نداریم و قسمتی از زندگی انسان را می چرخانند ... و اینترنت می تواند فرصتی ایجاد کند که فرد خجالتی، اجتماعی شود، ابراز وجود کند، احساس شجاعت کند و در نتیجه بخشی از خود را که از آن تنفر دارد یا می ترسد نشان دهد، ابراز کند. اما از جهت این که آن چه از ناخودآگاه به خودآگاه برمی گردد مشکل است دوباره آن را به ناخودآگاه فرستاد، فرد باید به نوعی با آن کنار بیاید و در واقع به نوعی آن را به شخصیت واقعی خود منتقل نماید. بنابراین اینترنت و بازی های آن می تواند به عنوان یک آزمون رور شاخ عمل نماید و شخصیت فرد را فراقنی کند (ترکل¹، ۱۹۹۶).

۵-۱۶-۱۲-۲-نظریه آسیب شناسی:

ریشه های نظریه آسیب شناسی اجتماعی به اندیشه های ارگانیک اسپنسر و حتی قدیمی تر از آن به آراء ارسطو، سنت اگوستین، فارابی، ابن سینا و خواجه نصیر بر می گردد (آزاد ارمکی، ۱۳۷۷: ۳۲). این نظریه متأثر از انگاره پوزیتیویستی تکامل گرایی و ایده ی ترقی در تفکر داروینسم اجتماعی، قائل به تشبیه جامعه به بدن موجود زنده بوده و وضعیت سلامت و بیماری بدنی را با وضعیت جامعه مقایسه می کرد و معتقد بود هم چنان که اگر یکی از اندام های بدن به درستی وظیفه خود را انجام ندهد، کل موجود زنده دچار اختلال، بیماری و بحران می شود، به همین ترتیب اگر یکی از بخش های جامعه نیز نتواند کارکرد خود را درست انجام دهند، بیماری یا آسیب اجتماعی رخ خواهند نمود. بنابراین جامعه باید وسایل پر کردن اوقات فراغت نوجوانان را مهیا نماید و هم چنین باید فرهنگ سازی در زمینه ی استفاده ی بهینه از وسایل نرم افزاری را داشته باشیم (بهداروند و مرداسی، ۱۳۹۱).

۶-۱۶-۱۲-۲-نظریه بی سازمانی اجتماعی:

یکی دیگر از نظریاتی که متأثر از ره یافت نظم و کارکرد گرایی ساختی در حوزه مسائل اجتماعی مطرح شده است، نظریه بی سازمانی اجتماعی است، این نظریه متأثر از ره یافت مذکور، قائل به وجود ساخت و سازمان در جامعه بوده و بر خلاف نظریه آسیب شناسی که واحد تحلیل آن وضعیت و رفتار فرد و شرایط خانوادگی است، واحد های تحلیل این نظریه واحد های بزرگتری مانند گروه ها و اقشار و نهادهای اجتماعی است، این دیدگاه پیدایی مسائل اجتماعی را نتیجه عدم تعادل ساختی یا تعارض ساختی می داند. بی سازمانی اجتماعی هسته مرکزی نظریه آنومی رابرت مرتن، نظریه رفتار انحرافی، نظریه کارکرد گرایانه نیزت و نظریه عدم تعادل ساختی پارسونز را تشکیل می دهد (آزاد ارمکی، ۱۳۷۷: ۱۲۲). هر فرهنگ را می توان به عناصر مادی و غیر مادی آن تقسیم کرد. معمولاً دگرگونی تنها در حوزه ی مادی فرهنگ رخ می دهد، ظاهراً

¹-Turkle

مردم دگرگونی در فن آوری را که جزئی از حوزه ی مادی فرهنگ است را می پذیرند. حل آن که کم تر هنجارها، ارزش ها، باورها یا سازمان اجتماعی خود را تغییر می دهند. نتیجه این ناهماهنگی تاخیر فرهنگی است. که نوجوانان از فرهنگ مادی جامعه استفاده می نمایند ولی فرهنگ غیر مادی آن ها که همان هنجارها و ارزش ها و باورها است، تغییر نمی کند و باعث ایجاد آسیب های نوپدید می گردد (کوئن^۱، ۱۳۸۷: ۶۵).

۷-۱۶-۱۲-۲-نظریه آنومی رابرت مرتن^۲:

یکی از نظریاتی که متأثر از دیدگاه بی سازمانی اجتماعی و چشم انداز کارکرد گرایی ساختی درباره آسیب ها و مسائل اجتماعی مطرح شده است نظریه آنومی رفتار انحرافی والگویی انطباق فردی رابرت مرتن است. نظریه مرتن مبنی بر مفاهیمی هم چون اهداف نهادی شده و وسایل نهادی شده و روابط کارکردی بین آن ها، کارکرد آشکار و پنهان و الگو های انطباق یافته (رفتار انحرافی) است. این دیدگاه بر آن است تا پیدایش شیوه های انطباق فرد یعنی پیدایش رفتارهای انحرافی یا آسیب ها و مسائل اجتماعی را بر اساس نا هم گونی بین ساخت اصلی جامعه یعنی اهداف نهادی شده و اهداف نهادی شده و وسایل نهادی شده توضیح دهد. از نظر مرتن اهداف نهادی شده عبارت است از شیوه های استاندارد کنش برای نیل به اهداف و ارزش ها می باشد (اسکید مور^۳، ۱۳۷۵: ۱۶۱). وقتی نوجوان بین وسایل نهادینه شده و اهداف خود انطباقی نمی بیند و هدف خاصی از زندگی و آینده ی خود ندارد به طرف وسایل نوپدید مثل اینترنت و چت و... سوق می یابد (بهداروند و مرداسی، ۱۳۹۱).

۸-۱۶-۱۲-۲-نظریه پیوند افتراقی ساترلند:

ساترلند در نظریه هم نشینی افتراقی یا پیوند افتراقی مدعی است که رفتار انحرافی مثل سایر رفتارهای اجتماعی از راه هم نشینی و پیوستگی با دیگران آموخته می شود به عبارتی افراد جامعه در هم نشینی و معاشرت با همنویان در طول یک جریان جامعه پذیری که بر احترام و مقبولیت هنجارها تکیه دارد متمایل به هم نوایی می شوند، ولی اگر در ارتباط با افراد منحرف قرار بگیرد به سوی رفتار انحرافی کشانده خواهند شد. بنابراین با تأکید بر این نظریه در می یابیم در جامعه ای که تعداد نوجوانان و جوانان زیاد می باشد و تأثیر پذیری دوستان بر اجتماعی شدن افراد زیاد می باشد، جوانان سریع تر دچار آسیب های نوپدید می شوند (ساروخانی ۱۳۷۷: ۵۴).

۹-۱۶-۱۲-۲-نظریه عدم تعادل ساختاری تالکوت پارسونز:

نظریه پارسونز درباره مسائل اجتماعی مبتنی بر عدم تعادل ساختاری و بی سازمانی اجتماعی در اثر عدم تطابق نظام اجتماعی یا خرده نظام های آن با تغییرات وسیع محیطی و اجتماعی است. پارسونز در تحلیل انتزاعی خود از ساز و کارهای جامعه و مسائل اجتماعی، جامعه را به مثابه سیستم اجتماعی متشکل از مجموعه به هم پیوسته ای از خرده سیستم و نهاد هایی می داند که هر یک برای تداوم سیستم، تعادل و ثبات آن، کارکردی را به انجام می رساند. خرده نظام یا نهادی که در نظام اجتماعی که (جامعه) این کارکرد را بر عهده دارد، خرده نظام زیستی یا نهاد اقتصاد است که کارکرد آن سازگاری و انطباق نظام اجتماعی با محیط و تأمین حیات مادی نظام اجتماعی کل است. این خرده نظام در پایین ترین سطح خرده نظام های جامعه قرار دارد و متأثر از عوامل و انرژی ناشی از تحولات و دگرگونی های تکنولوژی و محیطی است. بنابراین وقتی

1 - Cowen

2 - Robert Merton

3 - Skid Moore

ساختار های اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی جامعه، کارکرد درستی نداشته باشند نوجوانان برای انطباق با محیط در تمام ابعاد به آسیب های نوپدید روی می آورند(بهداروند و مرداسی ،۱۳۹۱).

۱۰-۱۶-۱۲-۲- نظریه تضاد (نظریه انتقادی)

به طور کلی ره یافت تضاد ، ملهم از آراء و اندیشه های کارل مارکس درباره ی تضاد طبقاتی و چگونگی کنترل منابع و نهاد های جامعه توسط طبقه حاکم و صاحبان ابزار و وسایل تولید ، فرآیند شیئی شدن ، الیناسیون و استثمار است . از این دیدگاه نهادها و سازمان های جامعه بر اساس روابط قدرت، از خود بیگانگی ، نابرابری و استثمار قوام یافته اند. بنابراین نهاد ها و ساخت های جامعه به طور یکسان و مشابه همه اقشار گروه ها و طبقات اجتماعی را در بر نمی گیرد و نظم و سازمان موجود جامعه همواره به نفع اقشار و طبقات حاکم و مرفه بوده و صاحبان ابزار تولید و قدرت شرکت ها ، سازمان ها ، طبقات و گروه های حاکم اقشار و طبقات تحت سلطه را استثمار کرده و از درون این مناسبات قدرت ، سلطه و استثمار ، اقشار ، گروه ها و طبقات محروم از فرصت ها و امتیازات، استثمار شده و آسیب زده به وجود می آید و لذا مسایل اجتماعی آسیب های نوپدید شکل می گیرد تضاد گرا ها، علت تضاد موجود در جامعه را، نابرابری ها می دانند و معتقدند این تضاد ها ممکن است به جای اینکه به اعاده ی یک نظم اجتماعی ناعادلانه بی انجامد، تغییرات اجتماعی بنیادی را منجر شوند طرفداران نظریه تضاد، علل مسائل اجتماعی را در منافع و علایق پنهان قدرتمندان جستجو می کنند. لذا در چنین جامعه ای مشکلات اقتصادی و اختلافات خانوادگی زیاد است و افراد جهت فراموش کردن مشکلات خود به استفاده بیش از حد از وسایل اینترنتی روی می آورند(مولدر^۱ ۲۰۰۰: ۲).

۱۱-۱۶-۱۲-۲-نظریه مبادله :

این پدیده را می توان بر اساس نظریه مبادله نیز بررسی کرد ، نظریه مبادله بر این فرض استوار است که افراد آرزوها و هدف های شخصی روشنی برای خود دارند، هرکس ممکن است به چیزهایی نیاز داشته باشد اما این نیازها هدف های مشترک نیستند. پاداش یکی از پایه های نظریه مبادله است هومنز معتقد است در میان تمام کنش های یک فرد اگر کنش خاصی بیشتر پاداش بدهد احتمال بیشتری وجود دارد که فرد همان کنش را تکرار کند(اسکید مور، ۱۳۷۲ : ۵۸). نوجوانان زمانی که از وسایل نوپدید استفاده می کنند و با دیگران تعامل پیدا می کنند، این ارتباطات تداوم پیدا می کند. بنابراین در چنین حالتی، وقتی فرد از آن راه به هدف مورد نظر می رسد، عمل او تداوم می یابد به عبارتی آنچه که به نوجوان کمک می شود به عنوان یک پاداش عمل می کند و انگیزه تداوم عمل را در او بیشتر می کند، و در اصطلاح روان شناسان رفتار او را تقویت می کند و باعث گرایش بیشتر به آسیب های نوپدید می شود(بهداروند و مرداسی ،۱۳۹۱).

۱۲-۱۶-۱۲-۲-نظریه کنترل :

نظریه کنترل یکی از نظریاتی است که انحراف را نتیجه نارسایی کنترل اجتماعی می داند، بر خلاف سایر نظریات انحراف که با این سؤال آغاز می کنند چرا مردم منحرف می شوند ؟ نظریه کنترل با این پرسش آغاز می کند که چرا در ابتدا مردم هم نوا می شوند ؟ طرفداران این نظریه چنین پیشنهاد می کنند که باید به انحراف و نه هم نوایی توجه داشت زیرا زندگی روی هم رفته پر از وسوسه و فریب است و برخی اعمال انحرافی کاملاً سودمندند، مردم فقط به این دلیل هم نوایی می کنند که جامعه قادر است رفتار آنان را کنترل نماید و اگر چنین کنترل نبود ممکن است هم نوایی کمی وجود داشته باشد

^۱- Mulder

(رابرستون^۱، ۱۳۷۲: ۱۷۵). بنابراین با استناد به این تئوری می توان به وسایل اینترنتی به عنوان پدیده ای که فرد از آن سودمند می گردد و نوجوان آسان ترین راه را برای رسیدن به اهداف خود بر می گزیند یاد کرد. لذا در صورتی که کنترل اجتماعی دقیقی وجود نداشته باشد و یا در اعمال آن نقصانی جدی وجود داشته باشد باید انتظار داشت که انحرافات، از قبیل آسیب های نوپدید و موارد مشابه آن رواج و بسط یابند. بدین سان با کنترل اجتماعی دقیقی می توان ریشه انحرافات که به لحاظ فردی سودمندند ولی به جامعه زیان می رساند را خشکاند. نمونه بارز این مسئله به وضوح در جامعه خود ما وجود دارد مثلاً هیچ گاه با آسیب های نوپدید که در لوای آن انحرافات چند صورت می گیرد برخوردی قاطع صورت نگرفته و اقدامی اساسی در این خصوص اندیشیده نشده است، بلکه بر عکس روز به روز بر تعداد نوجوانان افزوده شده و سخت تر از گذشته روند قبلی خود را از سر گرفته اند. بدین قرار می توان ادعا کرد که در این خصوص کنترل اجتماعی دقیقی به عمل نیامده و روند رو به رشد آسیب های نوپدید در جامعه صحت ادعای ما را تأیید می کند (بهادروند و مرداسی، ۱۳۹۱).

الف- نظریه کنش ارتباطی هابرماس: قبل از پرداختن به نظریه کنش ارتباطی هابرماس، ابتدا به حوزه عمومی مورد نظر هابرماس می پردازیم. حوزه عمومی مورد نظر هابرماس فضایی است که در آن فضا افراد به شیوه عقلانی بتوانند به بحث پردازند و در این بحث به توافقی برسند و افراد در این محیط ها بتوانند به طور برابر شرکت کنند، قدرت در این بحث ها دخالتی ندارد، هر موضوعی بتواند در این بحث مطرح شود، در این بحث ها افراد بتوانند مسائل خصوصی خود را مطرح کنند، این بحث ها همیشه باز است و همیشه می توان به آن رجوع کرد و درباره آن بحث کرد (آزاد ارمکی و امامی، ۱۳۸۳: ۶۵). پس محیط اینترنت این فضا را فراهم کرده و شرایط حوزه عمومی مورد نظر هابرماس را تا حدودی داراست، حوزه عمومی هابرماس عرصه ای است که در آن افراد به منظور مشارکت در مباحث باز و علنی گرد هم می آیند و کنش ارتباطی از طریق بیان، گفت و گو تحقق می یابد. در فضای محیط های تعاملی اینترنت بحث شرایط آرمانی سخن مورد نظر هابرماس تحقق می یابد و می توان آن را بدین گونه مطرح کرد: هابرماس معتقد است که نیازهای اساسی ای اصیل معینی وجود دارد که تمامی افراد کاملاً آزاد آن ها را دارند و این نیازها توسط هرکس که صمیمانه وارد یک گفت و گوی عملی شود ضرورتاً کشف خواهد شد (استیون^۲، ۱۳۸۰: ۷). با توجه به این که در محیط اینترنت ه ویژه در محیط تعاملی اینترنت افراد به راحتی می توانند نیازهای خود را مطرح کنند و این طرح نیازها باعث شکل گیری یک گفت و گو و مباحثه شده و در این مباحثه افکار جدیدی شکل می گیرد. نظریه کنش ارتباطی را به صورت مدل علی درآوریم چنین فرآیندی خواهیم داشت (کفاشی، ۱۳۸۹: ۶۰).

ب- از دیگر اندیشمندانی که به توصیف نحوه مذاکره و معتبر ساختن هویت در تعاملات رودررو و ایجاد قالبی برای ارزیابی معانی این رویارویی ها پرداخته، می توان به گافمن اشاره کرد که اندیشه های او در بررسی ارتباطات بین فردی از جانب محققان علوم رفتاری مورد استفاده بوده است. با الهام از آرای گافمن می توان استدلال کرد که اینترنت چهارچوب های تعاملی جدیدی را در برقراری ارتباطات بین فردی مهیا ساخته است که علیرغم محدودیت های ذاتی خود فرصت های جدیدی را نیز برای نمایش شخصیت در اختیار کاربران قرار می دهد، گافمن در کتاب خود موسوم به استیگما به توصیف تکنیک ها و امکاناتی می پردازد که افراد از آن برای ارائه تصویری مطلوب و قابل پذیرش از خویش استفاده می کنند. توصیف مجازی که کاربران از ویژگی های رفتاری و شخصیتی در فضای چت روم به عمل می آورند را می توان با توجه به این گزاره ها تبیین کرد. تلاش برای پیش دستی در گرفتن اطلاعات، شناسایی اولیه از مخاطب گفتگو توصیف انتخابی و گاه

^۱- Rabrstvn

^۲-Steven

مبالغه آمیز و یا نادرست از برخی ویژگی های رفتاری و شخصیتی و نشان دادن هم دردی و هم سویی برای جلب پشتیبانی و حمایت عاطفی مخاطب از جمله زمینه نشان دهنده تدارکات و آمادگی های پشت صحنه ای افراد برای نمایش روی صحنه خود هستند. ماهیت غیر رودررویی ارتباطات الکترونیکی اینترنتی هم چنین می تواند انگیزه بیشتری را برای کاربران آن در بازی هویت، رفتارهای آزمایشی را اریه تصویری غیر واقعی فراهم سازد که ریسک شرمندگی در آن کمتر است (ذکایی، ۱۳۸۳: ۲۸۱)، در مجموع کاربرست مفاهیم گافمن در ارتباطات اینترنتی می توان به تسریع مکانیسم ها و استراتژی مورد استفاده در تعاملات بین فردی بکار رود.

ج- برای ارزیابی تاثیر نیروهای ساختی همچون طبقه، جنسیت و مکان در بهره مندی از اینترنت و گفتگوهای اینترنتی و نیز تاثیری که اینگونه ارتباطات به نوبه خود بر این روابط بر جای می گذارد از مفهوم عادت و میدان بورديو جامعه شناسی فرانسوی می گوید دنیای عملی که در ارتباط با عادت شکل گرفته است، دنیایی است که روش های رسیدن به هدف مسیرهای قابل انتخاب و موضوعاتی که واجد یک خصلت غایت شناسی دائمی هستند را از قبل مشخص ساخته است (وردیو^۱، ۱۹۸۴).

در پایان می توان گفت که اینترنت، از تازه ترین دست آوردهای بشر و آخرین عضو خانواده تکنولوژی است که حدود چهل سال است قدم به زندگی انسان گذاشته و در عرصه های مختلف نقش آفرینی می کند. دنیای اینترنت دنیای مجازی است که با دنیای واقعی پیرامون ما تفاوت هایی دارد. در جهان مجازی، انسان با سرزمینی بدون مرز مواجه می گردد که از فرهنگ های مختلف تشکیل شده است. انسان با بهره جستن از اینترنت از فراسوی مرزها با فرهنگ های گوناگون آشنا می شود. با توجه به اینکه اینترنت ابزاری وارداتی است به رغم جنبه های سودمند فراوان، می تواند بسیار آسیب زا نیز باشد. این آسیب زایی گروه های سنی خاصی را تهدید می کند که از اینترنت بیش تر استفاده می کنند. بنابراین، قشر نوجوان در معرض تهدیدات جدی قرار دارد، زیرا کودکان تا قبل از بلوغ از انگیزه های جنسی قوی برخوردار نیستند و در جوانی هم، رشد عقلانی بهتر می تواند بر غرایز مهار بزنند، حال آنکه در دوره نوجوانی، هم انگیزه های جنسی قویترند و هم غلبه هیجانات و احساسات به گونه ای است که گاه عقل را تحت تاثیر خود قرار می دهد. از این رو مشاهده فیلم های تحریک کننده، انگیزه های جنسی نوجوانان را قوتی بیش تر می بخشد و تماشای فیلم های جنایی و خشونت بار، هیجانات و احساسات نوجوانان را تشدید می کند. بدین ترتیب یکی از وسایلی که امروزه در فضای خانه مشکل آفرینی می کند و حتی روابط والدین و فرزند نوجوان را تحت الشعاع خود قرار می دهد. بهره گیری نامناسب از فن آوری اطلاعات در خانواده است که علاوه بر همه موارد گفته شده، گاه زمینه ضعف تحصیلی یا افت تحصیلی را فراهم می نماید و در مواقعی نیز موجب اصطکاک بین والدین و فرزندان می شود (کاظمی اصل و باوش، ۱۳۹۱).

۱۳-۲- پیشینه پژوهش

۱۳-۲-۱- پیشینه تلفن همراه

بریمانی ورندی (۱۳۹۰)، در پژوهشی تحت عنوان پیامک و بلوتوث و آسیب های اجتماعی به این نتیجه رسید که تلفن همراه، امکان برقراری نوعی ارتباط هم زمانی و همه جایی را برای افراد امکان پذیر ساخته و از این رو، بیش از دیگر رسانه ها، عرصه ی ارتباطات بین فردی را دگرگون کرده است. ارزانی، سهولت ارتباط و رفع محدودیت های ارتباطات چهره به چهره، از جمله کارکردهای مهم پیام کوتاه است. بلوتوث و پیام کوتاه منجر به ارتباطات و نیازهای جدیدی شده است.

^۱ - Vrduy

امکاناتی نظیر ضبط مکالمات، امکان ضبط و پخش ام. پی. تری پلیر، رادیو، امکان اتصال به شبکه ی اینترنت و دریافت صفحات روزنامه و برنامه های تلویزیون و هم چنین وسیله ای و امکان ارسال پیام های طنزآمیز، پیام تبریک، پیام های عاطفی و دوستانه از مزایای پیام کوتاه می باشد.

یوسفی (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان رابطه ی سلامت عمومی و استفاده ی مفرط از تلفن همراه در دانشجویان به این نتیجه رسید که بین ابعاد سلامت عمومی و استفاده ی مفرط از تلفن همراه رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد هم چنین تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام نشان داد که متغیرهای سلامت عمومی ۴ مؤلفه جمعاً ۳۲ درصد واریانس استفاده ی مفرط از تلفن همراه را تبیین می کنند. دیگر یافته ها دال بر آن بود که عملکرد اجتماعی بیش ترین سهم را در تبیین واریانس استفاده از تلفن همراه دارد و ۲۸ درصد واریانس استفاده ی مفرط از تلفن همراه را تبیین می کند. یافته های جانبی نشان داد که بین استفاده ی مفرط از تلفن همراه تفاوت معنادار وجود دارد.

حسن زاده و رضایی (۱۳۸۹)، با پژوهشی با عنوان آسیب شناسی ناشی از کاربرد فن آوری اطلاعات و ارتباطات در دانشجویان نشان دادند که دانشجویان دانشگاه به پیامک اعتیاد و به اضطراب اجتماعی مبتلا هستند، بین اعتیاد به پیامک و اضطراب اجتماعی دانشجویان رابطه وجود دارد و میزان اعتیاد به پیامک در دانشجویان گروه های مختلف آموزشی متفاوت است.

پناهی و همکاران (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان وابستگی به تلفن همراه و آسیب های روانی - اجتماعی در دانش آموزان: بررسی اثرات پیام کوتاه و بلوتوث یافته ها انجام دادند که نتایج تحلیل داده ها نشان می دهد که دانش آموزان از امکانات جانبی تلفن همراه برای پر کردن اوقات فراغت و ارتباط با دوستان خود استفاده می نمایند. ۵۳/۶ درصد برای گوش دادن به موسیقی ۳۱/۱ درصد برای ارسال و دریافت پیامک ۲۵/۲ درصد برای مکالمه و ۱۰ درصد از بلوتوث استفاده می نمایند. محتوای بیشتر پیامک های دریافتی و ارسال طنز می باشد. اکثر بلوتوث ها برای مبادله موسیقی و عکس مورد استفاده قرار می گیرد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین وابستگی به تلفن همراه با افزایش ارتباط ناسالم و افت تحصیلی، رابطه دارد.

حیدری چروده و صالحی فدردی (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان بررسی میزان و علل استفاده دانش آموزان از تلفن همراه انجام دادند که بر اساس نتایج تحقیق اگرچه درصد کسانی که استفاده نابهنجار از تلفن همراه می کنند، کم تر از ده درصد است، اما به موازات افزایش میزان استفاده از تلفن همراه، احتمال بروز رفتارهای نابهنجار بیش تر می شود. بر اساس نتایج تحقیق می توان ادعا کرد نوعی شکاف دیجیتالی بین نسلی در جامعه ما در حال گسترش است که موجب تشدید فاصله روانی - اجتماعی بین والدین و نوجوانان و جوانان خواهد شد. با این حال نتایج مربوط به تأثیر بازدارنده تربیت مذهبی بر استفاده نابهنجار از تلفن همراه، بیان گر تأثیر موفقیت آمیز کنترل درونی در پیشگیری از انحرافات است.

رفاهی، ژاله (۱۳۸۸)، در پژوهشی تحت عنوان آموزش مهارت های زندگی راه کار پیشگیری از آسیب های اجتماعی به این نتیجه رسید که آموزش مهارت های مورد نظر باعث کاهش افکار خودکشی گرایانه در نوجوانان دارای سابقه ی خودکشی می شود، اما در کاهش افکار فرار در نوجوانان دارای تجربه ی فرار موثر نمی باشد و هم چنین آموزش مهارت های مورد نظر بر کاهش خود پنداره ی منفی در سه گروه نوجوان مورد نظر موثر بود.

در تحقیق میدانی دیگری که توسط ساریخانی (۱۳۸۰). با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر عدم استفاده بهینه از تلفن همراه انجام شده، نتیجه کلی نشان داد: عدم انطباق و تأخیر فرهنگی که شامل عناصر زبان انگلیسی، سطح تحصیلات، قوانین و مقررات،

ویژه تلفن همراه، اطلاع و آشنایی با توانایی های تلفن همراه، و ضعف در سیستم فنی شبکه تلفن همراه باعث عدم استفاده بهینه از تلفن همراه می شود. تلفن همراه، عامل شکل گیری خرده فرهنگ در جوانان عنوان مقاله هایی است که در قالب ترجمه و توسط میرانی تهیه شده است. نتایج این مقاله حاکی از آن است که امروزه در سطح روان شناختی و اجتماعی پذیرفته شده است که تلفن های همراه دارای منفعت هایی است. بنابراین افرادی که از داشتن این وسیله ارتباطی محرومند، نمی توانند از منافع مربوطه، بهره ای ببرند. مثلاً ممکن است مردم دارندگان تلفن همراه را سالم تر، جوان تر، ثروتمندتر و تحصیل کرده تر از افراد فاقد این وسیله بدانند. بنابراین اگر نقش محوری تلفن همراه در دنیای امروز کمک به تسهیل روابط سازی، پیوستگی گروهی، روشن سازی موقعیت و شأن اجتماعی و غیره باشد، همان گونه که فاکس^۱ (۲۰۰۱)، مطرح می کند، آنهایی که از این فرآیند بیرون مانده اند. قطعاً امتیازاتی را از دست می دهند و زیان می بینند. اما در پژوهشی که توسط مرکز نظرسنجی ملی انگلیس انجام شد، این نتیجه به دست آمد که ۷۱ درصد از دختران صاحب تلفن همراه هستند، در حالی که این میزان در پسران ۶۰ درصد است و معمولاً دختران بیش از پسران، تلفن همراه شان را با خود دارند ۶۳ درصد در مقابل ۴۸ درصد دغدغه های بسیار مهم و جدی درباره تلفن همراه وجود دارد. مثلاً درباره ریسک های مربوط به سلامت آن، درباره بی توجهی های آموزشی و حذف از اجتماع برای فاقدین تلفن همراه پیوند مهمی با ارزش های آموزشی در سایر حوزه های فن آوری اطلاعات دارد. هم چنین ممکن است تلفن همراه در تسهیل استفاده از بیان شفاهی و شاید زبان و سواد ارزش تحصیلی داشته باشد (میرانی، ۱۳۸۴).

پژوهشی که در انگلستان توسط کریستال^۲ (۲۰۰۸)، انجام شد، نشان داد که ۸۱ درصد کاربران تلفن همراه در انگلستان بین ۱۵ تا ۲۴ سال داشتند و عمدتاً از خدمات پیام کوتاه برای گسترش روابط اجتماعی خود استفاده می کردند. ۳۷ درصد از این پیام ها ابراز عشق یا تفریح بوده اند، هر چند که کاربردهای دیگری هم چون تهدید، اشاعه شایعات و حتی تماس های مشکوک قاچاقچیان مواد مخدر هم در آن دیده شده است.

مک کنا^۳ و بارق^۴ (۲۰۰۸)، دریافتند که استفاده منظم و پیوسته از پست الکترونیکی و پیامک تلفن همراه و مشارکت در گروه کاربران زندگی آنها را بهبود بخشیده بخصوص کسانی که مشکلاتی در حوزه ارتباط چهره به چهره تجربه کرده اند افرادی که از نظر اجتماعی آشفته یا تنها هستند و یا هویت های گوشه گیر و حاشیه ای دارند.

در پژوهشی که توسط الکسی سی تیلور^۵ و ریچارد هارپر^۶ (۲۰۰۱) با استفاده از روش میدانی به بررسی میزان و نحوه استفاده جوانان از تلفن همراه پرداخت، معلوم شد که جوانان به طور وسیعی از تلفن های همراه استفاده می کنند. ۵۰ درصد جوانان بین ۱۳ تا ۱۴ سال و ۸۰ درصد جوانان بین ۱۷ تا ۱۸ سال دارای تلفن همراه هستند. میزان آشنایی جوانان با وسایل و خدمات تلفن همراه نیز در سطح بالایی بود و نوع خدمات ارتباطی که جوانان استفاده می کردند به کسی که با آنها تماس میگرفت بستگی داشت. یافته های این پژوهش حاکی از آن است که تلفن همراه، جوانان را قادر می سازد تا شبکه اجتماعی خود را اثبات کنند. تلفن همراه برای جوانان بسیار با ارزش است زیرا در آنها یک حس اجتماعی بودن را ایجاد می کند و به آنها این امکان را درمی دهد تا نشان دهند که بخشی از شبکه اجتماعی هستند و درون آن چه جایگاهی دارند. جوانان با استفاده از تلفن های همراه شان سعی دارند به روابط همسالان شان انسجام ببخشند، خودشان را از خانواده یا روابط خانوادگی متمایز سازند و در حس استقلال از خانواده و جمع در میان همسالان شان شرکت جویند (فتاحی بیات، ۱۳۸۵).

1 - faxe

2 - Crystal

3 - McKenna

4 - baroqh

5 - Alexis C Taylor

6 - Richard Harper

کروات^۱، پترسون^۲، لاندمارک و همکاران^۳(۱۹۹۸)، دریافتند که استفاده از تکنولوژی های ارتباطی جدید، روابط اجتماعی افراد در حالت واقعی را کاهش داده و موجبات کاهش بهزیستی به واسطه تنهایی، افسردگی و انزوا را فراهم کرده است.

۲-۱۳-۲- پیشینه ماهواره

ابراهیم نجف آبادی (۱۳۹۰)، پژوهشی با عنوان تربیت در خانواده و نقش مخرب ماهواره در بروز پدیده طلاق انجام داد که نتایج به دست آمده نشان دهنده تأثیر ماهواره در ایجاد ارزش های مدرن در زوجین، تأثیر خانواده در پیدایی ارزش های سنتی در بین زوجین بود. هم چنین نتایج حاکی از آن بود که برای ایجاد توازن در ارزش های مسلط در زوجین و برای جلوگیری از تغییرات ناگهانی و یا تضاد ارزشی در بین آنان باید تعاملی سنجیده و بین این دو بال مهم، جامعه پذیری صورت گیرد.

نادرنژاد (۱۳۸۹)، در پژوهشی تحت عنوان تأثیر ماهواره بر هویت فرهنگی در کردستان ایران؛ بررسی موردی دانشجویان کُرد دانشگاه های سنندج نشان دادند که ۴۶/۵ درصد پاسخگویان ماهواره داشتند و از آن استفاده می کردند. میزان استفاده از ماهواره بر حسب ساعت در شبانه روز و نیز بر اساس سه نوع محتوای خبری، سرگرمی و آموزشی سنجیده شده و رابطه آن با هشت مؤلفه هویت فرهنگی شامل پای بندی به زبان، علاقه به میراث فرهنگی بومی، تدارکات ازدواج سنتی، آداب و رسوم، اجرای آیین های مذهبی، تمایل به محصولات فرهنگی محلی، علاقه به غذای سنتی و اوقات فراغت بومی به طور جداگانه و سپس یک جا مورد بررسی قرار گرفتند. آزمون فرضیات نشان داد که بین میزان استفاده از ماهواره و نیز محتوای سه گانه ی آن به ویژه محتوای خبری و سرگرمی با هویت فرهنگی بومی دانشجویان رابطه ی معنادار وجود دارد؛ به این ترتیب که افرادی که زمان بیشتری را صرف استفاده از ماهواره کرده اند، به نسبت، نمره ی کمتری از سازه ی هویت فرهنگی محلی دریافت کرده اند که به نوبه ی خود نشانگر تغییر رفتار به سمت الگوهای جدید است. به علاوه، نمره ی میزان هویت فرهنگی دانشجویان مورد مطالعه به حد وسط گرایش دارد؛ به این معنا که هویت آنان نه منسجم و نه گسسته، بلکه بی طرفانه و سازش کار است.

پیری و همکاران (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان نگرش و گرایش مردم ایلام به کارکرد برنامه های شبکه های ماهواره ای نتایج نشان می دهد که اکثریت پاسخگویان بر این باورند که ماهواره اوقات فراغت مناسب و لحظات شادی را برای آن ها فراهم می کند، این در حالی است که از سوی دیگر همین افراد نگران تغییراتی که ماهواره به دلایل مسائل اخلاقی و خانوادگی در ساختار زندگی خانوادگی شان به وجود می آورد نیز هستند.

الف) مرکز ملی مطالعات و سنجش افکار عمومی در سال ۱۳۷۸، طی یک نظر سنجی از ۱۱۴۳ نفر افراد نمونه در شهر تهران به این نتیجه رسیده است که ۷۱/۵ درصد از افراد معتقدند جمع آوری آنتن های ماهواره راه کار مناسبی برای پیشگیری از اثرات سوء ماهواره نیست.

ب) مؤسسه ملی پژوهش افکار عمومی در سال ۱۳۸۰ با انجام یک تحقیق، نتیجه گیری کرده است که ۶۸ درصد شهروندان تهرانی، جمع آوری آنتن های ماهواره را امکان پذیر نمی دانند.

1 - Croat
2 - Peterson
3 - Landmark

ج) در مهر ماه ۱۳۸۵، مرکز افکار سنجی (ایسپا) با انتشار نتایج یک نظر سنجی در این زمینه نشان داد که ۶۳/۸ درصد پاسخ‌گویان با طرح جمع‌آوری ماهواره موافق نبوده‌اند. بنابراین نتایج مشابه تحقیقات فوق نشان می‌دهد که جمع‌آوری تجهیزات ماهواره‌ای راه کار مناسبی در جامعه محسوب نمی‌شود.

دوران (۱۳۸۱)، نیز در قالب رساله‌ی دکتری خود به تأثیر فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی پرداخته است. وی به این نتیجه رسیده که رابطه‌ی معناداری میان تجربه‌ی فضای سایبرنتیک با هیچ کدام از سه سطح هویت اجتماعی، هویت خانوادگی، همالان و هویت ملی در بین پاسخ‌دهندگان مشاهده نشده است.

پورجلی (۱۳۷۵)، در رساله‌ی کارشناسی ارشد خود تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت اجتماعی فرهنگی جوانان شهر ارومیه به این نتیجه رسیده که روابط معناداری بین متغیرهای احساس تعلق به خانواده و مدرسه، انتظارات خانواده از فرد، سواد والدین، نواحی مختلف تحصیلی و استفاده از رسانه‌های تصویری با شکل‌گیری هویت اجتماعی و فرهنگی وجود دارد.

آلمال (۱۳۷۵)، در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت فرهنگی دانش‌آموزان تهرانی پرداخته است. وی نتایج مطالعه‌ی خود را چنین عنوان کرده است.

- ۱- خانواده و مدرسه بیش از سایر عوامل جامعه‌پذیری بر هویت فرهنگی مؤثر بوده‌اند.
- ۲- موقعیت اجتماعی خانواده تأثیری در شکل‌گیری هویت فرهنگی دانش‌آموزان نداشته است.
- ۳- من‌فاعلی تنها عاملی است که به طور مستقیم در هویت فرهنگی مؤثر بوده است.
- ۴- عوامل ذهنی و تعلقات نظری بیش از عوامل عملی واریانس هویت فرهنگی را تشکیل می‌دهند.
- ۵- میزان تأثیر عوامل جامعه‌پذیری در همه‌ی جوامع یکسان نیست و با تکرار این پژوهش می‌توان این نظریه را مطابق با جامعه‌ی خود تنظیم کرد.
- ۶- اوقات فراغت و وسایل ارتباط جمعی در شکل‌گیری هویت فرهنگی تأثیر مهمی ندارد.

۳-۱۳-۲- پیشینه بازی‌های رایانه‌ای

قمری گیوی و نادر (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط اعتیاد به اینترنت و بازی‌های رایانه‌ای با ویژگی‌های شخصیتی در نوجوانان پسر نشان دادند که نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره به شیوه گام به گام در ارتباط با ویژگی‌های شخصیتی پیش‌بینی‌کننده اعتیاد است که به ترتیب با ورود متغیر خوشایندی در گام اول ۱۲ درصد در گام دوم با ورود متغیر گشودگی به تجربه ۱۸ درصد و در گام سوم با ورود متغیر روان‌رنجور خویی ۲۰ درصد می‌توان اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی کرد.

فضل‌الهی، سیف‌اله و ملکی‌توانا، منصوره (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان آثار سوء تربیتی بازی‌های رایانه‌ای بر کودکان از دیدگاه مربیان پرورشی ناحیه ۲ استان قم در یافتند که همه فرضیه‌های تحقیق در سطح اطمینان ۰/۹۹ و ۰/۱ α تأیید شدند استفاده نامناسب از بازی‌های رایانه‌ای تأثیرات سوء تربیتی در جهات اخلاقی، اجتماعی، روانی و جسمانی دارند. هم‌چنین میزان تأثیرات سوء تربیتی در جهات جسمانی، روانی، اخلاقی و اجتماعی متفاوت است.

پژوهشی توسط علی پور، سیادت، نوربالا(۱۳۸۸)، بر روی ۲۰۹ دانش آموز با دامنه سنی ۱۲-۱۵ سال انجام شد نتایج نشان داد که بازی های رایانه ای پر خشونت باعث کاهش سطح ترشعی، افزایش کورتیزل و افزایش درجه حرارت بدن به واسطه وارد شدن استرس حاد به بدن با توجه به سنخ شخصیت و جنسیت شدند.

در پژوهشی توسط محسنی و سهرابی (۱۳۸۵)، بر روی ۲۰۴ نفر از کاربران کافی نت های شهر تهران انجام شد نتایج نشان داد که بین زمان استفاده از اینترنت در طول شبانه روز و انزوای اجتماعی رابطه معنادار و معکوس وجود دارد و هم چنین استفاده اجتماعی از اینترنت موجب کاهش انزوای اجتماعی می شود.

شاوردی، تهمینه و شاوردی، شهرزاد (۱۳۸۴)، بررسی آرای صاحب نظران و نتایج تحقیقات و پژوهشها حکایت از این مهم دارد که با ظهور انقلاب ارتباطات و گسترش روزافزون فضای رایانه ای در اوقات فراغت کودکان و نوجوانان و نفوذ بی حد و حصر رایانه ها در دنیای کودکان و متأثر ساختن فرایند جامعه پذیری آن ها، بازی های ویدئویی رایانه ای مقدمه ی مناسبی برای ورود به این عرصه محسوب می شوند. نتایج به دست آمده حاکی از این است که مادران جوان تر، بیش تر فرزندان خود را در خصوص نوع بازی محدود می کنند و مادران ۴۱ - ۴۵ سال کم تر این محدودیت را اعمال می کنند محدودیت در خصوص هم بازی و این که فرزندان اجازه دارند با چه کسانی بازی کنند.

صادقیان، (۱۳۸۴)، در پژوهش خود به این نتیجه رسید که تاثیر بازی های کامپیوتری و اینترنت بر کودکان و نوجوانان علی رغم جنبه های مثبت از قبیل جنبه های آموزشی و ارائه خدمات ارتباطی و ... رایانه و اینترنت جنبه های منفی نیز دارد. استفاده کنترل نشده کامپیوتر به ویژه وقتی با دیگر فن آوری ها از قبیل تلویزیون همراه باشد کودک را در معرض خطر اثرات مضر آن بر تکامل فیزیکی، اجتماعی و روانی قرار می دهد، از آن ها می توان به مشکلات بینایی، صدمات سیستم اسکلتی، چاقی، اثر بر مهارت های اجتماعی، مشکلات ارتباطی در خانواده و اعتیاد الکترونیکی اشاره کرد. در صورتی که کامپیوتر صحیح استفاده شود اثرات مثبتی دارد.

پورمحسنی و همکاران (۱۳۸۲)، طی پژوهشی با عنوان تأثیر بازی های رایانه ای بر توانایی چرخش ذهنی نوجوانان نشان دادند که توانایی چرخش ذهنی پسران و دختران در پیش آزمون تفاوت معناداری نداشت، اما پس از اجرای کاربندی آزمایشی، توانایی چرخشی ذهنی نوجوانان در پس آزمون افزایش یافت و این افزایش نمرات در دختران بیش تر از پسران بود و الگوهای عوامل محیطی، اجتماعی و زیستی به این نتیجه گیری منجر می شوند که توانایی فضایی و به ویژه چرخش ذهنی دختران و زنان، در مقایسه با پسران و مردان از انعطاف پذیری بیش تری برخوردار است.

وزلی (۱۳۸۱)، پژوهش دیگری در این خصوص تحت عنوان بررسی اثرات بازی های رایانه ای بر رفتار پرخاشگرانه، وابستگی و عملکرد تحصیلی کودکان و نوجوانان شهر تهران انجام داده که نتایج به شرح زیر است: پسران در مقایسه با دختران ساعات بیش تری را برای پرداختن به بازی های رایانه ای و ویدیویی صرف می کردند. در زمینه وابستگی و اعتیاد به بازی های رایانه ای، بین پسران و دختران تفاوت معناداری وجود نداشت. پسران بیش تر از دختران از بازی های رایانه ای خشن استفاده می کردند. بین میزان استفاده از بازی های رایانه ای خشن و رفتار پرخاشگرانه رابطه معناداری وجود داشت.

بررسی دیگر توسط دوران (۱۳۸۰)، تحت عنوان بررسی رابطه بازی های رایانه ای و مهارت های اجتماعی نوجوانان انجام پذیرفته است. جامعه آماری این بررسی، پسران مقطع اول دبیرستان های شهر تهران است و گروه نمونه 258 نفر می

باشند. فرضیه اصلی این پژوهش این است که استفاده از بازی های رایانه ای و ویدئویی، با مهارت های اجتماعی نوجوانان رابطه معکوس دارد نتایج به دست آمده نشان می دهد گرچه تجربه بازی با مهارت های اجتماعی رابطه معکوس دارد یعنی هرچه بازی بیش تر باشد، مهارت های اجتماعی کم تر است اما این رابطه معنی دار نبوده و در مقابل، وجود رابطه ی معنادار بر دو محور محل بازی و حضور دیگران در محل بازی متمرکز است. به طور ی که انتخاب منزل به عنوان محل بازی یا ترجیح تنها بودن در محل بازی، رابطه ی معکوسی با مهارت های اجتماعی دارد و پرداختن به بازی در محل هایی که امکان حضور دیگران وجود دارد، با متغیر مهارت های اجتماعی رابطه ی مستقیم دارد. هم چنین مشخص شد متغیر وابسته با متغیرهای محل بازی، حضور دیگران در محل بازی و متغیر میزان اشتغال به بازی رابطه ی مستقیم و معناداری دارد.

پژوهش دیگرکه توسط دارابی (۱۳۷۹)، انجام شده است. نتایج به دست آمده نشان می دهد مراجعین به کلوپ ها، اغلب در دوره ی متوسطه تحصیل می کنند و از سن ۱۳ سال بالا می باشند زمان مراجعه پاسخگویان به ویدئو کلوپ ها بیش تر غروب هاست از نظر آن ها بازی مانع درس خواندن شان نمی شود. اکثر بازی کنان، بازی در کلوپ ها را مثبت ارزیابی کرده اند.

احمدی (۱۳۷۷)، طی یک بررسی به این نتیجه رسید که با اطمینان ۹۵٪ رابطه ی معناداری بین انجام بازی های رایانه ای و خشونت و پرخاشگری وجود دارد. وی هم چنین دریافته که براساس چهار شاخص نگرش نسبت به مد، موسیقی، ارزیابی جایگاه فرهنگی ایران در دنیا و نگرش نسبت به ارزش ها و هنجارهای جامعه و محیط مدرسه، نوعی همبستگی میان انجام بازی های رایانه ای و بیگانگی اجتماعی فرهنگی وجود دارد. این نتایج نشان می دهد دانش آموزانی که بازی رایانه ای انجام می دهند در مقایسه با دانش آموزانی که این بازی را انجام نمی دهند، بیگانگی اجتماعی فرهنگی شان بسیار بیش تر است. وی هم چنین دریافته مشارکت اجتماعی که از طریق میزان مشارکت در فعالیت های فوق برنامه و کنش متقابل و هفت شاخص ورزش، هنر ادبی، قرآنی و نهج البلاغه، نماز جماعت مدرسه، مراسم و اعیاد خاص و هم چنین تعداد دوستان صمیمی سنجیده شده نشان می دهد شاخص های میزان مشارکت در فعالیت های ورزشی، میزان مشارکت در فعالیت های هنری و تعداد دوستان صمیمی، وجود یک رابطه معنادار بین بازی های رایانه ای و مشارکت اجتماعی کم تر را تأیید نمی کند، اما شرکت در فعالیت های فوق برنامه و شاخص های میزان مشارکت در مسابقات و فعالیت های ادبی، میزان شرکت در مسابقات و فعالیت های فرهنگی قرآن و نهج البلاغه، میزان شرکت در نماز جماعت مدرسه و راه پیمایی ها و میزان شرکت در برگزاری مراسم در ایام خاص، وجود همبستگی بین انجام بازی رایانه ای و کاهش مشارکت اجتماعی را تأیید می کنند. مشارکت اجتماعی دانش آموزانی که بازی رایانه ای انجام می دهند در مقایسه با دانش آموزانی که این بازی را انجام نمی دهند، بسیار کم تر است. هم چنین نتایج این بررسی وجود یک رابطه معنادار بین وضعیت بازی و افت تحصیلی را تأیید نمی کند. به عبارتی بین انجام بازی رایانه ای و افت تحصیلی رابطه معناداری وجود ندارد و دانش آموزانی که بازی رایانه ای انجام می دهند و دانش آموزانی که این بازی را انجام نمی دهند، به لحاظ تحصیلی وضعیت یکسان و مشابهی دارند.

در تحقیقی که ژائوفن فانگ (۲۰۱۰)، در دوتا از دانشگاه های ایالت متحده انجام دادند نتایج نشان داد که دو ویژگی شخصیتی هیجان خواهی و خود فراموشی با بازی های رایانه ای ارتباط مثبتی داشتند، و این ویژگی ها منجر به افزایش بازی کردن افراد شدند.

یون جو کیم^۱ (۲۰۰۸)، پژوهشی را در کره جنوبی بر روی ۱۴۷۱ کاربران بازی های آنلاین انجام داد که ۸۲/۷٪ آنها مرد و ۱۷/۳٪ آنها زن بودند و سن شان بین ۱۷ تا ۲۶ بود. نتایج تحقیق نشان داد که پرخاشگری و صفات شخصیتی خود شیفتگی ارتباط مثبت و معناداری با اعتیاد به بازی های آنلاین دارد. در حالی که خود کنترلی ارتباط منفی با اعتیاد به اینترنت دارد علاوه بر این تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که میزان اعتیاد به بازی های آنلاین می تواند در پیش بینی صفات شخصیتی خود شیفتگی و پرخاشگری و خودکنترلی موثر باشد. هم چنین به دست آوردند که وابستگی به بازی های آنلاین موجب استرس و مشکلاتی را در مواجهه با واقعیت به وجود می آورد.

نتایج تحقیق انجام شده که توسط گومبور^۲ و واس (۲۰۰۸)، روی ۳۰۰ دانشجوی پزشکی که ۱۵۰ نفر از آن ها مجارستانی ۷۵ مرد و ۷۵ زن و ۱۵۰ نفر از آن ها اسرائیلی ۷۵ مرد و ۷۵ زن بودند نشان داد که ویژگی های شخصیتی تاثیر مهمی بر استفاده از اینترنت دارد. در این تحقیق ارتباط مثبت معناداری میان برون گرایی در سطح ۱٪ و خوشایندی در سطح ۱٪ با استفاده ی مفرط از اینترنت در میان زنان اسرائیلی نشان داد. علاوه بر این استفاده مفرط از اینترنت ارتباط مثبت معناداری در سطح ۵٪ با وظیفه شناسی و روان رنجور خویی در آن ها را نشان می داد و ارتباط مثبت معناداری نیز میان وظیفه شناسی و گشودگی در سطح ۵٪ با استفاده ی مفرط از اینترنت در مردان مجارستانی و استفاده ی مفرط از اینترنت در زنان مجارستانی مشاهده NEO و عدم ارتباط معنادار میان مقیاس های آزمون شد.

نتایج تحقیقی که چی یانگ گو^۳ (۲۰۰۷)، بر روی ۲۱۶ دانشجو که ۱۳۲ مرد و ۸۴ زن انجام دادند نشان داد که الف : ۴۹٪ از مردان و ۱۷٪ از زنان معتاد به اینترنت بودند. ب : دانشجویان معتاد به اینترنت در آزمون قمار آیوا نمرات بیش تری را گرفته اند. ج : نمرات آزمون بارت برای ریسک پذیری نشان داد که افراد معتاد به اینترنت به احتمال بیش تری تمایل به مشارکت در رفتار های ریسک نشان داد که افراد معتاد به اینترنت وابستگی کم تری (TPQ) پذیری دارند. د : نمرات پرسش نامه شخصیتی سه بعدی به پاداش دارند و بیش تر جوایز مواجهه با تازگی می باشند. و عملکرد بالاتر در آزمون قمار آیوا متمایز کننده این افراد از قمار پاتولوژیک است، افراد معتاد به قمار پاتولوژیک نمرات کم تری در آزمون قمار آیوا می گیرند.

در تحقیقی که توسط هاردی^۴ و مینگ ییتی^۵ (۲۰۰۷)، بر روی ۹۳ نفر ۴۹ زن و ۴۴ مرد در ردیف سنی ۱۸ تا ۷۲ ساله در استرالیا انجام گرفت، نتایج ارتباط مثبت معناداری میان روان رنجور خویی و اعتیاد به اینترنت و ارتباط منفی معناداری میان برون گرایی و اعتیاد به اینترنت نشان داده شد.

چانگ^۶ و هانگ^۷ (۲۰۰۴)، مشخص ساخته اند که تفاوت در بازی کردن بازی های کامپیوتری بچه ها، نه تنها منعکس کننده شخصیت فرد بلکه وضعیت اجتماعی و اقتصادی خود را نیز در درون دنیای مجازی بازی های آنلاین نشان می دهند. در تحقیقی که توسط ریچارد و همکاران (۲۰۰۴)، در دانشگاه ایالتی تنسی بر روی ۱۱۷ نفر دانشجوی دوره های کارشناسی روانشناسی با ۴۱٪ مرد و ۲۴٪ زن که از آنها ۸۲٪ قفقازی و ۹٪ امریکای افریکای تبار و ۱٪ اسپانیایی و ۴۰٪

۱ - Yoon -Joo Kim

۲ - Gvmbvr

۳ - Yang Qi Gu

۴ - Hardy

۵ - Ming yety

۶ - Chang

۷ - Hwang

امریکایی آسیایی تبار و ۴٪ سایر موارد انجام شد نتایج نشان داد که استفاده از اینترنت در کل رابطه شان با سه تا از پنج ویژگی شامل برون گرایی و جدیت با وجدان بودن و موافقت رابطه منفی دارد و با ویژگی های شخصیتی روان رنجورخویی و تجربه گرایی رابطه اش مثبت می باشد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی نیز نشان دهنده ارتباط بین ویژگی های شخصیتی برون گرایی و موافقت و جدیت، در پیش بینی استفاده از اینترنت می باشند.

هم چنین لین^۱ (۲۰۰۲)، در پژوهشی نشان دادند که دانش آموزان معتاد به اینترنت در بعد مخاطره جویی و هیجان، نمرات بالا تری از افراد غیر معتاد بدست آوردند، لیکن خودشان هیچگاه بطور مستقیم دست به کار های خطر ناک و تجارب هیجانی نزده بودند و تنها بازداری های اجتماعی را در زمان متصل بودن به اینترنت نقض کرده بودند.

کالول و همکاران^۲ (۲۰۰۰)، در مطالعه خود روی ۲۴۰ دانش آموز ۱۴-۱۰ ساله لندنی انجام دادند نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد اگر چه بین انزوای اجتماعی با این بازی ها ارتباط مستقیم وجود نداشت ولی بین پرخاشگری و پرداختن به بازی های رایانه ای ارتباط مستقیمی برقرار بود.

کیم^۳ در تحقیقی (۲۰۰۰)، دریافت که معتادان به اینترنت افرادی هستند که اتکا به نفس پایین تری دارند.

در تحقیق توصیفی که شری^۴ (۲۰۰۱)، بر روی ۵۳۵ نوجوان ۲۰-۱۵ ساله غرب آمریکا انجام شد، یافته ها نشان داد ۶۸٪ نوجوانان، بازی های رایانه ای را جزو سرگرمی های هفتگی خود قرار داده بودند. دلایل استفاده از این بازی ها در بین پسران عامل پالش اصرار برای برنده شدن و هیجان موجود در بازی ها بود، از طرف دیگر بازی های ورزشی پر خشونت بیش تر مورد علاقه پسران بود.

اندرسون و شوید^۵ (۲۰۰۰)، نشان دادند که رابطه مثبتی بین بازی های ویدئویی خشن و رفتار پرخاشگرانه و بزهکاری وجود دارد.

در مطالعه دیگری که گیوتنر^۶ (۱۹۹۹)، بر روی ۳۰۷ دانش آموز ۱۴-۱۸ ساله انجام شد نتایج نشان داد که بازی های ویدئویی خشن که دارای اهداف انسانی بودند با بروز حالات خصومت در دانش آموزان ارتباط معناداری داشته ولی در رابطه با دیگر حالات پرخاشگری از جمله پرخاشگری فیزیکی، کلامی و خشم این ارتباط معنی دار نبود.

۴-۱۳-۲- پیشینه اینترنت

آقابابایی و همکاران (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان اینترنت و روابط خانوادگی به این نتیجه رسید که میزان استفاده از اینترنت بر متغیرهای کاهش فعالیت های روزانه، بی اعتمادی والدین نسبت به فرزندان، کاهش ارتباطات چهره به چهره، کناره گیری اجتماعی، کاهش فعالیت های اجتماعی در سطح ۰/۵۰ p تاثیر گذار است.

1 - Lane
2 - Colwel et al
3 - Kim
4 - Shrry
5 - Dill
6 - Gytvnr

به‌دروند و مرداسی (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان بررسی آسیب‌های نوپدید در نوجوانان استان خوزستان به این نتیجه رسیدند که بین آسیب‌های نوپدید و قانون‌گریزی، افت تحصیلی، کاهش فعالیت‌های اجتماعی، خشونت و پرخاشگری، اختلال روانی و تنش عصبی و عدم مسئولیت‌پذیری در نوجوانان رابطه معنا داری وجود دارد. برای توصیف و تبیین این پدیده پس از بررسی‌ها و چشم‌اندازهای نظری در جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی و تجزیه و تحلیل فرضیات موجود در باره این مسئله، چارچوب نظری تحقیق بر اساس نظریه آسیب‌شناسی، بی‌سازمانی اجتماعی، نظریه آنومی، نظریه عدم تعادل ساختاری تالکوت پارسونز، ره‌یافت نظریه تضاد، ره‌یافت کنش متقابل نمادی و کنترل اجتماعی تدوین شد. با توجه به ویژگی‌های این پدیده و زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی پیدایش این پدیده در دو دهه اخیر در ایران به توصیف و تبیین این پدیده اقدام شده است. بعد از تبیین و بررسی علل گرایش افراد به این پدیده راه کارها و پیشنهادهای جهت کاهش این معضل اجتماعی ارائه شده است.

کاظمی اصل و باوش (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان بررسی تأثیرات، چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از فضای اینترنت به این نتیجه رسید که استفاده از اینترنت در حوزه‌های وسیعی در حال افزایش است محیط‌های برخط نفوذ فزاینده‌ای برگستره زندگی انسان دارد. اینترنت به دلیل خصوصیتی چون قابلیت استفاده و دسترسی گسترده آن، اشکال کاملاً جدیدی از تعاملات، فعالیت‌ها، و سازماندهی‌های اجتماعی را پدید آورده است و روش‌های جدیدی برای معاشرت و تعامل خلق کرده اند. این فن‌آوری با گسترش سریع خود توانسته است علاوه بر کاربرد‌های شخصی در بعد اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی نیز تحول ایجاد نماید و با خود مضرات و فوایدی را برای خانواده‌ها، جامعه و افراد به همراه آورد.

تقی زاده (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان ارتقای سواد رسانه‌ای زمینه کاهش آسیب‌های اجتماعی نوپدید فضای مجازی به این نتیجه رسید که دسترسی جوانان مورد مطالعه به اینترنت ۶۹ درصد بوده و سطح سواد رسانه‌ای و تفکر انتقادی به پیام‌های رسانه‌ای در آن‌ها در حد متوسط است. نتایج با توجه به زندگی در عصر اینترنت و استفاده روزافزون جوانان از این رسانه تعاملی، و ازسویی افزایش آسیب‌های اجتماعی نوپدید فضای مجازی و با عنایت به نتایج، سواد رسانه‌ای می‌تواند نقش موثری در کاهش این نوع آسیب‌ها و استفاده نقادانه و هوشمندانه از اینترنت داشته باشد.

جلائی فر، سعید و آقاخان بابایی، فاطمه (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان آسیب‌های اجتماعی نوپدید آئینه‌ای کدرا از پست مدرنیته به این نتیجه رسیدند که برخی از جوانان در یک سرگشتگی کامل تضادهای گفتاری و رفتاری افراد جامعه را می‌بینند و تظاهرهای ساختگی دینی را به عنوان یک برگ امتیاز برای گریز از مذهب عنوان می‌کنند. در این میان برخی از آن‌ها که اندک‌گرایشی به فرقه‌های شیطانی و دین ستیز دارند از نبود آزادی شکایت می‌کنند اما وقتی از آن‌ها می‌پرسی در نظر تو آزادی چه معنایی دارد؟ هیچ تعریف واحدی را نمی‌توانند ارائه کنند آسیب‌شناسان اجتماعی بر این باورند که هر فرد با توجه به ویژگی‌های شخصیتی تعریفی از آزادی برای خود دارد که بر اساس آن کنش‌ها و ارتباطات اجتماعی خود را شکل می‌دهد. از آنجا که آزادی در ایران به دلیل کج‌فهمی‌های دینی و عرفی برای جوان مشخص و قابل‌پذیرش نیست، جوان برای دست‌یابی به این نوع از آزادی همراه با بی‌بند و باری اجتماعی وارد گروه‌های پرخطر می‌شود تا در آن‌جا که با خیال راحت و بدون وجدان درد هر کار ناشایستی را انجام دهد.

حق پرست راد مرد و جیردهی (۱۳۹۱) اینترنت و آسیب‌های اجتماعی به این نتیجه رسیدند که افرادی که در اینترنت چت می‌کنند و به گپ‌زنی می‌پردازند که با مشخصات غیر واقعی و مجازی ظاهر می‌شوند و با شخصیتی دروغین در کمین افراد هستند و از آن‌هایی که نوجوانان در دوران بلوغ با حجم گسترده و حیرت‌انگیز اطلاعات مواجه می‌شوند و

در دنیای مجازی هویت خویش را جستجو می کنند و دچار بحران می شوند. سوء استفاده جنسی نیز از خطرات جدی اینترنت محسوب می شود که ممکن است نوجوانان با ارسال تصاویر تحریک کننده از طریق چت فریب خورده و سپس به دنبال حضور فیزیکی در محل خاصی دعوت شده و مورد تجاوز واقع شوند. تأثیر منفی دیگر اینترنت را می توان در بازماندن نوجوانان از فعالیت های درسی و سایر فعالیت های ورزشی، روابط اجتماعی و تفریحات سالم دانست. هم چنین گاهی استفاده از سایت های گوناگون و صفحات و وبلاگ ها که محتویات آن متناسب با سن کودک و نوجوان نباشد می تواند سبب کجروی و مجادله بین والدین و فرزندان شود.

شریعتمدار، محدثه (۱۳۹۱)، در پژوهشش با عنوان فضای مجازی؛ جامعه ی تنهاییان به این نتیجه رسید که بسیاری از پاسخ هایی که به پرسش های پیچیده داده می شود شاید معمول و عادی به نظر برسد. تأثیر اینترنت بستگی به عوامل متعددی دارد. به طور متوسط در اغلب افراد بعید است که اینترنت باعث تنهایی و افسردگی شود اما ممکن است به تنهایی دامن بزند یا اینکه افراد را از مشارکت در فعالیت های اجتماعی باز دارد و لذا تا حدی انزوای بیرونی فرد را افزایش دهد. البته به این نکته نیز باید توجه کرد که آیا اینترنت تنهایی را افزایش می دهد یا این که آن هایی که تنهاترند بیشتر از افراد دیگر به اینترنت وابستگی دارند. در واقع این توالی علت و معلولی باید در نظر گرفته شود چون ممکن است افرادی که بیشتر احساس تنهایی می کنند برای پر کردن اوقات تنهایی به اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی مانند فیس بوک روی بیاورند نه برعکس. نکته ی قابل ملاحظه ی دیگر این است که باید به زمینه های اجتماعی، تفاوت های فرهنگی، سن، جنسیت و عوامل اقتصادی نیز توجه کرد. شاید این عوامل نیز بتوانند در میزان وابستگی افراد به اینترنت نقش ایفا کنند. در هر صورت همان طور که مشاهده کردید نتایج تحقیقاتی که در این زمینه صورت گرفته متفاوت و حتی گاهی متضادند و نظرات اندیشمندان مختلف با هم تفاوت دارد.

ابراهیم پور و خزایی (۱۳۹۱). در پژوهشی تحت عنوان آسیب های نو پدیده؛ شبکه های اجتماعی مجازی در کمین خانواده ی ایرانی به این نتایج رسیدند که والدین چندان با اینترنت و فضای مجازی آشنایی ندارند و فرزندان آن ها جهت برقراری تماس با دوستان قدیمی و یافتن دوستان جدید و به اشتراک نهادن اطلاعات شخصی و موضوعات مورد علاقه شان در شبکه های اجتماعی مجازی عضو می شوند و اغلب نیز از خطراتی که در کمین آن هاست، آگاه نیستند؛ لذا راه کارهایی جهت مقابله و کاهش تهدیدات اینترنتی در ابعاد فرهنگی، آموزشی و ... به ویژه بومی سازی شبکه های اجتماعی مجازی با توجه به هنجارهای جامعه ارایه شده است. نتایج در این پژوهش، ضمن برجسته ساختن اهمیت نهاد خانواده و مورد تهدید قرار گرفتن آن از سوی شبکه های اجتماعی، پیشنهاداتی به منظور آشنایی هر چه بیشتر خانواده ها با تهدیدات فضای مجازی و استفاده ی صحیح از فضای مجازی ارایه شده است.

خواجه نژادیان (۱۳۹۱)، در پژوهشی تحت عنوان تبیین نقش فیسبوک در زندگی زناشویی اعضای متأهل ایرانی خود به این نتیجه حاصل از این تحقیق بیانگر آن است که خانواده های ایرانی فعال در این شبکه ها عمدتاً خانواده های جوان می باشند، در معرض خطر انحراف در سبک زندگی متعالی خود خواهند بود. ایجاد فرصت هایی از جمله ارتقا دانش و مهارت زندگی، یافتن دوستان قدیمی و یافتن پاسخ سؤالات فوق العاده خصوصی، از جمله مزیت های عضویت در این شبکه است که تنها در صورت مصونیت زوجین از خطر مطروحه، ارزشمند خواهد بود.

پورخاتون (۱۳۹۰)، در پژوهشش با عنوان آسیب شناسی روانی - اجتماعی پورنوگرافی در اینترنت به این نتایج دست یافت که به نظر می رسد که در حیطه مقابله با این پدیده هیچ عاملی جز پای بندی شخصی افراد به اصول و اخلاقیات نمی

تواند به صورت کامل و موثر در مهار این معضل نقش ایفا کند. چه آن که در ایران میزان هزینه گزاف جوانان و هم چنین افراد در سنین بالا بسیار کم تر از هزینه گزاف در سایر کشورها به ویژه کشورهای آسیای شرقی است و درباره کشورهای اروپایی و یا امریکایی به هیچ وجه قابل قیاس نیست که تمام این آمارها ناشی از داشتن پایگاه اخلاقی، معنوی و مذهبی جوانان ایرانی است اگرچه مسئولیت مسئولان فرهنگی در آموزش برخی مسائل و هم چنین رویکرد تولیدی و ایجابی و نه سلبی در برخورد با پدیده اعجاب انگیز "اینترنت" نیز می تواند در کاهش همین میزان مراجعه کاربران اینترنتی در کشورمان به سایت های مساله دار و یا هزینه موثر باشد.

ضیاحی و پورقنبری (۱۳۹۰)، در پژوهشی تحت عنوان اعتیاد اینترنتی در بین کاربران اینترنت پیامدها، علل و راه حل ها به این نتیجه که افراد وابسته به اینترنت با مجموعه ای از مشکلات جسمانی، روانی و اجتماعی مواجه می شوند. کاربران افراطی فشارهای روانی هم چون اضطراب، افسردگی، احساس تنهایی، احساس بی کفایتی و ... را بیش تر تجربه کرده و با فرورفتن در دنیای مجازی در ارتباطات دنیای واقعی دچار مشکل شده و مهارت های اجتماعی خود را از دست می دهند. بطور کلی مردان بیش از زنان و نوجوانان و جوانان بیش از سایرین مستعد مواجهه با این اختلال می باشند دست یافتند که بنابر دیدگاه های نظری موجود اعتیاد اینترنتی می تواند به دلیل جدید بودن فضای مجازی برای افراد باشد. برای پیشگیری و حل این مشکل بایستی هم زمان با توسعه تکنولوژیک، فرهنگ استفاده از آن را رواج داده و مصرف کنندگان را از ابعاد منفی آن نیز آگاه سازند. هم چنین ممکن است افراد به دلیل عدم تامین نیازها در دنیای واقعی به جهان مجازی وابسته شوند. در این زمینه نقش دولت و نهادهای آموزشی و فرهنگی و رسانه ها برای آموزش افراد و نیز خانواده ها خطیر و موثر می باشد.

توحیدنیا (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان آسیب شناسی فردی و اجتماعی کاربران اتاق های گفتگو چت روم در ایران در یافته اند که اکثر کاربران اتاق های گفتگو را مردان تشکیل می دهند و بیش تر کاربران در گروه سنی جوان قرار دارند که افراد مجرد، شاغل، دارای تحصیلات عالی در مقطع لیسانس، ساکن شهر تهران و بر اساس نتایج کسب شده در این پژوهش حضور افراد متأهل در چت روم ها که شامل مردان و زنان می شد موید عدم رضایت از زندگی زناشویی بود که خود کاربران دلیل حضور خود در چت عنوان می کردند این افراد در مصاحبه های خود عنوان می کردند که به علت نارضایتی از روابط زناشویی خود تمایل به دوستی با جنس مخالف و درد کردن با یک دوست نزدیک دارند تا کمبودهای عاطفی خود را جبران و دارای سابقه دوستی با جنس مخالف هستند بیشتر در چت روم ها حضور می یابند. اکثر افرادی که دلیل حضورشان را سرگرمی عنوان می کردند در این مورد صداقت کامل نداشتند و اگر چه با هدف سرگرمی وارد می شدند اما تمایل داشتند که با جنس مخالف خود چت کنند و اقدام به طرح مسائل خصوصی و خارج از عرف یک گفتگوی معمولی می نمودند. در خصوص محل سکونت کاربران چت، افرادی که در سایر شهرها در اتاق های چت حضور دارند بیش تر به مسائل اخلاق - عرفی در جامعه پای بند بوده و بیش تر به دنبال برقراری ارتباط با جنس مخالف جهت آشنایی هدفمند بودند. در نهایت این که با وجود این که چت روم ها به خودی خود ابزارهای نامناسبی نیستند و می توانند کاربری های مفیدی نیز داشته باشند اما در کشور ما به صورت بسیار نامناسبی مورد استفاده قرار گرفته و گاه به عنوان ابزاری برای فریب و آسیب زدن به دیگران به خصوص دختران استفاده می شوند.

کرمی و امینی گلپه (۱۳۹۰)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی نقش عزت نفس در اعتیاد به اینترنت به این نتیجه رسیدند که عزت نفس عمومی، عزت نفس اجتماعی، عزت نفس خانوادگی و عزت نفس کلی به طور منفی و معنا داری با اعتیاد به اینترنت در ارتباط می باشد. نتایج نشان می دهد که عزت نفس اجتماعی و عزت نفس خانوادگی به طور معناداری اعتیاد به اینترنت را پیش بینی می کنند.

مسعودنیا (۱۳۹۰)، با هدف تعیین رابطه میان استفاده آسیب شناختی از اینترنت و بروز علائم اضطراب و بی خوابی نشان داد که میان استفاده آسیب شناختی از اینترنت به طور کلی با بروز علائم اضطراب و بی خوابی و نیز مؤلفه های استفاده آسیب شناختی از اینترنت مانند اشتغال ذهنی، تعارض و مقابله با بروز علائم اختلال اضطراب و بی خوابی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. استفاده افراطی از اینترنت معمولاً با مفاهیمی مانند استفاده آسیب شناختی از اینترنت، اختلال اعتیاد به اینترنت، وابستگی به کامپیوتر، وابستگی آنلاین و اعتیاد سایبری، استفاده بیش از حد از اینترنت و استفاده مساله ساز از کامپیوتر توصیف شده است. استفاده آسیب شناختی از اینترنت عبارت از استفاده از اینترنت همراه با کنترل ضعیف کاربر تعریف شده است.

ورمزیار و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی بررسی اعتیاد به اینترنت و فضاهای مجازی در بین جوانان و نوجوانان که تفات میانگین اعتیاد به اینترنت در بین پاسخگویان ختر و پسر معنادار می باشد. بدین صورت که میانگین اعتیاد به اینترنت در بین پاسخگویان دختر بیشتر از پاسخگویان پسر می باشد. هم چنین ۳۸ درصد پاسخگویان در معرض ریسک اعتیاد اینترنتی قرار دارند. میزان استفاده از اینترنت به طور متوسط در بین پاسخگویان مرد ۲/۲۹ و پاسخگویان زن ۳/۷ ساعت بوده است.

خاکپورو همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی تحت عنوان اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان و تأثیر آن بر سلامت روان به این نتایج رسیدند که سلامت روان و مؤلفه های آن شامل نشانگان جسمانی، نشانگان اضطراب، نشانگان اختلال کارکرد اجتماعی و نشانگان افسردگی، در بین دانشجویان سه گروه بر اساس میزان اعتیاد به اینترنت، متفاوت بود. نتیجه این که اعتیاد به اینترنت می تواند سلامت روانی افراد را تهدید نماید. ضروری است در زمینه استفاده مناسب از اینترنت، فواید و مضرات دنیای مجازی اینترنت، فرهنگ سازی و آموزش صحیح در سطح خانواده و جامعه انجام شود.

موسوی (۱۳۸۹)، در پژوهشش با عنوان آسیب شناسی هویتی و فرهنگی رسانه های نوظهور با تاکید بر اینترنت در ایران به منظور ارائه ی راه کارهای پیشنهادی به این یافته رسید که در جهان کنونی که افراد تحت تأثیر فرهنگ های بسیاری هستند، فرهنگی می تواند تداوم یابد که پاسخگوی نیازهای مادی و روحی افراد باشد. هویت مستلزم نوعی انتخاب است. بنابراین باید چنان زمینه های فرهنگی تقویت هویت خودی را توسعه داد که افراد دلایل کافی برای انتخاب نمادهای هویت خودی را داشته باشند اینترنت در حوزه های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، و سیاسی نتایجی به بار آورده است که در هیچ کجای تاریخ تا کنون سابقه نداشته است. سلسله مراتب اقتدار و لایه لایه شدن جامعه بر اثر آن که از عوامل اصلی تبعیض ها و توزیع نامتناسب دانش و معلومات و تشریک ساعی در تصمیمات از طریق شکستن محدودیت های جغرافیایی به شمار می رفت، اکنون از طریق رسانه های جهانی و اینترنت شکسته شده است و انسانی که تاکنون در کشور و پابخت خود بیگانه و نادیده گرفته شده بود.

نژاد بهرام و کمالی چیرانی (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان بررسی ابعاد فرهنگی اجتماعی کنترل والدین بر استفاده ی فرزندان از اینترنت تحلیل کنترل والدین بر استفاده ی فرزندان از اینترنت، به این نتیجه رسیدند که کنترل مستقیم فرزندان به مدد تکنولوژی های نرم افزاری می تواند در کوتاه مدت والدین را از محتویات جستجوهای اینترنتی فرزندان مطلع کند، اما در درازمدت آسیب های جدی در پی دارد، از جمله این که فرزندان اعتماد خود را به والدین از دست می دهند یا فرایند آزادی خواهی و اعتماد سازی در آن ها دچار تناقضاتی خواهد شد. بر اساس مطالعه ی حاضر و مرور نظریات مرتبط در حوزه ی فرهنگ، آموزش هژمونی و دموکراسی می توان گفت که مقوله ی کنترل در تربیت فرزندان باید با رویکردی نو در جامعه از سویی و خانواده ها از سوی دیگر بازبینی شود.

حکیم زاده و همکاران (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان وابستگی به اینترنت و افسردگی در دانشجویان ساکن در مجتمع کوی خوابگاه های دانشگاه تهران دریافتند که بین وابستگی به اینترنت و افسردگی رابطه ی معنادار وجود دارد.

ناستی زاده (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان ارتباط سلامت عمومی با اعتیاد به اینترنت دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان به این نتیجه رسید که سلامت عمومی کاربران معتاد به اینترنت (خصوصاً در زیرمقیاس های اضطراب و افسردگی) نسبت به کاربران عادی در معرض خطر بیش تری بود، اما کاربران معتاد به اینترنت و کاربران عادی از نظر جهانی در وضعیت یکسانی قرار داشتند و اختلال در کارکردهای اجتماعی در گروه تفاوت معناداری نداشت. هم چنین اثر اینترنت بر میزان افسردگی و اضطراب چه در زمینه افزایشی و چه کاهششی آن بستگی شدید به نوع استفاده و زمان اختصاص داده شده به آن داشت.

در مطالعه ای خسروجردی و میرزایی (۱۳۸۸: ۲۱۳-۲۲۵)، نشان داده شد که بین نمرات اعتیاد اینترنتی دانش آموزان دوره راهنمایی و دبیرستان اختلاف معناداری وجود دارد، بدین صورت که نمرات دانش آموزان راهنمایی بیش تر از دانش آموزان دبیرستانی است که این نتیجه را در کنجکاوی سنی آزمودنی ها برای اثبات هویت خویش بیان کرده اند.

شهلا کاظمی پور (۱۳۸۸)، در پژوهشی با عنوان تحلیلی بر فرصت های اشتغال زنان سرپرست خانوار به این نتیجه رسید که ساختار شغلی زنان سرپرست خانوار، به میزان زیادی مشابه ساختار شغلی کل زنان در جامعه است؛ با این تفاوت که بسیاری از زنان سرپرست خانوار در سنین سال خوردگی و پس از محول شدن سرپرستی خانوار به آن ها ناگزیر از انجام فعالیت های اقتصادی است و به دلیل عدم آشنایی با قوانین و مقررات اجتماعی، نداشتن مهارت های شغلی، به مشاغل خدماتی و فاقد هرگونه امنیت شغلی و اجتماعی جذب می گردند. برنامه ریزی اشتغال زنان سرپرست خانوار یک برنامه ی ضربتی و کوتاه مدت نیست بلکه اگر می خواهیم زنان سرپرست خانوار از خودکفایی اقتصادی برخوردار باشند، می بایست برنامه ریزی و سیاستگذاری های ما، متوجه کلیه زنان جامعه باشد.

تاتینا بلداجی و همکاران (۱۳۸۷)، کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور و زنان شاغل خدماتی به این نتیجه رسیدند که بر اساس اطلاعات استخراج شده از تحقیق، زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در این مطالعه در سن میانسالی قرار داشتند. به طوری که میانگین سنی زنان تحت پوشش ۴۳/۲۸ زنان سرپرست شاغل خدماتی ۴۰/۵ سال بود. و از نظر وضعیت تحصیلی زنان تحت پوشش سازمان بهزیستی اکثر آبی سواد و زنان سرپرست خانوار بیش ترین فراوانی را در رده های راهنمایی و دبیرستان داشتند. از نظر کیفیت زندگی، مشخص شد که هر دو گروه کیفیت زندگی متوسطی داشته اما کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار شاغل نسبت به زنان سرپرست تحت پوشش وضعیت بهتری دارد. نمره ی ابعاد سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی در دو گروه زنان سرپرست خانوار اختلاف معناداری نشان دادند در بعد سلامت محیطی در دو گروه زنان سرپرست اختلاف معناداری مشاهده نشد. زنان سرپرست شاغل خدماتی و زنان سرپرست تحت پوشش دارای کیفیت زندگی متوسطی هستند اما در زنان شاغل خدماتی این میزان بالاتر می باشد.

درگاهی و رضوی (۱۳۸۶)، با بررسی اعتیاد به اینترنت و عوامل موثر بر آن در نمونه ای متشکل از ۷۳۲ نفر از کاربران سنین ۱۵-۳۹ سال به این نتیجه رسید که ۳۰ درصد کاربران به اینترنت اعتیاد داشتند و همه آن ها درجات مختلفی از رفتارهای روانی- اجتماعی مانند احساس بیانی باخود، احساس ضعف و ناتوانی در انجام امور، رفتارهای ناهنجار اجتماعی، اجتماع گریزی، درون گرایی و رفتار احساسی را از خود نشان دادند. بین اعتیاد به اینترنت در کاربران، احساس بیانی از خود و ابعاد آن همچنین با ویژگی های شخصیتی درون گرایی و دارای رفتار احساسی ارتباط واضعی دیده می شود.

نادمی (۱۳۸۶)، در تحقیق خویش به بررسی میزان استفاده از اینترنت و پیامدهای روانی - اجتماعی آن در بین دانشجویان دانشگاه آزاد مشهد، پرداخته است. جامعه آماری، کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد شهر مشهد در محدوده سنی ۱۹-۲۵ سال ۱۰۰۴ نفر و حجم نمونه ۲۰۰ نفر بود اصلی ترین نتیجه ای که این پژوهش بدان دست یافته است این است که ۷۷ درصد از دانشجویان در معرض ریسک اعتیاد به اینترنت هستند و در ۱۴ درصد از دانشجویان وابستگی به اینترنت تأثیر مهمی بر کارکرد آنان داشته است و فقط در ۹ درصد از دانشجویان اینترنت تأثیری نداشته است. از نتایج دیگر این تحقیق این بود که میزان صرف وقت زیاد در اینترنت، تغییرات در خلق حاصل از اینترنت و مشکلات شخصی، اجتماعی و حرفه ای دانشجویان پسر به نحو معناداری از دانشجویان دختر بیش تر بود.

شعرا (۱۳۸۶)، در تحقیقی به بررسی اعتیاد به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران پرداخته است هدف از انجام این مطالعه برای مشکل اعتیاد به اینترنت و ویژگی های رفتاری، شخصیتی و جمعیتی کاربران بر حسب ۱۵ ساله در منطقه ۲ - درجه اعتیاد آنها بود. این مطالعه به روش مقطعی بر روی ۷۳۲ نفر از کاربران اینترنت در سنین ۳۹ غرب تهران انجام شد. در این مطالعه ویژگی های روانشناختی و میزان اعتیاد از روش یانگ، برای سنجش نوع شخصیت کاربران از شاخص نوع مایرز-بیکرز و جهت اندازه گیری میزان بیگانگی با خود از مقیاس احساس بیگانگی با خود دین استفاده شد. در این بررسی ۳۰ درصد کاربران به اینترنت اعتیاد داشتند و همه آن ها درجات مختلفی از رفتارهای روانی- اجتماعی مانند احساس بیگانگی با خود، احساس ضعف و ناتوانی در انجام امور، رفتارهای ناهنجار اجتماعی، اجتماع گریزی، درون گرایی و رفتار احساسی را از خود نشان دادند.

قاسم زاده (۱۳۸۶)، به بررسی نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران دبیرستانی شهر تهران و مقایسه دختران معتاد و غیرمعتاد به اینترنت در متغیرهای تنهایی و مهارت های اجتماعی پرداخته است. بدین منظور ۹۳۹ دختر دبیرستانی در سه پایه و سه رشته از پنج منطقه تهران ۲ منطقه در شمال، ۲ منطقه در جنوب و یک منطقه در مرکز به شیوه تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. از این تعداد، ۴۳۵ نفر کاربر اینترنت بوده که از میان آنان ۱۴ نفر معتاد به اینترنت شناخته ۳ درصد می باشد. بنابراین نرخ شیوع اعتیاد در میان دختران دبیرستانی شهر تهران ۲ جمعیت شناختی، ۱۴ کاربر معمولی غیرمعتاد (همتا شدند و مورد مقایسه قرار گرفتند که معتادان نسبت به دو گروه دیگر به طور معنادار رفتارهای اجتماعی نامناسب بیش تری نشان دادند، و میزان سرکشی شان هم به طور معنادار از کاربران معمولی بیش تر بود.

درگاهی و رضوی (۱۳۸۶)، در تحقیقی به بررسی اعتیاد به اینترنت و عوامل مؤثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران در سال ۱۳۸۶ انجام داده اند. در این مطالعه به روش مقطعی بر روی ۷۳۲ نفر از کاربران اینترنت در سنین ۳۹-۵ سال در منطقه دو غرب تهران انجام شده بود. نتایج نشان می داد ۳۰ درصد کاربران، به اینترنت اعتیاد داشتند و همه آن ها درجات مختلفی از رفتارهای روانی اجتماعی مانند احساس بیگانگی با خود، احساس ضعف و ناتوانی در انجام امور، رفتار ناهنجار اجتماعی، اجتماع گریزی، درون گرایی و رفتار احساسی را از خود نشان دادند. هم چنین تمایل نوجوانان به اینترنت بسیار شدیدتر از سایر گروه های سنی بود. این رابطه در مورد افراد مجرد و دانش آموزان دبیرستانی نیز وجود داشت. اعتیاد به اینترنت در گروه سنی ۱۹-۱۵ سال در مقایسه با سایر گروه های سنی بیش تر و چندین برابر است. بین اعتیاد به اینترنت در کاربران، با احساس بیگانگی از خود و ابعاد آن و هم چنین با ویژگی های شخصیتی درون گرا و دارای رفتار احساسی ارتباط واضحی دیده می شود. در کاربران معتاد شدید نیز بهره جویی از گفتگوی اینترنتی سه برابر کاربران است و هر چه از حالت طبیعی به اعتیاد در کاربران پیش می رویم بهره جویی از فیلم، موسیقی، بازی و گفتگوی اینترنتی بیش تر می شود.

ضیایی پرور(۱۳۸۴)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی کارکردهای مثبت و منفی اینترنت و وبلاگ در ایران انجام دادند و به این نتایج رسیدند: که کاربران نوجوان ایرانی به راستی نمی دانند که امکان چه استفاده هایی از اینترنت وجود دارد غالباً هدف مشخصی ندارند. استفاده آن ها از بخش های سرگرمی، مسائل ضد اخلاقی و گفتگوهای بیهوده در اتاق های چت به همین دلیل است. اتاق های چت اینترنتی، یعنی گفتگو از طریق رایانه، از شلوغ ترین فضای اینترنتی در ایران است

پورشهریاری(۱۳۸۴)، پژوهشی تحت عنوان نقش استفاده از اینترنت در افسردگی، انزوای اجتماعی و چگونگی ارتباط میان نوجوانان ایرانی و والدین شان انجام داد. که داده های پژوهش حاکی از آن است که در کل گروه بین استفاده از اینترنت و وابستگی خانوادگی رابطه ای وجود ندارد اما با انتخاب ۲۵ دانش آموزی که بیش از ۱۰ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می کنند و مقایسه میزان افسردگی، انزوای اجتماعی و وابستگی خانوادگی آن ها با گروه کنترل تفاوت معناداری در هر سه عامل دیده شد.

پورشهریاری (۱۳۸۴)، پژوهشی تحت عنوان نقش استفاده از اینترنت در افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباط میان نوجوانان ایرانی و والدین شان انجام داد. داده های پژوهش حاکی از آن است که در کل گروه بین استفاده از اینترنت و وابستگی خانوادگی رابطه ای وجود ندارد اما با انتخاب ۲۵ دانش آموزی که بیش از ۱۰ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می کنند و مقایسه میزان افسردگی، انزوای اجتماعی و وابستگی خانوادگی آنها با گروه کنترل تفاوت معناداری در هر سه عامل دیده شد.

دهقان(۱۳۸۳)، پژوهشی در خصوص مطالعه شیوه رفتار افراد در محیط مجازی در کاربران ۳۵-۱۸ ساله نشان داد که ۶۴/۱٪ از پاسخ گویان تجربه روابط صمیمانه را در چت داشته و اکثر این افراد به تبادل پیام های احساسی با دیگران پرداخته اند ۶۴/۱٪ اعلام کردند که ارتباطاتی در چت داشته اند که به مدت طولانی ادامه داشته است و ۸۵/۳ درصد از پاسخ گویان معتقد بودند که افراد در اتاق های گپ زنی متفاوت از محیط رو در رو رفتار می کنند و ۸۸/۳٪ از پاسخ گویان در پاسخ به پرسش مربوط به خوداظهاری در برابر جنس مخالف معتقد بودند که زنان و مردان در گپ اینترنتی متفاوت از محیط رودررو ارتباط برقرار می کنند و در مورد این که این ارتباط متأثر از آزادی فراهم شده به واسطه گم نامی این اتاق هاست دو دلیل ذکر کردند: عدم محدودیت های فردی و عدم محدودیت های اجتماعی، هم چنین ۶۵/۲٪ پاسخ گویان اظهار داشتند که مطالبی را که در اتاق های گپ زنی اینترنت بیان کرده که در جای دیگر امکان بازگو کردنش را نداشته اند.

در پژوهشی دیگر که اسلامی (۱۳۸۳)، در میان دانش آموزان انجام داده است نشان می دهد که بیش ترین استفاده از اینترنت برای برقراری ارتباط و چت کردن است.

نتایج تحقیق ذکایی (۱۳۸۳)، که بر روی ۱۷۰ جوان ۱۵-۳۰ ساله انجام گرفته نشان می دهد که لذت بخش- دانستن فضا «چت» بیش تر از جانب پسران ابراز شده است. این یافته بیانگر میل بیشتر پسران به برقراری ارتباط هم زمان دوستانه با افراد غیر همجنس و وابستگی بیش تری است که دختران به ارتباط و گفتگوهای اینترنتی پیدا می کنند. مشاهدات انجام شده در چت روم ها بیانگر میانگین سنی بالاتر کاربران مرد و تعداد بیش تر آنان است. جامعه شناسان معتقدند، ضعف مهارت های اجتماعی در برقراری ارتباط از سوی خانواده و نهادهای آموزشی، محدودیت های اجتماعی در گفت و گوی خصوصی، انزوا طلبی و نیازهای جنسی، نظر نوجوانان و جوانان را به چت روم ها جلب می کند(وحیدنیا و همکاران، ۱۳۹۰).

زنجانی زاده و جوادی، پژوهشی با عنوان بررسی تاثیر اینترنت بر ارزش های خانواده در بین دانش آموزان دبیرستانی ناحیه سه مشهد در سال ۸۳-۸۲ انجام داده اند. این تحقیق به صورت پیمایشی و با ابزار پرسش نامه در بین دانش آموزان دبیرستانی های دولتی ناحیه سه مشهد در سال تحصیلی ۸۳-۸۲ انجام شد. روش نمونه گیری خوشه ای بوده است و حجم نمونه ۴۰۳ نفر می باشد. نتایج نشان می دهد که ۴۵٪ دانش آموزان از اینترنت استفاده می کنند، میانگین استفاده از اینترنت ۴۹۸ دقیقه در هفته بوده و میزان استفاده از چت، ۱۲۸ دقیقه در هفته رگسیون چند متغیره با وارد کردن تمام متغیرها، تاثیر اینترنت به خود اختصاص داده است.

در پژوهشی بابایی (۱۳۸۲)، به نتایج زیر دست یافت که ایرانیان به چت علاقه مند هستند و غیر از محدود افراد متخصص معمولاً وارد محیط های تخصصی نمی شوند.

بهباد دوران در سال ۱۳۸۲ تحقیقی تحت عنوان تأثیر تجربه فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی در سه سطح خانواده، گروه همسالان و جامعه انجام داده و نتایج این پژوهش نشان داد: رابطه معنا داری را میان فضای سایبرنتیک و هر یک از سه سطح هویت اجتماعی، هویت خانوادگی، هویت همسالان، و هویت ملی پاسخ گویان را مشخص نساخت، و نیز نشان می دهد که اینترنت بر هویت اجتماعی تأثیری ندارد، در این تحقیق استفاده از اینترنت و عدم استفاده از اینترنت و میزان استفاده از اینترنت متغیرهای مستقلی بوده اند که از اهمیت فراوانی برخوردار بوده است ولی میزان انواع استفاده از دیگران مد نظر قرار نگرفته است (دوران، ۱۳۸۳: ۱۶۱).

میرکرک (۲۰۰۹)، استفاده آسیب شناختی یا جبری از اینترنت را به عنوان نوعی ال وی استفاده از اینترنت تعریف کردند که با ویژگی هایی مانند وجود نداشتن کنترل، اشتغال ذهنی، تعارض، علایم انزوا و استفاده از اینترنت به عنوان یک راهبرد مقابله ای مشخص می شود. محققان شکل های متعددی برای استفاده آسیب شناختی از اینترنت بر شمرده اند که از جمله می توان به معاشر، افراطی از طریق چت، ایمیل، تبادل پیام، بازی های کامپیوتری، فعالیت های جنسی از جمله تماشای وب سایت های مربوط به بزرگسالان، فعالیت های آنلاین افراطی مانند تهر، در بورس، قماربازی و حک کردن یا برنامه نویسی کامپیوتری اشاره کرد (مسعودنیا، ۱۳۹۰).

در مطالعه برانی و همکاران (۲۰۰۹)، نشان داده شد که اضطراب، هم به عنوان یک برآیند و نتیجه استفاده جبری از اینترنت و هم یک عامل خطر برای استفاده از آن است، به بیان دیگر آن ها نشان دادند که مشکلات روانی، مانند اضطراب نه تنها نتیجه، بلکه علت استفاده ناسازگارانه از اینترنت است.

ویندهام^۱ (۲۰۰۸)، رابطه میان درگیری در روابط اینترنتی و تغییرات روان شناختی و تحصیلی در میان دانش آموزان دبیرستانی را مطالعه کرده است. وی یک نمونه ۶۱۴ نفری از دانش آموزان کلاس نهم و دوازدهم با میانگین سنی ۱۵/۲ سال را انتخاب کرد و از آن ها خواست سه پرسش نامه خود گزارش شونده را تکمیل کنند. یک زیرگروه هم در یک برنامه سه روزه شرکت کردند و در اینترنت اطلاعات خود را در اختیار پژوهش گر قرار دادند. بیش از یک سوم از مشارکت کنندگان گزارش کردند که حداقل یک بار در روز به گپ سرا یا سایر فن آوری های تعاملی سر می زدند و ۵۵٪ گفتند که در حین انجام تکالیف مدرسه به صورت بر خط با دوستان شان رابطه برقرار می کنند. در این پژوهش مشخص شد که دختران بیش تر از پسران ممکن است گپ بزنند. محبوب ترین شکل ارتباط استفاده از پیامک بود و گپ و وب سایت های شبکه بندی

¹ -vithom

اجتماعی در رده های بعدی قرار داشتند. هم چنین مشخص شد که بیش تر این نوجوانان در جهان مجازی بسیار بیش از جهان واقعی تمایل دارند که با جنس مخالف رابطه داشته باشند. در نهایت، این پژوهش دریافت که استفاده از فن آوری های تعاملی تاثیر منفی نیرومندی بر موفقیت تحصیلی دانش آموز دارد.

مک کارتی (۲۰۰۸)، به این مساله می پردازد که نوجوانان تا چه حد فضای گپ را امن می دانند. وی پرسش نامه ای با ۵۱ سوال را با کمک ۱۳۹ دانش آموز کلاس دهم در مدارس سه منطقه روستایی در میدوست پر می کند. او نشان می دهد نوجوانانی که گپ را فضای امن تری می دانند، رفتارهای پر خطرتری در فضای گپ انجام می دهند. وی هم چنین نشان می دهد که این نوجوانان بیش تر امکان دارد اطلاعات شخصی خود را در اختیار دیگر حاضران قرار دهند. در این عصر یکی از نقشه های دشمن تهاجم به فرهنگ ملت ها و جنگ نرم از طریق انحراف جوان ها به وسیله آسیب های نوپدید ناشی از فضاهای مجازی از قبیل اینترنت و تلفن همراه و غیره می باشد و به تبع آن می خواهند به جامعه آسیب های اجتماعی و فرهنگی سیاسی وارد بکنند و آسیب های اجتماعی و فرهنگی، جامعه را در مسیر فروپاشی و تزلزل قرار داده، علایق ملی و روابط اجتماعی را به ویژه در میان خانواده ها مختل می کند. آسیب های سیاسی آن نیز حاکمیت و اقتدار دولت ها را با تنش مواجه می کند. از این رو، پرداختن به آسیب های جدیدی چون اینترنت و فضای سایبر، از لوازم مهم دور ماندن از خطرات و صدمات آن است (ابراهیم پور، خزایی، ۱۳۹۱).

کائو و همکاران^۱ (۲۰۰۷)؛ ین و همکاران^۲ (۲۰۰۷)، به مقایسه ویژگی های روان شناختی، شخصیتی و اجتماعی دانشجویانی که استفاده مفرط از اینترنت داشتند، در مقابل سایر دانشجویان پرداختند، نتایج پژوهش های آن ها نشان داد که میزان افسردگی، اضطراب، افکار خودکشی، پیش فعالی، هراس، ترس اجتماعی، پرخاشگری و خشونت و رفتارهای ضد اجتماعی در دانشجویانی که به اعتیاد اینترنت مبتلا بودند از سایرین بیش تر بود.

نتایج پژوهش کیم و همکاران (۲۰۰۶) و ین و همکاران (۲۰۰۷)، نشان داد که میزان افسردگی، اضطراب، هراس و ترس اجتماعی در دانشجویانی که به اعتیاد اینترنت دچارند، بیش تر است.

دیر یابارا^۳ (۲۰۰۵)، نیز در مطالعه خود اضطراب را هم به عنوان نتیجه و هم به عنوان یک عامل خطر در استفاده از اینترنت معرفی کردند. آن ها با مطالعه درباره جوانانی که استفاده جبری از اینترنت داشتند نشان دادند که هر مقدار جوانان احساس اضطراب بیشتری را در مدرسه گزارش کرده بودند، به همان اندازه استفاده از اینترنت به ویژه به صورت، ارسال پیام نیز بالاتر بود.

فیوریت و همکاران^۴ (۲۰۰۴)، بیان کردند که ارتباط معنادار و واضحی میان ساعات هفتگی استفاده از اینترنت و نمرات سلامت روان وجود دارد. یافته های آنان نشان داد ارتباط میان استفاده از اینترنت و اختلال های روانی احتمالاً رو به افزایش است

آمیچای هامبرگر^۱ و بن آرتزی^۲ (۲۰۰۳)، نشان دادند دانشجویانی که به صورت افراطی وابسته به اینترنت هستند از لحاظ بهداشت روانی، احساس تنهایی می کنند.

1 - Cauo et al

2 - Yen et al

3 - dyr Yabara

4 - Fevret et al

کروت و همکاران (۲۰۰۲)، هم گزارش دادند نتایج استفاده زیاد از اینترنت، تأثیر منفی آن بر سلامت روانی افراد است.

گوستا^۳ و مش^۴ (۲۰۰۲)، در پژوهشی نشان داد که ارتباط اینترنتی و میزان استفاده از این فن آوری به صورت منفی، با ادراک نوجوانان از کیفیت ارتباط با فامیل رابطه دارد یافته ها نشان می دهند که نوجوانانی که معمولاً از اینترنت استفاده می کنند با والدین خود دچار مشکل هستند و این مساله بر کیفیت ارتباط آن ها اثر می گذارد. دانش آموزان در تمام سنین ممکن است تا حد نزول نمره های درسی و به هم خوردن روابط دوستانه آن ها در اینترنت زمان صرف کنند.

تروئرکاتو و همکاران^۵ (۲۰۰۱)، خاطر نشان کردند که استفاده مفرط از اینترنت، تأثیر سوئی روی بهداشت روانی دانشجویان گذاشته است. این پژوهش گران هم چنین متذکر شدند دانشجویانی که استفاده مفرط و آسیب شناسانه از اینترنت داشتند، در مقایسه با دانشجویانی که دارای چنین تجربه ای نبودند، آسیب شناسی و مشکلات روانی بیش تری را نشان دادند. در واقع، افزایش سطوح تجارب کار با اینترنت، با کاهش سطح بهداشت روانی ارتباط دارد.

ژان فرانسوا و همکاران^۶ (۲۰۰۰)، پژوهش آنان نتایج عجیبی به دست آمد. به طور معمول باور عمومی این است که استفاده از اینترنت با سطح پایین تری از تنهایی همراه می باشد و مستقل از تاثیر آن بر شبکه ی اجتماعی افراد است. اما نتایج این تحقیق نشان داد که در میان کاربران اینترنت، جامعه پذیری آنلاین با افزایش سطح تنهایی آنان همراه است و هم چنین مستقل از تاثیر آن بر شبکه ی اجتماعی است. در واقع همبستگی مثبت و معناداری میان جامعه پذیری آنلاین و تنهایی وجود دارد اما تاثیری بر روابط اجتماعی افراد نمی گذارد. این نتیجه بسیار تعجب آور است چون به طور معمول انتظار می رود که افرادی که دوستان بیشتری دارند چه رودررو، چه آنلاین کمتر احساس تنهایی می کنند اما یافته های این تحقیق بیان می کند که این فرضیه در مورد دوستان اینترنتی صادق نیست.

در تحقیقی که توسط نورمن نای در سال ۲۰۰۰ انجام داد این نتیجه حاصل شد که هر چه قدر میزان استفاده از اینترنت افزایش یابد افراد زمان کم تری را با دوستان و فامیل می گذرانند، کمتر به خرید می روند یا حتی تلویزیون تماشا می کنند. اگرچه اکثر کاربران اینترنتی می توانند با استفاده از پست الکترونیکی با خانواده یا دوستان خود ارتباط برقرار کنند اما از این طریق هرگز نمی توانند با آن ها قهوه بنوشند یا آن ها را در آغوش بگیرند.

بولن^۷ و هاره^۸ (۲۰۰۰)، در پژوهشی با عنوان اینترنت، پیامد های آن بر سلامت و رفتار از پنج عامل به عنوان آسیب هایی که کاربران اینترنت را تهدید می کند نام برده اند. این عوامل عبارتند از:

۱- ماهیت سانسور نشده اینترنت و ناتوانی افراد در ارزیابی دقیق اطلاعاتی که با آن مواجه می شوند.

۲- پیامد های منفی دیدن هرزه نگاری ها و محتوای جنسی و غیر اخلاقی.

۳- پیامد های تحریک جنسی.

1 - amechay Hambrgr
2 - Ben Arts
3 - Gustav
4 - Mesh
5 - Truerkatv et al
6 - Jean Francois et al
7 - Bohlen
8 - Harh

۴- خطرهای بالقوه ناشی از فراهم شدن دیدارهای شخصی آنلاین با افراد گوناگون.

۵- پیامدهای مواجهه با پایگاه ها یا منابع آزاردهنده و تهدید کننده

گرینبرگ^۱، لويس^۲ و داد^۳ (۱۹۹۹: ۵۶۵-۵۷۱)، سوبل^۴ (۲۰۰۷)، در مطالعاتی رابطه بین اعتیاد و عزت نفس اظهار شده است که سطوح متفاوتی از عزت نفس و بدگمانی، شخصیت معتاد، احساس از دست دادن کنترل و احساس شکست وجود دارد. بنابراین تصور این است که سطح عزت نفس افراد ممکن است یک عامل تعیین کننده مهمی از اعتیاد به اینترنت باشد.

کرات و همکاران (۱۹۹۸)، در مطالعه طولی، مدلی ارائه کردند که بر اساس آن استفاده بیش از حد از اینترنت، انسان ها را از جامعه و ارتباطات اجتماعی واقعی دور می کند و با حذف تعاملات اجتماعی و تسلط بر زندگی افراد می تواند موجبات احساس تنهایی و در نهایت افسردگی را فراهم آورد.

روچلین^۵ و شنک^۶ (۱۹۹۸)، نیز استدلال کرده اند که اینترنت شبکه های اجتماعی را قیچی می کند و افراد را از خانواده های خود و دوستان آن ها جدا می کند، آن ها را اگر به صورت معتادان اینترنتی در نیارود حداقل گوشه گیر می کند.

تحقیق طولی که توسط کرات و همکارانش (۱۹۹۸)، انجام شد یکی از تاثیرگذارترین مطالعات در زمینه ی رابطه ی اینترنت با حالات روان شناختی است. کرات و همکارانش ۹۳ خانواده و ۲۵۶ نفر از اعضای آن را در هشت جامعه ی مختلف پنسیلوانیا به عنوان نمونه انتخاب کردند. همه ی این خانواده ها به اینترنت دسترسی داشتند. این نمونه گیری به نحوی انجام شد که شامل خانواده هایی می شد که اعضای آن کاربر فعال و همیشگی اینترنت نبودند و لذا اولین تجربه ی کاربر فعال بودن را در این تحقیق از سر می گذرانند. کرات و همکارانش مشارکت اجتماعی پاسخ دهندگان که شامل ارتباطات خانوادگی، شبکه ی اجتماعی محلی، شبکه ی اجتماعی دور و حمایت اجتماعی بود و حالات روان شناختی آنان تنهایی، استرس، افسردگی را پیش از دسترسی به اینترنت مورد آزمایش قرار دادند. سپس بعد از گذشت ۱۲ تا ۲۴ ماه با دنبال کردن پاسخ دهندگان، میزان استفاده از اینترنت، مشارکت اجتماعی و حالات روانی آنان را اندازه گیری کردند. استفاده از اینترنت به وسیله ی مجموع ساعاتی که افراد در یک هفته در اینترنت می گذرانند، تعداد وب هایی که هر هفته از آن بازدید می کردند و تعداد ایمیل هایی که می فرستادند و دریافت می کردند، اندازه گیری شد. نتایج نشان داد که استفاده از اینترنت باعث کاهش قابل توجه مشارکت اجتماعی و افزایش تنهایی و افسردگی می شود. این تحقیق کرات و همکارانش از جهات مختلفی حائز اهمیت است. ابتدا به این خاطر که این محققان میان انواع مختلف استفاده از اینترنت شامل استفاده ی غیر اجتماعی مثل سرگرمی و تفریح و استفاده ی اجتماعی مثل ایمیل تفاوت قائل شدند. ثانیاً، آنان توضیحاتی در مورد این که چرا استفاده اینترنت می تواند تاثیرات روان شناختی منفی داشته باشد براساس نوع استفاده ای که صورت می گیرد دادند. استفاده ی غیر اجتماعی از اینترنت مانند تماشای تلویزیون است. مطالعات نشان دادند که استفاده ی سرگرمی محور از اینترنت مهارت ها و تکنیک های استفاده از کامپیوتر را افزایش می دهد اما این افزایش مهارت در مورد کاربرانی صدق می کند که

1 - Greenberg

2 - Lewis

3 - dad

4 - Sobel

5 - Ruchlyn

6 - Schenk

زمان زیادی را پشت کامپیوتر می گذرانند و در مورد افرادی که اهداف اجتماعی مثل ارتباط با دوستان و خویشاوندان دارند صدق نمی کند.

روچلین و شنک (۱۹۹۸)، نیز استدلال کرده اند که اینترنت شبکه های اجتماعی را قیچی می کند و افراد را از خانواده های خود و دوستان آن ها جدا می کند ، آن ها را اگر به صورت، معتادان اینترنتی در نیارود حداقل گوشه گیر می کند شرر (۱۹۹۶) ، در تحقیقات خود بر روی دانشجویان دانشگاه ها، متوسط افراد وابسته به اینترنت را ۱۱ ساعت در هفته شناسایی کرده است. هم چنین او در این تحقیقات دریافت که ۷۲ درصد از وابسته ها را مردان تشکیل می دهند بر اساس نتایج مطالعه یانگک ، ۵ تا ۱۰ درصد از جمعیت آنلاین جهان در زمینه مطالعه وی، معتاد به اینترنت بوده اند و ۵۴ درصد از معتادان سابقه افسردگی و ۳۴ درصد آنان سابقه اضطراب و نگرانی داشته اند.

یانگک (۱۹۹۶)، محقق برجسته در زمینه ی اعتیاد به اینترنت دریافت که افرادی که بیش از حد از اینترنت استفاده می کنند تنها، خسته، افسرده، بدون عزت نفس و درونگرا هستند. ساندرز ، تیفانی ، فیلد و کاپلان (۲۰۰۰)، در مورد رابطه ی استفاده از اینترنت با افسردگی و انزوای اجتماعی نوجوانان پژوهشی انجام دادند که نشان می دهد کاربرانی که کم تر از اینترنت استفاده می کنند نسبت به آن هایی که استفاده ی طولانی مدت می کنند با والدین و دوستان خود رابطه ی مناسب و معنا دارتری دارند. اما بین استفاده از اینترنت و افسردگی رابطه ای دیده نشد.

در سال (۱۹۹۵)، روان شناسی بنام گلدبرگ، اعتیاد جدیدی را کشف کرد. او با مردمی رو به رو شد که برای دیدن مانیتور کامپیوترشان خانواده را رها کرده بودند. این ها در بسیاری از موارد ترجیح می دادند وقت خود را با کامپیوتر و در سایت های مختلف اینترنت بگذرانند. به این ترتیب او اعتیاد جدیدی را کشف کرد و به تدریج محققین جنبه های دیگر این اعتیاد را شناسایی نمودند (امیدوار و مادمی، ۱۳۸۱).

گروهول^۱ (۱۹۹۳)، طی تحقیقاتی که در خصوص دلایل گرایش افراد به اینترنت و استفاده اعتیاد آلود به آن انجام داد، به این نتیجه رسید که افرادی که وقت زیادی را صرف استفاده از کامپیوتر می کنند کسانی هستند که در زندگی با مشکلاتی مواجه اند. در واقع این افراد چون رغبتی به برخورد با مشکلاتشان در زندگی ندارند و مایل نیستند که حتی با آن روبه رو شوند به فعالیت اعتیاد آور در اینترنت می پردازند.

۱۴-۲- نتیجه گیری

به نظر می رسد تاثیرات اینترنت، تلفن همراه، ماهواره و بازی های رایانه ای بسیار متغیر است و از جامعه ای به جامعه ی دیگر و در زمان های مختلف و حتی در افراد مختلف تاثیرات متفاوتی را بر جای می گذارد. تاثیر هر یک از این رسانه ها بستگی به عوامل متعدد دارد. به طور متوسط در اغلب افراد بعید است که باعث آسیب شود اما ممکن است به آسیب پذیری افراد دامن بزند یا اینکه افراد را از مشارکت در فعالیت های اجتماعی باز دارد و لذا تا حدی انزوای بیرونی فرد را افزایش دهد. البته به این نکته نیز باید توجه کرد که فن آوری جدید آسیب های اجتماعی را افزایش می دهد با این که آن هایی که آسیب پذیری بیشتر از افراد دیگر دارند به فن آوری جدید وابستگی می شوند. در واقع این توالی علت و معلولی باید در نظر گرفته شود چون ممکن است افرادی که بیشتر احساس آسیب پذیری می کنند برای پر کردن اوقات خود به فن آوری جدید و

¹ -Gruhl

شبکه های اجتماعی مجازی روی آورند نه برعکس. نکته ی قابل ملاحظه ی دیگر این است که باید به زمینه های اجتماعی، تفاوت های فرهنگی، سن، جنسیت و عوامل اقتصادی نیز توجه کرد. شاید این عوامل نیز بتوانند در میزان وابستگی افراد به فن آوری جدید نقش ایفا کنند. در هر صورت همان طور که مشاهده کردید نتایج تحقیقاتی که در این زمینه صورت گرفته متفاوت و حتی گاهی متضادند و نظرات اندیشمندان مختلف با هم تفاوت دارد.

فصل سوم

روش پژوهش

۳-۱ مقدمه

این فصل شامل روش انجام پژوهش است. در این فصل به توضیح و توجیه روش به کار رفته در این پژوهش که برای مطالعه و تحقیق ویژه با توجه به انواع مختلف روش‌های پژوهشی و با در نظر گرفتن هدف و موضوع پژوهش مناسب دانسته شده، پرداخته می‌شود. مطالب این فصل شامل جامعه مورد مطالعه، گروه نمونه و روش نمونه‌گیری، طرح تحقیق، ابزارهای پژوهش، روش اجرای پژوهش و روش تجزیه و تحلیل داده می‌باشد.

۳-۲ جامعه مورد مطالعه

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه خانواده‌های زنان سرپرست خانوار در شهرستان بندرعباس در سال ۱۳۹۲ بوده است.

۳-۳ گروه نمونه و نمونه‌گیری

نمونه‌ی آماری در پژوهش شامل ۱۸۰ خانوار از خانواده‌های زنان سرپرست خانوار که در مجموع ۱۸۰ خانوار می‌باشد که روش نمونه‌گیری مورد استفاده در این پژوهش نمونه‌گیری در دسترس می‌باشد.

۳-۴ طرح تحقیق

با توجه به موضوع و هدف تحقیق، روش پژوهش به صورت توصیفی، از نوع همبستگی می‌باشد. یکی از انواع روش‌های تحقیق توصیفی (غیر آزمایشی) تحقیقات همبستگی است. در این نوع تحقیق رابطه‌ی میان متغیرها بر اساس هدف تحقیق تحلیل می‌گردد، لذا از روش توصیفی از نوع همبستگی استفاده می‌شود.

۳-۵ ابزار های پژوهش

۳-۵-۱ پرسش نامه آسیب های اجتماعی نوپدید

پرسش نامه محقق ساخته آسیب های اجتماعی نوپدید ۴۰ سؤال دارد و برای سنجیدن میزان تاثیر آسیب های اجتماعی نوپدید در خانواده های زنان سرپرست خانوار تنظیم شده است. این مقیاس میزان تاثیری که آسیب های اجتماعی نوپدید بر خانواده زنان سرپرست خانوار دارد را مورد سنجش قرار می‌دهد.

۳-۵-۲ روایی پرسش نامه آسیب های اجتماعی نوپدید

پس از تهیه و تنظیم پرسش نامه توسط پژوهش گر، برای تعیین روایی محتوا و صوری ابتدا پرسش نامه توسط ۱۰ نفر از اساتید مشاوره، روان شناسی و علوم تربیتی واحد های دانشگاهی در هرمزگان بررسی شده و روایی محتوا و صوری آن تأیید گردید.

۳-۵-۳ پایایی پرسش نامه آسیب های اجتماعی نوپدید

در پژوهش حاضر محقق از طریق اجرای پرسش نامه بر روی ۴۰ خانواده از خانواده های زنان سرپرست خانوار در شهرستان بندر عباس که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند اجرا کرد. ضریب پایایی کل مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۶ به دست آمد و حاکی از پایایی قابل قبول پرسش نامه بود. محاسبه ضریب پایایی با حذف تک تک سؤالات نیز نشان داد که حذف هیچ یک از سؤالات تأثیر محسوسی در ضریب پایایی ندارد.

۳-۶ شیوه اجرای پژوهش

برای جمع آوری داده‌های پژوهش از روش مصاحبه میدانی به صورت پرسش نامه استفاده شده است که محقق در این پژوهش برای گرد آوری داده ها از ابزار پرسش نامه ای استفاده کرده است. این پرسش نامه ها در خرداد ماه ۱۳۹۲ در اختیار محقق قرار گرفت. که پس از بازبینی توسط اساتید (راهنما، مشاور و برخی اساتید گروه روان شناسی و مشاوره) مورد استفاده قرار گرفته شد. این پژوهش با همکاری بعضی از ارگان ها به سرانجام رسید. همکاری آن ها بدین گونه بود که برای جمع آوری داده‌های زنان سرپرست خانوار، پس از تنظیم پرسش نامه‌ها به ارگانهای ذی صلاح مراجعه شد و پس از گرفتن موافقت آن‌ها به بررسی چگونگی انجام پژوهش با مسؤولین ذی ربط هماهنگی لازم به عمل آمد و در روزهای مقرر پژوهش گر در محل مورد نظر حاضر شده و با توضیح چگونگی کار و این که از داده‌های آن‌ها صرفاً برای یک کار پژوهشی استفاده به عمل خواهد آمد زمینه برای توزیع پرسش نامه‌ها فراهم شد. پس از توزیع پرسش نامه‌ها که به صورت کاملاً مستقل به آزمودنی جامعه هدف داده شد از آن‌ها خواسته شد که آن چه واقعاً نظرشان می‌باشد را انتخاب کنند، در پایان، هر کدام از آزمودنی ها پرسش نامه‌ها را تکمیل نمودند پرسش نامه‌ها توسط پژوهش گر جمع آوری شد. اجرای این پژوهش به مدت ۸ ماه از خرداد ماه ۱۳۹۲ تا اسفند ماه ۱۳۹۲ به طول انجامید و شیوه اجرا به این صورت بود که محقق شخصاً پرسش نامه را جداگانه همراه با توضیحات لازم به تک تک آزمودنی ها

تحويل داد و پس از تکميل آن را دريافت مي نمود، به طور کلي از ۳۶۰ پرسش نامه توزيع شده، در بين ۱۸۰ خانواده که نيمي از آن ها فرزندان و نيم ديگر مادران به طور مساوي مي باشد. که در مجموع ۳۴۲ پرسش نامه به محقق عودت داده شد، در نهايت پس از جمع آوري اطلاعات ۴۲ پرسش نامه به طور کامل پاسخ داده نشده بود که توسط محقق حذف گرديد و در پايان تعداد پرسش نامه هاي ۱۵۰ خانواده با استفاده از نرم افزار SPSS ۱۶، مورد تجزيه و تحليل هاي آماري قرار گرفت..

۳-۲ روش هاي آماري

در تجزيه و تحليل آماري داده ها از آمار توصيفي و آمار استنباطي استفاده شده است. در سطح توصيفي، به شناسايي وضعيت متغيرهاي مورد نظر در نمونه پژوهش و در شرايط ايجاب بر حسب متغيرهاي جمعيت شناختي با توجه به شاخص هاي جدول توزيع فراواني، نمودارها، شاخص هاي مرکزي از جمله نما، ميانه و ميانگين، و شاخصهاي پراکندگي از قبيل واريانس و انحراف استاندارد و ضريب همبستگي پيرسون پرداخته شده است. در سطح استنباطي ابتدا ويژگي هاي فني ابزار که از طريق آلفاي کرونباخ مورد بررسي قرار گرفت و نيز براي تجزيه و تحليل داده ها و به دست آوردن تفاوت بين گروه ها از آزمون هاي آماري تي تست گروه هاي مستقل و تحليل واريانس يک راهه استفاده شده است. براي تحليل داده هاي اين پژوهش از نرم افزار تحليل داده هاي آماري SPSS استفاده به عمل آمده است. که پس از ورود داده هاي خام جمع آوري شده، در نرم افزار SPSS و گرفتن خروجي از آن با استفاده از آزمون هاي آماري ذکر شده بالا به تجزيه و تحليل نتايج به دست آمده پرداخته شده است.

فصل چهارم

یافته های پژوهش

۱-۴- مقدمه

در این فصل تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده و آمار استنباطی ارایه گردیده است، در بخش تحلیل توصیفی از شاخص های آماری نظیر فراوانی، درصد و درصد جمعی برای توصیف داده های مربوط به متغیرها و در بخش تحلیل استنباطی نتایج و یافته های مربوط به سؤالات پژوهش روش های آماری، تحلیل رگرسیون تک و چند متغیره به کار گرفته شد.

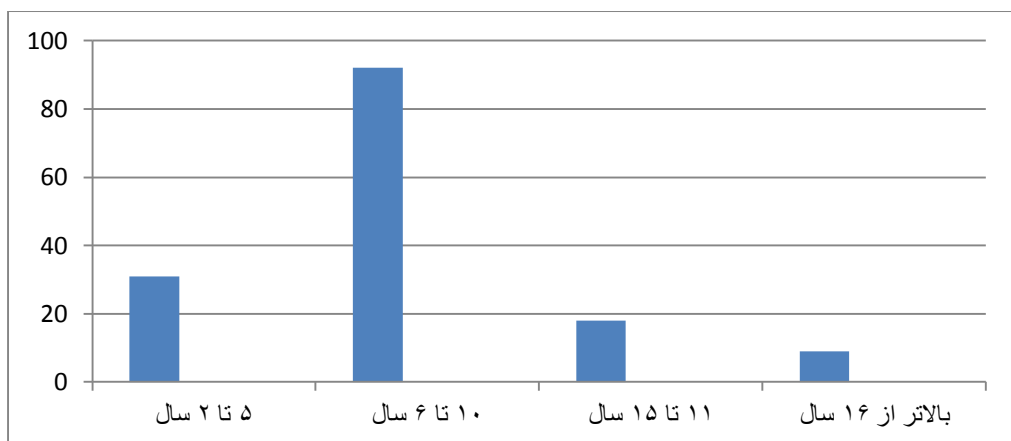
۲-۴- یافته های توصیفی پژوهش:

جدول ۱-۴ توزیع فراوانی، درصد و درصد جمعی زنان سرپرست خانوار بر حسب مدت سرپرستی

مدت سرپرستی زنان	فراوانی	درصد	درصد جمعی
۲ تا ۵ سال	۳۱	۱۶/۷	۱۶/۷

۸۱/۴	۶۴/۷	۹۲	۶ تا ۱۰ سال
۹۱/۴	۱۰/۰۰	۱۸	۱۱ تا ۱۵ سال
۱۰۰	۸/۶	۹	۱۶ سال بالاتر
	۱۰۰	۱۵۰	جمع

براساس جدول ۱-۴ مشاهده می شود که زنان سرپرست شرکت کننده در پژوهش، با ۲ تا ۵ سال طول مدت سرپرستی دارای فراوانی ۳۱ نفر هستند، که ۱۶/۷ از حجم نمونه را تشکیل می دهند و زنان سرپرست ۶ تا ۱۰ سال ۹۲ نفر ۶۴/۷ و زنان سرپرست ۱۱ تا ۱۵ سال در جدول فوق دارای فراوانی ۱۸ و درصد فراوانی ۱۰ و زنان سرپرست ۱۶ سال و بالاتر طول مدت سرپرستی ۹ نفر ۸/۶ از حجم نمونه را تشکیل می دهند، افراد با ۶ تا ۱۰ سال طول مدت سرپرستی با ۶۴/۷ درصد بیش ترین حجم نمونه را به خود اختصاص داده اند و در رتبه دوم زنان سرپرستی با ۲ تا ۵ سال قرار دارند و زنان با طول مدت سرپرستی ۱۱ تا ۱۵ سال و ۱۶ سال به بالا با ۱۸ و ۹ نفر فراوانی به ترتیب در رتبه های سوم و چهارم قرار دارند.

شکل ۱-۴ نمودار ستونی توزیع فراوانی زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش بر حسب مدت سرپرستی

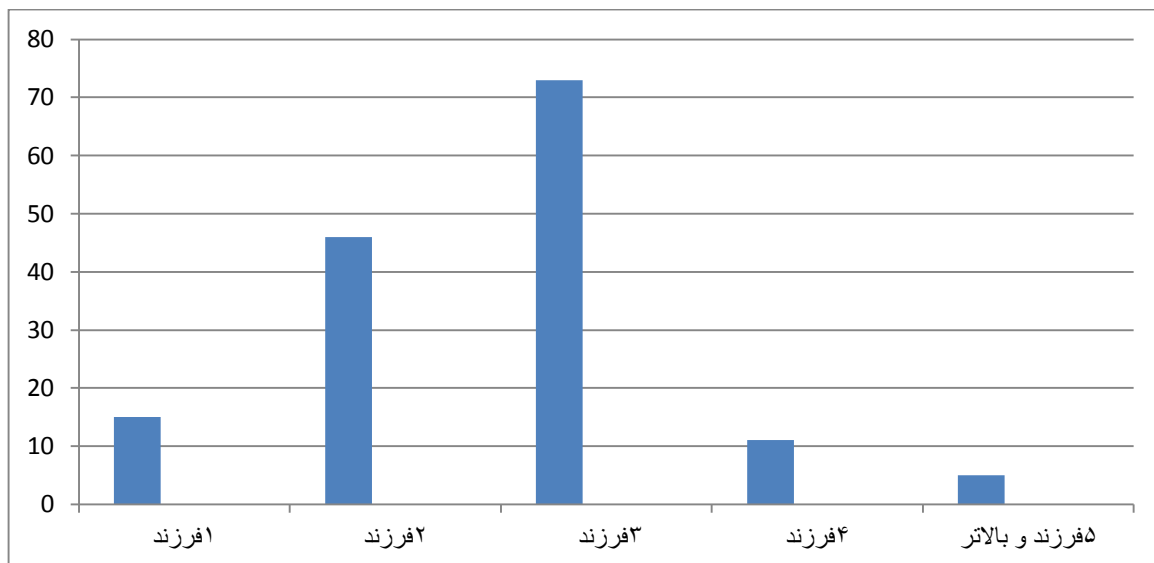
نمودار ۱-۴ نشان می دهد که، افراد با ۶ تا ۱۰ سال طول مدت سرپرستی با ۹۲ نفر بیش ترین حجم نمونه را به خود اختصاص داده اند و زنان با ۲ تا ۵ سال طول مدت سرپرستی با ۳۱ نفر در مرتبه ی بعدی قرار دارند. زنان با ۱۱ تا ۱۵ سال و ۱۶ سال به بالا طول سرپرستی با ۱۸ و ۹ نفر به ترتیب رتبه های سوم و چهارم هستند.

جدول ۲-۴ توزیع فراوانی، درصد و درصد فراوانی تجمعی زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش بر حسب تعداد فرزند

تعداد فرزندان	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱ فرزند	۱۵	۱۰	۱۰
۲ فرزند	۴۶	۳۱	۴۱
۳ فرزند	۷۳	۴۷	۸۸
۴ فرزند	۱۱	۸/۷	۹۶/۷
۵ فرزند به بالا	۵	۳/۳	۱۰۰
جمع	۱۵۰	۱۰۰	

براساس جدول ۲-۴ مشاهده می شود که زنان سرپرست شرکت کننده در پژوهش، زنان با تعداد ۳ فرزند دارای بیش ترین فراوانی هستند، که ۷۳ نفر از حجم نمونه را تشکیل می دهند و سرپرست با ۲ فرزند ۴۶ نفر از حجم نمونه را تشکیل می دهند که

رتبه‌ی دوم را به خود اختصاص داده‌اند. سرپرست با ۱ فرزند با ۱۵ نفر در مرتبه‌ی سوم قرار دارند و سرپرست با ۴ فرزند و ۵ فرزند و بالاتر و با ۱۱ و ۵ نفر به ترتیب رتبه‌های چهارم و پنجم را به خود اختصاص داده‌اند.

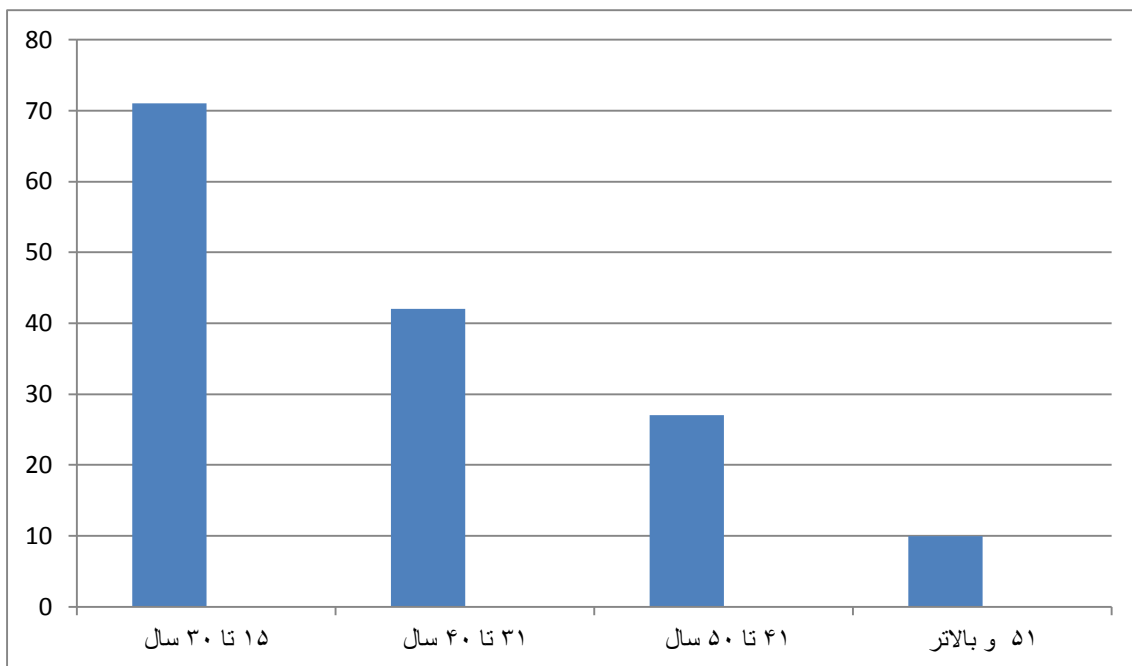
شکل ۲-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب تعداد فرزند

نمودار ۲-۴ نشان می‌دهد که، زنان سرپرست با ۳ فرزند با فراوانی ۷۳ بیشترین حجم نمونه را به خود اختصاص داده‌اند و زنان سرپرست با ۲ فرزند با فراوانی ۴۶ در مرتبه‌ی بعدی قرار دارند. زنان سرپرست با ۱ فرزند با فراوانی ۱۵ در مرتبه‌ی سوم حجم نمونه قرار دارند و زنان سرپرست با ۴ فرزند و ۵ فرزند و بالاتر با فراوانی ۱۱ و ۵ به ترتیب رتبه‌های چهارم و پنجم را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۳-۴ توزیع فراوانی، درصد و درصد فراوانی تجمعی زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب سن

درصد تجمعی	درصد	فراوانی	رده‌های سنی (زنان)
۵۰/۷	۵۰/۷	۷۱	۱۵-۳۰
۷۷/۳	۲۶/۷	۴۲	۳۱-۴۰
۹۴/۷	۱۷/۳	۲۷	۴۱-۵۰
۱۰۰	۵/۳	۱۰	۵۱ به بالا
	۱۰۰	۱۵۰	جمع

همان گونه که در جدول ۳-۴ مشاهده می‌شود و نمایانگر رده‌های سنی زنان شرکت کننده در پژوهش است، بیشترین فراوانی، در رده سنی ۱۵ تا ۳۰ سال که برابر با ۷۱ نفر است و رده‌ی سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و ۴۱ تا ۵۰ سال با ۴۲ و ۲۷ نفر فراوانی به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند. رده‌ی سنی ۵۰ به بالا با ۱۰ نفر در رتبه‌ی چهارم قرار دارد.

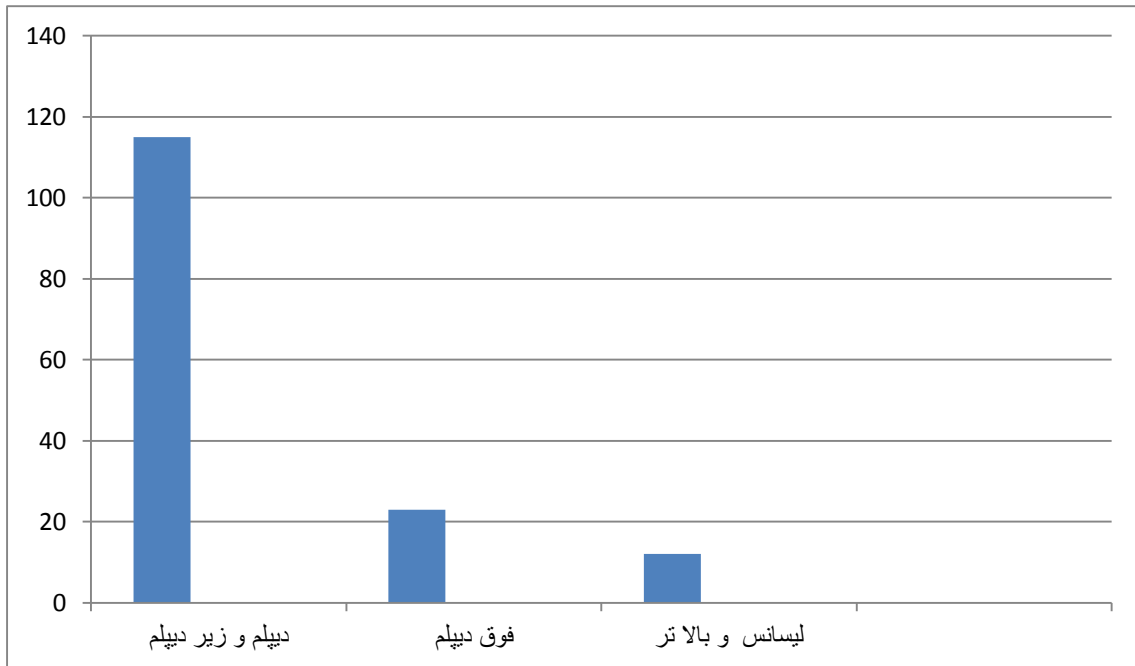
شکل ۳-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب سن

نمودار ۳-۴ نشان می‌دهد که، رده سنی ۱۵ تا ۳۰ سال با ۵۰/۷ درصد بیشترین فراوانی و رده سنی ۳۱ تا ۴۰ سال و ۴۱ تا ۵۰ سال هر کدام به ترتیب با ۲۶/۷ و ۱۷/۳ درصد در مراتب بعدی قرار دارند و رده‌ی سنی ۵۰ به بالا ۵/۳ درصد از حجم نمونه را به خود اختصاص داده است.

جدول ۴-۴ توزیع فراوانی، درصد و درصد تجمعی زنان شرکت کننده در پژوهش برحسب تحصیلات

تحصیلات زنان	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
دیپلم و زیر دیپلم	۱۱۵	۷۹	۷۹
فوق دیپلم	۲۳	۱۵/۳	۸۴/۳
لیسانس و بالاتر	۱۲	۵/۷	۱۰۰
جمع	۱۵۰	۱۰۰	

جدول ۴-۴ نشان دهنده ی تحصیلات زنان شرکت کننده در پژوهش، بیشترین فراوانی در فوق دیپلم و زیر دیپلم برابر با ۱۱۵ نفر است و سطح تحصیلات فوق دیپلم و لیسانس و بالاتر با فراوانی ۲۳ و ۱۲ نفر به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند.

شکل ۴-۴ نمودار ستونی توزیع درصد زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در پژوهش برحسب تحصیلات

نمودار ۴-۴ نشان می دهد که، سطح تحصیلات دیپلم و زیر دیپلم با ۷۹ درصد بیش ترین فراوانی، و سطح تحصیلات فوق دیپلم و لیسانس و بالاتر هر کدام به ترتیب با ۱۵/۳ و ۵/۷ درصد در رتبه های دوم و سوم قرار دارند.

۳-۴- یافته های استنباطی پژوهش :

سؤال اول : آیا بین استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

جدول ۴-۵: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل رگرسیون استفاده کنندگان از بازیهای رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

متغیر وابسته	متغیر مستقل	R	ضریب تعیین R^2	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد
آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار	بازیهای رایانه ای	۰/۱۶۰	۰/۰۲۶	۰/۰۱۹	۴/۸۲۷۳۸

جهت تحلیل این سؤال از رگرسیون روش ورود استفاده شده است. همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود. ضریب همبستگی R بین استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار ۰/۱۶۰ است و ضریب تعیین R^۲ برابر ۰/۰۲۶ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۰۱۹ و خطای استاندارد ۴/۸۲۷۳۸ می باشد در پژوهش حاضر، استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در رابطه است و به طور کلی متغیرهای مستقل بازی های رایانه ای می توانند ۰/۰۱۹ از واریانس متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار را تبیین نمایند. به عبارت دیگر در این پژوهش ۰/۰۱۹ از مسأله آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار می تواند به عامل بازی های رایانه ای آن ها ارتباط داشته باشد..

جدول ۶-۴ خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه					
منبع تغییر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجدورات	مقدار F	سطح معنادار
رگرسیون	۹۰/۴۰۰	۱	۹۰/۴۰۰	۳/۸۷۹	۰/۰۵۱
باقی مانده	۳۴۴۸/۹۳۳	۱۴۸	۲۳/۳۰۴		
کل	۳۶۳۹/۳۳۳	۱۴۹			

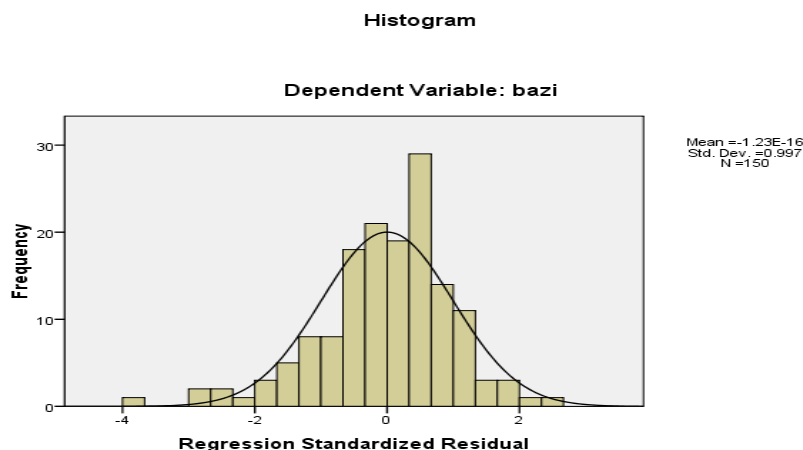
همان‌طور که در جدول ۶-۴ مشاهده می‌گردد، مدل رگرسیونی برای پیش‌بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای معنادار نیست. با توجه به مقدار $F=۳/۸۷۹$ ، با درجات آزادی ۱، ۱۴۸، df این مقدار در سطح $p < ۰/۰۵۱$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش‌بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش نمی باشد. برای مشخص کردن دقیق‌تر این که چرا متغیر مستقل استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای سهم بسیار ناچیزی از پیش‌بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار را دارد، جدول ضرایب مدل رگرسیونی ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول ۷-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

ضرایب رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار					
مدل	ضرایب غیر استاندارد		مقدار t	p	β (بتا)
	مقدار B	خطای B استاندارد			
مقدار ثابت	۳۱/۹۳۲	۲/۲۶۸	۱۴/۰۸۲	۰/۰۰۱	
بازیهای رایانه ای	-۰/۱۵۸	۰/۰۸۰	-۱/۹۷۰	۰/۰۵۱	-۰/۱۶۰

در جدول ۷-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار نمایش داده شده است که در این جدول مقدار ثابت $B = ۳۱/۹۳۲$ و خطای استاندارد $B = ۲/۲۶۸$ است در حالی که میزان بتا به دست آمده $-۰/۱۶۰$ می باشد و t ما نیز $۱۴/۰۸۲$ است که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار شده است. و در حالی که

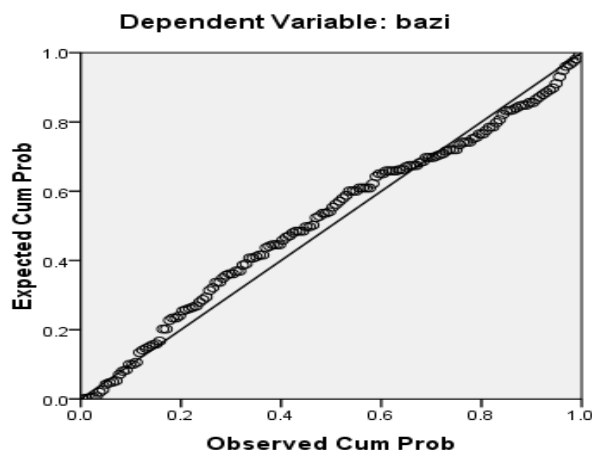
مقدار B متغیر مستقل ما برابر با ۰/۱۵۸- است و همچنین مقدار B خطای استاندارد متغیر مستقل ما برابر با ۰/۰۸۰ می باشد و میزان T آن ۱/۹۷۰- و در سطح $p < ۰/۰۵۱$ معنادار شده است این حاصل از میزان سطح ۰/۰۵ در صد که مبنای ماست بالاتر می باشد. پس متغیر مستقل استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای در این پژوهش نمی تواند پیش بینی کننده ی مناسبی برای متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش باشد.

شکل ۴-۵ نمودار هیستوگرام باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

از نمودار هیستوگرام باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی فوق می توان استنباط نمود که این نمودار با منحنی نرمال فاصله بسیاری دارد که خود نشان دهنده معنادار نبودن نتایج استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش است. با توجه به نمودار نرمال P-P که باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی را روی خط رگرسیون نشان می دهد می توان دریافت که علل نبود همبستگی بین متغیر استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در کجا است.

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

شکل ۴-۶ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

شکل ۶-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که اکثر نقاط روی خط رگرسیون قرار نگرفته اند و در مقاطعی پیوستگی نقاط قطع شده است که موجب عدم وصل آن‌ها به هم دیگر و در نتیجه قطع همبستگی بین آن‌ها شده است، لذا می‌توان گفت که متغیرهای مستقل استفاده کنندگان از بازی‌های رایانه‌ای پیش‌بینی‌کننده‌های خوبی برای آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش به حساب نیامده است. نمودار پراکنش استفاده کنندگان از بازی‌های رایانه‌ای با آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار در مقابل مقادیر پیش‌بینی استاندارد شده مدل رگرسیونی نیز می‌توان قرار نگرفتن نقاط روی خط رگرسیون و پراکنش نقاط را در صفحه به ما نشان دهد.

سؤال دوم: آیا بین استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار رابطه‌ای وجود دارد؟

جدول ۸-۴: روش ورود، R^2 ، R و خطای استاندارد مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار

خطای استاندارد	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	R	متغیر مستقل	متغیر وابسته
۶/۴۷۴۸۶	۰/۰۲۰	۰/۰۲۸	۰/۱۶۲	تلفن همراه	آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار

جهت تحلیل این سؤال از رگرسیون روش ورود استفاده شد. زیرا نتایج حاصل از پژوهش‌های قبلی نتایج متفاوتی را ارائه کردند. در این سوال ضریب همبستگی R بین استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار ۰/۱۶۲ است و ضریب تعیین R^2 برابر ۰/۰۲۸ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۰۲۰ و خطای استاندارد ۶/۴۷۴۸۶ می‌باشد همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود خرده مقیاس استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار رابطه مثبت و معناداری دارد، این خرده مقیاس می‌تواند ۰/۰۲۰ از واریانس متغیر ملاک آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار را تبیین نمایند. به عبارت دیگر ۰/۰۲۰ از متغیر آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار می‌تواند با استفاده کنندگان از تلفن همراه ارتباط داشته باشد.

جدول ۹-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار

خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه					
منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
رگرسیون	۱۷۰/۳۷۵	۱	۱۷۰/۳۷۵	۴/۰۶۴	۰/۰۴۶
باقی مانده	۶۲۰۴/۷۱۸	۱۴۸	۴۱/۹۲۴		
کل	۶۳۷۵/۰۹۳	۱۴۹			

همان‌طور که در جدول ۹-۴ مشاهده می‌گردد، مدل رگرسیونی برای پیش‌بینی آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار توسط استفاده کنندگان از تلفن همراه معنادار است. با توجه به مقدار $F=۴/۰۶۴$ ، با درجات آزادی ۱، ۱۴۸، $df=۱$ این مقدار در سطح $p<۰/۰۴۶$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار

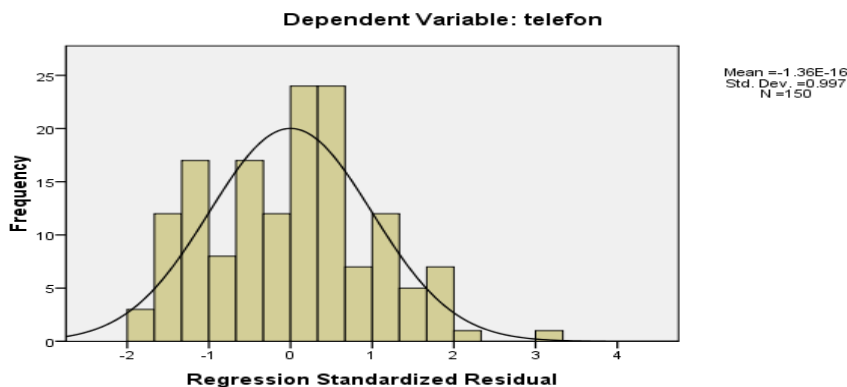
در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می باشد. برای مشخص کردن اینکه چه میزان متغیر مستقل استفاده کنندگان از تلفن همراه در آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار سهم است و پیش بینی آن در جدول ضرایب مدل رگرسیونی ذیل مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱۰-۴ ضرایب رگرسیونی پیش بینی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست

ضرایب رگرسیونی پیش بینی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار					
سطح معناداری	مقدار t	β (بتا)	ضرایب غیر استاندارد		مدل
			خطای استاندارد B	مقدار B	
۰/۰۰۱	۱۴/۵۹۴		۱/۶۷۹	۲۴/۵۰۶	مقدار ثابت
۰/۰۴۶	-۲/۰۱۶	-۰/۱۶۳	۰/۰۷۳	-۰/۱۴۷	تلفن همراه

در جدول ۱۰-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار نمایش داده شده است که در این جدول مقدار ثابت $B = 24/506$ و خطای استاندارد $B = 1/679$ است در حالی که میزان بتا به دست آمده $-0/163$ می باشد و t ما نیز $14/594$ است که در سطح $p < 0/001$ معنادار شده است. و در حالی که مقدار B متغیر مستقل ما برابر با $-0/147$ است و همچنین مقدار B خطای استاندارد متغیر مستقل ما برابر با $0/073$ می باشد و میزان T آن $-2/016$ و در سطح $p < 0/046$ معنادار شده است این حاصل از میزان سطح $0/05$ در صد که مبنای ماست کم تر می باشد پس متغیر مستقل استفاده کنندگان از تلفن همراه در این پژوهش می تواند پیش بینی کننده ی مناسبی برای متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش باشد.

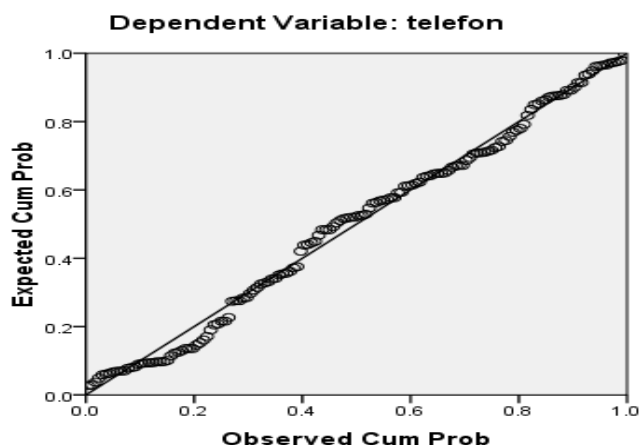
Histogram

شکل ۷-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار.

همان طور که از نمودار بالا می توان استنباط نمود، این نمودار با منحنی نرمال فاصله دارد اما فاصله آن کم است این خود نشان دهنده معنادار بودن نتایج به دست آمده از داده های پژوهشی متغیر استفاده کنندگان از تلفن همراه در میزان آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار است.

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

شکل ۴-۸ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

شکل ۴-۸ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی نشان می‌دهد در این نمودار اکثر نقاط روی خط رگرسیون قرار گرفته‌اند، اما در مقطع‌های پیوستگی آن‌ها قطع نشده است که این مهم سبب همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته شده است، لذا می‌توان گفت که متغیر استفاده کنندگان از تلفن همراه پیش‌بینی می‌کند آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار را و پیش‌بینی کننده مطلوبی در این پژوهش به حساب می‌آیند.

سؤال سوم: آیا بین استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

جدول ۴-۱۱: روش ورود، R^2 ، R و خطای استاندارد مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار

خطای استاندارد	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	R	متغیر مستقل	متغیر وابسته
۶/۰۷۵۴۸	۰/۰۹۴	۰/۱۰۰	۰/۳۱۶	ماهواره	آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار

جهت تحلیل این سؤال از رگرسیون روش ورود استفاده شد. زیرا نتایج حاصل از پژوهش‌های قبلی نتایج متفاوتی را ارائه کردند. در این سوال ضریب همبستگی R بین استفاده کنندگان از ماهواره با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار ۰/۳۱۶ است و ضریب تعیین R^2 برابر ۰/۱۰۰ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۰۹۴ و خطای استاندارد ۶/۰۷۵۴۸ می‌باشد همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود خرده مقیاس استفاده کنندگان از ماهواره با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه مثبت و معناداری دارد، این خرده مقیاس (استفاده کنندگان از ماهواره) می‌تواند ۰/۰۹۴ از واریانس متغیر ملاک آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار را تبیین نمایند. به عبارت دیگر ۰/۰۹۴ از متغیر آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار می‌تواند با استفاده کنندگان از ماهواره ارتباط داشته باشد.

جدول ۱۲-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار

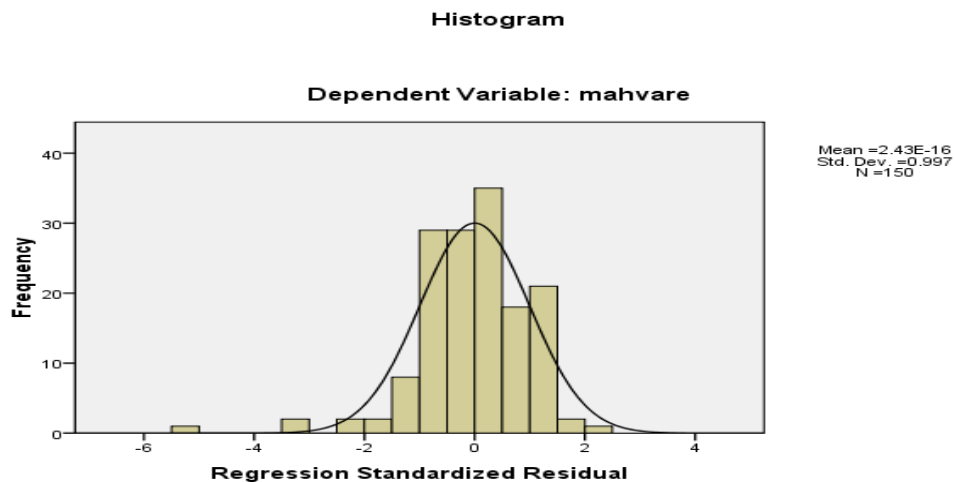
خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه					
منبع تغییر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجدورات	مقدار F	سطح معناداری
رگرسیون	۶۰۶/۰۹۱	۱	۶۰۶/۰۹۱	۱۶/۴۲۰	۰/۰۰۱
باقی مانده	۵۴۶۲/۹۰۳	۱۴۸	۳۶/۹۱۲		
کل	۶۰۶۸/۹۹۳	۱۴۹			

همان‌طور که در جدول ۱۲-۴ مشاهده می‌گردد، مدل رگرسیونی برای پیش‌بینی آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده‌کنندگان از ماهواره معنادار است. با توجه به مقدار $F = ۱۶/۴۲۰$ ، با درجات آزادی ۱، ۱۴۸، $df = ۱$ این مقدار در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثرگذار و معنادار در پیش‌بینی متغیر وابسته آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می‌باشد. برای مشخص کردن دقیق‌تر این که چرا متغیر مستقل استفاده‌کنندگان از ماهواره سهم در پیش‌بینی آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار است، جدول ضرایب مدل رگرسیونی ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول ۱۳-۴: ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش‌بینی استفاده‌کنندگان از ماهواره آسیب‌پذیری با خانواده‌های زنان سرپرست خانوار

ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش‌بینی استفاده‌کنندگان از ماهواره آسیب‌پذیری با خانواده‌های زنان سرپرست خانوار					
سطح معناداری	مقدار t	β (بتا)	ضرایب غیر استاندارد		مدل
			خطای استاندارد B	مقدار B	
۰/۰۰۱	۸/۱۱۴		۲/۴۸۲	۲۰/۱۳۹	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	۴/۰۵۲	۰/۳۱۶	۰/۰۸۲	۰/۳۳۲	ماهواره

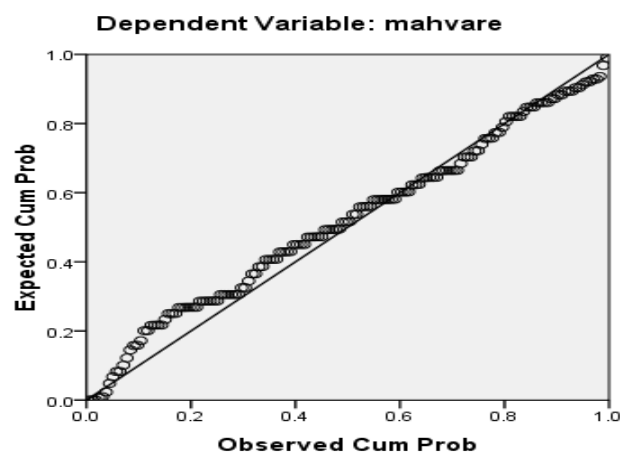
در جدول ۱۳-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به استفاده‌کنندگان از ماهواره با آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار نمایش داده شده است که در این جدول مقدار ثابت $B = ۲۰/۱۳۹$ و خطای استاندارد $B = ۲/۴۸۲$ است در حالی که میزان بتا به دست آمده $۰/۳۱۶$ می‌باشد و t ما نیز $۸/۱۱۴$ است که در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار شده است. و در حالی که مقدار B متغیر مستقل ما برابر با $۰/۳۳۲$ است و همچنین مقدار B خطای استاندارد متغیر مستقل ما برابر با $۰/۰۸۲$ می‌باشد و میزان T آن $۴/۰۵۲$ و در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار شده است این حاصل از میزان سطح $۰/۰۵$ در صد که مبنای ماست کم‌تر می‌باشد پس متغیر مستقل استفاده‌کنندگان از ماهواره در این پژوهش می‌تواند پیش‌بینی‌کننده‌ی مناسبی برای متغیر وابسته آسیب‌پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش باشد.

شکل ۹-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار

همان‌طور که از نمودار ۹-۴ می‌توان استنباط نمود، این نمودار با منحنی نرمال فاصله دارد اما فاصله آن کم است این خود نشان‌دهنده معنادار بودن نتایج به دست آمده از داده‌های پژوهشی متغیر استفاده کنندگان از ماهواره در میزان آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار است.

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

شکل ۱۰-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار

شکل ۱۰-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی نشان می‌دهد در این نمودار اکثر نقاط روی خط رگرسیون قرار گرفته‌اند، که این مهم سبب همبستگی قوی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته شده است، لذا می‌توان گفت که متغیر استفاده کنندگان از ماهواره پیش‌بینی می‌کند آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار را و پیش‌بینی کننده مطلوبی در این پژوهش به حساب می‌آیند.

سؤال چهارم : آیا بین استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

جدول ۱۴-۴: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست

خانوار

خطای استاندارد	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	R	متغیر مستقل	متغیر وابسته
۷/۸۷۸۵۷	۰/۰۳۹	۰/۰۳۵	۰/۱۸۸	اینترنت	آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

جهت تحلیل این سؤال از رگرسیون روش ورود استفاده شد. زیرا نتایج حاصل از پژوهش های قبلی نتایج متفاوتی را ارائه کردند. در این سوال ضریب همبستگی R بین استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار ۰/۱۸۸ است و ضریب تعیین R^2 برابر ۰/۰۳۵ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۰۳۹ و خطای استاندارد ۷/۸۷۸۵۷ می باشد همان طور که در جدول فوق مشاهده می شود خرده مقیاس استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه مثبت و معناداری دارد، این خرده مقیاس (استفاده کنندگان از اینترنت) می توانند ۰/۰۳۹ از واریانس متغیر ملاک آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار را تبیین نمایند. به عبارت دیگر ۰/۰۳۹ از متغیر آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار می تواند با استفاده کنندگان از اینترنت ارتباط داشته باشد.

جدول ۱۵-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راهه مدل رگرسیونی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه					
منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
رگرسیون	۳۳۷/۱۷۵	۱	۳۳۷/۱۷۵	۵/۴۳۲	۰/۰۲۱
باقی مانده	۹۱۸۶/۶۳۶	۱۴۸	۶۲/۰۷۲		
کل	۹۵۲۳/۷۹۳	۱۴۹			

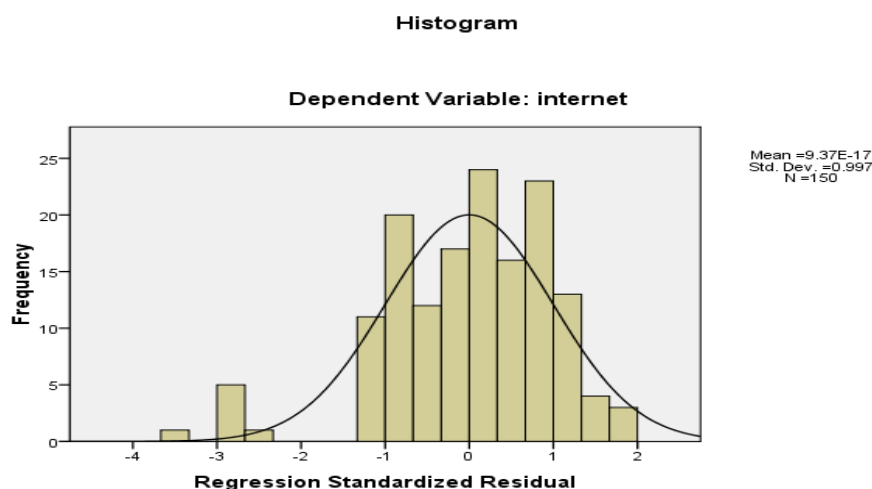
همان طور که در جدول ۱۵-۴ مشاهده می گردد، مدل رگرسیونی برای پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده کنندگان از اینترنت معنادار است. با توجه به مقدار $F=۵/۴۳۲$ ، با درجات آزادی ۱، ۱۴۸، این مقدار در سطح $p < ۰/۰۲۱$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می باشد. برای مشخص کردن دقیق تر این که چه میزان متغیر مستقل استفاده کنندگان از اینترنت سهم در پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار است، جدول ضرایب مدل رگرسیونی ذیل مورد بررسی قرار می گیرد.

جدول ۱۶-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش بینی استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش بینی استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار					
سطح معناداری	مقدار t	β (بتا)	ضرایب غیر استاندارد		مدل
			خطای استاندارد B	مقدار B	
۰/۰۰۱	۱۲/۳۳۰		۲/۳۰۶	۲۸/۴۳۵	مقدار ثابت

۰/۰۲۱	-۲/۳۳۱	-۰/۱۸۸	۰/۰۹۶	-۰/۲۲۳	اینترنت
-------	--------	--------	-------	--------	---------

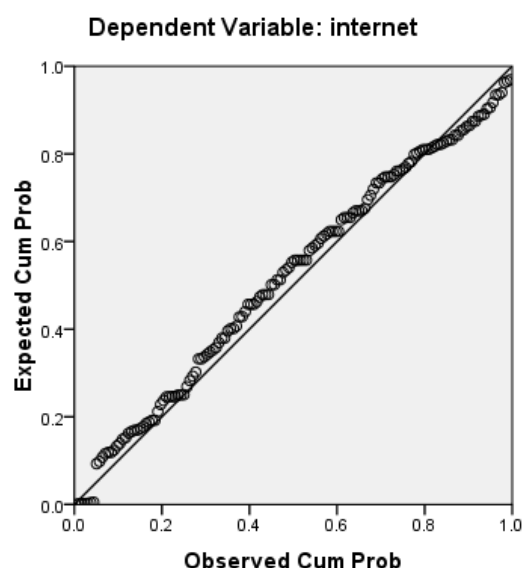
در جدول ۱۶-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار نمایش داده شده است که در این جدول مقدار ثابت $B = 28/435$ و خطای استاندارد $B = 2/306$ است در حالی که میزان بتا به دست آمده $-0/188$ می باشد و t ما نیز $12/330$ است که در سطح $p < 0/001$ معنادار شده است. و در حالی که مقدار B متغیر مستقل ما برابر با $-0/223$ است و همچنین مقدار B خطای استاندارد متغیر مستقل ما برابر با $0/096$ می باشد و میزان T آن $-2/331$ و در سطح $p < 0/021$ معنادار شده است این حاصل از میزان سطح $0/05$ در صد که مبنای ماست کم تر می باشد پس متغیر مستقل استفاده کنندگان از اینترنت در این پژوهش می تواند پیش بینی کننده ی مناسبی برای متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش باشد.

شکل ۱۱-۴ نمودار هیستوگرام باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار

همان طور که از نمودار بالا می توان استنباط نمود، این نمودار با منحنی نرمال فاصله زیادی ندارد این خود نشان دهنده معنادار بودن نتایج به دست آمده از داده های پژوهشی متغیر استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار است.

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

شکل ۱۲-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار

شکل ۱۲-۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی نشان می‌دهد در این نمودار اکثر نقاط روی خط رگرسیون قرار گرفته‌اند، و در مقطع‌های مختلف پیوستگی آن‌ها رویت شده است که این مهم سبب همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته شده است، لذا می‌توان گفت که متغیر استفاده کنندگان از اینترنت می‌تواند آسیب پذیری خانواده‌های زنان سرپرست را پیش‌بینی کند و پیش‌بینی کننده مطلوبی در این پژوهش به حساب می‌آید.

سؤال پنجم : سهم هر یک از مولفه‌های آسیب‌های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در تحقیق حاضر چقدر است؟

جدول ۱۷-۴: روش ورود، R ، R^2 و خطای استاندارد مدل رگرسیونی مولفه‌های آسیب‌های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار

خطای استاندارد	ضریب تعیین تعدیل شده	ضریب تعیین	R	متغیرهای مستقل	متغیر وابسته
۱۴/۹۸۵۸۰	۰/۰۴۹	۰/۰۷۵	۰/۲۷۴	مولفه‌های آسیب‌های اجتماعی نوپدید	آسیب پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار

جهت تحلیل این سؤال از رگرسیون روش ورود استفاده شد. زیرا نتایج حاصل از پژوهش‌های قبلی نتایج متفاوتی را ارائه کردند. در این سوال ضریب همبستگی R بین مولفه‌های آسیب‌های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده‌های زنان سرپرست خانوار ۰/۲۷۴ است و ضریب تعیین R^2 برابر ۰/۰۷۵ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۰۴۹ و خطای استاندارد ۱۴/۹۸۵۸۰ می‌باشد همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود خرده مقیاس مولفه‌های آسیب‌های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده‌های

زنان سرپرست خانوار رابطه مثبت و معناداری دارد، این مقیاس (مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید) می تواند ۰/۰۴۹ از واریانس متغیر ملاک آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار را تبیین نمایند. به عبارت دیگر ۰/۰۴۹ از متغیر آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار می تواند با مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید ارتباط داشته باشد.

جدول ۱۸-۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راه مدل رگرسیونی مربوط به مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار

خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک راه مدل رگرسیونی مربوط به متغیرهای مورد مطالعه					
منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
رگرسیون	۶۵۸/۸۵۷	۴	۶۵۸/۸۵۷	۲/۹۳۴	۰/۰۲۳
باقی مانده	۳۲۵۶۳/۲۶۴	۱۴۵	۲۲۴/۵۷۴		
کل	۳۵۱۹۸/۶۹۳	۱۴۹			

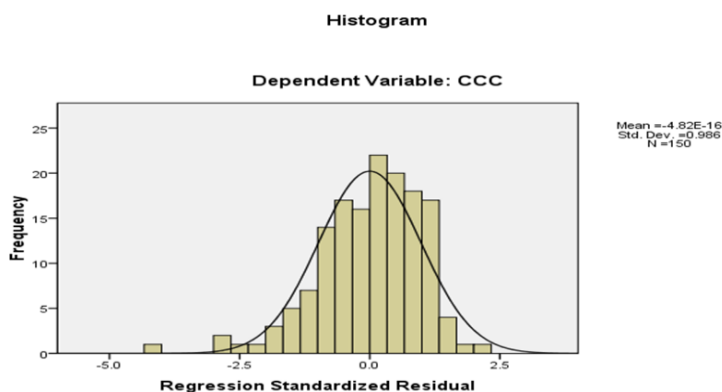
همان طور که در جدول ۱۸-۴ مشاهده می گردد، مدل رگرسیونی برای پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده کنندگان از اینترنت معنادار است. با توجه به مقدار $F=۲/۹۳۴$ ، با درجات آزادی ۱۴۵، $df=۴$ این مقدار در سطح $p < ۰/۰۲۳$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می باشد. برای مشخص کردن دقیق تر این که چه میزان متغیر مستقل سهمیم در پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار است، جدول ضرایب مدل رگرسیونی ذیل مورد بررسی قرار می گیرد.

جدول ۱۹-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به پیش بینی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار

ضرایب رگرسیونی پیش بینی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار					
سطح معناداری	مقدار t	β (بتا)	ضرایب غیر استاندارد		مدل
			خطای استاندارد B	مقدار B	
۰/۰۰۱	۱۰/۵۳۳		۸/۶۸۰	۹۱/۴۲۳	مقدار ثابت
۰/۷۱۸	-۰/۳۶۱	-۰/۰۳۱	۰/۲۶۴	-۰/۰۹۵	بازیهای رایانه ای
۰/۷۳۲	-۰/۳۴۳	-۰/۰۳۴	۰/۲۱۱	-۰/۰۷۲	تلفن همراه
۰/۰۰۲	۳/۲۰۹	۰/۲۶۹	۰/۲۱۲	۰/۶۸۰	برنامه های ماهواره ای
۰/۳۱۹	-۱/۰۰۰	-۰/۱۰۰	۰/۲۲۸	۰/۲۲۸	اینترنت

در جدول ۱۹-۴ ضرایب رگرسیونی مربوط به مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار نمایش داده شده است که در این جدول مقدار ثابت $B = ۹۱/۴۲۳$ و خطای استاندارد $B = ۸/۶۸۰$ است در حالی که میزان T به دست آمده $۱۰/۵۳۳$ می باشد و در سطح $p < ۰/۰۰۱$ معنادار شده است. در این حال مقدار B متغیر مستقل بازی های رایانه ای برابر با $-۰/۰۹۵$ است و همچنین مقدار خطای استاندارد B متغیر مستقل ما برابر با $۰/۲۶۴$ می باشد و بتای برابر با $-۰/۰۳۱$ است میزان T آن $-۰/۳۶۱$ و در سطح $p < ۰/۷۱۸$ معنادار شده است این حاصل از میزان سطح $۰/۰۵$ در صد که مبنای ماست بیشتر

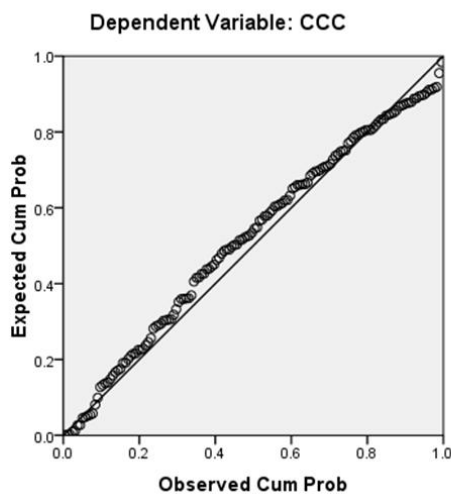
می باشد پس مولفه مستقل بازی های رایانه ای در این پژوهش می تواند پیش بینی کننده ی مناسبی برای متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش باشد. همان طور که در جدول فوق مشاهده می شود، مقادیر β و T به دست آمده برای بعد تلفن همراه برابر $\beta = -0/034$ و $T = -0/343$ که در سطح $P < 0/001$ معنادار است، برای بعد برنامه های ماهواره ای برابر $\beta = 0/269$ و $T = 3/209$ در سطح $P < 0/002$ معنادار است، برای بعد اینترنت برابر $\beta = -0/100$ و $T = -1/000$ در سطح $P < 0/001$ معنادار است، که با توجه به مقادیر t به دست آمده می توان استنباط کرد که تلفن همراه، برنامه های ماهواره ای، و اینترنت با میزان آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه دارند..

شکل ۱۳- نمودار هیستوگرام باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار

همان طور که از نمودار ۴-۱۳ استنباط می شود، این نمودار با منحنی نرمال فاصله دارد اما فاصله آن کم است این خود نشان دهنده معنادار بودن نتایج به دست آمده از داده های پژوهشی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار است.

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

شکل ۱۴- نمودار نرمال P-P برای باقی مانده های استاندارد شده مدل رگرسیونی مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار

شکل ۴-۱۴ نمودار نرمال P-P برای باقی مانده‌های استاندارد شده مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که اکثر نقاط روی خط رگرسیون قرار گرفته‌اند، لذا می‌توان گفت که متغیرهای مولفه‌های آسیب‌های اجتماعی نوپدید پیش‌بینی‌کننده‌های خوبی برای آسیب‌پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار در این پژوهش به حساب می‌آیند.

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

۱-۵- سؤال اول: آیا بین استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

همان گونه که از یافته های پژوهش حاضر مشخص شد و با توجه به مقدار $F=3/879$ ، با درجات آزادی ۱۴۸، $df = 1$ این مقدار در سطح $p < 0/051$ معنادار مشاهده شده است. مدل رگرسیونی برای پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای معنادار نیست. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش نمی باشند و رابطه و همبستگی بین دو متغیر استفاده کنندگان از بازی های رایانه ای با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار یافت نشد. و این موضوع می تواند دلایل متعددی داشته باشد از جمله فقر اقتصادی و ناتوان بودن خانواده های زنان سرپرست خانوار در جهت تهیه ی رایانه و وسایل بازی های رایانه ای و ... این پژوهش با پژوهش های پورمحسنی و همکاران (۱۳۸۲)، صادقیان، (۱۳۸۴)، دوران (۱۳۸۰)، همراه بود ولی با پژوهش های قمری گیوی و نادر (۱۳۸۹)، شاوردی و شاوردی (۱۳۸۴)، فضل الهی و ملکی توانا (۱۳۸۹)، احمدی (۱۳۷۷)، دارابی (۱۳۷۹)، وزلی (۱۳۸۱)، گیوتر (۱۹۹۹)، علی پور، سیادت، نوربالا (۱۳۸۸)، محسنی و سهرابی (۱۳۸۵)، کالول و همکاران (۲۰۰۰)، کیم (۲۰۰۰)، شری (۲۰۰۱)، اندرسون و شوید (۲۰۰۰)، چانگ و هانگ (۲۰۰۴)، هاردی و مینگ بی تی (۲۰۰۷) لین (۲۰۰۲)، چی یانگ گو (۲۰۰۷)، یون جو کیم (۲۰۰۸) و گومبور و واس (۲۰۰۸) همراه نبوده است.

۲-۵- سؤال دوم: آیا بین استفاده کنندگان از تلفن همراه با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

جهت تحلیل این سؤال از رگرسیون روش ورود استفاده شد. و نتایج حاصل از این سوال پژوهش که مدل رگرسیونی برای پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط استفاده کنندگان از تلفن همراه معنادار است. و این معناداری بدین معناست که متغیر استفاده کنندگان از تلفن همراه به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می باشند. این پژوهش با پژوهش های بریمانی و رندی (۱۳۹۰)، یوسفی (۱۳۹۰)، حسن زاده و رضایی (۱۳۸۹)، پناهی و همکاران (۱۳۸۹)، حیدری چروده و صالحی فدردی (۱۳۸۹)، ساریخانی (۱۳۸۰) کروات، پترسون، لاندمارک و همکاران (۱۹۹۸)، کریستال (۲۰۰۸)، مک کنا و بارق (۲۰۰۸)، الکسی سی تیلور و ریچارد هارپر (۲۰۰۱) در یک راستا است.

امروزه بیش تر از گذشته مردم از تلفن همراه برای برقراری ارتباطات استفاده می کنند. و والدین تلفن همراه را به عنوان یک وسیله ای برای کنترل فرزندان خود می دانند. گاه بیان شده که تلفن همراه می تواند به فرزندان آنها احساس امنیت و بزرگ منشی را بدهد و می تواند به عنوان وسیله دفاعی باشد.

با توجه به اینکه تلفن همراه نیز مانند سایر فن آوره های نوین چون تلویزیون، ویدیو و ماهواره علاوه بر داشتن جنبه های بسیار مثبت آن، می تواند آثار منفی اجتماعی و یا اخلاقی برای خانواده و اعضای آن به دنبال داشته باشد. علاوه بر اینکه به دلیل توسعه و چند رسانه ای شدن تلفن های همراه نسل جدید که از دوربین های عکاسی و فیلمبرداری و سیستم بلوتوث برخوردار هستند، آثار و تبعات مثبت و منفی این فن آوری جدید نیز در حال گسترش و پیچیده شدن است. ضمناً با توجه به رشد روزافزون فن آوری ها، احتمال این که تلفن های همراه از فن آوری های جدید دیگری در آینده نزدیک برخوردار شوند بسیار زیاد است. سهولت در دسترس بودن افراد، سرعت بخشیدن به بسیاری از کارها، از میان بردن بسیاری از نگرانی ها و کاسته شدن از حجم ترافیک به لحاظ انجام بسیاری از کارهای بانکی توسط این دستگاه از جمله فواید تلفن همراه است. انجام تخلفات در محیط سایبر و مخدوش شدن ارزش های اخلاقی و قانونی به دلیل تخلفات یاد شده و سوء استفاده از تلفن همراه،

کاهش تماس های رو در رو، از جمله مشکلات ناشی از این فن آوری گفته شده است. برای مقابله با این گونه تخلفات قانونی و نیز آسیب های اجتماعی چون زیر سوال بردن ارزش های اخلاقی، کم شدن ارتباطات رودرروی افراد، مطالعات و تلاش هایی در تمامی کشورها از جمله ایران در حال انجام شدن است. آگاه نمودن افراد جامعه، پای بندی به ارزش های اسلامی، تربیت فرزندان از دوره تحصیل، استفاده از شیوه های جدید تربیتی و معرفی الگو، راه کارهایی است که در نخستین همایش چالش ها و کارکردهای تلفن همراه به عنوان کاهش آسیب های اجتماعی تلفن همراه مطرح شد. تلفن همراه علاوه بر وجوه مثبت رسانه ای، پیامدهای نامناسب اجتماعی را به دنبال دارد. امکان گفتمان، در اختیار داشتن محیط چند رسانه ای، هم گرایی، تعامل دوسویه، دسترسی سریع و موثر با کیفیت بالا، ایجاد محیط غنی مجازی، کاهش هزینه و تردهای شهری و از میان برداشتن قسمتی از محدودیت های ناشی از معلولیت های جسمی از جمله فواید مطرح شده در مورد تلفن همراه است. کاهش تعاملات اجتماعی، تزلزل ارزش ها، ظهور تخلفات سایبر، کاربرد مخرب بلوتوث و پیامک های مستهجن نیز از آثار مخرب این وسیله الکترونیک محسوب می شود. عمده ترین راه کارهای اصلاح و بازنگری در بهره گیری مناسب از تلفن همراه شامل افزایش بودجه فرهنگی، اطلاع رسانی و فرهنگ سازی استفاده از این وسیله برای کاهش جرایم، آموزش کاربرد تلفن همراه، گسترش مهارت های زندگی از طریق تلفن همراه، ارتقای سواد رسانه ای و گسترش شهر الکترونیک، است.

۳-۵-۵- سؤال سوم: آیا بین استفاده کنندگان از ماهواره آسیب پذیری با خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

همان طور که در مدل رگرسیونی در سوال سوم مشخص شد، پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده کنندگان از ماهواره معنادار است. با توجه به مقدار $F=16/420$ ، با درجات آزادی $df=1$ ، این مقدار در سطح $p<0/001$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می باشند. این پژوهش با پژوهش های ابراهیم نجف آبادی (۱۳۹۰)، نادر نژاد (۱۳۸۹)، پیری و همکاران (۱۳۸۹)، پورجلی (۱۳۷۵)، آلمال (۱۳۷۵)، دوران (۱۳۸۱)، در یک راستا است.

۴-۵-۵- سؤال چهارم: آیا بین استفاده کنندگان از اینترنت با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه ای وجود دارد؟

همان طور که در جدول ۱۵-۴- در فصل چهارم مشاهده گردید، مدل رگرسیونی برای پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده کنندگان از اینترنت معنادار است. با توجه به مقدار $F=5/432$ ، با درجات آزادی $df=1$ ، این مقدار در سطح $p<0/021$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می باشند. این پژوهش با پژوهش های کرمی و امینی گل تپه (۱۳۹۰)، آقابابایی و همکاران (۱۳۹۱)، خسرو جردی و میرزایی (۱۳۸۸)، حق پرست راد مرد و جیردهی (۱۳۹۱)، برانی و همکاران (۲۰۰۹)، مسعودنیا (۱۳۹۰)، نژاد بهرام و کمالی چیرانی (۱۳۸۹)، خواجه نژادیان (۱۳۹۱)، پورخاتون (۱۳۹۰)، ابراهیم پور و خزایی (۱۳۹۱). ضیاچی و پور قنبری (۱۳۹۰)، بهداروند و مرداسی (۱۳۹۱)، کاظمی اصل و بااوش (۱۳۹۱)، ویندهام (۲۰۰۸)، مک کارتی (۲۰۰۸) و غیره ... در یک راستا است و با پژوهش های شریعتمدار (۱۳۹۱)، همراه نیست.

۵-۵- سؤال پنجم : سهم هر یک از مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید در آسیب پذیری خانواده زنان سرپرست خانوار شرکت کننده در تحقیق حاضر چقدر است؟

جهت تحلیل این سؤال از رگرسیون روش ورود استفاده شد. زیرا نتایج حاصل از پژوهش های قبلی نتایج متفاوتی را ارائه کردند. در این سوال ضریب همبستگی R بین مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار ۰/۲۷۴ است و ضریب تعیین R^۲ برابر ۰/۰۷۵ و ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۰۴۹ و خطای استاندارد ۱۴/۹۸۵۸۰ می باشد. خرده مقیاس های مولفه های آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار رابطه مثبت و معناداری دارد و مدل رگرسیونی برای پیش بینی آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار توسط متغیر استفاده کنندگان از اینترنت معنادار است. با توجه به مقدار $F=۲/۹۳۴$ ، با درجات آزادی ۱۴۵، $df = ۴$ این مقدار در سطح $p < ۰/۰۲۳$ معنادار مشاهده شد. به این معنی که، مقدار F حاصله نشان داد که این متغیر به عنوان متغیری اثر گذار و معنادار در پیش بینی متغیر وابسته آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار در این پژوهش می باشد.

۶-۵- نتیجه گیری

خانواده در تمام فرهنگ ها کانون شکل گیری هویت فرد است. هیچ فردی جدا از خانواده اش قابل تعریف نیست و خانواده رکن اصلی سازنده ی فرد و شخصیت اوست. کانون مقدس خانواده بهترین مکان برای تربیت جسم و روان است. خانواده یک سیستم تلقی می شود که حداقل از یک زن و مرد تشکیل می شود. این دو، نقش خود را به عنوان زن و شوهر در قبال یکدیگر ایفا می کنند. در صورتی که در خانواده فرزندان هم وجود داشته باشند، این سیستم بزرگ تر و پیچیده تر شده و نقش های دیگری هم چون نقش والدینی نیز به نقش های گذشته اضافه می شود. در میان اکثر جوامع انسانی، پدر به عنوان اصلی ترین و محوری ترین عضو خانواده مسئولیت سرپرستی و مدیریت خانواده را بر عهده دارد به همین خاطر پدیده ی بی سرپرستی در اغلب تعاریف با عنوان فقدان پدر در خانواده تعریف می شود و غیبت وی در مسائل اقتصادی و مدیریت خانواده مؤثر است. تعاریف فوق نشان دهنده ی اهمیت فوق العاده ی این بنیان کوچک اجتماعی و تأثیر آن در تمامی شئون زندگی افراد به ویژه فرزندان است، اما این سیستم نیز مانند هر سیستم دیگری دستخوش حوادث تلخی می شود و همیشه در امان و به دور از تهدید نیست. اهمیت فوق العاده ی این بنیان کوچک اجتماعی و تأثیر آن در تمامی شئون زندگی افراد به ویژه فرزندان است، اما این سیستم نیز مانند هر سیستم دیگری دستخوش حوادث تلخی می شود و همیشه در امان و به دور از تهدید نیست در این بین خانواده هایی نیز وجود دارد که به هر دلیلی مسئولیت امرار معاش خانواده بر عهده زنان گذاشته شده است، این افراد می توانند شامل زنان بیوه، زنان مطلقه اعم از زنانی که پس از طلاق به تنهایی زندگی می کنند یا به خانه پدری بازگشته، ولی خود امرار معاش می کنند، همسران مردان معتاد، همسران مردان زندانی، همسران مردان بیکار، همسران مردان مهاجر، همسران مردانی که در نظام وظیفه مشغول خدمت هستند، زنان خود سرپرست زنان سالمند تنها دختران خود سرپرست، دختران بی سرپرستی که هرگز ازدواج نکرده اند و همسران مردان از کار افتاده و سالمند، باشند. این قشر آسیب پذیر و محروم، بهره بسیار کمی از منابع توسعه داشته اند. حاکمیت اندیشه های تبعیض آمیز، نابرابری جنسیتی، وضعیت بد اقتصادی، سوء تغذیه، نداشتن شغل مناسب و پایین بودن درآمد، زندگی در تنهایی و همراه با افسردگی و ناامیدی و ناامنی، نگرش غلط جامعه نسبت به این افراد و برخورداری از سطح تحصیلات و مهارت های فنی و آموزشی کمتر، فرصت ها و روابط اجتماعی و وضعیت فرهنگی، اجتماعی و تربیتی نامطلوب برای خود و فرزندان آن ها، فقدان یک چتر حمایتی و تأمین مالی و اجتماعی مطلوب، محدودیت خدمات بیمه ای، نبود پشتیبان عاطفی - روحی برای تداوم زندگی و ناتوانی در تهیه مسکن مناسب برای زندگی و در نتیجه سرگردانی در دوران سال خوردگی، آنان را با مشکلات عدیده ای روبه رو می کند. زنان سرپرست خانوار به دلیل ویژگی های خاص شخصیتی خود و تفاوت های جنسیتی با مردان سرپرست خانوار در زمینه

های گوناگون، نقش بسیار حساس و مهمی در تامین سلامت و بهداشت روانی خانواده بر عهده دارند. تولید نسل، پرورش بدنی و پرورش روانی کودکان، پرستاری، تامین آرامش خانواده، انتقال فرهنگ و زبان، تامین روانی اعضای خانواده، اقتصاد خانواده و... کارکردهایی است که مختص زن سرپرست خانوار است. تحقق این کارکرد ها در کنار اخلاق فرهنگی و اجتماعی زن در خانواده از جمله احترام و تکریم، هم دلی و همراهی با اعضای خانواده و جامعه، شاکر بودن و قناعت پیشگی، پرهیز از عیب جویی، عفت و چشم جویی از غیر، مدیریت و تدبیر امور خانه می تواند محیط خانه را محیطی مستحکم، معنوی، سالم و با نشاط تبدیل کند. بدیهی است که نقش ویژه زنان سرپرست خانوار در قالب سرپرست و پایه ی اساسی خانواده در مراقبت فرزندان و دادن عواطف لازم و توجه به رشد سالم فرزندان از اهمیت بالاتری برخوردار است. عمدتاً در این قشر، علایم بیماری های روانی مانند افسردگی، اضطراب، وسواس و پرخاشگری دیده می شود و فرزندان این خانواده ها به طور بالقوه در معرض مسایلی مانند کار کودکان در مشاغل سیاه و غیررسمی، بزهکاری اجتماعی، محرومیت از تحصیل و سوء تغذیه قرار دارند و از سوی دیگر پرش ناگهانی از مدرنیته به پست مدرنیته تغییرات شدید فرهنگی و آسیب های دامنه داری که در جامعه که آسیب های اجتماعی نوپدید، مرتبط با فن آوری های جدید را بنا نهاده است سبب آسیب های فراوانی در خانواده های آن ها گردیده است. که آسیب ها ناشی از استفاده از این فن آوری های (ماهواره، بازی های رایانه ای، تلفن همراه و اینترنت)، در این مجموعه قرار دارند. و این آسیب های نوپدید اجتماعی خانواده های آن ها را تهدید می کند، این ها مجموع عواملی هستند که در آسیب پذیری بیشتر اعضای خانواده ی این قشر آسیب پذیر سهم بسزایی دارند. این مهم سبب شده است تا خود و اعضای خانواده شان از وضعیت بسیاری وخیمی در جامعه برخوردار باشند هرچند در این بین فن آوری های تلفن همراه و اینترنت، در هم گرای گسترده و وسیعی که با بازی های ویدئویی - رایانه ای و تلویزیون، یافته است، طی سال های آتی، جای رادیو، تلویزیون، دستگاه های بازی های ویدئویی را به میزان قابل توجهی گرفته و آن ها را به تدریج از گردونه ی رقابت خارج ساخته است. و این تحول، تحول عظیمی است که با پیشرفت فن آوری های ارتباطی و تعمیق همگرایی آن ها طی چند سال آینده، انعکاس گسترده تری یافته، بر حساسیت تلفن همراه و اینترنت و فرصت ها و تهدیدهای آن خواهد افزود. اما تعمیق پرتین تر ظاهر شدن تلفن همراه، مسئولان و والدین آینده نگر را بر آن بدارد که فرصت طلایی سال ها پیش رو را از دست نداده، اولاً به رفع تعارض های فرهنگی - اجتماعی جوامع خویش دست یابند و ثانیاً با پذیرش این واقعیت که کارگزاران، در انتخاب بین خوب و بد مخیر نبوده، غالباً باید بین بد و بدتر دست به انتخاب بزنند و با کنار نهادن رویکرد آرمان گرایانه که در شرایط فعلی جامعه، به هیچ وجه حاضر به تن دادن به واقعیات و پذیرش فرهنگ و اقتصاد مقاوم بر فرهنگ نیست، رویکرد مداخله گرایانه را با موفقیتی هر چند نسبی، پیش رو گیرند. ثالثاً دست اندرکاران و اولیای امور، باید دست به فرهنگ سازی لازم بزنند. و خانواده های زنان سرپرست خانوار را در برخورد با آمیزه ی فرصت ها و تهدیدهای فن آوری های ارتباطی پیشرفته، از جمله تلفن همراه و اینترنت، یاری کنند.

باید به جرات گفت گسترش فن آوری های نوین در عرصه ی الکترونیک و رایانه در چند دهه ی گذشته، موجب پدیدار شدن انواع و اقسام لوازم و برنامه های الکترونیکی و رایانه ای از جمله اینترنت، تلفن همراه، ماهواره و بازی های رایانه ای در جهان شده است. انکارناپذیر است که این تحولات و پیشرفت ها زندگی بشر را چندین برابر آسان تر نموده است، اما در آن سوی سکه نمی توان از آسیب های ناشی از این فن آوری های نوین غافل ماند.

تأثیرات مثبت تلفن همراه بر همه کاملاً مشهود است. این تأثیرات مثبت می تواند در راستای تمام تأثیرات مثبتی باشد که هر فن آوری نوینی در زندگی امروزه داراست. تأثیراتی از قبیل: تسهیل ارتباطات، کاهش موانع زمانی و مکانی در ارتباط، گسترش شبکه اطلاع رسانی و امکان همیشه در دسترس بودن و تبادل سریع اطلاعات. به طور جزئی از دیگر تأثیرات مثبت تلفن همراه، امکان استفاده از اینترنت در هر زمان و دسترسی به هر گونه اطلاعاتی در هر مکان است. هم چنین تلفن همراه بستر مناسبی را

برای سیستم های اطلاع رسانی جمعی فراهم می کند. شرکت های معتبر کشور از قبیل مخابرات، اداره برق، صدا و سیما، و سایر رسانه ها برای تبلیغات یا فرهنگ سازی تخصصی خود می توانند با سیستم اطلاع رسانی جمعی از طریق پیام های کوتاه به تمامی مشترکین ارتباط برقرار کرده و از این طریق اطلاعات به طرز وسیع و سریعی بین جمعیت کثیری توزیع خواهد شد. تأثیرات مثبت تلفن همراه می تواند بیشتر در رابطه با فوائد فن آوری آن باشد. به عنوان مقوله ای که سعی می کند جدا از فرهنگ عمل کند. زیرا هرگونه فن آوری ای از قبیل تلفن همراه سعی می کند قائم به ذات خود باشد و در بستری که از آن پدید آمده یعنی بستر فن آوری رشد کند و ماندگار شود. ولی در جریان این رشد و توزیع ها خواه ناخواه عوامل دیگری نیز دخیل می شود. تلفن همراه نیز همانند سایر فن آوری ها علاوه بر تأثیرات مثبت تأثیرات منفی ای نیز دارد و این تأثیرات منفی بستر دیگری را که فن آوری به طور نامحسوس در آن در حال جریان است مشخص می کند. و این بستر نامحسوس بستر فرهنگی جامعه است. هرگونه تأثیر منفی استفاده از تلفن همراه خواه ناخواه به مقوله فرهنگ باز می گردد. به عنوان مثال از مهم ترین تأثیرات منفی تلفن همراه برای جامعه گسترش بعضی اطلاعات ناخواسته از بطن جامعه است. به طور مثال با گسترش سیستم عکس برداری دیجیتال با تلفن همراه و یا با وجود امکان فیلم برداری و توزیع هم زمان آن از طریق بلوتوث، این امکان وجود دارد که هر اطلاعاتی یا هر واقعه ای که گسترش آن برای افکار عمومی مضر است به راحتی گسترش یابد و امکان کنترل و ریشه کن کردن آن پس از توزیع نیز تقریباً غیر ممکن گردد. حتی از طریق رسانه پیام کوتاه نیز می شود بعضی اطلاعات محرمانه، اخبار کذب و مطالب منافی عفت عمومی را در سطح جامعه گسترش داد. شناور شدن حوزه ی عمومی و خصوصی نیز از دیگر مقوله های منفی استفاده از این فن آوری است. از زمانی که تلفن همراه وارد زندگی انسان شده ما شاهد آنیم که مرز میان حوزه ی عمومی و خصوصی به میزان قابل توجهی شناور شده و هر کس خواسته یا ناخواسته در معرض شنود گفتگوهای است که افراد با تلفن همراه انجام می دهند و در آن به بیان مسائل شخصی، حرفه ای و یا خانوادگی خود می پردازند که این نوع مکالمه آزاد و شریک کردن دیگران در صحبت ها و مکالمات می تواند منجر به سوءاستفاده های بسیاری شود.

از بارزترین تأثیرات منفی تلفن همراه، گسترش و توزیع عکس ها و فیلم های ناخواسته از زندگی خصوصی افراد است. به دلیل همه گیر بودن این فن آوری و عدم توانایی کنترل (این رسانه، عکس ها و فیلم های زیادی به شکل ندانسته از افراد ضبط و در سطح جامعه پخش شده که منجر به فروپاشی روابط بسیاری از افراد شده است. بنابراین تمامی این خصوصیات منفی به طور مستقیم بر زندگی فردی افراد و بطور غیر مستقیم به بدنه ی جامعه ضربه می زند. از آن جایی که هر فردی واحد تشکیل دهنده جامعه به حساب می آید، نوع دیدگاه هر فرد در رابطه با فرهنگ، تأثیر مستقیمی بر روی جامعه خواهد گذاشت. و از طرفی جامعه نیز ایدئولوژی و فرهنگ ها و هنجارهای خود را به طرق مختلف به افراد تزریق می کند. بنابراین این نوعی رابطه دو سویه است که هم می تواند فردی و هم می تواند جمعی باشد و هم می تواند مفید و هم می تواند مضر باشد. وقتی فن آوری ای مثل تلفن همراه روانه بازار می شود، بطن جامعه از آنجایی که تا به حال با چنین مقوله ای مواجه نشده، راه کاری برای واکنش کردن جامعه در قبال آن فن آوری ندارد. بنا براین شکل گیری فرهنگ استفاده از یک فن آوری در مراحل اولیه مستلزم وجود فرهنگ شخصی افراد و پیشینه فکری، اجتماعی و خانوادگی هر فرد می شود. به طوریکه افراد با توجه به فرهنگ فردی خود می توانند از یک فن آوری استفاده سوء یا استفاده مفید کنند که البته بعضاً این فرهنگ های شخصی مثبت و پیشرو اهداف جامعه است.

از این بین نباید از نقش اینترنت چشم پوشی کرد اینترنت به عنوان یک شبکه جهانی این قابلیت را داراست که کاربرهای آن از هر نقطه دنیا با یکدیگر ارتباط برقرار کنند و هرگونه اطلاعات مورد نیاز خود را دریافت کنند و بهره های فراوانی را در مدت زمان کوتاهی از این رسانه فراگیر ببرند. ولی متأسفانه افراد سودجو و سلطه طلب که از هر راه و وسیله ی ممکن، از دیگران

سوءاستفاده می‌کنند و مردم را به انحراف می‌کشاند تا به اهداف پلید خود دست یابند، این شبکه جهانی را وسیله‌ای برای دست یابی به منافع مادی و سطله‌جویانه‌ی خود قرار داده‌اند و انحرافات عدیده‌ای را به وسیله این رسانه به وجود آورده‌اند. یکی از پیامدهای منفی اینترنت در به وجود آمدن انحرافات اخلاقی و اجتماعی، ازدواج‌های اینترنتی است. دختران در برخی از موارد که احساس نیازهای عاطفی می‌کنند و گاهی انتظارات بی‌مورد آن‌ها از طریق خانواده و جامعه پوشش داده نمی‌شود، از چت کردن (گفتگوی اینترنتی) به عنوان راهی بی‌خطر و گزینه‌ای برتر برای رفع محدودیت‌های خود استفاده می‌کنند. امروزه چت کردن بین دختران و پسران، دوستی‌های عمیق ولی بی‌اساس را به وجود می‌آورد و در برخی موارد به ازدواج‌های پنهانی و مخفی نیز می‌انجامد. این در حالی است که انسان در ارتباطات خود و آن‌هم به صورت الکترونیکی معمولاً تنها وجوه مثبت شخصیت خویش را ارائه می‌دهد و ضعف‌های پنهان شخصیت خود را از طرف مقابل مخفی می‌کند که این امر می‌تواند آثار و تبعات فراوانی به همراه داشته باشد. استفاده از عکس‌های مهیج زنان که آنان را تا سرحد حیوان تنزل می‌دهد، باعث می‌شود که حیا و عفت از زنان گرفته شود، به طوری که آنان برای شأن زنانه خود نیز حرمتی قائل نباشند و مردان نسبت به دیدن چنین صحنه‌های زشتی، گستاخ و بی‌باک شده و کم‌کم غیرت مردانه خود را از دست بدهند و جوانان با دیدن چنین صحنه‌های قبیحی به انحراف کشیده شوند. دست‌یابی به اطلاعات در خصوص هر نوع موضوعی، ارسال و دریافت نامه‌های الکترونیکی، خرید هرگونه لوازم از طریق سفارش الکترونیکی که از اتلاف وقت جلوگیری می‌کند، انجام مبادلات بانکی، عضویت در شبکه‌های مجازی و ... بر این اساس می‌توان گفت که پتانسیل‌های مثبت و کاربردهای مفیدی که جنبه‌های گوناگون زندگی انسان را تحت تأثیر قرار داده و تسریع، تسهیل و خلاقیت را برایش به ارمغان می‌آورد، بخشی از توانایی‌های معجزه‌آسای این شبکه‌ی جهانی است، اما این شبکه‌ی جهانی در حال گسترش روی دیگری نیز دارد و آن وجود خطرات بالقوه است که گاهی می‌تواند به خساراتی بزرگ و جبران‌ناپذیر مبدل شود. به‌طور کلی، گسترش اینترنت در جامعه موجب بروز فرصت‌هایی جهت افزایش آگاهی افراد و حتی ایجاد اشتغال برای برخی از افراد شده است، ولی تهدیداتی نیز به همراه دارد. با وجود اینترنت، علاوه بر وجود دنیای واقعی و الگوهای ارتباط سنتی در آن، فضاهای مجازی نیز ایجاد شده‌اند که نحوه‌ی تولید، انتقال و مصرف اطلاعات در آن‌ها دیگر به شیوه‌ی سنتی صورت نمی‌پذیرد و این الگوها، کاملاً دگرگون شده‌اند. گسترش فضاهای مجازی مانند سایر انواع دیگر تحولات و پیشرفت‌ها، پیامدها و آثار مثبت و منفی گوناگونی را در جامعه و زندگی کاربران این گونه‌ها ایجاد کرده است. مثبت‌ترین پیامد آن را می‌توان تسهیل و تسریع ارتباطات و تبادل اطلاعات دانست. منفی‌ترین پیامد آن را می‌توان به خطر افتادن حریم خصوصی افراد، منزوی شدن آن‌ها و از هم پاشیدگی بنیان خانواده معرفی نمود. اصلی‌ترین علتی که می‌توان برای بروز این پیامدهای منفی بیان داشت، این است که در فضای مجازی افراد نمی‌توانند به شناخت صحیح و کافی از هم دست یابند.

باید متذکر شد که ماهواره هم مانند رسانه‌های دیگر، هم پیامدهای مثبت دارد و هم منفی. ولی متأسفانه غیر از مراکز علمی و پژوهشی، بقیه مشترکین از آن استفاده سوء می‌کنند. بنابراین علاوه بر پیامدهای منفی ذکر شده، نظام فکری جدیدی ایجاد خواهد کرد، زیرا از ممالک مختلف تحت پوشش قرار می‌گیرد. همین عامل باعث خطرات و خسارات جبران‌ناپذیری از سوی این رسانه شده است. این رسانه جهانی نقش بسیار مخرب‌ی در کشورهای مختلف از جمله ایران داشته، به‌طور گسترده‌ای در توسعه انحرافات اجتماعی از جمله به انحراف کشاندن زنان فعالیت دارد. استعمارگران که در رأس آن‌ها امریکای جهان‌خوار قرار دارد به این امر واقفند که منحرف شدن زنان، که نیمی از جهان را در بردارند؛ یعنی منحرف کردن همه جهان. به همین دلیل آن‌ها با استفاده از غوطه‌ور کردن مردم در منجلاب فساد و در نهایت بی‌خبری آنان، در تسخیر جهان کوشش می‌کنند. شبکه‌های تلویزیونی کشورهای غربی و نیز کشورهای خلیج فارس، که آمریکایی هستند، از زن به عنوان ابزاری برای توسعه کالاهای اقتصادی خود استفاده می‌کنند. آن‌ها زن را بهترین وسیله تبلیغاتی خود می‌دانند؛ زیرا با بزک کردن و به نمایش گذاشتن او توجه مردم را به مصرف هرچه بیش تر جلب می‌کنند. ماهواره اگر به‌طور مناسب استفاده شود می‌تواند نکات

مثبتی هم چون آموزش و استفاده از اطلاعات علمی را در پی داشته باشد، اما در صورت کاربرد غیرمناسب آسیب هایی هم چون تهاجم فرهنگی، از بین رفتن قبح روابط نامتعارف، مصرف مشروبات الکلی، پرخاشگری، عشق های مثلثی، تزلزل بنیان خانواده، ارتباطات نامشروع، رواج مدهای غربی، شیطان پرستی و فرقه های انحرافی که از طریق شبکه های تلویزیونی افراد زیادی را جذب کرده است، در پی خواهد داشت. بازی های رایانه ای نیز یکی از مواردی است که به دلیل استفاده نامناسب از آن، آسیب های بسیاری را در پی داشته است باید اذعان نمود که آنچه به صورت کودتای خزنده در حال انجام است، این است که کودکان و نوجوانان در اتاق خود پا به دنیای خطرناکی می گذارند و خانواده ها با این تصور که کودک و نوجوان شان در فضای امن خانه است از خطراتی که او را تهدید می کند، غافل هستند. بازی های رایانه ای از جمله دیگر مصادیق بروز آسیب های نوپدید است که بسیاری از آن ها با اسامی ایرانی و برای مقابله با هویت ایرانی تهیه و در کشور نیز توزیع شده است. کاربرد این بازی علیه هویت خود می جنگد و خشونت، افت تحصیلی، احساس برتر بودن، بیماری های اسکلتی و ساختاری از جمله آثار نامطلوب این بازی هاست. حتی برخی پویانمایی هایی که در بازار رسانه توزیع می شود به عادی سازی روابط دختر و پسر و روابط عاشقانه منجر می شود که آثار منفی بسیاری در پی دارد. بنابراین با توجه به توسعه این آسیب ها که اثر مستقیمی در بروز آسیب های اجتماعی از جمله طلاق، فرار دختران، خشونت و پرخاشگری ها و ... دارد، باید برنامه ریزی دقیقی برای پیش گیری و مقابله با این آسیب ها انجام شود.

نتیجه این که سیمای خانواده زنان سرپرست خانوار امروزی در ایران، خانواده ای است که در آن قدرت صرفاً از آن زن است به جای مرد و تصمیم گیران خانه زن سرپرست هستند و دیگر زن بودن دنیای متفاوتی، با امکانات و اعتبار متمایز محسوب نمی شود. فرزندان در خانواده از جایگاه بهتری نسبت به گذشته برخوردار نشده اند. حتی در مواردی حالتی افراطی به خود گرفته اند. خانواده ی زنان سرپرست خانوار به کیفیت زندگی و رفاه و مجهز نشدن و به ملزومات زندگی امروزی می اندیشد هر چند خود این امر، خانواده ها را با مشکلات جدیدی مواجه کرده و به نوعی آرامش را از خانواده گرفته است. از آن جمله مشکلات جدید تفاوت در میان خانواده هاست که موجب مسابقه خانواده ها برای مجهز شدن به وسایل مدرن و تجملی در سایه ی چشم و هم چشمی است.

۷-۵-پیشنهادات تحقیق

۱. تلاش بیشتری برای هم نوایی بین نهادها و ارگان های ذی ربط در خصوص «تصمیم گیری»، «برنامه ریزی» و «اجرای قانون یکپارچه» در ارتباط با ماهواره صورت گیرد.
۲. برای رویارویی جامعه با پیشرفت فن آوری وسایل ارتباط جمعی برنامه ریزی اساسی انجام پذیرد.
۳. اقدام عملی در راستای توسعه کمی و کیفی شبکه های داخلی.
۴. فراهم آوردن زمینه استفاده آسان از شبکه های سالم ماهواره ای.

۸-۵-پیشنهادات

الف. اقدامات پیشگیرانه

در این جا برای پیشگیری از ارتکاب عمل بزهکارانه توسط افراد به ویژه نوجوانان یا جوانان پیشنهاداتی ارائه می شود:

۱. هماهنگ کردن بخش های عمومی و خصوصی که در زمینه ی پیش گیری از وقوع جرم فعالیت دارند؛ مانند نیروی انتظامی، کار و امور اجتماعی، آموزش و پرورش، شهرداری ها، شوراها، امور جوانان، بهزیستی و ... به منظور اجرای برنامه عملی پیش گیرانه و هماهنگی بیش تر.

۲. آگاهی دادن به خانواده‌ها برای نظارت و کنترل بیشتر آنان بر فرزندان و گوشزد کردن میزان مجازات جرایم در صورت ارتکاب جرم توسط آنان.

۳. اتخاذ تدابیر امنیتی بیشتر توسط دولت در محل‌های جرم‌خیز و اقداماتی به منظور کمک به خانواده‌ها، بخصوص نوجوانان و جوانانی که در معرض آسیب قرار دارند.

۴. اطلاع‌رسانی شفاف رسانه‌های جمعی برای تشویق جوانان درباره تسهیلات و فرصت‌هایی که جامعه برای آنان قرار داده است.

ب. راه کارهای شناسایی مشکلات نوجوان و جوان

علاوه بر اقدامات پیش‌گیرانه، شناسایی راه کارهایی برای شناخت مشکلات نوجوانان و جوانان امری لازم و ضروری است. مواردی چند در این زمینه مطرح است:

۱. شناخت نیازهای روانی و کیفیت ارضای این نیازها در شادابی و نشاط فرد بسیار مؤثر است و ارضا نشدن آن و یا ارضای ناقص آن، اثرات نامطلوب بر جای گذاشته و زندگی را به کام فرد تلخ می‌کند و فرد را به انحراف می‌کشاند.

۲. توجه به مشکلات جسمانی فرد، مشکلاتی هم چون اختلال در گویایی، بینایی، شنوایی، جسمانی و عقب ماندگی ذهنی.

۳. توجه به مشکلات آموزشی، مانند ناتوانی در یادگیری، ترک تحصیل، افت تحصیلی، بی‌توجهی به تکالیف درسی و تقلب در درس.

۴. توجه به مشکلات عاطفی، روانی، هم چون افسردگی، خیال‌بافی، بدبینی، خودکم‌بینی، خودبزرگ بینی، زود رنجی، خودنمایی، ترس، اضطراب، پرخاشگری، حسادت، کم حرفی و وسواس.

۵. توجه به مشکلات اخلاقی، رفتاری هم چون تماس تلفنی و ارسال پیامک‌ها با جنس مخالف، معاشرت با جنس مخالف، شرکت در مجالس، خود ارضایی، چشم‌چرانی، فرار از منزل، غیبت از مدرسه، اقدام به خودکشی، سرقت، دروغ‌گویی، اعتیاد، ولگردی و...

ج. وظایف خانواده

خانواده‌ها نیز وظایفی در مقابل پیش‌گیری از جرم و بزهکاری فرزندان دارند که به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد:

۱. دوستی با فرزند و حذف فاصله والدین با فرزندان، به گونه‌ای که آنان به راحتی مشکلات و نیازهای خود را به والدین بگویند.

۲. تقویت اعتقادات فرزند، به ویژه در کودکی و نوجوانی، در کنار پای‌بندی عملی والدین به آموزه‌های دینی.

۳. ایجاد سازگاری در محیط خانه.

۴. ایجاد بستر مناسب برای احساس امنیت، آرامش، صفا و صمیمیت و درک متقابل والدین و فرزندان.

۵. تلاش در جهت تأمین نیازهای مادی و معنوی فرزندان توسط والدین.

۶. توجه به نیازهای روحی و عاطفی اطفال و نوجوانان و ایجاد فضای مطلوب و آرام در خانواده.

۷. مراقبت والدین نسبت به اعمال و رفتار فرزندان خود.

۸. برنامه‌ریزی مناسب برای تنظیم اوقات فراغت نوجوانان و جوانان.

۹. نظارت جدی والدین نسبت به دوست‌یابی فرزندان.

د. وظایف سایر نهادها

علاوه بر خانواده، سایر نهادها از جمله مجموعه حاکمیت، آموزش و پرورش، نهاد قضایی، بهزیستی و... نیز در این زمینه وظایفی دارند که به برخی از آنها اشاره می‌گردد:

۱. تقویت ارتباط میان والدین دانش‌آموزان با مربیان و عدم واگذاری مسئولیت تربیت فرزندان به مدرسه یا خانواده به تنهایی.

۲. تقویت مراکز مشاوره‌ای مفید و کارآمد در مدارس.

۳. بهای دادن به مساله ترک تحصیل و یا اخراج دانش‌آموزان از مدرسه و ضرورت ارتباط با خانواده‌های آنان.

۴. ضرورت آشنایی نیروهای نظامی و انتظامی با انحرافات اجتماعی و نحوه برخورد با آنان.

۵. اعمال مجازات‌های سنگین، علنی و جدی (در ملأ عام) برای باندهای فساد، اغفال و...

۶. تقویت نظارت‌های اجتماعی رسمی و دولتی و نیز نظارت‌های مردمی و محلی از جمله امر به معروف و نهی از منکر برای پاک‌سازی فضای جامعه و تعدیل آزادی‌های اجتماعی.

۸. برنامه‌ریزی اصولی و صحیح برای اشتغال در جامعه، رفع بی‌عدالتی، و پی‌گیری منطقی نیازهای جوانان، تأمین امنیت و نیاز شهروندان.

۹. جلوگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه به شهرهای بزرگ و جلوگیری از پرداختن جوانان به اشتغال‌های کاذب مثل کوپن‌فروشی، سیگار فروشی، نوارفروشی و...

۱۰. ایجاد مراکز آموزشی، ورزشی، تفریحی، مشاوره‌ای برای گذران اوقات فراغت نوجوانان و جوانان.

۱۱. ایجاد تسهیلات لازم برای جوانان و نوجوانان از قبیل وام ازدواج، وام مسکن، وام اشتغال، و...

۱۲. ایجاد بستر مناسب برای ایجاد بیمه همگانی، بیمه بی‌کاری، و برخورداری نوجوانان و جوانان از تسهیلات اجتماعی و...

۱۳. فراهم کردن موقعیت‌ها و بسترهای لازم در جامعه تا زندانیان پس از آزادی از زندان مورد پذیرش جامعه واقع شوند و شغل آبرومندانه‌ای به دست آورند؛ در غیر این صورت، مجدداً دست به اقدامات بزهکارانه خواهند زد.

۱۴. از آن‌رو که از جمله عوامل مؤثر در ارتکاب جرم، بی‌کاری و فقر می‌باشد، می‌بایست با برنامه‌ریزی دقیق، که نیاز به عزم ملی دارد، نسبت به اشتغال در جامعه و ریشه‌کنی فقر و بی‌کاری اقدام لازم و بایسته صورت گیرد.

منابع

منابع فارسی

- ۱- آچاک، الهه (۱۳۷۵). ارتباط بین احساس تنهایی و اضطراب اجتماعی در نمونه ای از دانش آموزان مقطع دبیرستان. پایان نامه منتشر نشده کارشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، ۱۳۷۵.
- ۲- آرون، ریمون (۱۳۸۴). مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه شناسی، ترجمه باقر پرهام، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ هفتم.
- ۳- آراین، خدیجه (۱۳۶۹). بازی درمانی دینامیسم مشاوره با کودکان، تهران، اطلاعات، ۱۳۶۹ ص ۳۸.
- ۴- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۷۷). بررسی مسائل اجتماعی ایران، چاپ اول، تهران، مؤسسه نشر جهاد.
- ۵- آزاد ارمکی. امامی، ی (۱۳۸۳). تکوین حوزه عمده گفت و گوی عقلانی مجله جامعه شناسی ایران، دوره پنجم، شماره 1،
- ۶- آزاد، حسین (۱۳۷۸). آسیب شناسی روانی. تهران: انتشارات بعثت، ۱۳۷۸.
- ۷- آزاد فلاح، پرویز (۱۳۷۸). بررسی رابطه دینداری با روان درستی ایرانیان مقیم کانادا. رساله دکتری، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۸- آذرخش، محمود (۱۳۸۲) مقاله اختلال اعتیاد به اینترنت، فصلنامه معنا، شماره 16، زمستان.
- ۹- آذری، غلامرضا (۱۳۸۱). ماهواره و بی خویش شدن شذگی مخاطبان، نشریه پژوهش و سنجش، سال نهم - ویژه ماهواره تابستان و پاییز ۱۳۸۱ شماره ۳۰ و ۳۱
- ۱۰- آقاجانی مرسا، حسین؛ (۱۳۸۴). عوامل مؤثر بر طلاق بر حسب طبقه اجتماعی، جامعه شناسی، شماره 2، صص ۶۴-۳۱، ۱۳۸۴.
- ۱۱- آقابابایی، عزیزاله، باقری، سهیلا و باقری، محبوبه (۱۳۹۱). اینترنت و روابط خانوادگی، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۱۲- آقایی، اصغر، آتش پور، حمید (۱۳۸۳). ارزیابی اثرات اینترنت در رشد و انزوا اجتماعی.
- ۱۳- آموزش و پرورش استان اصفهان (۱۳۸۷) زنان سرپرست خانوار به روایت آمار، آموزش و پرورش استان اصفهان.
- ۱۴- ابراهیم پور، سمیرا و خزایی، کامیاب (۱۳۹۱). آسیب های نو پدید؛ شبکه های اجتماعی مجازی در کمین خانواده ی ایرانی نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۱۵- ابراهیم پور کومله، خزایی، سمیرا (۱۳۹۱). آسیب های نو پدید؛ شبکه های اجتماعی مجازی در کمین خانواده ایرانی
- ۱۶- ابراهیم نجف آبادی، اعظم (۱۳۹۰). تربیت در خانواده و نقش مخرب ماهواره در بروز پدیده طلاق نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۱۷- ابراهیمی، مهدی (۱۳۷۹). اینترنت. تهران: نشر کتاب.
- ۱۸- ابری، انسیه (۱۳۸۷). فضای مجازی عرصه ی ظهور خلاقیت، اولین کنفرانس ملی خلاقیت شناسی TRIZ مهندسی و مدیریت نوآوری ایران.

- ۱۹- احمدوند، علی محمد؛ عطایی، امیر مسعود (۱۳۸۵). نقش فن آوری اطلاعات در سیستم پلیس و فضاهاى مجازى جرایم با رویکردی راهبردی، دومین کنفرانس مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات.
- ۲۰- احمدی، پروین و خادمی، عزت و فتاحی بیات، صدیقه (۱۳۸۸). بررسی آثار فن آوری ارتباط جدید اینترنت، بازی های رایانه ای و ماهواره بر تربیت اجتماعی، با تاکید بر سازگاری دانش آموزان سال دوم دبیرستان های تهران. مجله اندیشه های نوین تربیتی. دوره پنجم. شماره ۸. تهران. دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه الزهرا.
- ۲۱- احمدپور، محمود (۱۳۸۲). بررسی وضعیت زنان سرپرست خانوار در ایران، تهران، انتشارات توسعه کارآفرینی، صص ۳۸.
- ۲۲- احمدی مقدم، سیروس (۱۳۷۷). بررسی اثرات بازی های کامپیوتری بر دانش آموزان پسر کلاس سوم راهنمایی شهر اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان ۱۳۷۷.
- ۲۳- احمدنیا، شیرین (۱۳۸۳). اثرات اشتغال بر سلامت زنان، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی ۱۳۸۳.
- ۲۴- ارونسون، ا (۱۳۸۰). روانشناسی اجتماعی، مترجم: حسین شکرکن، تهران: رشد.
- ۲۵- استاد حسین، یاسر؛ دلیلی، شیما (۱۳۸۹). بومی سازی شبکه های اجتماعی مجازی در مجلات شهری، اولین همایش شهروندی و مدیریت محله ای حقوق و تکالیف.
- ۲۶- استورا، اچ. ب (۱۹۹۱). تنیدگی یا استرس ترجمه پریخ دادستان. تهران: انتشارات رشد.
- ۲۷- استونز، رایینز (۱۳۷۹). متفکران بزرگ جامعه شناسی، ترجمه مهرداد میردامادی، نشر مرکز، تهران، ۱۳۷۹.
- ۲۸- استیون، و (۱۳۸۰). خرد، عدالت و نوگرایی ترجمه محمد حریری اکبری، تهران: قطره ۱۳۸۰.
- ۲۹- اسداللهی، سعیدرضا (۱۳۸۲). بازی های رایانه ای مریان نسل فردا مجلات اطلاع رسانی و کتابداری، ره آورد نور، ش ۱۳، صص ۳۶-۴۶.
- ۳۰- اسعدی، محمود (۱۳۸۷). جامعه، اطلاعاتی؛ نظریه ها، چالش ها و فرصت ها ماهنامه تدبیر، شماره ۱۹۴ سال نوزدهم، ۱۳۸۷.
- ۳۱- اسکید مور، ویلیام (۱۳۷۵). تفکر نظری در جامعه شناسی، علی محمد حاضری و دیگران، تهران، انتشارات تابان
- ۳۲- اسلوین، جیمز (۱۳۸۰). اینترنت و جامعه، ترجمه عباس گیلور، تهران، نشر کتاب.
- ۳۳- اعزازی، شهلا (۱۳۸۶). جامعه شناسی خانواده، انتشارات روشنگران و مطالعات زنان، تهران ۱۳۸۶.
- ۳۴- اشلی، دیوید و مایکل اودنشتین (۱۳۸۳). نظریه جامعه شناسی، اصول و مبانی کلاسیک، ترجمه سیدعلی اکبر میر مهد حسینی، کرمان: دانشگاه شید باهنر.
- ۳۵- المال، فرنگیس (۱۳۷۵). عوامل مؤثر بر شکل گیری هویت فرهنگی پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی ۱۳۷۵.
- ۳۶- الوانی، سید مهدی و ضرغام یفرد، مژگان (۱۳۸۰) نقش زنان در توسعه، تدبیر، ۱۲ صص ۶۶-۶۳.
- ۳۷- ام هوور، استوارت (۱۳۸۲). باز اندیشی درباره رسانه دین و فرهنگ، ترجمه: مسعود آریایی نیا، تهران، سروش، ۱۳۸۲.

- ۳۸-امیدی (۱۳۸۸). فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات (۱۳۸۴) وب سایت خبری همصدا، صفحه ۱۷۱.
- ۳۹-امیدوار، احمد. صارمی، علی اکبر (۱۳۸۱). اعتیاد به اینترنت، نشر تمرین، چاپ اول مشهد، پائیز.
- ۴۰-امیدوار، احمد و صارمی، علی اکبر (۱۳۸۱). اعتیاد به اینترنت توصیف، سبب شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاسهای سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت. مشهد: انتشارات تمرین.
- ۴۱-اورنگ، طیبه (۱۳۸۳). بررسی علل روانی چت کردن در شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی، دانشگاه تهران.
- ۴۲-امیرشاهی، میراحمد. عباسیان، فرزانه (۱۳۸۶). بررسی تاثیر برداشت های مصرف کنندگان موبایل از نام تجاری بر واکنش آنها. پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، شماره ۲۵، تابستان.
- ۴۳-امیرانتخابی، شهزاد، رجیبی، مسعود (۱۳۸۷). بررسی و تحلیل سطوح مختلف سواد رسانه ای، پژوهشنامه، ویژه نامه سواد رسانه ای، مجمع تشخیص مصلحت نظام، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، شماره ۲۲، ۷۵-۸۴.
- ۴۴-امینی، مریم (۱۳۸۷). بررسی نقش تسهیلات اعتباری در اشتغال و سلامت زنان سرپرست خانوار مطالعه موردی استان قم، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۴۵-ایران پور، پرستو (۱۳۸۹). میزان سواد رسانه ای و نقش آن در استفاده از رسانه های تعاملی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- ۴۶-باباجان، مهری (۱۳۶۶). نقش بازی در پرورش فکری کودکان، تهران، دنیای نو، ۱۳۶۶، ص ۸.
- ۴۷-بابایی، رضا (۱۳۸۶). بررسی ریشه های اعتیاد به اینترنت و موبایل ۱۳۸۶.
- ۴۸-بارکر، کریس (۱۳۸۷). مطالعات فرهنگی: نظریه و عمل کرد. ترجمه مهدی فرجی و نفیسه حمیدی، انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، چاپ اول ۱۳۸۷.
- ۴۹-بازرمن، ر (۲۰۰۶). مستهجن نگاری کودکان در اینترنت: اسطوره، حقیقت و نظارت اجتماعی
- ۵۰-باستانی، سوسن (۱۳۸۳). توسعه برابری و جنسیت، جایگاه ایران در بین کشورهای جهان، فصل نامه مطالعات زنان، سال دوم، شماره ۴
- ۵۱-بالان، احمد (۱۳۸۲). توانمندسازی زنان، صندوق جمعیت ملل متحد، مجله جهاد، شماره ۲۶۱
- ۵۲-برخوردار، فریبا (۱۳۷۴). تار و پود اینترنت. فصلنامه رسانه، سال ۶، شماره ۴، زمستان ۱۳۷۴، ص ۳۳
- ۵۳-بری، گک (۱۳۸۳). اثر بازی های ویدیویی و رایان های بر کودکان، ن مترجم: سید حسن عابدی نایینی، تهران: جوانه رشد.
- ۵۴-بزرگواری، رسول (۱۳۸۸). واگذاری چستی اخلاق در شهر الکترونیکی، دومین کنفرانس بین المللی شهر الکترونیک.
- ۵۵-بختیاری، آمنه محبی، سید فاطمه (۱۳۸۵). حکومت وزنان سرپرست خانوار فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۳۴، زمستان ۱۳۸۵

- ۵۶- بحری، نرجس و صادق مقدم، لیلا و خدادوست، لیلی و محمدزاده، جلال و بنفشه، الهه (۱۳۹۰). وضعیت اعتیاد به اینترنت و ارتباط آن با سلامت عمومی مراقبت های نوین، فصلنامه علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. دوره ۱، شماره ۸. گناباد. کمیته تحقیقات دانشجویی.
- ۵۷- بریمانی ورنیدی، عادل (۱۳۹۰). پیامک و بلوتوث و آسیب های اجتماعی، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱
- ۵۸- بل دیوید (۱۹۶۵) در آمدی بر فرهنگ های سایبر ترجمه مسعود کوثری، حسین حسینی - ماهنامه جوان شماره ۴۱
- ۵۹- بنیانیان، زهرا (۱۳۸۵)، همایش توانمندسازی و کارآفرینی زنان سرپرست خانوار برگزار شد، نشریه اتاق بازرگانی، شماره ۴، صص ۳۳
- ۶۰- بینام (۱۳۸۷) نگاهی به موانع مشارکت زنان در توسعه روستایی، روزنامه ابتکار، سال پنجم، شماره ۱۲۲۶
- ۶۱- بهداروند، نرگس و مرداسی، حسن (۱۳۹۱). بررسی آسیب های نوپدید در نوجوانان استان خوزستان نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۶۲- بیران، صدیقه (۱۳۸۱). ماهواره جهانی شدن فرهنگ و بحران هویت، نشریه پژوهش و سنجش، سال نهم ویژه ماهواره تابستان و پاییز ۱۳۸۱ - شماره ۳۰ و ۳۱.
- ۶۳- بیرو، آلن (۱۳۷۰) فرهنگ علوم اجتماعی، باقر ساروخانی، انتشارا کیهان، چاپ دوم بهار
- ۶۴- پاکروان، مولود (۱۳۷۸) مقدمه ای بر آثار و پیامدهای فناوری نوین ارتباطات، شماره ۱۴۱، واحد امور مطالعات و تحقیقات راهبردی گروه ارتباطات، مرکز تحقیقات و سنجش برنامه ای صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
- ۶۵- پاستر، مارک (۱۳۷۷). عصر دوم رسانه ها. ترجمه صالحیار، غلامحسین. تهران: مؤسسه ایران، ۱۳۷۷، صص ۱۴
- ۶۷- پرتوی، کتایون (۱۳۸۰) نگاهی دوباره به موضوع اشتغال زنان، مجموعه مقالات، زنان، توسعه و تعدد نقش ها، تهران: مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری.
- ۶۸- پستمن، نیل (۱۳۷۳). تکنوپولی: فرهنگ در اسارت تکنولوژی، ترجمه صادق طباطبائی، تهران: انتشارات سروش ۱۳۷۳.
- ۶۹- پستمن، نیل (۱۳۷۸). زوال دوران کودکی، صادق طباطبائی، تهران: انتشارات سروش ۱۳۷۸.
- ۷۰- پناهی، یعقوب، اصلانی، طاهر، فرجی، رباب و بتواز، حسین (۱۳۸۹). وابستگی به تلفن همراه و آسیب های روانی - اجتماعی در دانش آموزان: بررسی اثرات پیام کوتاه و بلوتوث ۱۳۸۹.
- ۷۱- پنهانی، داوود (۱۳۸۴) زنان سرپرست خانوار بخشی از آسی پذیرترین اقشار اجتماعی، روزنامه ایران، دوشنبه ۲۱ آذر.
- ۷۲- پورجلی، ربابه (۱۳۷۵). عوامل مؤثر بر شکل گیری هویت اجتماعی و فرهنگی پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی
- ۷۳- پورخاتون، اعظم (۱۳۹۰). آسیب شناسی روانی- اجتماعی پورنوگرافی در اینترنت نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.

- ۷۴- پورشهریاری، مه سیما (۱۳۸۶). مقایسه افسردگی، انزوای اجتماعی و ارتباطات خانوادگی در میان دانش آموزان کاربر و غیر کاربر اینترنتی دبیرستان های تهران مجله مطالعات روان شناختی. دوره ۳ شماره ۲. تهران. دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه الزهرا.
- ۷۵- پورشهریاری، مه سیما (۱۳۸۴). نقش استفاده از اینترنت در افسردگی و انزوای اجتماعی و چگونگی ارتباط میان نوجوانان ایرانی و والدینشان، طرح دانشگاهی، معاونت پژوهشی دانشگاه الزهرا.
- ۷۶- پورمحسنی، فرشته، وفائی، مریم و آزاد فلاح، پرویز (۱۳۸۲). تأثیر بازیهای رایانهای بر توانایی چرخش ذهنی نوجوانان تازه های علوم شناختی، سال ۶، شماره ۳ و ۴، ۱۳۸۲.
- ۷۷- پویا، علیرضا (۱۳۸۱). ماهواره و مخاطرات فرهنگی، نشریه پژوهش و سنجش، سال نهم، شماره ۳۱، ۳۰.
- ۷۸- پیاز، ژ. هلدر، ان (۱۳۷۵). روانشناسی کود، ک مترجم: ایرج باقرپور، تهران: دانشگاه سپاهیان انقلاب ایران.
- ۷۹- پیرایش، ج (۱۳۸۳). تأثیرات زیستی تلفن همراه. مجله فیزیکی پزشکی ایرا. ن سال دو، شماره هفتم. ص ۸۵-۹۱
- ۸۰- پیری، روضان، نعمتی، فاطمه و صیدی، محبوب (۱۳۸۹). نگرش و گرایش مردم ایلام به کارکرد برنامه های شبکه های ماهواره ای نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۸۱- پیوزی، م (۱۳۷۹). یورگن هایرماس، ترجمه احمدتدین:هرمس ۱۳۷۹.
- ۸۲- تاتینا بلداجی، ام لایلا، فروزان، آمنه و رفیعی، حسن (۱۳۸۷). کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور و زنان شاغل خدماتی، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال یازدهم، شماره ۴۰
- ۸۳- تافلر، آلون (۱۳۷۹). موج سوم، ترجمه ی شهین دوخت خوارزمی، تهران، نشر علم ۱۳۷۹.
- ۸۴- تافلر، آلون (۱۳۷۳). موج سوم، ترجمه شهین دخت خوارزمی، تهران، نشر سیمرغ.
- ۸۵- تامپسون، جان ب (۱۳۸۰). رسانه ها و مدرنیته، ترجمه: مسعود اوحدی، تهران، انتشارات سروش، ۱۳۸۰.
- ۸۶- تقوی، سید محمدرضا (۱۳۸۰). بررسی روایی و اعتبار پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ) مجله روانشناسی ۵(۴)، ۳۹۸-۳۹۱.
- ۸۷- تقوی، س.م.ر. (۱۳۸۰). بررسی روایی و اعتبار پرسشنامه سلامت عمومی (GHQ) مجله روانشناسی، ۲۰، ص ۳۹۸-۳۸۱
- ۸۸- تقی زاده، عباس (۱۳۹۱). ارتقای سواد رسانه ای زمینه کاهش آسیب های اجتماعی نوپدید فضای مجازی دانشجوی دکتری علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی تهران نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۸۹- توحیدنیا، لایلا، مهدوی، صفا، عباس نیا و شهناز (۱۳۹۰)، آسیب شناسی فردی و اجتماعی کاربران اتاق های گفتگو چت روم در ایران رسیدن نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۹۰- توسلی، غلامعباس و یارمحمد قاسمی (۱۳۸۳). هویت های جمعی و جهانی شدن نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۴، ۱۳۸۳ صص ۲۶-۱
- ۹۱- توسلی، غلامعباس (۱۳۸۴). نظریه های جامعه شناسی، تهران: انتشارات سمت، چاپ یازدهم.
- ۹۲- تنهایی، حسین ابوالحسن (۱۳۷۴). درآمدی بر مکاتب و نظریه های جامعه شناسی، نشر مرندیز، مشهد ۱۳۷۴.

- ۹۳- ثنائی، باقر (۱۳۷۹). آسیب شناسی خانواده. نشریه ی پژوهشی تربیتی، سال اول، شماره ۳
- ۹۴- چلیپی، مسعود (۱۳۷۵) جامعه شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی. چاپ اول. تهران. نشر نی
- ۹۵- جدیدی، محسن و بهاری، سیف الله (۱۳۸۷). مقایسه ویژگی های شخصیتی افراد وابسته به مواد مخدر با افراد وابسته به اینترنت فصلنامه اندیشه های تازه در علوم تربیت . ی سال سوم، شماره سوم.
- ۹۶- جعفری، مرجان (۱۳۸۹). نقش بازی های رایانه ای در شکل گیری تخفیف اجتماعی کودکان ۶- ۱۱ سالم از دیدگاه مدیران ناحیه ۴ استان قم پایان نامه کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، ۱۳۸۹، ص ۶۴-۶۹-۶۹
- ۹۷- جعفری مهتاش، معصومه (۱۳۸۵). بررسی تأثیر خدمات کمیته امداد بر توانمند سازی زنان سرپرست خانوار پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد برنامه ریزی، رفاه اجتماعی، دانشگاه تهران، دانشکده علوم انسانی.
- ۹۸- جلائی فر و آفاخان بابایی (۱۳۹۱)، آسیب های اجتماعی نوپدید آئینه ای کدراز پست پست مدرنیته نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۹۹- جهاد دانشگاهی (۱۳۷۲). روانشناسی تربیتی (روشهای اصلاحی و درمانی)، تهران: جهاد دانشگاهی دانشگاه تربیت معلم.
- ۱۰۰- جوشن لو، محمد رضا (۱۳۸۵). حضور یا غیاب بیماری. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی قزوین، ۱۰،
- ۱۰۱- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۱) روش تحقیق در علوم انسانی انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها.
- ۱۰۲- حجازی، علیرضا، تأثیر سازنده اینترنت بر اخلاق کاربران، اینترنت سایت خبرگزاری ۱۳۸۴
- ۱۰۳- حبی، اکرم و همکاران (۱۳۸۹). جهانی شدن و هویت های محلی و جهانی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشگاه تبریز)، تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۱۰، ۱۳۸۹.
- ۱۰۴- حبیبی نیا، امید (۱۳۸۷). اینترنت در ایران: چالش های انقلاب و دموکراسی ارتباطات، وب سایت ویکیپدیا.
- ۱۰۵- حدادیان، فاطمه (۱۳۸۸). بررسی رابطه برخی از متغیرهای روانشناختی با کاربرد مشکل زا در اینترنت دانشجویان، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی تربیتی دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۸۸.
- ۱۰۶- حسن زاده، رمضان و رضایی، عباس (۱۳۸۹). آسیب شناسی ناشی از کاربرد فن آوری اطلاعات و ارتباطات در دانشجویان فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی سال اول شماره اول پاییز ۱۳۸۹.
- ۱۰۷- حسن زاده، رمضان (۱۳۸۲). روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، ویرایش، ۱۳۸۲، ص ۱۳۷
- ۱۰۸- حسینی، ح (۱۳۸۴). تحلیل جامعه شناختی رابطه اینترنت و اعتیاد به مواد مخدر. فصلنامه انجمن مطالعات فرهنگی و ارتباطات، دوره اول، شماره پیاپی ۲ و ۳، ص ۱۷۰.
- ۱۰۹- حق پرست راد مرد، محمد مهدی و جیردهی، روح اله (۱۳۹۱). اینترنت و آسیب های اجتماعی، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۱۱۰- حقیقی، مهرداد (۱۳۸۸). مجازی سازی راه کاری برای آینده، دومین کنفرانس بین المللی شهرداری الکترونیکی.
- ۱۱۱- حکیم زاده، رضوان، نوراللهی، سعید، زاده غلام، زهرا و اکبری، زهرا (۱۳۸۹). وابستگی به اینترنت و افسردگی در دانشجویان. فصلنامه سلامت روان، ۴

- ۱۱۲- حیدری چروده، مجید و صالحی فدردی، جواد (۱۳۸۹). بررسی میزان و علل استفاده دانش آموزان از تلفن همراه پژوهشکده تعلیم و تربیت عباس زادگان، طرح پژوهشی خراسان جنوبی ۱۳۸۹. ص ۱-۸
- ۱۱۳- حیدری چروده، مجید. (۱۳۸۷) بررسی اعتیاد به تلفن همراه در بین دانشجویان، مشهد، دانشگاه پیام نور مشهد.
- ۱۱۴- حیدری چروده، مجید. (۱۳۸۸) بررسی میزان و علل استفاده از تلفن همراه در بین دانش آموزان مدارس راهنمایی و متوسطه استان خراسان رضوی، مشهد، جهاد دانشگاهی مشهد.
- ۱۱۵- خاکپور، نعیمه، باعزت، فرشته و میرزائیان، بهرام (۱۳۹۰). اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان و تأثیر آن بر سلامت روان فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی سال دوم شماره اول پاییز ۱۳۹۰
- ۱۱۶- خبرگزاری مهر (۱۳۸۳). بررسی دلایل کم رنگ شدن جایگاه خانواده در میان نسل جوان. خبر نامه الکترونیکی. دوره اول، شماره ۱. ص ۷.
- ۱۱۷- خبرنگار آفتاب (۱۳۸۸). اعتیاد اینترنتی به اینترنت، علایم، شواهد و راه های درمان و پیش گیری، خبرنگار آفتاب ۱۳۸۸.
- ۱۱۸- خداپناهی، م (۱۳۷۶). انگیزش و هیجا، ن تهران: سمت.
- ۱۱۹- خسروی، زهره (۱۳۷۸). بررسی مشکلات عاطفی، روانی و اجتماعی زنان سرپرست خانوار مرکز مشارکت امور زنان نهاد ریاست جمهوری ۱۳۷۸
- ۱۲۰- خسروجردی، محمود و میرزایی، سید آیتالله (۱۳۸۸). بررسی اعتیاد اینترنتی در نوجوانان: مطالعه متغیرهای جنس، مقطع تحصیلی و اندازه سازمان آموزشی، فصلنامه راهبرد، سال هجدهم، شماره ۵۳، صص ۲۱۳-۲۲۵
- ۱۲۱- خواجه نژادیان (۱۳۹۱). تبیین نقش فیسبوک در زندگی زناشویی اعضای متأهل ایرانی نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۱۲۲- دالگرن، پیت (۱۳۸۰). تلویزیون و گستره عمومی: جامعه مدنیو رسانه های گروهی. ترجمه مهدی شفقتی، انتشارات سروش، چاپ اول ۱۳۸۰.
- ۱۲۳- درگاهی، حسین و رضوی، سید منصور (۱۳۸۶). اعتیاد به اینترنت و عوامل موثر بر آن در ساکنان منطقه ۲ غرب تهران، فصلنامه پایش، سال ششم، شماره سوم، ۲۶۵-۲۷۲
- ۱۲۴- دعا گویان، داود (۱۳۸۴). تعامل پلیس و مردم چاپ اول سال تهران: موسسه انتشاراتی جام جم ۱۳۸۴ دلداری، علی (۱۳۸۵). رایانه کودکان راخانه نشین می کن. دروزنامه همشهری، ص ۳۰
- ۱۲۵- دوران، بهزاد (۱۳۸۱). تأثیر فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۸۱.
- ۱۲۶- دوران، بهزاد (۱۳۸۲). بررسی تاثیر فضای سایبرنتیک بر هویت اجتماعی، رساله دکتری جامعه شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.
- ۱۲۷- دوران، ب (۱۳۸۰). بررسی رابطه بازی های کامپیوتری و مهارت های اجتماعی نوجوانان پایا ن نامه، کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی ۱۳۸۰.

- ۱۲۸- دی.ای. دواس (۱۳۸۳). پیمایش در تحقیق اجتماعی ترجمه هوشنگ نایی، تهران، نشر نی ۱۳۸۳.
- ۱۲۹- دیکنز، پیتر (۱۳۷۷). جامعه شناسی شهری، ترجمه حسین بهروان، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- ۱۳۰- دیلمقانی، میترا (۱۳۸۲). ثانی، رضا، شهروند الکترونی در عصر اطلاعات، فصل نامه رسانه، سال ۱۴ شماره ۳ پاییز.
- ۱۳۱- دین، چابتر (۱۳۸۳). مستهجن نگاری در اینترنت و تاثیر آن بر نوجوانان، ماهنامه سیاحت غرب، سال اول، ش ۱۲، خرداد ماه ۱۳۸۳.
- ۱۳۲- ذکایی، س (۱۳۸۳). جوانان و فراغت مجازی فصلنامه مطالعات جوانان، شماره ۶، ۱۳۸۳.
- ۱۳۳- ذوالفقاری، اکرم السادات (۱۳۷۶). بررسی روایی، اعتبار و نرم یابی پرسش نامه عزت نفس کوپر اسمیت در دبیرستانهای اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه تهران ۱۳۷۶.
- ۱۳۴- رابر تسون، یانگ (۱۳۷۲). درآمدی بر جامعه، ترجمه حسین بهروان، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی
- ۱۳۵- راس، میتچل (۱۳۷۲). روان شناسی ترسعی بهرامی و امیر راسترو، مترجمان تهران: انتشارات رهنما ۱۳۷۲.
- ۱۳۶- راوودراد، اعظم (۱۳۸۷). مسائل اجتماعی زنان در اینترنت، گردآوری شده توسط مسعود کوثری در مجموعه مقالات اینترنت و آسیب های اجتماعی، تهران، ناشر: سلمان، .
- ۱۳۷- ربیعی، ع. شاه قاسمی، الف (۱۳۸۸). آسیب شناسی فردی و اجتماعی روابط مجازی در ایران: یک رویکرد کیفی فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۳۴
- ۱۳۸- رجایی، فرهنگ (۱۳۸۰). پدیده جهانی شدن، وضعیت بشری و تمدن اطلاعاتی، ترجمه: عبدالحسین آذرنگ، تهران، نشر آگه، ۱۳۸۰.
- ۱۳۹- رجب زاده، احمد، ملکی، حسن، ناصری، محمد مهدی (۱۳۸۲). مطالعات اجتماعی اول دبیرستان، شرکت چاپ و نشر کتب درسی ایران، چاپ پنجم.
- ۱۴۰- رحیمی، امین (۱۳۷۸). آسیب شناسی پیامک و تاثیرات آن بر روابط اجتماعی افراد، نشریه آرمان روابط عمومی، شماره ۹۱۰
- ۱۴۱- رسولی خورشیدی، عباس (۱۳۸۰) بررسی تأثیر بازی های رایانه ای بر پرخاشگری پسرها، پایان نامه دوره کارشناسی روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن.
- ۱۴۲- رضایی، آرش و بوجارزاده، مجید (۱۳۸۶). بلوتوث، فرهنگ استفاده، بایدها و نبایدها، روزنامه اسرار، ۱۳۸۶.
- ۱۴۳- رفاهی، ژاله (۱۳۸۸). آموزش مهارت های زندگی راه کار پیشگیری از آسیب های اجتماعی فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت سال اول - شماره دوم - زمستان ۱۳۸۷ صص - ۱۴۶ - ۱۳۱.
- ۱۴۴- رفیع پور، فرامرز (۱۳۶۰). کندوکاوها و پنداشته ها: تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۶۰.
- ۱۴۵- رواسانی، شاپور (۱۳۸۰). زمینه های اجتماعی هویت ملی، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران، ۱۳۸۰.
- ۱۴۶- رونالد، رابرتسون (۱۳۸۰). جهانی شدن، تئوری های اجتماعی فرهنگ جهانی، ترجمه کمال پولادی، نشر ثالث با همکاری مرکز بین المللی گفتگوهای تمدن ها.

- ۱۴۷-روحانی، حسن خانواده سرمایه خانواده و چالش های فرا روی جامعه ما، سایت مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- ۱۴۸-ریاحی، محمد اسماعیل و دیگران(۱۳۸۶). تحلیل جامعه شناختی میزان گرایش به طلاق. مطالعه موردی شهرستان کرمانشاه، پژوهش زنان، شماره 19، صص ۱۹-۱۴۰.
- ۱۴۹-ربانی، علی و ربانی، رسول و حسینی، محمدرضا (۱۳۸۸). رسانه های جمعی و هویت ملی مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه اصفهان فصلنامه پژوهش های ارتباطی، شماره ۵۸، ۱۳۸۸.
- ۱۵۰-رنجبر، زهرا و درویزه، زهرا و نراقی زاده، افسانه(۱۳۹۰). مقایسه میزان و نوع استفاده از اینترنت در رابطه با سلامت روان و عملکرد تحصیلی دانش آموزان شهر تهران مجله مطالعات روان شناختی، دوره ۷ شماره ۲. تهران. دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه الزهرا.
- ۱۵۱-ریثال، ا (۱۳۷۵). ارنست هیلگارد، زمینه روانشناسی، جلد ۱، تهران: رشد.
- ۱۵۲-ریتزر، جورج، (۱۳۷۴)، نظریه جامعه شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، انتشارات علمی، تهران ۱۳۷۴.
- ۱۵۳-ژان، ش (۱۳۷۶) مریان بزر، گک مترجم: غلامحسین شکوهی، تهران: دانشگاه تهران.
- ۱۵۴-ساروخانی، باقر(۱۳۷۳). جامعه شناسی ارتباطات، تهران: انتشارات اطلاعات ۱۳۷۳.
- ۱۵۵-ساروخانی، باقر(۱۳۸۴). مقاله جهان امروز ارتباطات امروز، کیهان فرهنگی، شماره ۲۲۷-۲۲۸، شهریور و مهر
- ۱۵۶-ساروخانی، باقر(۱۳۶۸). جامعه شناسی ارتباطات، تهران، انتشارات اطلاعات.
- ۱۵۷-ساریخانی، علیرضا (۱۳۸۰). شناسایی عوامل مؤثر بر عدم استفاده بهینه از تلفن همراه، تهران، سازمان آموزش و پرورش استان تهران.
- ۱۵۸-سازمان بهزیستی (۱۳۸۰). بررسی شاخص های توسعه انسانی در زنان سرپرست خانوار، معاونت اجتماعی، دفتر امور زنان و خانواده.
- ۱۵۹-سازمان مدیریت و برنامه ریزی (۱۳۷۹) برنامه مبارزه با فقر و افزایش درآمد خانواد ههای کم درآمد.
- ۱۶۰-ساعی، ع (۱۳۸۱). تحلیل آماری در علوم اجتماعی تهران: انتشارات کیان مهر.
- ۱۶۱-سامانی، امل(۱۳۸۴). مقاله هویت فرهنگی در محاصره تصاویر غیر اخلاقی، روزنامه کیهان، ۱۳۸۴
- ۱۶۲-سبز علی گل، محمد(۱۳۸۴). آموزش جادویی اینترنت، انتشارات لاهوتیان، بهار.
- ۱۶۳-ستوده، هدایت الله (۱۳۸۴). جامعه شناسی مسائل اجتماعی ایران، تهران، نشر ندای آریا
- ۱۶۴-ستوده، هدایت الله (۱۳۸۰). آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)، تهران: انتشارات آوای نور، چاپ هفتم.
- ۱۶۵-سجادیان، ا و نادى، م.ع (۱۳۸۵). ارتباط بین افسردگی و انزوای اجتماعی کاربران اینترنت نوجوان و جوان با مدت زمان روزانه معمول کاربری اینترنت. دو فصلنامه تحقیقات علوم رفتاری، ۴ (۳۱ و ۳)، ۳۳-۳۸
- ۱۶۶-سحابی، جلیل و هاشم آقاییگ پوری(۱۳۸۹). بررسی تاثیر فرهنگی جهانی شدن بر هویت قومی مطالعه موردی جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله شهرستان بوکان، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۴۱، ۱۳۸۹.

- ۱۶۷- سخاوت، جعفر (۱۳۸۴). جامعه شناسی انحرافات اجتماعی، تهران، انتشارات پیام نور
- ۱۶۸- سخاوت، جعفر (۱۳۶۰). آسیب شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی
- ۱۶۹- سروستانی صدیق، زائری، قاسم (۱۳۸۸) چالش های برنامه ریزی فرهنگی در ایران. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی و مرکز تحقیقات استراتژیک، چاپ اول
- ۱۷۰- سعدمحمدی، معصومه (۱۳۷۱) رابطه میزان آموزش زنان روستایی شهرستان رامسر و مشارکت آنها در توسعه اقتصادی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز.
- ۱۷۱- سلطانی، محمد (۱۳۸۷). تحلیل وضعیت سواد اینترنتی دانش آموزان سال سوم دبیرستان شهر تهران در مقایسه با مریمان و والدین آن ها، فصلنامه نوآوری های آموزشی، سال هفتم، شماره ۲۱. تهران.
- ۱۷۲- سلطانی، مهری. فولادوند، خدیجه. فتحی آشتیانی، علی (۱۳۸۹). رابطه هویت و هیجان خواهی با اعتیاد اینترنتی. مجله علوم رفتاری. شماره ۳. صص ۱۹۱-۱۹۷
- ۱۷۳- سلیمی، عظیمه و همکاران (۱۳۸۸). ارتباطات اینترنتی در زندگی، بررسی نقش ادراک حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در استفاده از اینترنت، مطالعات روان شناختی ۵.
- ۱۷۴- سلیمی، علی و محمد داوری (۱۳۸۶). جامعه شناسی کجروی (مجموعه مطالب کجروی و کنترل اجتماعی قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ویراست دوم چاپ سوم.
- ۱۷۵- سنونگ چنول کیم (۲۰۰۵). امپریالیسم فرهنگی در فضای سایبر، دپارتمان ارتباطات از راه دور _ دانشگاه ایالتی میشیگان، مترجم نادر جعفری ۱۳۸۴.
- ۱۷۶- سورین، ورنر، تانکار، چیمنر (۱۳۸۲). نظریه های ارتباطات، ترجمه علی رضا دهقان، تهران انتشارات دانشگاه تهران شاه قاسمی، احسان، دانشجوی کارشناسی ارشد ارتباطات، دانشگاه تهران.
- ۱۷۷- سولر، ج (۱۳۸۵). روان شناسی فضای مجازی، عامل از میان برنده زندگی بشری، ۱۶ اردیبهشت ۱۳۸۶
- ۱۷۸- سهرابی، فرامرز، ترقی جاه، صدیقه، یعقوبی، حمید، اکبری زرد خانه، سعید و وقار انزابی، معصومه (۱۳۸۷). گزارش نهایی بررسی وضعیت سلامت روانی دانشجویان ورودی سال ۸۶-۸۷، دانشگاه های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری. با همکاری مراکز مشاوره دانشجویی دانشگاه های دانشگاه های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری.
- ۱۷۹- سیف، ا (۱۳۸۰). روانشناسی پرورشی، تهران: آگاه.
- ۱۸۰- سیف، سوسن و همکاران (۱۳۸۲). روان شناسی رشد (۱)، تهران، سمت، ۱۳۸۲ صص ۲۳۱-۲۳۲-۲۳۰
- ۱۸۱- شادی طلب، ژاله و همکاران (۱۳۸۴) فقر درآمدی فقط یک جنبه از فقر زنان سرپرست خانوار، فصلنامه رفاه، اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۷
- ۱۸۲- شادی طلب، ژاله و کمالی، افسانه (۱۳۸۵). زنان بسته ترین حلقه زنجیر فقر مجموعه مقالات فقر در ایران تهران، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی ۱۳۸۵.

- ۱۸۳- شادی طلب، ژاله و علیرضا گرابی نژاد (۱۳۸۲) فقر زنان سرپرست خانوار، فصلنامه ی پژوهش زنان، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات زنان، دوره ی ۲، شماره ۱
- ۱۸۴- شادی طلب، ژاله و سودابه امیری (۱۳۸۱) زنان و مسایل جنسیتی در برنامه چهارم توسعه ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران.
- ۱۸۵- شاکرمی، عبدالحسین (۱۳۸۶). مواد مخدر و اعتیاد، انتشارات گوتنبرگ، چاپ اول
- ۱۸۶- شکوری، رفعت جاه، جعفری (۱۳۸۶). مؤلفه های توانمندی زنان و تبیین عوامل مؤثر بر آنها فصلنامه پژوهش زنان دانشگاه تهران ۱۳۸۶
- ۱۸۷- شاملو سعید. بهداشت روانی. تهران. انتشارات رشد. ۱۳۸۲. صص ۱۴۷- ۱۵۶
- ۱۸۸- شاورودی و شاورودی (۲۳۸۸). بررسی نظرات کودکان، نوجوانان و مادران نسبت به اثرات اجتماعی بازی های رایان های فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره ۷، پاییز ۱۳۸۸، صص ۷۶-۴۷
- ۱۹۰- شاهرخ اسکویی، زهره (۱۳۸۵). بررسی سواد رسانه ای دانشجویان فنی و علوم انسانی دانشگاه تهران در مقطع تحصیلات تکمیلی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- ۱۹۱- شایق، سمیه و همکاران (۱۳۸۸). بررسی اعتیاد به اینترنت و رابطه ی آن با ویژگی های شخصیتی در نوجوانان تهران، مجله ی علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی تابستان، سال یازدهم، شماره ۲ پاییز ۱۵۸
- ۱۹۲- شایگان، داریوش (۱۳۸۰). افسون زدگی جدید؛ هویت چهل تگه، ترجمه فاطمه ولیانی، تهران، فرزانه روز، ۱۳۸۰ ش.
- ۱۹۳- شجاعی، محمد صادق (۱۳۸۵). بازی کودک در اسلام، بررسی پیامدهای تربیتی اسباب بازی کودکان، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۵.
- ۱۹۴- شریعتمدار، محدثه (۱۳۹۱). فضای مجازی؛ جامعه ی تنهاییان، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۱۹۵- شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۸۶). روان شناسی رشد ۱، تهران، دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۶ صص ۱۹۵-۵۶
- ۱۹۶- شعبانعلی فمی، حسین، قاسمی، جواد، چوپچیان، شهلا و فیض اله زاده، سولماز (۱۳۸۸). امرار معاش پایدار، رویکردی نوین در فقرزدایی و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار روستایی دومین همایش توانمندی زنان و توان افزایش زنان سرپرست خانوار ۱۳۸۸.
- ۱۹۷- شفاهی، فاطمه (۱۳۸۳). تأثیر رسانه ها بر روابط خانوادگی، نشریه علمی پژوهشی زنان، آذربایجان شرقی، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- ۱۹۸- شفرز، برنارد (۱۳۸۳). جامعه شناسی جوانان، ترجمه کرامت ا... راسخ، نشر نی.
- ۱۹۹- شکاری، عباس (۱۳۸۳) رویکرد فلسفی به آسیب شناسی اجتماعی. اصفهان: انتشارات پویش اندیشه، چاپ اول
- ۲۰۰- شفیعی شفیعی (۱۳۸۳). اینترنت و نقش آن در زندگی اجتماعی. ۲۰۰۵
- ۲۰۱- شولتز، سیدنی الن و شولتز، دوان (۱۳۸۵). روان شناسی شخصیت، یحیی سید محمدی، مترجم، تهران: انتشارات ویرایش ۱۳۸۵

- ۲۰۲- شهر آرای، مهرناز (۱۳۸۴). روان شناسی رشد نوجوان :دیدگاهی تحولی. تهران :انتشارات علم.
- ۲۰۳- شهشهانی، سیاوش (۱۳۸۵). داستان ورود اینترنت به ایران، دنیای کامپیوتر و ارتباطات، شماره ۴۴، خرداد ۱۳۸۵ صفحه ۳۰
- ۲۰۴- شیخ زاده، رحیم (۱۳۸۷). سایه های خورشید. تهران :انتشارات رایان طلیعه کوثر، چاپ اول.
- ۲۰۵- شیلر، هربرت (۱۳۷۷). وسایل ارتباط جمعی و امپراطوری آمریکا احمد میرعابدینی، تهران :انتشارات ۱۳۷۷.
- ۲۰۶- صلاحی، سهیلا، (۱۳۸۰). اصلاح نگرش ها در رسانه های ارتباط جمعی، تهران دفتر مطالعات و تحقیقات زنان
- ۲۰۷- صادقیان، عفت (۱۳۸۴). تاثیر کامپیوتر و اینترنت بر کودکان و نوجوانان، نما مجله الکترونیکی مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران شماره چهارم دوره چهارم. تاریخ انشار این مقاله :سی ام مرداد ۱۳۸۴
- ۲۰۸- صدیق سروستانی، رحمت الله (۱۳۸۳). آسیب شناسی اجتماعی، تهران ؛ آن.
- ۲۰۹- صفا، نوشین، ماهواره، مهاجم یا تبادل فرهنگی، نشریه سپیده، ۲۶،
- ۲۱۰- ضیایی پرور، حمید (۱۳۸۲). مقاله آسیب شناسی نسل اینترنت، اینترنت سایت خبرنگار، خرداد
- ۲۱۱- ضیاجی، محدثه و پور قنبری، نجمه (۱۳۹۰). اعتیاد اینترنتی در بین کاربران اینترنت پیامدها، علل و راه حل ها نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۲۱۲- طارمی، محمدحسین (۱۳۸۷). طبقه بندی و آسیب شناسی جرایم رایانه ای، هفته نامه پگاه حوزه، شماره ۲۳۶، ۱۳۸۷.
- ۲۱۳- طالبان، محمدرضا، (۱۳۷۸)، خانواده، دانشگاه و جامعه پذیری مذهبی، نامه علوم اجتماعی. شماره ۱۳، صص ۵۴-۲۷، ۱۳۷۸
- ۲۱۴- طارمی، محمدحسین (۱۳۸۷). طبقه بندی و آسیب شناسی جرایم رایانه ای، هفته نامه پگاه حوزه، شماره ۲۳۶، ۱۳۸۷.
- ۲۱۵- طالب، مهدی و زهره نجفی اصل (۱۳۸۶) پیامد اعتبارات فرد روستایی بر توانمندسازی اقتصادی زنان سرپرست خانوار، روستا و توسعه، تهران :سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، سال ۱۰، شماره ۳
- ۲۱۶- طباطبایی، صادق (۱۳۷۷). طلوع ماهواره و افول ارزش ها چاپ اول، تهران :انتشارات اطلاعات ۱۳۷۷.
- ۲۱۷- طباطبایی یحیی آبادی، شهناز و سیمین حسینیان (۱۳۸۴) توانمندسازی زنان سرپرست خانواده از طریق مشاوره گروهی، آگاه سازی و کارآفرینی، فصلنامه خانواده پژوهی، سال اول، شماره ۴
- ۲۱۸- طهماسبی، اعظم (۱۳۸۵). بررسی کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی منطقه جنوب تهران و رابطه آن با مشخصات پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی فردی، خانوادگی آنان و توانبخشی ۱۳۸۵
- ۲۱۹- طایفی، علی (۱۳۸۷) بررسی وضعیت و مشکلات زنان سرپرست خانوار، جامعه شناسی ایران،
- ۲۲۰- عابدی، حمید (۱۳۸۹). رسانه های تعاملی، پایگاه اینترنتی حوزه، ۱۳۸۹.
- ۲۲۱- عاملی حر، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳ محمدجواد مولوی نیا، انتشارات آل طه
- ۲۲۲- عاملی، رضا (۱۳۸۵). فردگرایی جدید و تلفن همراه : تکنولوژی فردگرایی و هویت مجله الکترونیکی رسانه جهانی، شماره اول بهار ۱۳۸۵.

- ۲۲۳- عبداللهی، محمود(۱۳۸۳). آسیب های اجتماعی و روند تحول آن در ایران ، مجموعه مقالات دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی در ایران ، جلد یک، تهران، ص ۱۷
- ۲۲۴- عریضی، فروغ السادات (۱۳۸۵). تأثیر ماهواره و هویت جنسی دختران جوان مجله انجمن جامعه شناسی ایران، دوره هفتم، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۵.
- ۲۲۵- عزیزی ، مهدی (۱۳۸۱). اعتیاد به اینترنت ، بیماریهای قرن بیست و یکم ، خبر.
- ۲۲۶- عسگری، پرویز و مرعشیان، مرضیه (۱۳۸۷). رابطه ویژگی های شخصیت و اضطراب کامپیوتر با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز . یافته های نو در روانشناسی ، ۲ (۷).
- ۲۲۷- عطایی، زهرا(۱۳۸۴). حقوق کودک، انتشارات سامان دانش
- ۲۲۸- عظیمی عباس، صالحی مرضیه، صالحی فرشته، مسعودی حبیبه .اثرات کار با کامپیوتر بر عملکرد بینایی . راز بهزیستن . شماره ۳۰ . پاییز ۱۳۸۳ . ص ۴۱ - ۳۳
- ۲۲۹- عقیلی ، سید وحید و ضیائی پور، حمید(۱۳۸۸). بررسی نفوذ شبکه های اجتماعی مجازی در میان کاربران ایرانی خانواده امروز و آسیب های آن، سایت مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، نشریه ی نامه علوم اجتماعی و شماره : دوره ۱۳، شماره ۱۳، تیر ۱۳۷۸، صفحه ۲۴.
- ۲۳۰- علی حسینی، مریم (۱۳۸۵) بررسی تجربه زنان سرپرست خانوار در اداره زندگی، پایان نامه کارشناسی، تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی .
- ۲۳۱- علی پور، احمد. سیادت و همکاران (۱۳۸۸). تاثیر بازی های رایانه ای با محتوای متفاوت خشونت بر میزان ترسجی، کورتزل بزاقی و درجه حرارت بدن. مجله علوم رفتاری دوره ۳، شماره ۱، ص ۸-۱
- ۲۳۲- علی وردی نیا، اکبر(۱۳۸۴). اینترنت و سوء مصرف مواد مخدر . فصلنامه ایرانی مطالعات فرهنگی ، ارتباطات، شماره ۲و ۳
- ۲۳۳- علیوردی نیا ، اکبر (۱۳۸۵). مطالعات فرهنگی و ارتباطات ویژه اینترنت و آسیب های اجتماعی، نشریه تخصصی ، مطالعات فرهنگی و ارتباطات ، شماره ۲ و ۳ بهار و تابستان ۱۳۸۴
- ۲۲۴- غمامی ، سیدمحمد مهدی (۱۳۸۴)، خطر سایبر برای کودکان، ماهنامه اصلاح و تربیت، سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، شماره ۳۷، -۴۵ فروردین ماه
- ۲۲۵- فتاحی بیات، صدیقه (۱۳۸۵) . بررسی آثار فن آوری های ارتباطی جدید بر تربیت اجتماعی، تهران، دانشگاه الزهرا، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی .
- ۲۲۶- فخریان، فرزانه (۱۳۹۰). روش کنترل و هنجارسازی مثبت برای استفاده از فضای مجازی در ایران، همایش ملی صنایع فرهنگی نقش آن در توسعه ی پایدار.
- ۲۲۷- فراست، زهرا(۱۳۸۱) . بررسی و مقایسه ی منبع کنترل و رضایت زناشویی در بین زنان شاغل و خانه دار شهر تهران . پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم.
- ۲۲۸- فرجاد، م (۱۳۷۶). روانشناسی رشد ۲، تهران : سروا.

- ۲۲۹-فردانش، هاشم(۱۳۸۲). مباحث نظری تکنولوژی آموزشی، تهران، سمت، ۱۳۸۲ ص ۲۹-۲۵
- ۲۳۰-فرشایف، ساحل(۱۳۸۶). اعتیاد اینترنتی: دلایل و انگیزه ها، مرکز تحقیقات و مطالعات رسانه ای ۱۳۸۶.
- ۲۳۱-فروزان، ستاره (۱۳۷۹). طرح بررسی شاخص های فقر انسانی در زنان سرپرست خانوار خدمت گیرنده از سازمان بهزیستی کشور. تهران، سازمان بهزیستی کشور، معاونت امور اجتماعی ۱۳۷۹.
- ۲۳۲-فروزان، ستاره و اکبر بیگلریان (۱۳۸۲) زنان سرپرست خانوار: فرصت ها و چالش ها، فصلنامه پژوهش زنان، ۳۵ دوره ۱، شماره ۵، بهار ۱۳۸۲، صص ۵۸
- ۲۳۲-فرمehنی فراهانی، محسن(۱۳۷۸) فرهنگ توصیفی علوم تربیتی، انتشارات اسرار دانش، چاپ اول زمستان.
- ۲۳۳-فرهمند، مریم (۱۳۸۳). دختران و کاربرد اینترنت مجموعه مقالات همایش زنان، اینترنت در هزاره سوم دفتر امور زنان سپاه، مجله تخصصی جامعه شناسی، شماره ششم.
- ۲۳۴-فضل الهی، سیف اله و ملکی توانا، منصوره (۱۳۸۹). بررسی آثار سوء تربیتی بازی های کامپیوتری پژوهش و اندیشه، ش ۱۷، ۱۳۸۹-۹۸، صص ۷۸-۷۶-۸۱-۱۹
- ۲۳۵-فرشایف، ساحل(۱۳۸۶). اعتیاد اینترنتی: دلایل و انگیزه ها، مرکز تحقیقات و مطالعات رسانه ای ۱۳۸۶.
- ۲۳۶-فضل الهی و ملکی توانا، (۱۳۸۹)، آثار سوء تربیتی بازی های رایانه ای بر کودکان از دیدگاه مربیان پرورشی ناحیه ۲ استان قم اسلام پژوهش های تربیتی، سال سوم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۰، صفحه ۱۴۴-۱۲۵
- ۲۳۷-فکوهی، ناصر(۱۳۹۰). آسیب شناسی سواد رسانه ای در ایران، همشهری.
- ۲۳۸-فلاح چای، سید رضا(۱۳۸۱). یادگیری از طریق بازی، بازی های آموزشی برای کودکان دو تا چهار ساله، تهران، انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۸۱ ص ۲۱-۱۸-۱۶
- ۲۳۹-فیاض بخش، احمد و همکاران (۱۳۹۰). استفاده از اینترنت و سلامت در دانشجویان: بررسی آگاهی، نگرش و سبک زندگی مرتبط با اینترنت، مجله پژوهشی حکیم. چهاردهم، دوره شماره دوم
- ۲۴۰-فیروز بخت، مهرداد (۱۳۸۰). اعتیاد به اینترنت. سروش ۹۵۸، ص ۲۶
- ۲۴۱-قاسم زاده، لیلی(۱۳۸۵). احساس تنهایی، عزت نفس و مهارت های اجتماعی دانش آموزان مبتلا و غیرمبتلا به استفاده آسیب شناسی از اینترنت رساله کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم.
- ۲۴۲-قاسم زاده، ل. شهر آرای، م. مرادی، الف (۱۳۸۶). بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با تنهایی و عزت نفس در دانش آموزان مدارس شهر تهران (۱۳۸۶). فصلنامه تحقیقات علوم رفتاری ۶۸: ص ۴۱
- ۲۴۳-قاسمی، وحید. ملک محمدی، حکیمه(۱۳۸۹). تبیین اعتیاد به اینترنت در بین کاربران کافی نت های شاهین شهر فصلنامه پژوهش ارتباطی، شماره ۴.
- ۲۴۴-قاسمی و همکاران(۱۳۸۸)، امرار معاش پایدار، رویکردی نوین در فقرزدایی و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار روستایی ۱۳۸۸.
- ۲۴۵-قره آغاجی، سعید(۱۳۸۳)مقاله اعتیاد به اینترنت، ماهنامه تربیت، سال نوزدهم، شماره ۹، خرداد.

- ۲۴۶- قزل سفلی، محمدتقی (۱۳۸۸). رسانه و ساخت هویت ملی فصلنامه سیاست دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۱۱، ۱۳۸۸.
- ۲۴۷- فلیحی، نعمت (۱۳۸۰) بررسی نقش زنان در فرآیند توسعه و پیش بینی بازار کار زنان تا پایان برنامه سوم توسعه، مجموعه مقالات زنان، توسعه و تعدد نقش ه ا، تهران: مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری .
- ۲۴۸- قمری گیوی، حسین و نادر، مقصود (۱۳۸۹). در پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط اعتیاد به اینترنت و بازی های یارانه ای با ویژگی های شخصیتی در نوجوانان پسر نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۲۴۹- کارسون، ی. و سیسیلیانرن نایلیستن (۱۳۷۹). کودکان و خشونت در رسانه های جمعی، مترجم: مهدی شفقتی، تهران: سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز تحقیقات، مطالعه و سنجش برنامه ای.
- ۲۵۰- کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۵) تحولات اخیر و آینده وضعیت اشتغال و بیکاری در ایران با تأکید بر وضعیت اشتغال زنان، نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، سال یکم، شماره ۱.
- ۲۵۱- کاظمی پور، شهلا (۱۳۸۸). تحلیلی بر فرصت های اشتغال زنان سرپرست خانوار، دومین همایش توانمندی زنان و توان افزایی زنان سرپرست خانوار ۱۳۸۸.
- ۲۵۲- کاظمی اصل، مجید و بااوش، معصومه (۱۳۹۱). بررسی تاثیرات، چالش ها و فرصت های ناشی از فضای اینترنت نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۲۵۳- کاکویی، عیسی (۱۳۷۵). گامی در شناخت مواد مخدر و روان گردان. تهران: انتشارات معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی، چاپ اول.
- ۲۵۴- کالینگور، س (۱۳۸۰). کودکان و تلویزیون مترجم: نوازگن سرکیسیان، تهران: سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، مرکز تحقیقات، مطالعه و سنجش برنامه ای.
- ۲۵۵- کاویان نژاد، ر. هادی زاده، ن. محمدتقی، ر. و غریبی، ف (۱۳۸۸). اثر امواج الکترومغناطیس تلفن همراه روی فشارخون سیستولی کودیاستولی، کک ضربان و آریتمی قلب. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی گرگان ۱۱، ص ۲ تا ۲۲.
- ۲۵۶- کبیری فر، فاطمه و صرافی زاده، اصغر (۱۳۸۹). بررسی نقش اینترنت در توسعه فرهنگی، مجله مدیریت فرهنگی، سال چهارم شماره نهم.
- ۲۵۷- کرمی، اکبر و حمید، امینی گل تپه (۱۳۹۰). بررسی نقش عزت نفس در اعتیاد به اینترنت نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۲۵۸- کرم شایبی، فائزه؛ پناهی، امین؛ صادق نیا، احمد؛ زیدی، یاسر (۱۳۹۰). بررسی اعتیاد به اینترنت و فضاهای مجازی در بین جوانان و نوجوانان، همایش ملی صنایع فرهنگی نقش آن در توسعه ی پایدار.
- ۲۵۹- کریم زاده، پریسا (۱۳۸۷) پژوهشی پیرامون زنان سرپرست خانواده: نبرد برای زندگی، مرکز تحقیقات صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران
- ۲۶۰- کریمی، یوسف (۱۳۸۱). روانشناسی اجتماعی، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ چهاردهم.
- ۲۶۱- کریمی، عبد العظیم (۱۳۸۴) مقاله عصر انفجار اطلاعات، ماهنامه تربیت سال بیستم، شماره ۴ دی.

- ۲۶۲- کریمی، دایوش (۱۳۸۲). تأثیر تلویزیون در آموزش، پایان نامه دانشجوی کارشناسی آموزش ابتدایی، ۱۳۸۲
- ۲۶۳- کریمی، ی (۱۳۷۶). روانشناسی اجتماعی، تهران: ارسباران.
- ۲۶۴- کشتی ارای، نرگس؛ اکبریان، اکرم (۱۳۹۰). عصر مجازی و چالش های پیش رو، اولین کنفرانس بین المللی شهروند مسئول.
- ۲۶۵- کفاشی، مجید (۱۳۸۹). آثار نظم و تضاد خانواده بر خشونت علیه کودکان. فصلنامه ی پژوهش اجتماعی، سال سوم، شماره ی ۶
- ۲۶۶- کفاشی، م (۱۳۸۹). بررسی تاثیر اینترنت بر ارزش های خانواده دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن
- ۲۶۷- کوثری، مسعود (۱۳۸۷). اینترنت و آسیب های اجتماعی، تهران، ناشر: سلمان.
- ۲۶۸- کورکی، مریم و یزدخواستی، فریبا و ابراهیمی، امرالله و عریضی، حمیدرضا (۱۳۹۰). اثربخشی روان نمایشگری در بهبود مهارت های اجتماعی و کاهش اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر مجله روان پزشکی و روان شناسی بالینی ایران، سال هفدهم، شماره ۶
- ۲۶۹- کوئن بروس (۱۳۷۲) مبانی جامعه شناسی، ترجمه غلامعباس توسلی و رضا فاضل، تهران، سمت.
- ۲۷۰- گاردنر. ویلیام (۱۳۸۶). جنگ علیه خانواده. ترجمه: معصومه محمدی. قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، چاپ اول. روزنامه ایران، شماره ۵۳۶۶، ۱۳۹۲.
- ۲۷۱- گرینفیلد، د (۱۳۸۴). اعتیاد به اینترنت و پیامدهای آن. فصلنامه رهاورد نور، شماره ۱۲، صص ۴۸
- ۲۷۲- گل محمدی، احمد (۱۳۸۱). جهانی شدن، فرهنگ، هویت، تهران، نشرنی ۱۳۸۱.
- ۲۷۳- گل محمدیان، م و یاسمی نژاد، پ (۱۳۹۰). هنجاریابی، روایی و پایایی مقیاس استفاده از تلفن همراه در دانشجویان دانشگاه های آزاد منطقه ۶. طرح پژوهش مصوب معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول.
- ۲۷۴- گلرخی، شایسته (۱۳۷۵). نقش اسباب بازی در انتقال فرهنگ به کودکان، مجموعه مقالات همایش پیامدهای فرهنگی اسباب بازی، تهران، فرهنگسرای بهمن، ۱۳۷۵ صص ۱۱۳
- ۲۷۵- گل محمدیان، محسن. یاسمی نژاد، پریسا (۱۳۹۰). هنجاریابی، روایی و پایایی مقیاس استفاده آسیب زا از تلفن همراه COS در دانشجویان. یافته های نو در روانشناسی. سال ششم، شماره ۱۹
- ۲۷۶- گوهری، علی (۱۳۸۳). بهداشت روانی نیمی از زنان در وضعیت هشدار دهنده قابل دسترسی در سایت
- ۲۷۷- گونتر بری و مگ الر (۱۳۸۰). کودک و تلویزیون، ترجمه نصرت فتن، تهران، سروش، ۱۳۸۰
- ۲۷۸- لهسایی زاده، عبدالعلی و جهانگیر جهانگیری و بیژن خواجه نوری (۱۳۸۴) بررسی مشارکت اقتصادی زنان روستایی مجله جامعه شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۳، صص ۱۴۵
- ۲۷۹- لیتل جان، استیفن (۱۳۸۴). نظریه های ارتباطات چاپ اول، مترجمان، مرتضی نور بخش و اکبر میر حسنی، تهران: انتشارات جنگل ۱۳۸۴.
- ۲۸۰- مانلی، برندن (۱۳۸۱). گواهی نامه ی بین المللی کاربری کامپیوتر سطح اول ترجمه ی مرتضی متواضع، تهران، مؤسسه ی فرهنگی هنری دیباگران تهران.

- ۲۸۱- مجله سیاحت غرب (۱۳۸۴). اعتیاد مجازی ، شماره ۱۰ ، ۱۳۸۴.
- ۲۸۲- مجله سیاحت غرب (۱۳۹۰). شماره ۹۸ ، صفحه ۵۱
- ۲۸۳- مجله سیاحت غرب (۱۳۸۹). شماره ۸۵ ، صفحه ۱۰
- ۲۸۴- محبی، فاطمه، (۱۳۸۰) آسیب شناسی اجتماعی زنان: طلاق، کتاب زنان. شماره ۱۲ ، صص ۲۳-۸
- ۲۸۵- محسنی، منوچهر و دوران، بهزاد و سهرابی، محمد هادی (۱۳۸۵). بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت، در میان کاربران کافی نت های تهران مجله جامعه شناسی ایران دوره هفتم. شماره ۲. تهران.
- ۲۸۶- محمدی، فریبرز (۱۳۸۷) عوامل اقتصادی اجتماعی و جمعیتی مؤثر بر توانمندی زنان سرپرست خانوار تحت پوشش بهزیستی استان کرمانشاه سال ۱۳۸۶ ، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران :دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- ۲۸۷- محسنیان راد، مهدی (۱۳۸۰). ارتباط شناسی چاپ چهاردهم ، تهران :انتشارات سروش ۱۳۸۰.
- ۲۸۸- محمدیگی، ابوالفضل، قضاوی، علی، محمد صالحی، نرگس، قمری، فرهاد و سعیدی، عاطفه (۱۳۸۸). شیوع اعتیاد به اینترنت و عوامل موثر بر آن در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۲۰
- ۲۸۹- محمدپور، احمد، نقدی، اسداله و نادرنژاد، بهزاد (۱۳۸۹). تأثیر ماهواره بر هویت فرهنگی در کردستان ایران؛ بررسی موردی دانشجویان گُرد دانشگاه های سندج . دو فصلنامه تخصصی پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه شماره چهارم، بهار و تابستان ۱۳۸۹ ص ۱۳۱-۱۵۶.
- ۲۹۰- محمودی بختیاری، بهروز و آدی بیگ ، آرزو (۱۳۸۸). تلفن همراه به عنوان رسانه ای مکتوب: مطالعه ای گفتمانی از متون طنز پیام کوتاه فارسی .فصلنامه پژوهش زبان و ادبیات فارسی .شماره پانزدهم، ۱۹۸-۱۷۵
- ۲۹۱- محمودی، عبدالصمد (۱۳۹۰). آسیب شناسی پیامد شکل گیری هویت افراد توسط فیلم های ماهواره ای ۱۳۹۰
- ۲۹۲- مرتضوی، س.م.ج. ناظر، م. صیادی ، ار. و کریمی ، ح (۱۳۷۸). اثر بر روی GSM امواج میکروویو تابش شده از تلفن های همراه حافظه کوتاه مدت انسان .مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان ۴/۷ ، ۱۳۷۸ ، صص ۲۵۱-۲۵۸
- ۲۹۳- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن.
- ۲۹۴- مرکز آمار ایران (۱۳۷۹) تعاریف و مفاهیم استاندارد برای استفاده در طرح ها و گزارش های آماری، تهران: سازمان مدیریت و برنامه ریزی.
- ۲۹۵- مرکز آمار ایران (۱۳۸۳). آمارگیری از اشتغال و بیکاری خانوار سالهای ۱۳۸۳
- ۲۹۶- مرکز امور مشارکت زنان (۱۳۸۰) زنان، توسعه و تعدد نقش ها، تهران :نشر برگ زیتون.
- ۲۹۷- مسعودنیا ، ابراهیم (۱۳۹۰). رابطه استفاده آسیب شناختی ، جبری از اینترنت با بروز علائم اضطراب و بی خوابی در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه یزد ، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی ، شماره ۶۱
- ۲۹۸- مشایخ، مریم و برجعلی، احمد (۱۳۸۲). بررسی رابطه احساس تنهایی با نوع استفاده از اینترنت در گروهی از دانش آموزان دبیرستانی مجله تازه های علوم شناخت . ی سال پنجم شماره 1. تهران
- ۲۹۹- مطیع، ناهید و همکاران (۱۳۷۸). فرصت های کودکان در خانواده های زن سرپرست یونیسف، مجله زنان ۱۳۷۸

- ۳۰۰- معاونت پژوهشی و آموزشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۷۸). پیامدهای فرهنگی اسباب بازی، تهران: فرهنگ و دانش.
- ۳۰۱- معیدفر، سعید و حبیب پور، کرم و گنجی، احمد (۱۳۸۴). اعتیاد اینترنتی، علل و پیامدهای آن، دفتر مطالعه و توسعه رسانه ها.
- ۳۰۲- معیدفر، سعید. حبیب پور گنجی، کرم و گنجی، احمد (۱۳۸۶). مطالعه پدیده استفاده اعتیادی، اینترنت در بین نوجوانان و جوانان از شهر تهران. مجله جهانی رسانه ۲ پایب ۴.
- ۳۰۳- معیدفر، سعید و نفیسه حمیدی (۱۳۸۶) زنان سرپرست خانوار: نگفته ها و آسیبهای اجتماعی، فصلنامه ۱۳۱ علوم اجتماعی، شماره ۳۲، صص ۱۵۸
- ۳۰۴- مک لوهان، هربرت مارشال (۱۳۷۷). برای درک رسانه ها، ترجمه سعید آذری. تهران: مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه ای صدا و سیما.
- ملکی، امیر و علیرضا عباسپور (۱۳۸۷). بررسی جامعه شناختی نگرش جوانان نسبت به هویت ملی و مؤلفه های آن فصلنامه ۳۰۵- دانش انتظامی، شماره ۳۹، ۱۳۸۷.
- ۳۰۶- منطقی، م (۱۳۸۶). راهنمای اولیا در استفاده فرزندان از فن آوری های ارتباطی جدید: تلفن همراه، چاپ اول. تهران: نشر عابد ۱۳۸۶.
- ۳۰۷- منطقی، مرتضی (۱۳۸۲). رفتارشناسی جوان در دهه سوم و چهارم انقلاب اسلامی تهران، پژوهشکده علوم انسانی
- ۳۰۸- منطقی، مرتضی (۱۳۸۰). بررسی پیامد بازی های رایانه ای و ویدئویی، تهران، فرهنگ معاصر ۱۳۸۰، ص ۱۴۹
- ۳۰۹- مولانا، حمید (۱۳۸۱). ماهواره و گوناگونی جهانی، نشریه پژوهش و سنجش، سال نهم - شماره ۳۱ و ۳۰
- ۳۱۰- موحدی، بهناز (۱۳۸۰) زنان، توسعه و تعدد نقش ها، مجموعه مقالات، زنان توسعه و تعدد نقش ها، تهران: مرکز امور مشارکت زنان ریاست جمهوری.
- ۳۱۱- موزر، کارولین (۱۳۷۲) برنامه ریزی برحسب جنسیت در جهان سوم، نقش زنان در توسعه، تهران: روشنگران و مطالعات زنان.
- ۳۱۲- مهجوری، س (۱۳۷۸). روانشناسی باز، ی چاپ سوم، تهران: راهگشا.
- ۳۱۳- مهجور، سیامک (۱۳۷۸). روان شناسی بازی، شیراز، ساسان، ۱۳۷۸ ص ۳۷
- ۳۱۴- مهدیزاده، سیدمحمد مهدی (۱۳۸۹). نظریه های رسانه ها؛ اندیشه های رایج و دیدگاه های انتقادی. انتشارات همشهری، چاپ اول ۱۳۸۹.
- ۳۱۵- مهدی زاده، شراره، (۱۳۸۴) تلویزیون، مخاطب و نگرش نو، جامعه شناسی ایران، شماره ۲۴، صص ۲۱۱-۱۸۵
- ۳۱۶- مهرآرا، ع (۱۳۷۳). زمینه روانشناسی اجتماعی، تهران: مهرداد
- ۳۱۷- مهران، فرید، سیامک جعفریان و مهدی امیری کردستانی، اینترنت، پایگاه اینترنتی معاونت فن آوری اطلاعات وزارت ارتباطات و فن آوری اطلاعات.

- ۳۱۸- موسوی، سید محمدعلی (۱۳۸۹). آسیب شناسی هویتی و فرهنگی رسانه های نوظهور با تاکید بر اینترنت در ایران به منظور ارائه ی راه کارهای پیشنهادی نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۳۱۹- میرحسینی، مریم (۱۳۸۶). کجروی های اینترنتی و لزوم نظارت و محدود کردن دسترسی به اطلاعات.
- ۳۲۰- میرزایی، عماد (۱۳۸۸). اعتیاد اینترنتی توهم یا واقعیت؟ شبکه فن آوری اطلاعات ایران ۱۳۸۸
- ۳۲۱- میرانی (۱۳۸۴). تلفن همراه، عامل شکل گیری خرده فرهنگ در جوانان، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- ۳۲۲- میلانی فر، بهروز (۱۳۸۲). بهداشت روانی، ویرایش سوم تهران: قومس.
- ۳۲۳- نادری، احمد (۱۳۷۸). فرهنگ و رسانه های مدرن: تأثیر یا تأثر؟ بخش دوم ۱۳۸۷ قابل دسترسی در پایگاه اینترنتی
- ۳۲۴- ناستی زایی، ناصر (۱۳۸۸). بررسی ارتباط سلامت عمومی با اعتیاد به اینترنت مجله طبیب شرق دوره ۱۱، ۱. دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- ۳۲۵- نژاد بهرام، زهرا و کمالی چیرانی، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی ابعاد فرهنگی اجتماعی کنترل والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت تحلیل کنترل والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت ماهنامه برگ فرهنگ شماره ۱۳۹۰.
- ۳۲۶- نصیری، معصومه (۱۳۸۲) خانواده های تک سرپرست در آینه فرصت ها و چالش ها، مجموعه مقالات همایش چالش های فراروی خانواده در قرن بیست و یکم، تهران: انجمن ایرانی مطالعات زنان.
- ۳۲۷- نوروزی، لادن (۱۳۸۳) تفاوت های جنسیتی در ساختار شغلی، فصلنامه ی پژوهش زنان، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات زنان دانشگاه تهران، دوره ی ۲، شماره ی ۱
- ۳۲۸- نیکنامی، مهرداد (۱۳۸۵) توانمندسازی زنان روستایی از طریق کاربرد فن آوری اطلاعات و ارتباطات، نظام جامع اطلاع رسانی اشتغال
- ۳۲۹- نظری، علی محمد؛ نوابی نژاد، شکوه (۱۳۸۴). بررسی تأثیر برنامه ی بهبود بخشی ارتباط بر رضایت زناشویی زوجین هر دو شاغل. تازه ها و پژوهش های مشاوره، شماره ی سیزدهم، جلد ۴
- ۳۳۰- نوابخش، مهرداد و همکاران (۱۳۸۹). بررسی آثار اینترنت و موبایل در تغییر هویت جوانان ۲۹-۱۵ سال استان مازندران، مجله تخصصی جامعه شناسی مطالعات جوانان.
- ۳۳۱- نوابخش، مهرداد (۱۳۸۶). - بررسی آثار اینترنت و موبایل در تغییر هویت جوانان ۲۹ - ۱۵ ساله استان مازندران مجله تخصصی جامعه شناسی- سال اول -پیش شماره ۵.
- ۳۳۲- نوروزی، ا (۲۰۱۲). آیا واقعا فیس بوک باعث تنهایی بیشتر ما شده است؟ DW، دسترسی اردیبهشت ۱۳۹۱.
- ۳۳۳- نیسی، جمیل؛ مد حج، نضال (۱۳۹۰). بررسی حریم خصوصی و حمایت داده های محیط سایبری در مقررات کیفی ایران با نگاهی تطبیقی به مقررات کیفی کشورهای آلمان، انگلستان و ایتالیا، همایش ملی شهر الکترونیک.
- ۳۳۴- نیک بخش، مرسده (۱۳۸۳). مطالعه شیوه رفتار در محیط مجازی، شکل گیری روابط صمیمانه در اتاق های گپ زنی اینترنت، پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد، استاد راهنما علی رضا دهقان، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران ۱۳۸۳.
- ۳۳۵- والاس، ام (۱۳۸۲). روانشناسی اینترنت، ترجمه واحدی

- ۳۳۶- ویستر، فرانک (۱۳۸۰). نظریه های جامعه اطلاعاتی ترجمه اسماعیل قدیمی، تهران: قصیده سرا ۱۳۸۰.
- ۳۳۷- وردی پور، ح. معینی، ب. حمزئی، ز (۱۳۸۶). بررسی شیوع استفاده از بازی های رایانه ای و ارتباط آن با سلامت روانی دانش آموزان راهنمایی شهر همدان در سال ۱۳۸۶
- ۳۳۸- ورمزیار، مهدی، محمدی، حمزه و محمدی، امید (۱۳۹۰). بررسی اعتیاد به اینترنت و فضاهای مجازی در بین جوانان و نوجوانان نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب های اجتماعی نوپدید ۱۳۹۱.
- ۳۳۹- ورنر و تانکارد (۱۳۸۴). نظریه های ارتباطات، ترجمه علیرضا دهقان، چاپ دوم، تهران، دانشگاه تهران ۱۳۸۴.
- ۳۴۰- ورنر سورین. جیمز تانکارد (۱۳۸۱). نظریه های ارتباطات ترجمه دکتر علیرضا دهقان. تهران. انتشارات دانشگاه تهران. بهار ۱۳۸۳
- ۳۴۱- وود و شرمن، (۱۳۷۲) دیدگاههای نوین جامعه شناسی، ترجمه مصطفی ازکیا، انتشارات کیهان، تهران ۱۳۷۲.
- ۳۴۲- ویسی، هادی و محمد بادیار (۱۳۸۴) بررسی عوامل مؤثر بر نقش اجتماعی زنان در فعالیتهای روستایی: صص (۴۲) مطالعه موردی استان کردستان، فصلنامه روستا و توسعه، ۸
- ۳۴۳- هادیان، ابراهیم و عباس سحرخیز (۱۳۸۵) تعیین سهم اقتصادی زنان روستایی در فعالیت های امور دام، (مورد مطالعه شهرستان جهرم، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان) علوم انسانی، (جلد ۲۱، شماره ۲، صص ۳۹
- ۳۴۴- هارت، هانا (۱۳۷۵). فهم نظریه غالب در مطالعات فرهنگی و تجدید حیات نظریه ی انتقادی، ترجمه محمد هاشم عصمت الهی ۱۳۷۵
- ۳۴۵- هارلوکس، ا (۱۳۶۴). باز، ی مترجم. وحید رواندوست، تهران: یوش.
- ۳۴۶- هنرپروان، نازنین، رفاهی، ژاله (۱۳۸۵). زنان و پیامدهای روانشناختی چت و دوست یابی اینترنتی مجموعه مقالات همایش زنان اینترنت در هزاره سوم دفتر امور زنان سپاه ۱۳۸۵.
- ۳۴۷- هوشمندان مقدم فرد، زهرا و زینب حاتمی (۱۳۸۷) اهمیت زنان روستایی در توسعه روستایی و کشاورزی ایران، فصلنامه نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، سال ششم، شماره ۲۱، صص ۳۴.
- ۳۴۸- یاسمی نژاد، عرفان؛ آزادی، اکرم؛ امویی، محمدرضا (۱۳۹۰). فضای مجازی، امنیت اجتماعی، راهبردها و استراتژی ها، همایش ملی صنایع فرهنگی نقش آن در توسعه ی پایدار.
- ۳۴۹- یاسمی نژاد، پریسا، گل محمدیان، محسن و یوسفی، ناصر (۱۳۹۰). رابطه سلامت عمومی و استفاده مفراط از تلفن همراه در دانشجویان دانش و پژوهش در روان شناسی کاربردی سال سیزدهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۱، پیاپی ۴۷
- ۳۵۰- یعقوبی، حمید، اکبری زردخانه، سعید و وقار انزابی، معصومه (۱۳۸۹). گزارش نهایی بررسی دانشگاه های تحت پوشش وزارت علوم، - سلامت روانی دانشجویان ورودی سال ۸۸-۸۹ تحقیقات و فن آوری، با همکاری مراکز مشاوره دانشجویی دانشگاه های تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری.
- ۳۵۱- یعقوبی، پژوهنده (۱۳۸۴). ماهواره، اینترنت و رسالت حوزه ها، گفتگو با دکتر محسنیان راد، نشریه اندیشه، سال نهم، حوزه ۲ و ۳، ۱۳۸۴.

۳۵۲- یعقوبی پور، مهدیه (۱۳۸۸). تأثیر جهانی شدن فرهنگ بر هویت ملی ماهنامه اطلاعات سیاسی اقتصادی، سال بیست و چهارم، شماره ۳-۴ پایانی ۲۶۸، ۱۳۸۸.

۳۵۳- یونیسف (۱۳۷۲). گزارش اولین سمینار و کارگروهی مشترک دفتر امور زنان نهاد ریاست جمهوری و دفتر سازمان جهانی یونیسف در ایران.

- 1- Affonoso B. University of Nevada ,Reno. Is the internet affecting the social skills of our children? December 1.1999.
- 2- Agarwal, A., Deepinder, F., Sharma, K.S., Ranga ,G. & L.i. (2008). Effect of cell phone usage on semen analysis in men attending infertility clinic: an observational study. *Journal of Fertility and Sterility*, 89, 54-67.
- 3- Aggrawall, A (2003) State initiative in Gender Empowerment through Information and Communication Technologies, with special reference to Uttar Pradesh Available.
- 4- Alavi, S., Jannatifard, F., Maracy, M. R., Eslami, M., Rezapour, H., & Najafi, M. (2009). The psychometric properties of young internet addiction test (IAT) in students internet users of Isfahan universities. Final report of research design. No287149. Vice chancellery for research, Isfahan University of Medical Sciences.
- 5- Al-Sanaa, Bashaiar, (2009), *Intimate Strangers and Estranged Intimates: An Investigation of the Impact of Instant Messaging and Short Message Service on the Size and Strength of Social Networks in Kuwait*, ProQuest LLC, Ph.D. Dissertation, The University of Southern Mississippi
- 6- Amber, Haque. (2005) *Preserving Cultural Identity in the 21st Century: Challenges to the Emirati Youth*, Department of Psychology, UAE University.
- 7- Amichai-Hamburger, Y., & Ben-Artzie, E. (2003). Loneliness and internet use. *Computers in Human Behavior* , 19(1), 71-80.
- 8- Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2001). Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive affect, psychological arousal and prosocial behavior. *Psychological Science*, 12, 353-359.
- 9- Anderson, C. A., & Dill, K. E. (2000). Video games and aggressiveness Thoughts, Feelings and behavior in the laboratory and in life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 772-790.
- 10- Anker, Richard (1997), *Theories of Occupational Segregation by sex: An Over view*, Geneva, ILO.
- 11- Ankney, C. D. (1992). Sex differences in relative brain size: The mismeasure of women too?. *Intelligence*, 16 . 329-336.
- 12- Antonietti, A., & Mellone, R. (2003). The difference between playing games with and without the computer: A preliminary review. *Journal of Psychology*, 137(2), 133-144.
- 13- Armstrong, L., Phillips, J. G. & Saling, L. L. (2000). Potential Determinants of Heavier Internet usage. *International Journal of Human –Computer Studies*, 53, 537-550.
- 14- Ashley, C., Start, D. & R. Slater (2003) *Understand livelihoods in Rural India: Diversity, Change and Exclusion*, ODI, UK. Available at: <http://www.livelihoodoptions.info>.
- 15- Atton, Chris. (2001) *Alternative Media*, London: Sage Publications. Barker, Chris. (2002) *Television, Globalization and Cultural Identities*, London: Open University Press.
- 16- Audrey, N.S. (2004). Mobile phone and youth: A look at the U.S student market. The International Tele communication Union (ITU). Retrieved from <http://www.itu.int/futuremobile>

- 17- Austin, C. (2001). Impact of Cell Phone Disruptions on Perceptions and Impressions. *Journal of Experimental Social Psychology*, 13 (2), 141-154.
- 18-Balci, M., Devrim, E. and Durak, I. (2007). Effects of mobile phones on oxidant/antioxidant balance in cornea and lens of rats. *Current Eye Research*, 32, 21–25.
- 19- BAIF (2006) Empowerment of Women for Improved Quality of Life, BAIF Development Research Foundation, India, Available at: www.baif.com.
- 20- Baker, Frank (2010)," Critical Thinking Information Age". A Report from The 2010 Midwest Educational Technology Conference. Media In The Young People AgesP: 8-
- 21- Bargh, J.A. & McKenna, KY.A. (2004) The Internet and social life. *Annual Review of Psychology*, 55, 573-590.
- 22- Bartholomew, Mitchell K.; Schoppe-Sullivan, Sarah J.; Glassman, Michael; Dush, Claire M. Kamp; Sullivan, Jason M., (2012), New Parents' Facebook Use at the Transition to Parenthood, *Family Relations*, v61 n3 p455-469.
- 23- Beck , A. Krokes , M. & Viseman , G.(1979). Assessment of suicidal intention : The scale or suicidal ideation . *Journal of Consultin and Clinical Psychology* , 74 (2) , 343 – 352 .
- 24- Benbow, C. P., & Minor, L. L. (1990). Cognitive profiles of verbally and mathematically precocious students: implications for identification of the gifte. *Gifted Child Quarterly*, 34, 21-26.
- 25- Bianchi, A. and Phillips, J. G. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *Cyberpsychology & Behavior* , 8, 39–51.
- 26- Biggs, S. (2000). Global Village or urban jungle: Culture, self-construal, and the internet. *Proceedings of the Media Ecology Association* , 1, 28-36.
- 27- Bullen, P. & Harre, N. (2000). The Internet: Its Effects on fatety and behaviour Implications for Adolescents, Department of Psychology, University of Auckland, November.
- 28- Billieux, J., VanderLinden, M., D’Acremont, M., Ceschi, G., & Zermatten, A. (2007). Does impulsivity relate to the perceived dependence on actual use of the mobile phone? *AppliedCognitive Psychology*, 21, 527–537.
- 29 – Billieux, J. , Van der Linden, M. , D’Acremont, M. , Ceschi, G. , & Zermatten, A. (2007). Does impulsivity relate to the perceived dependence on actual use of the mobile phone? *Applied Cognitive Psychology*, 21, 527–537.
- 30- Bisnath, S & D. Elson (2003) Women Empowerment Revisited, University of Manchester, UK.
- 31- Bourdiu,p(1984): a social critique of the judgment of test, London:Rutledge
- 32- Breerton ,p.& O Connor, B. (2007). Pleasure and Pedagogy: The Consumption of DVD Add-Ons Among IrishTeenagers, *Convergence*. International Journal of Research into New Media Technologies, SAGE publications.
- 33- Breault,K.d. & Augustine.j. (Aug 1987). Explaining divorce in the united state . *Marriage and Family* . V49,n3 . 549-558.
- 34 - Brown,Prudence & Manela,Roger. (Sum1978) . Changing family rols : women and divorce . *Divorce* . V1 . 315-328 .

- 35- Bullen, Pat and Harré, Niki (2000), *The Internet: Its Effects on Fatety and Behaviour Implications for Adolescents*, Department of Psychology, University of Auckland, November.
- 36- Bulter , J. W and et.al (1994) . An investigation of dirences in attitudes between suicidal & nonsuicidal student ideators. *Adolescence* , 29 (115), 623 – 638.
- 37- Burger, J.M. (2006). *Personality*. Kaknüs Publishing. _stanbul.
- 38- Burnett, S. A., & Lane, K. (1986). Sex – related differences in spatial ability: Are that trivial? *American Psychologist*, Septamber, 1012-1114.
- 39- Byun,S., Ruffini, C., Mills, J. E., Douglas, A. C., Niang, M., Stepchenkova, S., Lee, S. K., Loutfi, J., Lee, J.-K., Atallah, M., & Blanton, M. (2009). Internet Addiction: Metasynthesis of 1996-2006 quantitative research. *Cyberpsychology& Behavior* , 12, 2.
- 40- Cao, F., & Su, L. (2007). Internet addiction among chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child: Care, Health andDevelopment*, 33 (3), 275–281.
- 41- Cardis, E., Deltour, I, Mann, S., Moissnner, M., Taki, M., Vaiser N, Wake, K., & Wiort, J. (2008). Distribution of RF energy emitted by mobile phones in anatomical structure of the brain. *phys. med. biol.* 53:2771-2783.
- 43-Carelse M. Computer games:Are they harming your children? www.gentleparents.com . 2005.
- 44-Carney, D (1998) *Sustainable rural livelihoods: what contribution can we make?* London, Department for International Development.
- 45- Cao F, Su L, Lin T, Gao X. (2007). The Relationship between impulsivity and Internet addiction in a sample of Chinese dolesdents. *Eur Psychiatry*. Aug; 22:466-471.
- 46- Carr, A. (2004). *Positive psychology: The science of happiness and human strengths*. New York: Brunner-Routledge.
- 47- Casey, M. B. (1996). Understanding individual differences in Spatial ability with in Females: A nature/nurture interactioniest frame work. *Developmental Review*, 16 (3), 241-260.
- 48- Cassidy, Wanda; Brown, Karen; Jackson, Margaret, (2012), "Making Kind Cool": Parents' Suggestions for Preventing Cyber Bullying and Fostering Cyber Kindness, *Journal of Educational Computing Research*, v46 n4 p415-436.
- 50- Chandler,Daniel. (1995) . *Cultivation theory* . Retrieved November 22 . (
- 51-Chambers, R. & G. Conway (1992) *Sustainable rural livelihoods: practical concepts for the 21st century*, Brighton, Institute of Development Studies.
- 52-Chant, S (2003) *Female Household and the Feminization of Poverty Facts, Fictions and forward Strategies*, London School of Economics, Gender Institute New Working Paper series, Issue 9.
- 53-Charlton, A. (2000). Decline in teenage smoking with rise in mobile phone ownership: Hypothesis. *BMJ*, 321, 1155.
- 54- Chenault, B.,G. (1998). Developing personal and emotional relationships via computer-mediated communication. *CMC Magazine (On-Line)*, May. *Addiction Research and Theory* 2007, 15(3):309-320

- 55-Chih-Hung Ko, Sigmund, H. Gin-Chung, L. The characteristics of decision making, potential to take risks, and personality of college students with Internet addiction. *Psychiatry Research* 175 (2010) 121–125
- 56-Christofides, E., Muise, A. & Desmarais, S. (2009). Information Control and Disclosure on Facebook: Are They Two Sides of The Same Coin or Two Different Processes? *CyberPsychology and Behavior*, 12 (1), 1–5.
- 57-Chou, Chien & Hsiao, Ming Chun. (2000) "Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students' case". *Computers & Education* 35. Institute of Communication Studies, National Chiao Tung University, Hsinchu, Taiwan.
- 58-Coget, F. J., Yamauchi, Y., Sulman, M. (2002). The internet, social networks and loneliness. *IT & Society*, 1(1), 180-201
- 59-Cohen, Anthony. (1994) *Self Consciousness: An Alternative Anthropology of Identity*, London: Routledge Press.
- 60- Colwel, J. Payner, I. Negative correlates of computer game play in adolescents. *Br J Psychiatr* 2000;91:295-310.
- 61- Computer games linked to learning problems. www.news.zdnet.com . August 19.2001.
- 62-Cooper, L. A., & Regan, D. T. (1983). Attention, perception and intelligence. In R. J Strenberg (Ed.), *The handbook of Human intelligence*. New York: Cambridge University Press.
- 63- Croft, R.J., Chandler, J.S., Burgess, A.P., Barry, R.J., Williams, I.D., & Clarke, A.R. (2002). Acute mobile phone operation affects neural function in humans. *Clinical Neurophysiology*: 113 (10): 1623-32
- 64- Crystal, D. (2008). *Txtng: The Gr8 Db8*. Oxford: Oxford University Press
- 65-Cüceloglu, D. (2007). *Human and Behavior*. Remzi Publishing. Istanbul. Dargahi H, Razavi SM. Internet addiction and its risk factors in residents of Tehran. *Payesh J*. 2007;3:265-72.[Persian]
- 66-Cummings, J.N., Sproull, L., & Kiesler, S.B. (2002). Beyond hearing: Where real-world and online support meet'. *Group Dynamics: Theory, Research and Practice*, 6, 78-88.
- 67-Daphne, Jameson. (2007) "Reconceptualizing Cultural Identity and Its Role In Intercultural Business Communication", *The Journal of Business Communication*.
- 68- Davis, R.A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- 69- DeAngelis, Tori (2000), Is internet addiction real?, *Monitor on Psychology*, Volume 31, No. 4, April.
- 70- Delisi, R., & Wolford, J. L. (2002). Improving children's mental rotation accuracy with computer game playing. *Journal of genetic psychology*, 163(3), 272-283.
- 71- Dickinson, A. and Gregor, P. (2006); "Computer Use has no Demonstrated Impact on the Well-being of Older Adults"; *Int J Hum- Comput St*, Vol. 64, No. 8, pp. 744-753.
- 72- Dill, K.E., Gentile, D.A., Richter, W.A., & Dill, J.C. (2005) "Violence, Sex, Race and Age in Popular Video Games: A Content Analysis", in E. Cole and J. Daniel(eds), *Featuring*

Females: Feminist Analysis of the Media, Washington: American Psychological Association.

73- Dinesh, Bhugra et al. (1999) "Cultural Identity and Its Measurement: A Questionnaire for Asians", *International Review of Psychiatry*, 11, 2/3.

74- DFID (1998) Sustainable Livelihoods and Poverty Elimination: Background Briefing,

75- DFID (1999) Sustainable Livelihoods Guidance Sheets, DFID, London, 1999.

76- Dorman Steve M. (1997) "Video and Computer Games: Effect on Children and Implications for Health Education", *Journal of School Health*, Vol. 67(4): 133-138.

77- Dorval, M., & Pepin, M. (1986). Effect of playing a video game on measures of spatial visualization. *Perceptual and Motor Skills*, 62, 159-162.

78- Duran, Maria Garcia (2003), Internet Addiction Disorder, *AllPsych Journal*, 14 December.

79- Durkin, K., & Barber, B. (2002). Not so doomed: Computer game play and positive adolescent development . *Applied Developmental Psychology*, 23, 373-392.

80- Earls, A., Evans, S., Johnson, C., Louie. H., & Wong. T(2001). The effect of video game experience on spatial navigatin performance. A study of males in a virtual maze. Unpublished Manuscript: Mc Master University.

81- Ekstrom, R. B., French, J., & Price, L. (1986). Manual for Kit of Factor – Refrenced Cognitive Tests. NJ: ETS.

82- Elizabeth (1995), " what_is_media_literacy P:2 .Thoman - www.media-awareness.ca/english/teachers/media_literacy/what_is_media_literacy.cfm www.ec.europa.eu/culture/media/literacy/docs/studies/study.pdf

83- Elkin,Frederick & Handel,Gerald . (2001) . The child and society . 6th ed . New York : Mc Graw-Hill .

84- Ellis , T.E. & Ratliff , K.G. (1986). Cognitive characteristics of suicidal and nonsuicidal psychiatric inpaients. *Cognitive Therapy & Research* , 10(6) , 625 – 634 .

85- Ellis, F (2000) *Rural Livelihoods and Diversity in Developing Countries*, Oxford, Oxford University Press.

86- Ellison, N., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1143_1168.

87- Emick M. Study finds direct link between computer use and vision problems in children. Mar 27.2002.

88- Eun, J.K, Kee, N. Taeyun Ku. The relationship between online game addiction and aggression, self-control and narcissistic personality traits. *European Psychiatry* 23 (2008) 212e218

89-Ezoe, S. (2009). Relationships of personality and lifestyle with mobile phone dependence among female nursing students. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 37, 231-238.

90- Fallah Mehneh, T. (2007). Disorder of internet addiction . *PSI*. 1:26-31.

- 91- FAO (1997) rural women and the right to food, Available at: www.fao.org/DOCREP/W9990E/W9990e10.htm - 17k.
- 92- Farrington, J (2001) Sustainable livelihoods, Rights and the new Architecture of AID, National Resource Perspectives, Number 69, June 2001, ODI, England
- 93- Favaretto G, Morandin I, Gava M, Binotto f. Internet and psychopathology: an analysis of the use of the Web by 1075 students at secondary school. *Epidemiol psichiatr Soc*, 13(4):249-54.
- 94-Feingold, A. (1988). Cognitive gender differences are disappearing. *American Psychologist*, 43 (2), 95-103.
- 95-Ferris, R., Jennifer (2002), *Internet Addiction Disorder: Causes, Symptoms, and Consequences*, Psychology Virginia Tech
- 96-Ferris, R., Jennifer (2002), *Internet Addiction Disorder: Causes, Symptoms, and Consequences*, Psychology Virginia Tech.
- 97-Ferris, J. R. (2002). Internet addiction disorder: Cases, symptoms, and consequences. Retrieved from <http://www.antidrug.health.am/news/english/addiction/2292/>
- 98- Fritze, K., Wiessner, C., Kuster, N., Sommer, C., Gass, P., Hermann, D.M., & et al. (1997). Effect of global system for mobile communication microwave exposure on the genomic response of the rat brain. *Neuroscience*, 81(3):627-639.
- 99- Gauntlett, D. (2002) *Media, Gender and Identity: An Introduction*, London: Routledge Press.
- 100- Gay, Paul du. (1998) *Production of Culture/Cultures of Production*, London: Sage Publications.
- 101- Gecas, V. & Schwalbe, M. L. (1986). Parental Behavior and Adolescent Self-Esteem. *Journal of Marriage and Family*, 1, 37-46.
- 102- Gentz, Natascha et al. (2006) *Globalization, Cultural Identities, And Media Representations*, State University of New York Press.
- 103- Geser, H. (2004) "Towards a Sociological Theory of the Mobile Phone", available at http://socio.ch/mobile/t_geser1.pdf
- 104- Ginn, S. R., & Stielh, S. (1990). The effects of sex gender schema, and gender related activities on mental rotation ability. *Perceptual and Motor Skills*, 88, 342-350.
- 105- Gjoka, Mina, (2010), *Measurement of Online Social Networks*, ProQuest LLC, Ph.D. Dissertation, University of California, Irvine.
- 106- Gombor, A. Vas, L.A. Nation and gendered-based study about the relationship between the big five and motives for internet use: A Hungarian and Israeli comparison. *Theory and Science*.2008; 10(1): 1-6.
- 107- Gorriz, M. C., & Medina, C. (2000). "Engaging girls with 81(3):627-639. 81(3):627-639. of the ACM, Vol. 43 No. 1, pp. 42-49.
- 108- Greenberg, J.S., Lewis, S.E. & Dodd, D.K.(1999). Overlapping Addictions and Self-Esteem Among College Men and Women. *Addictive Behaviors*, 24, 4, 565-571
- 109- Griffiths M. (2000). Does Internet and Computer "Addiction" Exist? Some Case Study Evidence. *Cyberpsychology & behavior*, 2 (3), 217.

- 110- Griffiths, M. D., & Hunt, N. (1998). Dependence on Computer games by adolescents. *Psychological Reports*, 82, 475-480.
- 112- Gunter, B. (1998). *The effects of video games on children: The myth unmasked*. London: sheffield Academic press.
- 113- Haig, M. (2002). *Mobile marketing: The message revolution*. London: Kogan Page Limited.
- 114- Hakala, P. T., Rimpela, A. H., Saarni, L. A. and Salminen, J. J. (2006). Frequent computer-related activities increase the risk of neck–shoulder and low back pain in adolescents. *European Journal of Public Health*, 16, 536–541.
- 115- Hall, Stuart et al. (1996) *Questions of Cultural Identity*, London: Sage Publications.
- 116- Hamblin, D.L., & Wood, A.W. (2002). Effects of mobile phone emissions on human brain activity and sleep variables. *Int J Radiat Biol*,78(8):659-669.
- 116- Hansson, K. M., Hardell, L. and Carlberg, M. (2007). Pooled analysis of two Swedish case–control studies on the use of mobile and cordless telephones and the risk of brain tumours diagnosed during 1997–2003. *International Journal of Occupational Safety & Ergonomics*, 13, 63–71.
- 117- Hardie, E. Tee, M.Y. Excessive internet use: The role of personality; loneliness and social support networks in internet addiction. *Aust J Emerg Tech Soc* 2007; 5(1): 34-44
- 118- Hardie, E.A. (2007). Excessive Internet Use: The Role of Personality, Loneliness and Social Support Networks in Internet addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*,5(1), 34-47.
- 119- Hardie, E & Tee, M. Yi, (2007). Excessive Internet Use: The Role of Personality, Loneliness and Social Support Networks in Internet Addiction, *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, Vol. 5, No. 1, pp. 34-47.
- 120-. Health- Development. Computer technology and children-physical and psychological development. www.public.iastate.edu . Oct 28.2004. . The internet: A positive or negative influence on children. www.firstclass.wellesley.edu . 2005.
- 121- Hobbs ,Renee& Richard Frost(2003),"Measuring the Acquisition of Media –literacy Skills" www.ldt.stanford.edu/~pworth/papers/effectiveness-medialit.doc.
- 122- Hocking, B., Westerman, R. (2003). Neurological effects of radiofrequency radiation. *Occup Med*, 53, 23-7.
- 123- Hong, J. C., & Liu, M. C. (2003). A study on thinking strategy between experts and novices of computer games. *Computers in Human Behavior*, 19 (2), 245-258.
- 124 - Howard, Philip. E. N, Rainie, L & Jones, S, (2001). *The Place of the Internet in Everyday life*.<www.blackwellpublishing.com>.
- 125 - Hunter, Eileen, (2012), Class List [not equal to] Friend List, *Educational Horizons*, v90 n2 p21-22.
- 126- ICTs and children. www.wiki.media-culture.org.au . 2004.
- 127- Igarashia, T., Motoyoshib, T., Takai, J. and Yoshida, T. (2008). No mobile, no life: Self-perception and text-message dependency among Japanese high school students. *Computers in Human Behavior* , 24, 2311-2324.

- 128- Igarashi, T., Motoyoshi, T., Takai, J., and Yoshida, T. (2005). The text messaging addiction scale: Factor structure, reliability, and validity. Paper presented at the sixth biennial conference of the Asian Association of Social Psychology, Wellington, New Zealand
- 129- Igarashi, T., Takai, J. and Yoshida, T. (2005). Gender differences in social network development via mobile phone text messages: A longitudinal study. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 691–713.
- 130- Igarashi, T. (2008). Trust does matter in social networks: A longitudinal study. Paper presented at the 29th International Congress of Psychology, Berlin, Germany.
- 131- Ishii, K. (2006). Implications of mobility: The uses of personal communication media in everyday life. *Journal of Communication*, 56, 346–365.
- 132- Israelashvili, Moshe & Kim, Taejin & Bukobza , Gabriel .(2012)"Adolescents'over use of the syber world, Internet addiction or identity exploration?"*Journal of Adolescence*.35. Department of Human Developmen And Education.School of Education, Tel Aviv University 69978, Israel.
- 133- Jenaro, C. , Flores, N. , Gomez-Vela, M. , Gonz lez-Gil, F. , & Caballo, C. (2007). Problematic Internet and cell-phone use: Psychological, behavioral, and health correlates. *Addiction Research & Theory*, 15(3), 309–320.
- 134- Jenkins, Richard. (2004) *Social Identity*, London: Routledge Press. Jenaro, C., Flores, N., Gom use: Psychological, behavioral, and health correlates. ez, M., Gonzlez-Gil, F., & *Addiction Research & Theory*, 15(3), 309–320.
- 135- Johnson, W., & Bouchard, T. J. (2005). The structure of human intelligence: it is verbal, perceptual and image rotation (VPR), not fluid and crystallized. *Intelligence*, 33, 3943-416.
- 136- Joinson, A.N. (2003). *Understanding the psychology of internet behavior, virtual worlds, real lives*. London: Palgrave Macmillan.
- 137- Ju-Yu , Y. Cheng-Fang ,Y. The Comorbid Psychiatric Symptoms of Internet Addiction: Attention Deficit and Hyperactivity Disorder (ADHD), Depression, Social Phobia and Hostility. *Journal of Adolescent Health* 41 (2007) 93–98
- 138- Kadison, R., & Digeronimo, T. F. (2004). *College of the overwhelmed: The compos mental health crisis and what to do a bout*. San Francisco: Jossey- Bass.
- 139- Kalmijn,Matthijs & Others . (Feb2004) . Interaction between cultural and economic determinants of divorce in the Netherlands . *Marriage and Family* . V66,n1 . 75-89 .
- 140- Kalat, J. W. (2005). *Introduction to Psychology*. N.Y: Wadsworth.
- 141- Kaltiala-Heino, R., Lintonen, T., & Rimpela, A. (2004). Internet addiction: potentially problematic use of the internet in a population of 12–18 year-old adolescents. *Addiction Research and Theory*, 12 (1), 89–96.
- 142- Kamibeppu, K. and Sugiura, H. (2005). Impact of the mobile phone on junior high-school students' friendships in the Tokyo Metropolitan area. *Cyberpsychology & Behavior* , 8, 121–130.

- 143- Kamibeppu, K., & Sugiura, H. (2005). Impact of the mobile phone on junior high school students' friends hips in the Tokyo metropolitan area. *Cyber psychology & Behavior*, 8(2), 121–130.
- 144- Kamibeppu, K. , & Sugiura, H. (2005). Impact of the mobile phone on junior high school students' friends hips in the Tokyo metropolitan area. *Cyber psychology & Behavior*, 8(2), 121–130.
- 145- -Kang ,J.E. The relationship of loneliness, social anxiety, coping styles and online.
- 146- Kandell, Jonathan. 1998," Internet addiction on campus: The vulnerability of college students", *Cyber Psychology and Behavior* 1(1): 11-17.
- 147- Karhoca, A. (2006). Individual Differences in Usability of Cell Phone SMS Menus. *Proceedings of the 5th WSEAS International Conference on Telecommunications and Informatics, Istanbul, Turkey.* (pp485-490).
- 148- Kasesniemi, E.L., & Rautiainen, P. (2002). Mobile culture of children and teenagers in Finland. In J.E. Katz & M. Aakhus (Eds.), *Perpetual contact: Mobile communication, private talk and public performance* (pp170-192). Cambridge: Cambridge University Press.
- 149- Kass, S. J., Ahlers, R. H. & Dugger, M. (1998). Eliminating gender differences through practice in an applied visual spatial task. *Human Performance*, 11(4), 437-449.
- 150 – Kasesniemi, E. L. & Rautiainen, P. (2002). Mobile culture of children and teenagers in Finland. In J. E. Katz & M. Aakhus (Eds.), *Perpetual contact: Mobile communication, private talk and public performance* (pp. 170-192). Cambridge: Cambridge University Press.
- 151- Katz, J. E. & Aakhus, M. (2002). *Perpetual contact: Mobile communication, private talk and public performance.* Cambridge: Cambridge University Press
- 152- Katz, J.E. & Aspden, P. (1997). A nation of strangers. *Communications of the ACM*,40(12), 81-86.
- 153- Kaur, M. & M. L. Sharma (1991) Role of Women in Rural Development, *Journal of Rural Studies*, 7 (1/2), 11- 16.
- 154- Kawasaki, N., Tanei, S., Ogata, F., Burapadaja, S., Loetkham, C. and Nakamura, T., et al. (2006). Survey on cellular phone usage on students in Thailand. *Journal of Physiological Anthropology*, 25, 377–382.
- 155- Kayri, M. & Günüç, S. (2008). Adaptation of Internet Addiction Scale in Turkish: Validity and Reliability. *Ankara University, Journal of Facult of Educatin,,* 42, 1, 157-175.
- 156- Keepers, G. A. (1990). Pathological preoccupation with video games. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 29, 49-50.
- 157- Keetley, V., Wood, A.W., Spong, J., & Stough, C. (2006). Neuropsychological squeal of digital mobile phone exposure in humans. *Neuropsychological;* 44(10), 76-91.
- 158- Kellner, Douglas. (1995) *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics between the Modern and the Postmodern*, London: Routledge Pres.
- 159- kemper,Theodore D. (Sep1983) . Predicting the divorce rate : Down? . *Family* . V4,n3 . 507-524 .

- 160- Kennedy, Paul. (2001) *Globalization and National Identities: Crisis or Opportunity?*, Palgrave Macmillan Press.
- 161- Kiesler, S., R. Kraut, J. Cummings & V. Helgson (2001). *Internet Evaluation and social Impact*.
- 162- Kim, H.H. & Davis, K.E. (2009). Toward a comprehensive theory of problematic Internet use: Evaluating the role of self-esteem, anxiety, flow, and the self-rated importance of Internet activities. *Computers in Human Behavior*, 25, 490–500.
- 163- Kim, K., Ryu, E., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S., et al. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *Int J Nurs Stud*, 43(2),185-92.
- 164- Kim, Kyunghee& Ryu,Eujung& Chon, Mi-Young& Yeun,Eun-Ja& Choi,So-Young&Seo, Jeong-Seok& Nam, Bum-Woo(2006)." Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey". *International Journal of Nursing Studies* 43
- 165- King, Anthony D. (1997) *Culture, Globalization and the World- System: Contemporary Conditions for the Representation of Identity*, University of Minnesota Press.
- 166- Ko, C.H& Yen, J-Y&Yen, C-F& Chen, C-s& Chen, C-C.(2012)"The association between Internet addiction and psychiatric disorder:A review of the literature"*European Psychiatry* 27.
- 167- Koivusilta, L., Lintonen, T. and Rimpela, A. (2005). Intensity of mobile phone use and health compromising behaviours-how is information and communication technology connected to health-related lifestyle in adolescence?. *Journal of Adolescence*, 28, 35–47.
- 168- Korostelina, Karina V. (2007) *Social Identity and Conflict: Structures, Dynamics, and Implications*, Palgrave Macmillan Press.
- 168- Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2002) *The elements of journalism: what news people should know and the public should expect*. New York
- 169- Krantz, L (2001) *The Sustainable Livelihood Approach to Poverty Reduction*, Swedish International Development Cooperation Agency, Division for Policy and Socio-Economic Analysis, Sweden, Homepage: <http://www.sida.se>.
- 170-Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, J.N., Helgeson, V. & Crawford, A.M. (2002). Correlates. 'Internet paradox revisited'. *Journal of Social Issues*, 58, 49-74.
- 171- Kraut, R. , Patterson, M. , Lundmark, V. , Kiesler, S. , Mukopadhyay, T. , & Scherlis, W. (1998). Internet paradox : A social technology that reduces social involvement and psychological wellbeing? *American Psychologist*, 53(9), 1017–1031.
- 172- Kubey, R. W., Lavin, M. J., & Barrows, J. R. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *Journal of Communication*, 51(2), 366–382.
- 173- Kraut, P., Patterson M., Lundmark V., Kiesler S., Mukopadhyay T., & Scherlis W., (1998). Internet paradox: a social technology that reduces social involvement and psychological well-being. *American Psychologist*, 53, 65-77.

- 174- Kraut, R, Kiesler, S, Boneva, B, Cummings, J.N, Helgeson, V & Crawford, A.M, (2002). "Internet paradox revisited, *Journal of Social Issues*, Vol. 58, pp. 49-74.
- 175- Kraut, R., Scherlis, W. Mukhopadhyay, T., Manning, J. and Kiesler, S. (1996); "Home Net: A Field Trial of Residential Internet Services"; Proceedings of the CHI '96 Conference (P. 284291); (Vancouver, B. C., Canada, April 13-18, 1996), New York: ACM.
- 176- Kunimura, M. Thomas, V. Summary and review of the NEO-PI-R personality test. *Journal of Addiction of PC communication users*. Masters thesis: The Catholic University of Korea, 1999 of Loyola Marymount University 2000; 38(4): 1-13.
- 177- Laberge-Nadeau, C., Maag, U., Bellavance, F., Lapierre, S. D., Desjardins, D. and Messier, S. et al. (2003). Wireless telephones and the risk of road crashes. *Accident Analysis and Prevention*, 35, 649-660.
- 178- Lajunen, H. R., Keski-Rahkonen, A., Pulkkinen, L., Rose, R.J., Rissanen, A. and Kaprio, J. (2007). Are computer and cell phone use associated with body mass index and overweight? A population study among twin adolescents. *BMC Public Health*, 7, 24.
- 179- Lang S.S. Cornell ergonomist offers web guide lines on how children can avoid injury while at their computers. Feb 15.2000.
- 180- Laru, Ji., Jarvela, S. (2008). Social Patterns in Mobile Technology Mediated Collaboration among Members of the Professional Distance Education Community. *Educational Media International*, 45(1), 17-32.
- 181- Lawyers concerned for lawyers, INC. (2005), *Internet: Constructive or Compulsive?*, Massachusetts Lawyer Assistance Program, Winter.
- 182- Learner, M. S. & Clum, G. A. (1990). Treatment of suicide ideations: A problem-solving approach. *Behavior Therapy*, 21, 403-411.
- 183- Leary, M. R. and Kowalski, R. M. (1995). *Social anxiety*. New York: Guilford Press.
- 184-16-Leen, S. Tessai, W. Pathological gambling in eating disorders, and psychoactive substance use disorders, comorbidity of Addictive and psychiatric disorders. 2002; 89-102.
- 185- Leung, L. (2007), "Unwillingness-to-communicate and college students' motives in SMS mobile messaging", *Telematics and Informatics*, 24: 115-129.
- 186- Lewinson, P.M., Rohd, P. & Seeley, J.R. (1994). Psychological risk factor or future adolescent suicide attempts. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(2), 297-305.
- 187- Liebes, Tamar. (1998) *Media, Ritual and Identity*, London: Routledge Press.
- 188- Lim, Jin-Sook and et al. (2004), *Internet: Constructive or Compulsive?*
- 189- Linehan, M.M., Tutek, D.A., Heard, L. & Armstrong, H.E. (1994). Interpersonal outcome of cognitive behavioral treatment for chronically suicidal borderline patients. *American Journal of Psychiatry*, 151(12), 1771-1776.
- 190- Ling, R., & Yttri, B. (2002). Hyper-co-ordination via mobile phones in Norway. In J.E. Katz & M. Aakhus (Eds.), *Perpetual contact: Mobile communication, private talk and public performance* (pp. 139-169). Cambridge: Cambridge University Press.

- 191- Livingstone Sonia, Thumim Nancy. (2003) Assessing the Media Literacy UK Adults www.lse.ac.uk/depts/media/people/slivingstone/index.html:6
- 192- Li, Y. (Boni). (2009). How the cell phone became the most important interactive communication medium in today's China. *Technology in Society*, 31(1), 53-55
- 193- L.King, Daniel&H. Delfabbro, Paul& D.Griffiths, Mark& Gradisar, Michael.(2011) "Assessing clinical trials of Internet addiction treatment: A systematic review and CONSORT evaluation". *Clinical Psychology Review*.
- 194- Long, et al. (2007) "Impact of Internet on Adolescent Self-Identity Development", *China Media Research*, 3(1).
- 195- Long, N (2001) *Rural Development Sociology, Actor Perspectives*, London, Routledge
- 196- Lorente, S. (2002). Youth and mobile telephones: More than a fashion. In Villar, E. A. (EDS.) *Revista de estudios de juventud* (pp. 9-24). Youth and Mobile. Madrid: A. G. LUIS PEREZ.
- 197- Lukoff, D. (2004). Health Issues. (Eds. H. Bidgoli). *The Internet Encyclopedia* pp.345-348. John Wiley and Sons, New Jersey.
- 198- Lynn, R. (1999). Sex differences in intelligence and brain: A developmental theory. *Intelligence*, 27 (1), 1-12.
- 199- Madell, D. E. and Muncer, S. J. (2007). Control over social interactions: An important reason for young people's use of the internet and mobile phones for communication?. *Cyberpsychology & Behavior* , 10, 137–140.
- 200- Madell D, & Muncer S. (2006). Internet Communication: An Activity That Appeals to Shy and Socially Phobic People? *CyberPsychology & Behavior*, 9 (1), 618–22.
- 201- Madge, Clare; Meek, Julia; Wellens, Jane; Hooley, Tristram, (2009), "Facebook," *Social Integration and Informal Learning at University: "It Is More for Socialising and Talking to Friends about Work than for Actually Doing Work"*, *Learning, Media and Technology*, v34 n2 p141-155.
- 202- . Markus, H. R. and Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98, 224–253.
- 203- Massa, L. J., Mayer, R. E., & Bohon, L. M. (2005). Individual differences in gender role belief influence spatial ability test performance. *Learning and Individual Differences*, 15 (2), 99-111.
- 205- Mathews, Gordon. (2000) *Global Culture/Individual Identity: Searching for Home in the Cultural Supermarket*, London: Routledge Press.
- 206- Mc Carry,H.J,Huggan ,M.j , Matrtn , A.C. (2002).Preventing Material Distress through Communication and Conflict Management Training:A4and 5year Follow-up.*Journal of counseling and clinical psychology*.115(3) , 530 – 546 .
- 207-. Mc Carty,C.A.(2008). Online chat sites and teen risk taking. MA Thesis, Northern Illinois University, 2008.
- 208- McCombs, M.E., and Shaw, D.L. (1972) "The Agenda Setting Function of the Mass Media", *Public Opinion Quarterly*, 36.

- 209- McKenna, K.Y.A., & Bargh, J.A. (2008). Plan 9 from cyberspace: The implications of the Internet for personality and social psychology. *Personal and Social Psychology Review*, 4, 57-75.
- 210- McKenna, K. Y. A. , Green, A. S. , & Gleason, M. E. J. (2002). Relationship formation on the Internet: What's the big attraction? *Journal of Social Issues*, 58, 9-31
- 211- Meerkerk, G. J., Van Den Eijnden, R. J. J. M., Vermulst, A. A. and Garretsen, H. F. L. (2009); "The Compulsive Internet Use Scale (CIUS): Some Psychometric Properties"; *Cyber Psychology and Behavior*, Vol. 12, No. 1, pp. 1–6.
- 212-. Meo, S. A. and Al-Drees, A. M. (2005). Mobile phone related-hazards and subjective hearing and vision symptoms in the Saudi population. *International Journal of Occupational Medicine & Environmental Health*, 18, 53–57.
213. Mesch G.S. The internet and the family. A study on Israel . www.soc.haifa.ac.il . 2005.
- 214- Miller, L. (1990). Neuropsychodynamics of alcoholism and addiction: Personality, psychopathology, and cognitive style. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 7, 1, 31-49.
- 215- Miller, P. (2002) The Effect of Frequent Computer Play on Eye-hand Coordination Skills of Young Children with Spina Bifida, Doctoral Dissertation, School of Medicine, John Hopkins University.
- 216- Morrison, C. M., & Gore, H. (2010). The Relationship between Excessive internet use and Depression: A questionnaire-based study of 1.319 Young People and Adults. *Psychopathology*, 43, 121-126.
- 217- Morley, David. (1995) *Spaces of Identity: Global Media, Electronic Landscapes and Cultural Boundaries*, London: Routledge Press.
- 218- Morley, David. (2000) *Home Territories: Media, Mobility and Identity*, London: Routledge Press.
- 219- Mossbarger, B. (2008). Is _nternet addiction addressed in the classroom? A survey of psychology textbooks. *Computers in Human Behavior*, 24, 468–474.
- 220- Mossbarger, Brad.(2008)"Is "Internet addiction" addressed in the classroom? A survey of psychology textbooks"Computers in Human Behavior 24.Austin Peay State University, Psychology Department, United States.
- 221- Moulder, Greancies(2000) :social problem of modern word
- 222- M. Yellowlees, Peter& Marks, Shayna(2007)."Problematic Internet use or Internet addiction?"Computers in Human Behavior 23. University of California, Davis Center for Health and Technology, Stockton.
- 223- NAMLE-Core Principles. (2009). Core Principles of Media Literacy education in the United P:1-14
- 224- Navarro, E.A., Segura, J., Gomez-P, C., Portoles, M., Maestu, C., & Bardasano, J.L. (2003). about the effects of microwave exposure from cellular phone base stations: A first approach. *Proceeding of Mobile Phone Base Station and Health*; 15-16 May; Dublin, Ireland.
- 225- Neuringer , C., Letieri , D.J. (1971) .Cognition , attitude and affect in suicidal individuals. *Suicide & Life Threatening Behavior* , 1 , 106 -124 .

- 226- Nicol, A. , Fleming, M.J. (2010). "i h8 u": The influence of normative beliefs and hostile response selection in predicting adolescents' mobile phone aggression-A pilot study. *Journal of School Violence*, 9(2), 212-231.
- 227- Niemz, K. , Griffiths, M. & Banyard, P. (2005). Prevalance of Pathological Internet Use among University Students and Correlations with Self-Esteem, The General Health Questionnaire(GHQ) and Disinhibition. *CyberPsychology & Behavior*, 8, 562-570.
- 228- Niezen, Ronald. (1997) *A World Beyond Difference: Cultural Identity in the Age of Globalization*, Wiley-Blackwell Press.
- 229- Nokia, T. (2002). Are you ready for multimedia messaging service: an evolutionary approach to implementing MMS. Nokia [On- line]. Available: www.nokia.com.
- 230- November (1999) Available at: www.ids.ac.uk/livelihoods.html.
- 231- Oakley, D (2010). How the Internet Affects Social Isolation. EmpowHer. Access may 1 , 2010 from <http://www.empowher.com/emotional-health/content/how-internet-affects-social-isolation>
- 232- Oftedal, G., Wilen, J., Sandstrom, M., & Mild, K. H. (2001). Symptoms experienced in connection with mobile phone use. *Occup Med*; 50(4):237-45.
- 233- Okagaki, L., & Frensch, P. A. (1994). Effects of video game playing on measures of spatial performance: Gender effect in late adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 15 (1), 33-58.
- 234- Orzack, M.H. *Computer addiction: Is it real on virtual?* New york, John wiley and sons,(1999).
- 235- Overholser , J.C. , Adams , D.M. , Lehnert , K.L. & Brinkman , D.C. (1995).Self – esteem deficits and suicidal tendencies among adolescents . *J. Am.Acad. Child Adolesc. Psychiatry* , 34 (7) , 919 –928 .
- 236- Oxstrand ,Barbro (2009), " MEDIA LITERACY EDUCATION- A discussion about Media, education in the Western countries, Europe and Sweden" , Paper presented at the Nordmedia09 conference in Karlstad University, Sweden, August 13-15, Autumn 2009
- 237- Padwa, H. & Cunnigam, J. (2010). *Addiction: A reference Encyclopedia*. Greenwood Publishing. California.
- 238- Park, Min Hyeon& Park, E jin& choi, Jeewok& Chai Sukhi& Lee, Ji Han& Lee, Chul& Kim, Dai , jin(2011)."Preliminary study of Internet addiction and cognitive function in adolescents based on IQ tests". *Psychiatry Research* 190.
- 239- Park, Su Mi &A.Park, Sun& Lee,Hae woo& Jung, HeeYeon& Lee, Jun Young& Choi, Jun Seok.(2012)"The effects of behavioral inhibition/approach system as predictors of Internet addiction in adolescents". *Personality and Individual Differences*. Department of Psychiatry, Seoul, Republic of Korea.
- 139- Parsons, T. D., Leason, P., Kratz, K., Thieobaux, M., Bluestein, B., Buckwalter, J. G., & Rizzo, A. A. (2004). Sex differences in mental rotation and spatial rotation in a virtual environment. *Neuropsychologia*, 42 (4), 555-562.
- 240-- Peplau, L.A., & Perlman, D. (1979). *Blueprint for a social psychological theory of loneliness*. Love and Attraction. Oxford. England: Pergman

- 241- Phang,Anna(2005),Add a dose of media literacy in the media diplomas curriculum and syllabus,P:11www.esd.sp.edu.sg/eetc/eetc07/docs/JTP/Medialiteracy_annaphang.pdf
- 242- Pierce, T. (2009). Social anxiety and technology: Face-to-face communication versus technological communication among teens. *Computers in Human Behavior* , 25(6), 1367-1372.
- 243- Plant, S. (2000). On the mobile, the effects of mobile telephones on social and individual life. *Online Publications Sociology of the Mobile Phone*.
- 244- Pohl, C. Q., & Lehman, W. (2002). Girl's spatial abilities: charting the contributions of experiences and attitudes in different accademic groups. *British Journal of Educational Psychology*, 72, 245-260.
- 245- Pontius, A. (1997). No gender differences in spatial representation by school children in Northwest Pakistan. *Journal Cross-Cultural Psychology*, 28,779-786.
- 246- Potter ,W .James, (2008) "Media Literacy".4TH ed. sage publications
- 247- Prinzl, L. J., & Freeman, F. G. (1995). Sex differences in visuo- spatial ability: Task difficulty, speed accuracy tradeoff, and other performance factors, *Canadian Journal of Experimental Psychology*, 49 (4), 530-539.
- 248- Puro, J. (2002). Finland, a mobile culture. In J. E. Katz & M. Aakhus (Eds.), *Perpetual Contact: Mobile communication, private talk and public performance* (pp. 18-29). Cambridge: Cambridge University Press.
- 249- Quittner, J. Are video games really so bad? *Time* 1999;15:50-9.
- 250- Rains, S. A. (2008); "Health at High Speed: Broadband Internet Access, Health Communication, and the Digital Divide"; *Commun Res*, Vol. 35,No. 3, pp. 283-297.
- 251- Rapp.l,(1998). *Lecourrier Electronigue*,paris: p.u.f.
- 252- Richard, N. Landers, John W.Lounsbury.An in vestigation of Big Five and narrow personality traits in relation to Internet usage. Department of Psychology, University of Tennessee, Knoxville, TN 37996 0900, USA Available online 3 September 2004.
- 253- Richards, Chris. (1998) *Teen Spirits: Music and Identity In Media Education*, UCL Press.
- 254- Richardson, T. E. (1994). Gender differences in mental rotation. *Perceptual and Motor skills*, 78, 433-448.
- 255- Rickelman , B.L. & Houfek , J.F.(1995).Toward an interactional model of suicidal behaviors , cognitive rigidity , attributional style , stress , hopelessness and depression . *Aechives of Psychiatric Nursing* , IX(3) , 158 – 168 .
- 256- Richter, S.S., Brown, S.A. & Mott, M.A. (1991). The impact of social support and self-esteem on adolescent substance abuse treatment outcome. *Journal of Substance Abuse*, 3, 4, 371-385.
- 257- Rilea, S. L., Roskos- Ewoldsen. B., & Boles, D. B. (2004). Sex differences in spatial ability: A Lateralization of function approach. *Brain and Cognition*, 56, 332-343.

- 258- Rixon, R. & Erwins, P.G. (1999). Measures of effectiveness in a short term interpersonal cognitive problem solving programme. *Counseling Psychology Quarterly*, 12(1), 87–93.
- 259- Rohall, D. E., Cotton S. R. & Morgan, C. (2002). Internet use and the self concept: Linking specific uses to global self-stem. *Current Research in Social Psychology*, 8(1), 1–19.
- 260- Roheram, B. Mary, J.P.J., Miller, S., Graae, F. & Castro, B.D. (1994). Briel cognitive – behavioral treatment for adolescent suicide attempters & their families. *J. A. Acad. Child Adolescs.Psychiartry*, 33(4), 508–517.
- 260- Roosli, M., Moser, M., Meier, M., Braun-Fahlander, C. (2003). Health symptoms associated with electromagnetic radiation—A questionnaire survey. *Proceeding of Mobile Phone Base Station and Health*; 15-16 May; Dublin Ireland.
- 262- Rosas, R., Nussbaum, M., Cumsille, P. marianov, V., Correa, M., Flores, P., Grau, v., Lagos, F., Lopez, X., Lopez, V., Rodriguez, P. & Salinas, M. (2003). Beyond Nintendo: Design and assessment of educationl video video games for first and second grade students. *Computer and Education Italic*, 40, 71-94.
- 263--Rosenbaun, Judith E. (2008) MAPPING Media Literacy: Key Concepts and Future Directions P:12 [www.dare.ubn.nl/bitstream/author created version.pdf](http://www.dare.ubn.nl/bitstream/author%20created%20version.pdf)
- 264- Rosenberg, J.L. (1999). Suicide prevention: An intrgrated using affective and action based intervation. *Professional Psychology: Research & Practice*, 30(1), 83–87.
- 265- Ross, C., Orr, E.S., Sisic, M., Arseneault, J.M., Simmering, M.G. & Orr, R.R. (2009). Personality and motivations associated with Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 25, 578–586.
- 266- Ross, Karen et al. (2003) *Media and Audiences*, London: Open University Press.
- 267- Rudd, M.D., Rajab, M.H., Orman, D.T., (1996). Effectiveness of an outpatient intervention targeting suicidal young adults: *Journal of Counseling & Clinical psychology*, 64(1), 179-190.
- 268- Rudd, D.M., Joiner, T.E., JOBES, D.A. & King, C.A. (1999) The outpatient treatment of suicidality: An integration of science and recognition of its limitaion. *Proessional Psychology: Research and Practice*, 30 (5), 437–446.
- 269- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well.being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- 270- Samson, J. & Keen, B. (2005). Internet Addiction. Retrieved from <http://www.islamonline.net/English/Science/2005/11/article04.shtml>
- 271- Sanders, Ch. E., Tiffany, M. D. & Kaplan, M. (2000). The Relationship of internet use to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35, 237-242.
- 272- Santini, R., Santini, P., Danze, J.M., LeRuz, P., & Seigne, M. (2002). Study of the health of people living in the vicinity of mobile phone base stations: I. Influence of distance and sex. *PatholS Biol*, 50, 369-73.
- 273- Schneider, D.J., Hastorf, A.H., & Ellsworth, P.C. (1979). *Person perception*. (2nd ed.). Menlo Park, California: Addison-Wesley.

- 274- Schotte , D.E. & Clum, G.A.(1987).Problem solving skills in suicidal psychiatric patients . *Journal of Counseling and Clinical Psychology* , 55(1),49 -54.
- 275- Scott, D. (1999). The effect of video games on the mental rotation abilities on men and women. Available at <http://et.Sdsu.edu/dscott/protfolio/writing samples/report.htm>.
- 276- Selnow Gary(2000): *The Internet: The Soil of Democracy* , Vital speeches of the Day, New York, nov:1
- 282- Seth, A. (2003). *The Internet: Addition or Hobby ?* , Active Karma Ventures Pvt. Ltd.
- 283- Shah, P., & Miyake, A. (2005). *The Cambridge handbook of visuospatial thinking*. London: Cambridge University Press.
- 284- S.Hawi, Nazir(2010)."Internet addiction among adolescents in Lebanon".*Computers in Human Behavior* 28. Department of Computer Science, Faculty of Natural and Applied Sciences, Notre Dame University, Lebanon.
- 285- Shaw, L. H. & Gant, L M. (2002). In *Defense of the Internet: The Relationship between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem and Perceived Social Support*. *CyberPsychology & Behavior*. 5, 157-171.
- 286- Shapira, N.A., Goldsmith, T.D., Keck, P.E., Khosla, U.D. & Mcelroy, S.L. (2000).Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorders*, 57, 267–272.
- 287- Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. D. , Lazoritz, M., Gold, M. S. et al. (2003). *Problematic Internet Use:Proposed Classification and Diagnostic Criteria*. *Depression and Anxiety*. 17, 207-216.
- 288- Sheeks M.S, & Birchmeier Z.P. (2007). *Shyness, Sociability, and The Use of Computer-mediated Communication in Relationship Development*, *CyberPsychology & Behavior*, 10 (1), 64–70.
- 289- Sherry, J. Video game uses and gratification as predictors of use and game preference. *International Communication Association* 2001;12:41-5.
- 290- Shepard,Jan.M. (2007) . *Sociology*. 9th ed . Thomason Higer Education .
- 291- Shields M.K, Beharman R.E.Children and computer technology:Analysis and recommendations. *The future of children and computer technology*. Vol:10. No:2. Fall/winter2000.P:4-30.
- 292- Smith, A. and Williams, K. D. (2004). R U there? Effects of ostracism by cell phone messages. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice*, 8, 291–301.
- 293- Smythe, J.W., & Costal, B. (2003). Mobile phone use facilitates memory in male, But not female subjects. *Neuro report*; 14(2)6-24.
- 294- Sobell, L.C. (2007). *The Phenomenon of Self-Change: Overview and Key Issues*. (edit:Harald Klingeman and Carter Sobell), *Promoting Self- Change From Addictive Behaviors*. Springer Science Business, New york.
- 295- Soziologisches Institut der Universität Zürich. Raskauskas, J. (2010). Text-bullying: Associations with traditional bullying and depression among New Zealand adolescents. *Journal of School Violence*, 9(1), 74-97

- 296- Sternberg, L. & Monahan, C. C. (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Dev Psychol*, 43(6), 1531-1543.
- 298- Steinfield, C., Ellison, N. & Lampe, C. (2008). Social capital, self-esteem, and use of online social network sites: A longitudinal analysis. *Journal of Applied Developmental Psychology* 29, 434–445.
- 299- Stokes, Jane. (2003) *How to do Media and Cultural Studies*, London: Sage Publications.
- 300- Suler, John (2007) , *Psychology of cyberspace*, science monitor.
- 301- Suler, John (2005), *Computer and Cyberspace Addiction*, Pioneer Development/Resources, Inc. <http://www.selfhelpmaganize.com>.
- 302- Sunwoo K, Rando K. A study of Internet addiction. *Journal of Korean Home Economics Association, English Edition* 2002; 3: 1-19
- 303- Szentpali, B. (2000). Human exposure to electromagnetic fields from mobile phones. *Electronics and Energetics*: 13(1): 51-72.
- 304- Thompson, Kenneth A. (1997) *Media and Cultural Regulation*, London: The Open University Press.
- 305- Thurlow, C. (2003). *Generation Txt? Exposing the sociolinguistics of young people's text-messaging*. *Discourse Analysis Online*.
- 306- Thwaites, Tony et al. (2002) *Introducing Cultural and Media Studies: A Semiotic Approach*, Palgrave Publishers.
- 307- Toda, M., Monden, K., Kubo, K., & Morimoto, K. (2006). Mobile phone dependence and health related lifestyle of university students. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 34(10), 1277-1284
- 308- Tonioni, Federico & D'Alessandris, Lucio & Lai, Carlo & Martinelli, Corvino, Estefano, Vasale Massimo, Fanella Fabrizio, Aceto Paola, Bria Pietro. (2012) "Internet addiction: hours spent online, behaviors and psychological symptoms". *General Hospital Psychiatry* 34.
- 309- Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism*. San Francisco: Westview Press.
- 310- Treuer, T., Z. Fabian, & Furedi, J. (2001). Internet addiction associated with features of impulse control disorder: Is it a real psychiatric disorder?. *Journal of Affective Disorders* , 66, 283.
- 311- Tsai, Hsing Fang & Cheng, Shu hui & Yeh, Tzung Lieh & Shih, Chi-Chen & Chen, Kao Ching & Yang, Yi Ching & Yang, Yen Kuang. (2009) "The risk factors of Internet addiction—A survey of university freshmen". *Psychiatry Research* 167
- 312- Van Loon, Joost. (2007) *Media Technology*, London: Open University Press.
- 313- Vaupel, C. (2002) *The Effects of Video Game Playing on Academic Task Performance and Brain Wave Activity*, Unpublished PhD Thesis, University of Tennessee
- 314- Voluse, A., Körkel, J. & Sobell, L.C. (2007). *Self-Change Toolbox: Tools, Tips, Websites, and Other Informational Resources for Assessing and Promoting Self-Change*. (Eds: H. Klingeman and C. Sobell). Second Edition. *Promoting Self-Change From Addictive Behaviors* pp.134-136. Springer Science & Business, New York.

- 315- Voyer, D., & Voyer, S., & Bryden, M. P. (1995). Magnitude of Sex differences in spatial abilities: A meta analysis and consideration of critical variables. *Psychological Bulletin*, 117(2), 250-270.
- 316- Wagner, T. H., Bundorf, M. K., Singer, S. J. and Baker, L.C. (2005); "Free Internet Access, the Digital Divide, and Health Information"; *Med Care*, Vol. 43, No. 4, pp. 415-420.
- 317- Wallerstein T Immanuel (2000) Globalization or Age of Transition ? Along terme view of the trajectory of the world – system. *I.S.P.P.*249-265
- 318- Wallman, S (1984), *Eight London households*, London, Tavistock.
- 319- Wan L.K. Children and computer vision syndrome. www.allaboutvision.com . 2005
- 320- Wang, W. (2001). Internet dependency and psychosocial maturity among college students. *Human- Computer Studies*, 55, 919-938.
- 321- Webster; frank(2001);culture and politics in the information Age;Tuotlege
- 322- Weedon, Chris. (2004) *Culture and Identity*, McGraw-Hill Publication.
- 323- Weiss, E. M., Kemmler, G., Deisenhammer, E. A., Fleischhacker, W. W., & Delazer, M. (2003). Sex differences in cognitive Functions. *Personality and Individual Difference*, 35, 863-875.
- 324- Weiten, W. (2007). *Psychology:Thems and Vartiations*. N.Y:Wadsworth.
- 325- Wellman, Barry &Haythornthwaite, Caroline A, 2002. *The Internet in everyday life The Information Age series*, Wiley – Blackwell.
- 326 - What's new in health care computers cause vision problems in children. www.jhu.edu . April 1.2002.
- 327- Whittle, David B,1997. *Cyberspace: the human dimension*,New York: W. H . Freeman .
- 328- Whitbeck, L.B. , Hoyet ,D.R. & Youder , K.A. (1999). A risk – amplification model of victimization and depressive symptoms among runaway and home less adolescents.*American journal of community psychology* . 27 , 273 – 296 .
- 329 Widyanto L., Mc Murran M. (2004).The psychometric properties of the internet addiction test. *Cyberpsychol Behav*, 7(4), 443-450.
- 330- Wikipedia contributors, "Pornography," - title=Pornography&oldid=308526803 (accessed August 17, 2009
- 331- Williams, R. B., & Clippinger, C. A. (2002). Aggression, competition and computer and human opponents. *Computers in Human Behavior*, 18, 459-506.
- 332- Windham, R. C.(2008). *The changing landscape of adolescent internet communication and its relationship to psychological adjustment and academic performance*. Thesis(PHD) The George Washington University, Columbian College of Arts and Sciences and Graduate School of Education and Human Development,2008.
- 333- Wodarz, Nan, (2011), *Hiring, Social Media, and E-Due Diligence*, *School Business Affairs*, v77 n11 p8-10.
- 334- Woodward, Kathryn. (1997) *Identity and Difference*, London: Sage Publications.

- 335- Xiaowen Fang , Fan Zhao, Personality and enjoyment of computer game play. *Computers in Industry* 61 (2010) 342–349.
- 336- Yacet (2001), What Is Internet Addiction?. *The Consumer Jungle*.
- 337- Yao-Guo, G., Lin-Yan, S., & Feng-Lin, C. (2006). 'A research on emotion and personality characteristics in junior high school students with internet addiction disorders'. *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 14, 153-155.
- 338- Ybarra, M. L., Alexander, C. and Mitchell, K. J. (2005); "Depressive Symptomatology, Youth Internet Use, and Online Interactions: A National Survey"; *Journal of Adolescent Health*, Vol. 36, pp. 9-18.
- 339- Yen, C. F., Tang, T. C., Yen, J. Y., Lin, H. C, Huang, C. F., Liu, S. C. & Ko, C. H. (2009). Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan. *Journal of Adolescent Health*, 32, 863–873
- 340- Yen, J., Koc, Yen C, WuH, Yang M. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *J Adolesc Health* , 41(1), 93-98.
- 341- Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H. & Ko, C. H. (2007). Family factors of internet addiction and substance use experience in taiwanese adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 10 (3), 323- 329.
- 342- Yioultsis, T.V., Kosmanias, E.P., Kosmidou, T.T., Zigiridis, T.T., Kantartzis, N.V & Xenos, T.D. (2002). A comparative study of the biological effects of various mobile phone and wireless LAN antennas. *IEEE Transaction n Magnetic*, 38(2):777-80.
- 343- Ying ,Ye. (2011). *Psychological and Behavioral Characteristics of Severe Internet Addicts*. Institute of Psychology, Chinese Academy of Sciences No. 4 Datun Road, Chaoyang District, Beijing, 100-101, China.
- 344- Young, K.S. (1998). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1 (3), 237-244.
- 345- Young, K. S., & Case, C. J. (2004). Internet abuse in the workplace: new trends in risk management. *Cyberpsychology & Behavior*, 7 (1), 105- 111.
- 346- Young, K. S., & Rodgers, R. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 1 (1), 25-28
- 347-Young, K.S.(1996). Addictive use of the internet: A case that breaks the stereotype. , *Psychological Reports*, 79, 899-.902 .
- 348-Yu, H. (2002) *Effects of Success and Failure in Interpersonal Competition in Violent and Nonviolent Video Games on Players' Affect and Self-ascribed Toughness* Dissertation, Humanities & Social Sciences, University of Alabama.
- 349- Zahniser, Pat (2000), *Are you Addicted to the Internet?*, LSW,CEAPUPMC Health System Employee Assistance Program, September.
- 350- Zhao, T. Y. , Zou, S. P. and Knapp, P. E. (2007). Exposure to cell phone radiation up-regulates apoptosis genes in primary cultures of neurons and astrocytes. *Neuroscience Letters*, 412, 34–38.

351- Zimmerman ,J.K. & Asnis , G.M.(1995) . Treatmen approaches with suicidal adolescents. New York : John Wiley & Sons.

پیوست

به نام خدا

پاسخگوی گرامی:

پرسشنامه ای که ملاحظه می فرمائید در جهت بررسی رابطه ی بین آسیب های اجتماعی نوپدید با آسیب پذیری خانواده های زنان سرپرست خانوار تدوین گردیده است. خواهشمندیم با پاسخگویی دقیق ما را در انجام هر چه بهتر این پروژه یاری نمایید. از همکاری شما سپاسگزاریم.

۱. سن پاسخگو :

۲. جنسیت پاسخگو: (۱) زن (۲) مرد

۳. سطح تحصیلات پاسخگو:

۱. بی سواد ۲. زیر دیپلم ۳. فوق دیپلم و لیسانس ۴. فوق لیسانس و بالاتر

۴. وضعیت اشتغال پاسخگو:

۱. بیکار ۲. شاغل ۳. خانه دار

عنوان پرسش	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱- اعضاء خانواده ام درمورد مدت زمانی که برای انجام بازی های رایانه ای صرف می کند، به دیگر اعضای خانواده دروغ می گویند.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۲- انجام بازیهای رایانه ای درروند کارهای روزمره ی من و خانواده ام تاثیر دارد.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۳- بهره مندی اعضاء خانواده ام ازرایانه وشبکه های وب به منظور بالابردن سطح آگاهی من و خانواده ام لازم است.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۴- برخی مواقع اعضاء خانواده ی من به دلیل انجام بازی های رایانه، بهداشت شخصی خود را فراموش می کنند.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۵- محتوای یک بازی رایانه ای برای من خیلی مهم است چراکه با روحیه حساس من و اعضاء خانواده ام ارتباط دارد.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۶- اعضا خانواده ی من می بایست نسبت به چالشها وهنجارهای بازیهای رایانه ای و اینترنتی آگاه باشند تا درمواقع لزوم دیگری را راهنمایی کنند.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۷- برخی مواقع اعضا خانواده ی من به دلیل انجام بازی های رایانه ای، وعده های غذایی خود را فراموش می کنند.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۸- برخی بازیهای رایانه ای خشونت- لجبازی- ترس و... را درخانواده ی من تقویت می کند.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۹- برخی بازیهای رایانه ای می توانند برای اعضاء خانواده خطرناک باشند.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱۰- انجام بازیهای رایانه ای اگر با آگاهی کامل باشد ازبسیاری ازآثارمخرب آن جلوگیری خواهد شد.	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۱- آیا تا به حال شما و اعضاء خانواده تان توسط دوستان و یا نزدیکان به خاطر صرف زمان و هزینه زیاد از تلفن همراه مورد سرزنش واقع شده اید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۲- آیا راجع به تماس یا پیامک های احتمالی روی تلفن همراه خود و خانواده مشغله فکری دارید و زمانی که تلفن همراهتان خاموش است به آن فکر می کنید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۳- آیا فکر می کنید عملکرد کاری یا تحصیلی خود و خانواده به طور منفی تحت تاثیر استفاده از تلفن همراه واقع شده است؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۴- آیا تا کنون در خصوص دفعات و مدت زمان استفاده از تلفن همراه خود و خانواده به دوستان و نزدیکان دروغ گفته اید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۵- تا چه حد شما و اعضاء خانواده ی شما از انجام کار های دیگر به خاطر صرف زمان بیشتر با تلفن همراه خودداری می کنید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۶- تا چه حد از طریق تلفن همراه دوست یابی می کنید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۷- آیا شما و خانواده تان از تلفن همراه برای فرا از مشکلاتتان استفاده می کنید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۸- آیا زندگی تان بدون تلفن همراه کسالت آور، پوچ و غمناک به نظر می رسد؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۱۹- آیا تا به حال به خاطر صرف زمان زیاد با تلفن همراه احساس گناه کرده اید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۰- اگر از تلفن همراه استفاده نکنید احساس بی تابی یا نگرانی می کنید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۱- چه میزان برنامه های ماهواره ای اوقات و فراغت سالمی را برای شما و اعضا خانواده شما فراهم می نماید.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۲- چه میزان تماشای برنامه های ماهواره ای رابطه اخلاقی و عاطفی بین اعضای خانواده را کاهش می دهد.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۳- آیا به نظر شما تماشای برنامه های ماهواره ای باعث مدگرایی و بی بند و باری اخلاقی در خانواده می شود؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۴- چه میزان تماشای دراز مدت برنامه های ماهواره ای باعث تغییر رفتارها و منش اخلاقی جوانان در خانواده می شود.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۵- چه میزان تمایل دارید هیچ محدودیتی در استفاده از ماهواره ای عامل نشود.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۶- چه میزان به دلیل پخش برنامه های غیر اخلاقی کنترل والدین بر رفتارهای فرزندان کاهش می باید.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۷- آیا تماشای برنامه های ماهواره ای تأثیر مثبتی بر شناخت و آگاهی شما و افراد خانواده می گذارد؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۸- چه میزان تماشای برنامه های ماهواره ای باعث ترویج رفتارهای بزهکارانه و خشن در سطح جامعه شود.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۲۹- چه میزان برنامه های ماهواره ای باعث آشنایی بیشتر مردم با فرهنگ های مختلف می شود و این کار بر غنای فرهنگی کشور ما می افزاید.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۰- چه میزان تماشای برنامه های ماهواره ای، سطح علمی و دانش عمومی مردم را افزایش می دهد.
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۱- آیا تا کنون به خاطر آنلاین ماندن؛ اعضاي خانواده را نادیده گرفته اید؟

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۲- آیا تا کنون به خاطر اینترنت؛ بازده عملکرد کارهایتان در خانه و بیرون از خانه افت کرده است؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۳- چقدر دیگران به خاطر میزان آنلاین بودن شما و اعضای خانواده تان شاکی هستند؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۴- آیا شما و خانواده تان افکار آزار دهنده در زندگی را با افکار آرام بخش در اینترنت خنثی می کنید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۵- آیا وقتی کسی هنگام آنلاین بودن مزاحم شما می شود؛ غر می زنید؛ فریاد می زنید یا عصبانی می شوید؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۶- آیا استفاده از فناوری های جدید باعث ارضاء نیاز جنسی شما می شود؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۷- چقدر شما یا اعضای خانواده تان وقتی آنلاین هستید احساس افسردگی و عصبانیت می کنید که با آنلاین شدن از بین می رود؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۸- چه میزان وقتی که شما یا یکی از اعضای خانواده آنلاین هستید این جمله را به کار می برید: فقط چند دقیقه مونده؛ الان میام؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۳۹- آیا تا کنون شما یا یکی از اعضای خانواده به خاطر قطع نکردن اینترنت؛ دچار بیخوابی شده است؟
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	۴۰- آیا شما و خانواده تان میزان آنلاین بودن را به بیرون رفتن با دیگران؛ ترجیح می دهید؟

با سپاس و تشکر بی کران از شما پاسخگوی گرامی شاد پیروز و سربلند باشید